

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВГО „АСОЦІАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ“
ОБЛАСНИЙ КОЛЕДЖ „КРЕМЕНЧУЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ТЕХНОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА“ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

МАТЕРІАЛИ
V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
„Дитинство XXI століття: інноваційна освіта“

21 жовтня 2022 року

Кременчук

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВГО „АСОЦІАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ“
ОБЛАСНИЙ КОЛЕДЖ „КРЕМЕНЧУЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ТЕХНОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА“ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

**ДИТИНСТВО ХХІ СТОЛІТТЯ:
ІННОВАЦІЙНА ОСВІТА**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

21 жовтня 2022 року

Кременчук

УДК 371.13: 372:378

ББК 74.1/74.58

Дитинство XXI століття: інноваційна освіта: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (Обласний коледж „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка“ Полтавської обласної ради 21 жовтня 2022 року) / [редактор-упорядник: Кулікова Т.В.] Методичний кабінет, 2022. 289 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Кулікова Т. В. – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я людини Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (редактор випуску)

Яценко Т. В. – кандидат психологічних наук, в. о. завідувача кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради

Богданова О. Г. – лаборант кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради

Видання містить доповіді V Всеукраїнської науково-практичної конференції „Дитинство XXI століття: інноваційна освіта“. Молоді та досвідчені науковці, практики, психологи, методисти висвітлюють актуальні питання в галузях педагогіки, психології в дошкільній та інноваційній освіті.

Матеріали стануть корисними для широкої наукової громадськості, аспірантів, психологів, соціальних педагогів, реабілітологів, дефектологів, методистів ЗДО, викладачів, вихователів, студентів.

За достовірність фактів, дат, найменувань, прізвищ, цифрових даних, за орфографічне, пунктуаційне, стилістичне оформлення відповідають автори публікацій.

Подані на конференцію матеріали видаються в авторській редакції.

Посвідчення про реєстрацію УкрІНТЕІ № 424 від 30 вересня 2022 р.

Рекомендовано до друку вченою радою Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (Протокол № 3 від 14 листопада року).

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ПРОГРАМИ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ В ГАЛУЗІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	9
Любченко І. І. Сучасні підходи до проведення занять в ЗДО.....	9
Соловйова Л. І. Діагностика готовності дитини до шкільного життя: регулятивний компонент діяльності.....	14
Яценко Т. В., Бочкарьова О. О. Вікові особливості прояву творчої уяви дошкільників.....	18
Яценко Т. В., Гей А. В. Особливості формування емоційного інтелекту в дітей дошкільного віку.....	22
Яценко Т. В., Музика О. В. Особливості формування пізнавальної активності в дошкільному віці.....	26
Яценко Т. В., Дяцько І. К. Особливості формування самосвідомості в дошкільному віці.....	29
Яценко Т. В., Козуліна Д. Є. Психолого-педагогічні умови адаптації до закладу дошкільної освіти дітей раннього віку.....	31
Яценко Т. В., Юрко Ю. О. Особливості прояву допитливості у старших дошкільників.....	34
Яценко Т. В., Крюкова Л. М. Особливості розвитку уяви у дітей дошкільного віку.....	38
Печка Л. Є., Соколовська Я. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку пізнавального інтересу до світу рослин у процесі упровадження наочних методів навчання.....	40
Печка Л. Є., Коваль Т. І. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами музичної діяльності.....	43
Алексєєва Т. М., Литвиненко К. Д. Веб-квест як інструмент дистанційної роботи з дітьми середнього дошкільного віку.....	46
Дорошенко Т. М., Кацай А. Р. Діяльнісний підхід до логіко-математичної освіти дошкільників.....	50

Дорошенко Т. М., Чайковська В. М. Використання методики ейдетики з метою формування логіко-математичної компетентності дітей.....	56
Дорошенко Т. М., Проненко В. В. Розвиток сенсорних здібностей дітей дошкільного віку за системою саморозвитку М.Монтессорі.....	61
Рассохіна О. В., Губина Є. Б. Розвиток психічних процесів як основа підготовки дитини до шкільного навчання.....	66
Рассохіна О. В., Груник В. П. Світ агресії дитини дошкільного віку та природа її виникнення.....	70
Рассохіна О. В., Пилипчук К. Р. Психолого-педагогічні умови розвитку емоційної сфери дошкільників.....	75
Носкіна Л. М., Бакай А. М. Проблеми формування монологічної компетенції старших дошкільників на сучасному етапі.....	79
Носкіна Л. М., Горнило Є. О. Проблеми виховання фонетичної компетенції дошкільників.....	83
Носкіна Л. М., Степаненко К. С. Вплив народної казки на моральне виховання дітей дошкільного віку.....	86
Носкіна Л. М., Руденко І. О. Особливості ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з національним посудом.....	90
Носкіна Л. М., Цибікова А. Г. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку із державними символами України.....	94
Носкіна Л. М., Поліщук В. А. Особливість організації дидактичних ігор та вправ з розвитку лексичної компетенції в середній групі.....	98
Приступ В. В., Аксьонова А. О. Особливості розвитку дитини в процесі набуття еколого-природничої компетентності.....	102
Матюшин С. А., Замашна Д. О., Гуць М. Е. Значення рухливих ігор для гармонійного розвитку дитини.....	106
Аксьонова В. В. Сучасні інноваційні програми, технології та методики в галузі дошкільної освіти.....	110
Древняк Л. П. Формування мовленнєвої компетентності у дітей дошкільного віку засобами використання іграшки pop-it.....	114

Стукан Т. М. Особливості валеологічного виховання дітей молодшого дошкільного віку засобом експериментування.....	117
Карасевич М. П., Звіряка В. С. Форми рухової активності у народній педагогіці дошкільнят.....	121
Радько О. Л. Особливості підготовки майбутнього вихователя до використання педагогічних інновацій в закладі дошкільної освіти.....	124
Кузьменко С.О. Виховання самостійності дітей дошкільного віку засобами гри.....	128
Мацько В. В. Інноваційна діяльність у сучасних освітніх закладах.....	134
Остапко Л. О., Телятник А. С. Гендерне виховання дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності.....	138
СЕКЦІЯ 2. НАСТУПНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І НУШ	140
Печка Л. Є. Здоров'язбережувальні технології як чинник збереження здоров'я дітей дошкільного віку та учнів початкової школи: наступність у роботі.....	140
Федорчук О. І. Сім'я як чинник успішної адаптації дитини до умов шкільного життя.....	144
Коробко Ю. В., Корнацька Д. С. Економічне виховання дошкільників, як засіб формування мотиваційної готовності до школи.....	149
Коробко Ю. В., Задоя М. А. Виховання патріотичних почуттів у старших дошкільників.....	153
Дорошенко Т. М. Неперервність, наступність у навчанні як передумова забезпечення якості освіти.....	158
Рассохіна О. В. Передумови формування учбової діяльності у дошкільників.....	162
Непорада І. М. Інноваційні технології як один із найефективніших засобів забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою.....	166
Пилипенко В. О. Декомунізація та „дерусифікація” в Кременчуці.....	170

Коваленко В. Т. Музично-дидактичні ігри для дітей – необхідна ланка для їхнього виховання, навчання та розвитку.....	175
Пенська Н. М. Наступність дошкільної та початкової ланки освіти по формуванню художньо-продуктивних Компетенцій в умовах НУШ.....	177
Єсавелюк К. М. Наступність як ключовий елемент взаємозв'язку в організації освітнього процесу закладу дошкільної освіти і НУШ.....	183
Годзь Т. О., Дядюра В.В. Сучасні технології образотворчої діяльності як засіб художньо-естетичного розвитку дитини.....	189

СЕКЦІЯ 3. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРАКТИКИ ПОДОЛАННЯ ТА КОРЕКЦІЇ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ.....

Яценко Т. В., Богомаз М. А. Проблема формування емпатії як риси характеру в умовах військового стану.....	193
Бровата О.Б. Безпека дітей дошкільного віку при виконанні фізичних вправ на заняттях із фізичної культури.....	196
Коробко Ю. В., Ніколенко А. О. Творча гра, як засіб соціалізації дітей старшого дошкільного віку під час воєнного стану.....	202
Олійник І. О. Педагогічна підтримка дітей в умовах війни.....	205

СЕКЦІЯ 4. ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....

Коробко Ю. В., Вовченко К. Ю. Сенсорна інтеграція у розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами.....	210
Коробко Ю. В., Хоменко Т. П. Вплив дидактичних ігор у корекційній роботі з дітьми-логопатами.....	215
Носкіна Л. М., Задоя М. А. Особливості корекційної роботи на заняттях з розвитку мовлення та культури мовленнєвого спілкування в закладах дошкільної освіти.....	219
Барська Т. О. Інклюзивна освіта: крок за кроком.	223

Вініченко К. І. Інклюзивна освіта в ЗДО: принципи побудови та методи взаємодії учасників освітнього процесу.....	226
Черненко Л. П. Роль дрібної моторики рук в розвитку дитини з особливими потребами.....	230
Годзь Т. О., Пустовойтова В. В. Нетрадиційні прийоми малювання як засіб активізації творчого самовираження дитини з особливими освітніми потребами.....	233
Годзь Т. О. Художня праця як засіб корекції мовлення дітей із особливими освітніми потребами.....	237
Остапко Л. О., Телятник А. С. Значення логоритмічних ігор та вправ для формування мовленнєвої та психомоторної функцій дітей із загальним недорозвитком мовлення.....	241
СЕКЦІЯ 5. ІНСТРУМЕНТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ.....	246
Шаповал О. Г. Віртуальна дошка як дієвий інструмент при використанні технологій дистанційної освіти.....	246
Іванова Н. А. Інструменти для дистанційної освіти.....	250
Іваненко Т. І. Особливості організації та проведення профільної комплексної практики в ліцеї „Політ” в умовах дистанційної освіти.....	255
Онищенко Т. В., Пилипчук Т. М. Онлайн-навчання для дошкільнят в умовах воєнного стану.....	260
Данюк В., Косяк Т. Дошкільня освіта: виклики воєнного часу.....	263
СЕКЦІЯ 6. ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	268
Печка Л. Є., Джемка К. І. Формування музичного сприйняття у дітей старшого дошкільного віку засобом українського фольклору.....	268
Печка Л. Є., Самойлюк Д. В. Проблема формування здоров'язберезувальної компетентності дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного стану...	271

Яценко Т. В., Іщенко Л.В. Особливості формування емпатійних здібностей майбутніх педагогів в умовах війни.....	275
Шкляєва Г.О. Професійна поведінка педагога в умовах воєнного стану: деонтологічний аспект.....	278
НАШІ АВТОРИ	283

Секція 1.
**СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ПРОГРАМИ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ В
ГАЛУЗІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Любченко І.І.
кандидат педагогічних наук,
викладач вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист, голова циклової комісії
педагогіки, психології та методик дошкільної освіти,
Комунальний заклад „Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий
коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради”
м. Умань

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ В ЗДО

У світі інформаційних технологій, у якому ми живемо, стають безцінними прояви звичайних людських почуттів. Почуття прекрасного - одне з них. Воно формується у сфері моральних, естетичних та інтелектуальних почуттів і починає проявлятися та розвиватися вже в ранньому дитинстві.

«Все прекрасне, що існує в навколишньому світі і створене людиною для інших людей, повинно доторкнутися до серця дитини і облагородити його», — стверджував В.О. Сухомлинський.

Перші кроки у безмежному, складному і загадковому світі, дитина робить у дошкільному віці. За словами Януша Корчака, вона прагне створити у ньому свій світ дитинства, добра і краси, своєрідний мікрокосмос реального світу. Дорослий допомагає їй знайти, відчутти і зрозуміти красу поезії, музики, живопису, а через мистецтво глибше усвідомити все, що її оточує: природу, предмети, працю людини і її духовні надбання. Краса нерозривна з добротою, вона облагороджує життя, надихає людину на добрі справи.

Садочок...Таке ніжне і привітне слово, яке викликає в усіх нас спогади з дитинства. Там ми вчилися любити, рахувати, писати перші букви і слова, це все спогади з дитинства. Однак, роки змінюються і сучасні методи проведення занять удосконалюються. Обравши професію вихователя, ми ознайомлюємося з новими методами проведення занять, які допомагають дітям краще засвоювати

матеріал, розвивають пам'ять, увагу, мовлення, сенсорні відчуття, збагачують духовний світ і покращують психічний стан дитини.

В основу Базового компонента покладено особистісно-орієнтовну модель дошкільної освіти, освітяни мають свідомо і з розумінням справи поставитися до поступового переходу від навчально-дисциплінарної моделі до особистісно-орієнтованої: у навчально-дисциплінарній моделі освіти центральною фігурою, розпорядником життя дитини виступає педагог, основним життєвим контекстом – навчальна діяльність (заняття), а основними досягненнями – знання, уміння, навички; центральною фігурою особистісно-орієнтованої моделі освіти, розпорядником життя є дитина як його активний суб'єкт, життєвим контекстом – особистісне буття, діяльність, основними досягненнями – життєва компетентність дитини. Перехід до особистісно - орієнтованої моделі дошкільної освіти – професійне завдання кожного педагога [1].

Суть особистісно - орієнтованої моделі дошкільної освіти – навчання і виховання особистості з максимальною можливою індивідуалізацією, створенням умов для саморозвитку і самонавчання. Це такий тип навчання і виховання, який ґрунтується на діалозі, моделюванні ситуацій вибору, вільного обміну думками, авансуванні успіху.

Зміст особистісно-орієнтованої моделі дошкільної освіти багатокомпонентний. Він має включати не лише знання, вміння і навички, а й способи практичної діяльності, творчий досвід дитини.

Якість освіти при особистісно - орієнтованій її системі повинна бути такою, яка задовольняє вимоги БКДО (державні стандарти дошкільної освіти).

Стратегія сучасної особистісно - орієнтованої дошкільної освіти – випереджальний розвиток особистості кожної дитини, враховуючи її вікові та індивідуальні особливості.

Навчання і виховання в умовах особистісно - орієнтованої педагогічної системи повинне бути гуманним, ефективним, без авторитаризму та постійних повчань, спрямоване на розвиток пізнавальної активності дитини.

Інноваційні види занять:

- комплексне – складається з кількох взаємопов'язаних між собою частин, які підпорядковуються єдиній меті, доповнюють одна одну, складають єдине ціле;

- комбіноване – складається з кількох частин, майже не пов'язані між собою;

- тематичне – підпорядковується певній темі та одній меті;

- інтегроване – стрижнем є тема – образ, який розкривається через різні види діяльності дітей, що стимулює їхню пізнавальну діяльність [3].

Типи занять: індивідуальні (1-4 дитини), індивідуально-групові (до 8 дітей), групові (до 15 дітей).

За специфікою поєднання і використання методів, прийомів, засобів навчання можна виділити такі види занять: комбіновані, ігрові, сюжетно-ігрові, домінантні.

Пріоритети сьогодні слід надавати таким формам роботи з дошкільниками: спілкуванню з дітьми (досить ефективно спілкування в колі), спостереженням, читанню та обговоренню творів художньої літератури, розв'язанню проблемних завдань і ситуацій, творчій грі, самостійній ігровій діяльності, практичній діяльності дошкільників, дослідницько-пошуковій діяльності тощо.

Домінуюча роль належить не груповим чи фронтальним формам роботи (заняттям) з дітьми, а індивідуальним – дозволяють реалізувати індивідуалізовану програму розвитку дитини, що випереджає віковий рівень або ж має нижчі за вікові показники розвитку.

У переважній більшості предметні (односпрямовані) заняття носять навчально-пізнавальний характер і дають змогу системно й послідовно формувати знання, уміння і навички з окремих сфер пізнання, у певних специфічних видах діяльності, які потім ляжуть в основу самостійної дитячої діяльності та життєвої компетентності, багато в чому визначаючи їхній зміст і рівень.

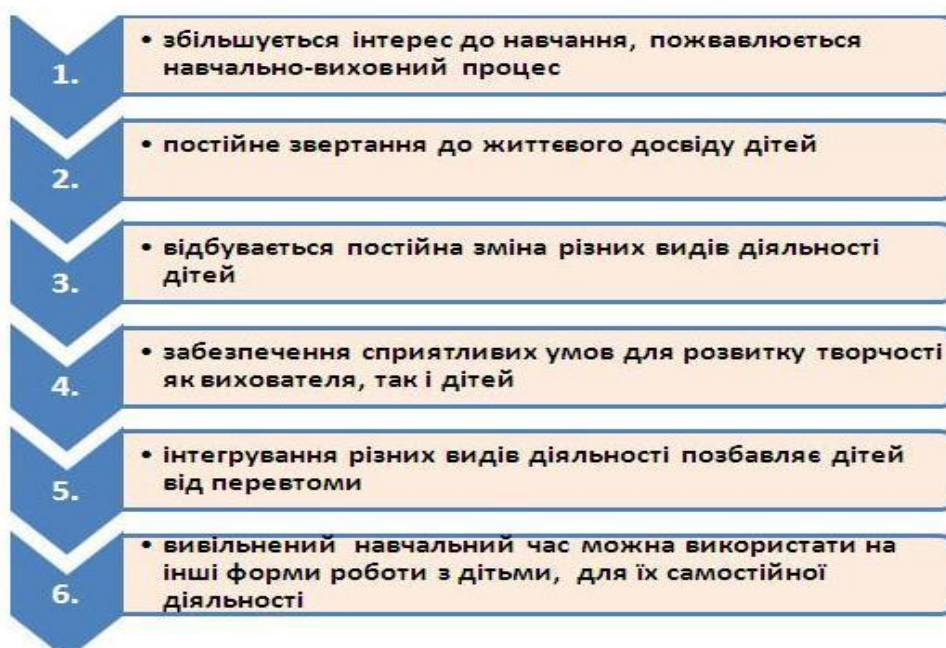
А от міжпредметні (різноспрямовані) заняття носять інтегрований або комплексний характер.

Інтегроване заняття спрямоване на розкриття цілісності певної теми засобами різних видів діяльності, що і забезпечує взаємопроникнення елементів одного виду діяльності в інший та їх взаємозбагачення.

Комплексне заняття спрямоване на всебічне розкриття певної теми засобами різних видів діяльності, що послідовно змінюють одна одну.

Інтегровані заняття – це форма навчально-виховної роботи, яка об'єднує блоки знань із різних галузей навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів дітей, що дає змогу пізнавати їм певне явище з різних сторін, досягати цілісності знань дітей. Результатом системного впровадження таких занять у ЗДО є формування системного мислення дошкільників, збудження уяви, позитивно-емоційного ставлення до процесу пізнання [4].

Переваги інтегрованих занять

Вимоги до сучасного заняття в ЗДО:

- Вказати тему заняття (з урахуванням вікових особливостей дітей).
- Вказати тип, вид заняття.
- Чітко визначити розвивальні, навчальні та виховні завдання (з урахуванням не паспортного, а психологічного віку).

- Початок заняття робити інтригуючим, цікавим, незвичайним. Обов'язкова ігрова форма проведення заняття.

- Чітка мотивація заняття. Раціональне використання часу на занятті, помешкання групи, зміни видів діяльності дітей.

- Забезпечити ефективність використання на кожному занятті новітніх технологій, педідей, методології ТРВЗ; відмовитися в ЗДО від занять-уроків, як у школі.

- Забезпечити міжпредметні зв'язки, інтеграцію видів діяльності дітей. Створити «ситуацію успіху»: доброзичлива атмосфера; цікава мотивація дитячих видів діяльності; створення настрою та радості; можливість вільно висловлюватися без критики зі сторони вихователя чи дітей; обов'язкова підтримка дорослого; заохочення та похвала дитини тощо.

- Відмова від надмірної опіки дітей.

- Забезпечити ефективність організованої самостійної роботи дітей, вирішення ними творчих завдань.

- Забезпечити можливості самостійних відкриттів, пошуку, дій.

- Всі відповіді дітей повинні бути обґрунтовані, вислухані.

- Наявність індивідуального розвивального матеріалу.

- Правильне розташування дітей - запорука успіху (стрічкою півколом, у колі, за столами).

- Дбати про активну мовленнєву діяльність кожної дитини.

- Передбачати обов'язкову зміну видів діяльності дітей.

- Вчити дітей знаходити багатоваріативне розв'язання поставлених завдань, активне використання методології ТРВЗ, відкритих запитань, інтерактивних методів.

- Обмеження в мовленні вихователя антипедагогічних виразів, що «замикають» дітей на вихователя: неправильно, не думаєш, помовчи, зараз не час, ловиш гав, спиш на занятті та ін.

- Забезпечити гігієнічні, педагогічні, психологічні, естетичні умови для проведення заняття, охорону життя та здоров'я дітей [4].

Тож саме завдяки сучасним методам проведення занять дитина має змогу на всебічний розвиток, підтримку, розуміння, любов, навчання і виховання.

Освіта повинна бути істинною, повною, ясною і міцною.

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://kpi.ua/aphorism-education%20>
2. <http://leleka.rv.ua/index.php?m=content&d=view&cid=17>
3. <https://naurok.com.ua/post/10-kraschih-citat-mari-montessori-pro-vihovannya-ditey>
4. http://vesele-dnz.edu.kh.ua/filosofsjki_vislovi_pro_ditej/
5. https://pidruchniki.com/16330826/pedagogika/yakosti_vchitelya-vihovatelya

Соловйова Л.І.

кандидат психологічних наук

старший науковий співробітник

Інститут психології імені Г.С. Костюка

НАПН України

м. Київ

ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ШКІЛЬНОГО ЖИТТЯ: РЕГУЛЯТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний підхід до оцінювання психологічної готовності 6 (7)-річної дитини до шкільного життя має ґрунтуватися на аналізі розвитку її особистісних надбань. Саме вони, як зазначено у Базовому компоненті дошкільної освіти (2021), є основою сформованих у цьому віці ключових компетентностей та наскрізних життєвих вмінь і навичок, які й забезпечуватимуть здатність майбутнього першокласника до активного, творчого впровадження набутого досвіду у шкільне життя. Такими ключовими психологічними досягненнями у розвитку старшого дошкільника визначають розвинену «здатність самостійного мислення на основі образних і словесно-

логічних понять, розвиненість емоцій та здатність керувати своєю поведінкою», які виявляються під час дитячої діяльності, в процесі взаємодії з ровесниками, дітьми іншого віку та дорослими [2, с. 4]. У нашій праці, що є частиною експериментального дослідження лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України «Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи» (№ 0121U107587; 2021-2023 рр.), маємо за мету схарактеризувати регулятивний компонент діяльності як один з критеріїв комплексної оцінки готовності дитини до шкільного життя.

Для діагностування готовності дитини 6 (7) років до школи науковцями лабораторії психології дошкільника розроблено комплекс діагностичних завдань «Чарівні перетворення». З його допомогою можливо визначити актуальний стан розвитку у старшого дошкільника провідної ігрової діяльності, а також емоційно-ціннісного, пізнавального, комунікативно-мовленнєвого, творчого, регулятивного змістового компоненту діяльності - основи сформованих соціально-психологічних якостей, життєвих вмінь та навичок, необхідних дитині для успішного входження у шкільне життя та здійснення навчання і розвитку в межах сучасної школи. Пропоновані до виконання дитиною завдання об'єднані в одну сюжетну лінію та мають ігровий характер.

Регулятивний компонент діяльності в якості критерію комплексної оцінки готовності старшого дошкільника до школи розкриває можливості майбутнього школяра активно реалізувати набутий досвід безпосередньо у пізнавально-практичній діяльності, здатність керувати своїми діями в процесі досягнення мети. Показниками оцінки розвитку регулятивного компоненту діяльності дитини 6 (7) років визначалося оволодіння нею такими формами довільної регуляції як: - вміння виконувати дії за зразком; - вміння виконувати дії за словесною інструкцією (дотримуватися правил гри та взаємин, власного задуму); а також - вміння виявляти цілеспрямованість, активність у досягненні мети, готовність долати труднощі [3, 4]. Оцінювання сформованості довільної регуляції дій дитини здійснювалося за результатами її взаємодії з дорослим та

виконання усіх діагностичних завдань за п'ятибальною шкалою оцінок, від найвищого до найнижчого рівня прояву означеної здатності відповідно.

У апробації комплексу діагностичних завдань «Чарівні перетворення», здійсненої у листопаді 2021 року взяло участь 243 заклади дошкільної освіти та 49 закладів загальної середньої освіти з різних регіонів України. Усього обстеженням було охоплено 292 респонденти у віці від 5 років 1 місяця до 7 років, з яких 146 хлопчиків і 146 дівчаток. Середня тривалість діагностичної взаємодії – 25 хвилин.

Аналіз отриманих даних під час виконання дітьми діагностичних завдань надає нам можливість зробити узагальнення стосовно адекватності й доцільності застосування означених показників оцінки розвитку регулятивного компонента діяльності у діагностиці готовності дитини старшого дошкільного віку до шкільного життя.

У першому показнику розкривається п'ять рівнів прояву старшими дошкільниками вміння самостійно виконувати цілеспрямовані дії за отриманим від дорослого зразком виконання завдання. Найвищий рівень з оцінкою у 5 балів показали 23,62% дітей у віці 5,0 – 5,5 р., 33,33% дітей 5,6 – 6,0 р., 40,38% дітей 6,1 – 6,5 р. та 47,06% дітей 6,6 – 7,0 років життя. Нижчі рівні з оцінками 1 та 0 балів, які означали відмову респондентів від діяльності після декількох невдалих спроб та одразу без спроб демонстрували 4,73% дітей 5,0 – 5,5 р., 1,04% дітей 5,6 – 6,0 р. та 0% дітей 6,1 – 6,5 р. та 6,6 – 7,0-річного віку.

Другий показник свідчить про вміння дітей виконувати відтерміновану у часі словесну інструкцію дорослого, самостійно та послідовно будувати свої дії згідно з нею та отримувати необхідний результат. На найвищому рівні прояву демонстрували свої вміння 23,62% дітей 5,0 – 5,5 р., 29,11% дітей 5,6 – 6,0 р., 44,23% дітей 6,1 – 6,5 р. та 47,06% дітей у 6,6 – 7,0 -річному віці. Нижчі рівні виконання завдання у разі відмови від діяльності (з відповідним оцінюванням у 1 та 0 балів) показали лише 1,57% дітей 5,0 – 5,5 р. та 1,04% дітей 5,6 – 6,0 років життя.

Третій показник містив інформацію про вміння старших дошкільників вирізняти, усвідомлювати, приймати труднощі, які постають на заваді реалізації мети діяльності та самостійно їх долати. Найвищий рівень прояву здатності докладати вольові зусилля для подолання труднощів на шляху досягнення бажаного результату виявили 33,86% дітей у віці 5,0 – 5,5 р., 50% дітей 5,6 – 6,0 р., 44,23% дітей 6,1 – 6,5 р. та 52,94% 6,6 – 7,0 -річних дітей. На найнижчих рівнях прояву даного вміння, тобто при відмові від діяльності при перших труднощах та одразу без спроб (відповідно 1 та 0 балів) були 3,15% дітей 5,0 – 5,5 р. та 1,04% дітей 5,6 – 6,0-річного віку.

Отже, згідно із поданими даними діагностики маємо можливість стверджувати про виражену позитивну динаміку здатності дітей старшого дошкільного віку здійснювати довільну регуляцію своїх дій за визначеними показниками. У віці від 5 до 7 років спостерігаємо поступове збільшення кількості дошкільників з високим рівнем прояву означених вмінь та відсутність дітей 6 -7 років життя з низькими рівнями прояву довільної поведінки. Вважаємо, що запропоновані у комплексі діагностичних завдань «Чарівні перетворення» показники розвитку здатності дитини керувати своїми діями є достатньо вичерпними та доцільними у використанні в якості характеристики сформованості у старшого дошкільника регулятивного компонента діяльності як одного з критеріїв комплексної оцінки готовності дитини до шкільного життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) / під наук. керівн. Т.О. Піроженко. Київ, 2021, 37 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovooho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. (дата звернення 04.04.2022).
2. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти). Київ, 2021. 58 с. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/0be/86b/6050be86b4f68482865820.pdf>. (дата звернення 04.04.2022).

3. Соловійова Л.І. Регулятивний компонент діяльності у складі критеріїв комплексної оцінки готовності дитини до шкільного життя. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2021. № 36 (2). С. 99–104. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2021.3614>. URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/issue/current> (дата звернення 04.04.2022).

4. Соловійова Л.І. Регулятивний компонент діяльності як критерій оцінки готовності дитини до школи. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи* : м-ли ІІ Всеукр. наук.-практ. семінару (Київ, 20 травня 2021 р.). Київ, 2021. С. 218–222. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725229> (дата звернення 04.04.2022).

Яценко Т.В.

*кандидат психологічних наук
в.о. завідувача кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка”
м. Кременчук*

Бочкарьова О.О.

*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка”
м. Кременчук*

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ТВОРЧОЇ УЯВИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Сучасні події на Україна призводять до знищення не тільки будинків, пам'ятників, стратегічних об'єктів, лікарень, навчальних закладів, а й руйнують

психіку людей та розбивають людські серця. Якщо дорослі усвідомлюють та переживають всю печаль та біль України сьогодні, то дітей потрібно відволікти та певною мірою вберегти їхнє психічне здоров'я від усієї інформації. На сьогоднішній день у просторах соціальних мереж проводиться багато конференцій та онлайн-консультацій, які організують професіонали (педагоги та кризові психологи) і доводять, що батьки можуть самостійно допомогти своїм дітям відволіктися від негативних думок про військові події [1]. Одним з ефективних засобів роботи з власними емоціями є арт-терапевтичні технології та робота з уявою.

Дошкільний вік вважається сензитивним для розвитку творчих здібностей та уяви. Відбувається сталий розвиток більшості психічних процесів таких, як: пам'яті, сприймання, уяви, мислення і людської сфери емоцій. Дітям зовсім не притаманне стереотипне мислення під час будь-яких завдань, хоч ігрових, хоч побутових та соціальних. Саме дошкільники здатні вигадувати багато цікавих та нових ідей.

Більшість науковців вважають, що уява – психічний процес, за допомогою якого створюють нові образи на основі раніше сприйнятих, з використанням їхніх елементів або з мінімальним зв'язком із раніше сприйнятими елементами та доповнюють їх. Часто дошкільники за допомогою уяви можуть передбачати, та вигадувати якісь нові варіанти різних життєвих ситуацій та ігор. Уява відповідає за створення уявлень, а уявлення, своєю чергою, – це відображений образ предмета, явища або сцени, які виникають в свідомості тоді, коли ми їх не бачимо, і коли можуть бути відсутні подразники, що могли би стимулювати наші органи чуття [5].

Дитяча творчість – це виняткова здатність в історії кожної людини. Витвір кожної творчої діяльності дитини – це його наслідок дій, які супроводжує творчість та активність у пізнанні в тій чи іншій діяльності.

Будь-який процес для дитини є творчим навіть, якщо вона висловлюється, або занята ігровою діяльністю. І навіть, колити діти наслідують дорослих, будь-то батьки, чи вихователі, вони завжди додають свої варіанти стосовно до

розвитку уяви. Наприклад, дошкільник завжди відтворює ігрові дії з сюжетами під впливом досвіду з життя, а ось до зображувальних, музичних та конструктивних діяльностей приєднує свої бачення.

Доведено, що дитяча творчість проявляється як психічна властивість, адже дитина пізнає світ навколо себе, вивчає кожні предмети, які оточують, опановує соціальне коло біля себе та своїх рідних. Дошкільники роблять свої знахідки на кожному кроці творчості, тому, іноді творча діяльність може досягнути рівень розвитку дорослих [3]. У дітей та дорослих інтереси дуже різняться, тому дитяча уява інакша від дорослого. Саме у дитинстві вигадуюмо свої особисті казки, фантазії, які ніхто крім нас не розуміє, вигадуюмо будь-що неземне, створюємо ігри за своїми правилами та сюжетами.

У трирічному віці дитяча уява відтворюється за допомогою зіставленням словесних форм і стає самостійним процесом, а у чотири роки дитина тільки починає самостійно планувати та складати плани майбутніх дій. Її тільки з шести чи семи років несе активний характер творчої уяви тому, створені образи відтворюються в різних ситуаціях життя, відтворюють різноманітні творчі елементи, тому що творча уява потрібна для різних сферах життєдіяльності [4].

Щоб розвивати творчу уяву, необхідно вести системний розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку, потрібно виховувати любов та інтерес до всіх видів образотворчої діяльності. Для цього створюють систему та послідовність роботи з дітьми, які сприяють примноженню емоцій, викликають позитивні враження від початку роботи, дають змогу самостійності дитині.

Навчання повинно бути доступним і цікавим для дитини. Обов'язково містити наочний, різноманітний демонстраційний матеріал. Дитяча гра також має велике значення для розвитку уяви дітей. Радять використовувати з дітьми дидактичні матеріали ігор, які спрямовані на художній розвиток особистості дітей.

Визначаючи уяву, Л. С. Виготський зазначав, що вона не повторює окремі враження наявного досвіду в таких самих співвідношеннях та формах, а будує з них різні нові сполуки. У літературі висловлюються досить протилежні позиції

щодо витоків уяви. На цьому Торренс визнає, що уява пробуджується після п'яти років, хоча існують автори, які вважають, що сплеск уяви припадає на 3,5 – 4,5 року. Ми часом і не помічаємо, коли малюк бавлячись з лялькою починає годувати її вже не реальною ложечкою, а простою паличкою, що була під рукою, або сівши задом наперед на стільчик «їде на машині» [2].

Отже, творча уява для дітей дуже важливий компонент для розвитку особистості. Щоб розвинути та реалізувати дитячу творчість, потрібен сприятливий соціальний простір, дошкільний інтерес до пізнання та різноманітний вибір гри. Щоб допомогти дітям розвиватися на тому чи іншому етапі, навіть під час воєнного стану, потрібно надавати волю фантазуванню та не зламувати віру у щасливе майбутнє.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш Н. Освітній процес в умовах війни: роздуми фахівця *Дошкільне виховання*. 2022, № 9, С. 3-5
2. Карабаєва, Ладивір С. Уява Народжується в грі. *Дошкільне виховання*. 2007, № 10, С. 4-7.
3. Крутій К., Деснова І. Ігрова діяльність, дитяча експериментувальність і SREAM-освіта. *Дошкільне виховання*, 2022, №5, С. 4-5.
4. Окерешко. О. Психічні особливості дітей дошкільного віку. *Психолог дошкілля*, 2011, №2 (19), С. 4-21.
5. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навч. посіб. Київ : Академ-видав, 2008. 432 с.

Яценко Т.В.

*кандидат психологічних наук,
в.о. завідувача кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

Гей А.В.

*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Усі батьки хочуть, щоб їхні діти росли щасливими та успішними. Для цього багато мам намагаються розвивати малюка в підгузках. Щоб діти вчили цифри і букви, володіли іноземними мовами, тренували увагу і пам'ять. Проте ефективніше та актуальніше розвивати емоційний інтелект дітей для гармонійного розвитку та майбутнього благополуччя.

Особлива увага приділяється питанням безпеки зміцнення та розвитку емоційного благополуччя дітей у Базовому компоненті дошкільної освіти [1].

Емоційний інтелект – це здатність розпізнавати власні емоції та керувати ними, а також розпізнавати емоційні стани інших. Люди з високим ЕІ добре розуміють свої та чужі емоції, можуть регулювати сильні емоції, контролювати власні емоційні поля. Ці якості впливають на поведінку в суспільстві, роблячи людей більш адаптованими, легше взаємодіючими з іншими для досягнення цілей і даючи їм більше можливостей будувати теплі та глибокі стосунки із близькими людьми [2].

Питанням емоційного розвитку дітей дошкільного віку займалися такі психологічні дослідники, зокрема: Л. Божович, О. Запорожець, О. Кононко, В. Котирло, Г. Кошелева, О. Кульчицька, В. Мухіна, П. Якобсон та ін. Поняття і структура емоційного інтелекту продемонстрована у роботах: І. Андреева, Р. Бар-Он, О. Власова, Д. Гоулман, Р. Купер, Д. Люсін, Дж. Маєр, П. Саловей та ін.

Психолого-педагогічні наукові дослідження літератури дозволяють побачити, що термін "емоційний інтелект" досить поширений у сучасній науці.

На думку Д. Гоулмана, П. Саловея та Дж. Маєра "емоційний інтелект" являє собою набір когнітивних здібностей. Виявилось, що це пов'язано з ідентифікацією емоцій, тобто здатністю розуміти емоції та керувати ними [3].

Психологи виділили п'ять складових розвитку емоційного інтелекту:

- самосвідомість: розуміння власних емоцій;
- управління емоціями: керування своїми почуттями;
- мотивація: скерування своїх емоцій на досягнення мети;
- емпатія: розпізнавання емпатії в інших людей;
- управління відносинами: здатність людини справлятися з емоціями,

які можуть виникнути у відносинах і спілкуванні з іншими [4].

Відомий психолог І. Андреева визначила поняття "емоційний інтелект" як сукупність розумових здібностей, розуміти власні почуття та почуття інших, а також управління емоційною сферою. На думку дослідниці, зміни в емоційній сфері пов'язані з розвитком не тільки мотиваційною, а й когнітивною сферою особистості, самосвідомості [5].

Дослідники емоційного інтелекту вважають, що розвиток емоційного інтелекту базується на ідентифікації емоцій; управління емоціями; розуміння емоцій інших людей; вміння взаємодіяти з іншими людьми і підтримувати їх.

На основі вище зазначених сутностей поняття емоційного інтелекту дітей дошкільного віку, ми можемо схарактеризувати провідні особливості емоційного розвитку інтелекту дітей старшого дошкільного віку.

Головною особливістю старших дошкільників є нестримний розвиток емоційної сфери (О. Кононко, Г. Костюк, С. Максименко):

- відбувається розширення емоційних переживань;
- збагачується спектр емоцій;
- поширюється лаконічна характеристика власного емоційного стану;
- пізнавальні процеси залежать від емоційного стану дитини старшого дошкільного віку;
- формування первинних рефлексивних умінь.

У цей період завдання дорослих має полягати в тому, щоб всебічно підтримувати позитивні емоційні прояви дитини, вміло керувати негативними емоційними спалахами і не думати про них. Дорослий повинен розуміти емоції, толерантність і стратегію дитини залежно від знання особливостей розвитку емоційної сфери дошкільника на певних етапах розвитку.

Як стверджував відомий учений М. Нгуен, що найважливішим емоційним новоутворенням, яке демонструє рівень розвитку емоційного інтелекту старшого дошкільника є його підготовка зорієнтувати близькі відносини з іншою людиною і врахувати її емоційний стан у своєму спілкуванні [6].

Дослідниця Н. Мельник у своїх дослідженнях зазначає декілька застосунків освітніх технологій в процесі емоційного розвитку дітей дошкільного віку, а саме:

- створення емоційно-насиченого фону: довірливі відносини між вихователем і дітьми;
- зіставлення: пошук аналогії, порівняння з декількома іншими роботами;
- ігрова взаємодія: емоційне спілкування через рольовий образ;
- формула емоційної стійкості: позитивне мислення дитини;
- емоційний масаж: регулювання емоційних станів дітей [6].

Отже, можна сказати, що у дошкільному віці емоційний розвиток випереджає інтелектуальний. Емоції і почуття відіграють важливу роль у розвитку особистості дошкільника. Основою розвитку особистості дошкільника є емоційний інтелект, тобто розуміння, контроль емоцій і орієнтація на

оточуючих, а також уміння співпрацювати з іншими людьми. Тому батьки повинні підвищувати рівень педагогічної культури, мотивацію до позитивної емоційної взаємодії з дітьми. Формування емоційної компетентності, управління емоціями, удосконалення процесів сприйняття та емоційного оцінювання дійсності має бути ключовим у дошкільній освіті. Потрібно зазначити і особливо звернути увагу на закономірність ознайомлення дітей з емоційними станами, формування понять про внутрішні та зовнішні фактори, що визначають певний настрій людини та його зовнішні прояви.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ: Видавництво. 2012. 26 с.
2. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків: Віват, 2019. С. 92-94.
3. Mayer J.D., Salovey P. The Intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*. 1993. V.17. No 4. PP.433–442.
4. Mayer J.D., Salovey P., Caruso D. Emotional intelligence: Theory, findings, and implications. *Psychol. Inq.* 2004. V. 15. № 3. P. 197–215.
5. Андрєєва І.М. Про історію розвитку поняття емоційний інтелект. *Питання України*. 2008. № 5. С. 83.
6. Нгуен М. Психологические предпосылки возникновения эмоционального интеллекта в старшем дошкольном возрасте. *Культурно-историческая психология*. 2007. Том. 3, С. 46-51.
7. Мельник Н. Емоційний розвиток особистості як основа формування емоційного інтелекту дитини дошкільного віку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені Сухомлинського*. 2018. № 4, С. 69-74.

Яценко Т.В.
кандидат психологічних наук
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка”
м. Кременчук

Музика О.В.
здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж “Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка”
м. Кременчук

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Одна з найактуальніших проблем у дитячій психології та педагогії є проблема розвитку пізнавальної активності дошкільників.

Ознайомлюючись з роботами таких науковців, як Г. Люблінська, Ш. Амонашвілі, С. Ладивір, Д. Годовікова, помічаємо, що проблема розвитку пізнавальної активності дітей розглядається тривалий час.

Під пізнавальною активністю розуміємо самостійну, ініціативну діяльність дитини, спрямовану на пізнання навколишньої дійсності (як прояв допитливості) й зумовлену необхідністю розв'язання пізнавальних завдань, що постають перед нею у конкретних життєвих ситуаціях [1].

Є багато видів діяльності: мовленнєвій, ігровій, навчальній.

Пізнавальна активність є успадкованим проявом інтересу дитини до світу, який її оточує. Про зацікавленість дитини та безмежжя її пориву познайомитися з певними предметами чи явищами свідчать:

- зацікавленість та увага;
- емоційне ставлення – стурбованість, сміх тощо;
- дії, які ознайомлюють дитину з предметом, його формою, призначенням

– в першості стоять якість та різноманітність обстежувальних дій, розмірковувальні паузи;

- постійний інтерес до об'єкта.

У роботах відомих науковців описано три рівня пізнавального розвитку: високий, середній, низький. Розглянемо особливості поведінки дітей з різними рівнями пізнавального розвитку [2].

У дітей з високим рівнем пізнавального розвитку дуже добре розвинена пізнавальна активність, саме прагнення з'ясувати призначення предмета, вони охоче озиваються на прохання знайти інший варіант розв'язання вправи, або відповіді на питання. Такі діти завжди радіють, коли до них приходить успіх, і засмучуються, коли приходить невдача. Діти готові виконати будь-що з того, що попросить вихователь, але так, щоб ця робота була корисна і іншим. Ці діти непосидючі у інтересі до будь-яких змін у навколишньому світі, завжди діляться враженнями з оточуючими. Вони тягнуться бути всюди першими, самостійно розв'язують завдання, але коли матеріал, який подається на заняттях дуже простий, дітям стає дуже нудно, насамперед, якщо вихователь працює з дітьми, які слабкіші в пізнавальній активності ніж вони. Ці дошкільники дуже вигадливі в іграх, вміють імпровізувати, часто міняють правила гри, не лякаються помилитися у роботі.

Дітей із середнім рівнем розвитку пізнавальної активності найбільше. Це дошкільники, які можуть зацікавитися та бути активними лишень в деяких ситуаціях. Їх зацікавленість переважно спричинена змістом діяльності, її емоційною естетикою. Такі діти легко входять в нові види роботи, однак коли з'являються труднощі, в них пропадає зацікавленість. Коли вихователі їх просять щось зробити, діти з радістю приймають їхнє прохання. Найголовніше в цих дошкільників те, що вони майже ніколи і ніде самі не проявляють активність і, навіть якщо, щось знають ні коли це не скажуть, якщо їх не запитати, хоча іноді можуть здивувати дорослого своїм міркуванням. У двобічній діяльності з дорослим вони, щоб не сталося, лишень виховані та слухняні вихованці.

Діти з низьким рівнем пізнавальної активності завжди пасивні і байдужі – у спілкуванні, у праці з оточуючими, тобто з дорослими та однолітками. Ці діти майже ніколи не будуть робити щось без вказівки дорослого або нагадування когось із однолітків, вони тяжко входять в роботу, ждуть тиску від вихователя у вигляді зауважень або претензій. Пізнавальна діяльність таких дітей зазвичай пов'язана з негативними емоціями, які потім викликають нудьгу. Вказівки та пояснення вихователя вони застосовують здебільшого в таких ситуаціях де своїми набутими знаннями, треба діяти самостійно.

Задля стимулювання пізнавальної активності у дітей дошкільного віку використовують різні методи та прийоми.

До прийомів емоційної активації, відносяться:

- нестандартний початок заняття (коли до дітей у гості приходять казковий персонаж);
- музичний або віршований уривок як привітання;
- похвала, позитивна оцінка.

Таким чином, вихователь має запам'ятати: пізнавальна активність – важлива здатність дитини, яка живить її пізнавальний інтерес. Таке почуття можна викликати новизною, випадковістю, незбіжністю уявлень дитини. Зацікавленість, як заохочення пізнавальної діяльності, своєрідна сходинка до пізнавальної активності, захист для емоційної пам'яті, поштовх для підвищення емоційного тону, прийом активізації уваги та волевих зусиль малюка.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корягіна Ю.І., Сорочинська О.А., Танська В.В. Формування пізнавальної активності дошкільників у процесі ознайомлення з природою.
2. Проскура О.В., Кочина Л.П., Кузьменко В.У., Кудикіна Н.В. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років *Дитина*. К. 2012.
3. Ткачук Т. Пізнавальна активність: особливості розвитку у дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. № 8, 2012. 13 с.
4. Богущ А.М. *Базовий компонент дошкільної освіти* (нова редакція). К.2012.

Яценко Т.В.

*кандидат психологічних наук,
в.о. завідувача кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

Дяцько І.К.

*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМОСВІДОМОСТІ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

На сучасному етапі розвитку освіти актуальною проблемою є виховання гармонійної особистості, яка може самореалізуватися у суспільстві. Головне місце у формуванні дитини є становлення її самосвідомості, яка обумовлюється певними умовами, які необхідно дотримуватися при організації навчально-виховного середовища дитини [2].

Серед питань з проблеми становлення і формування самосвідомості дошкільників слід виділити саме ті, які розкривають становлення образу “Я” їх досліджували (М.І. Лісіна, А.І. Сільвестру, О.О. Смирнова), зокрема вони вивчали образ дитини як особистості [1].

Становлення образу самого себе відбувається на основі утворення зв'язків між досвідом дитини та інформацією, яку вона отримує при спілкуванні. Спілкуючись з однолітками, дитина порівнює себе з ними, аналізує результати своєї діяльності з результатами інших дітей, таким чином отримує нові знання не тільки про себе, але й про інших [2]. В дошкільному віці відбувається розвиток самосвідомості, формування уявлень про свої можливості (образ

реального “Я” – “який я є”), уявлень про те, яким його хочуть бачити інші діти (образ ідеального “Я” - “Яким би я хотів бути”) [1].

Самосвідомість – одна із сторін свідомості дитини, вона полягає в усвідомленні себе, місця в світі, своїх особливостей, почуттів та поведінки. У дошкільника є дві особливості формування самосвідомості – самопізнання і самоствавлення. Образ “Я” має систему властивостей: зовнішні, особистісні та статеві. Такий образ “Я” утворюється за допомогою вміння дитиною розуміти себе та усвідомлювати свої почуття. Психолог Л. Виготський писав: “Як дитина трьох років відкриває своє ставлення до людей, так само дитина семи років відкриває факт своїх переживань”. Педагог виділив таку здатність дитини, як дуже важливу особливість розвитку та становлення її як особистості. На цій основі виникають такі якості, як впевненість у собі та задоволеність собою [1].

Після закінчення раннього дитинства дошкільник вже розуміє свою статеву належність. Так дівчинка вже орієнтується на жіночу поведінку, а хлопчики намагаються бути мужнішими. Відповідно малеча розуміє та бачить статеві відмінності в одязі, поведінці [3].

Відомий психолог Д. Ельконін говорив: ”Розуміння своїх умінь, орієнтування себе в часі та відкриття свої переживань – складає основу усвідомлення себе як людини і до кінця дошкільного віку в дитини вже формується особистісна свідомість” [1, С. 286].

Знання дитиною своїх недоліків, не означає погане самоствавлення. Коли дошкільник розуміє, що він може бути ”іноді хороший, іноді поганий”, визначається самооцінка. В свою чергу самооцінка є складовою самосвідомості [2].

Таким чином, спілкування з однолітками та дорослими для дитини дошкільного віку є основним стержнем, яке визначає їхню свідомість та формує самосвідомість. Разом з тим, вивчення особливостей розвитку самосвідомості дитини в процесі її комунікації, відкриває шлях до розуміння взаємовідносин між дитиною та суспільством [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. Дудкевич Т.В. Розвиток самосвідомості у дошкільника Дитяча психологія: навч. посіб.. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
2. Таран О.П. Фактори становлення самосвідомості дитини. *Вісник психології і педагогіки*. № 2. Київ, 2010. С 2-7.
3. Мусіяка Н.І. До проблеми оцінкових ставлень у вітчизняній психологічній думці: навч. посіб. Київ :Фенікс, 2013. С. 233-241.

Яценко Т.В

*кандидат психологічних наук,
в.о. завідувача кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук
Козуліна Д.Є.
здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АДАПТАЦІЇ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

У сучасному світі проблема адаптації дітей раннього віку набула актуальності. Кожного року кількість дітей, які починають відвідувати дитячий садок з раннього віку зростає. Починаючи з наймолодшого віку у дитини відбувається інтенсивний фізичний розвиток, формуються психічні процеси. Перебуваючи на етапі адаптації до закладу освіти, малеча схильна до зривів. Вчасна підготовка є важливою умовою до легкого та повноцінного розвитку дошкільників [1].

Адаптація та пов'язаний з нею період – нелегке завдання для малечі. Морозова О. зазначала: “Можна з більшою часткою ймовірності припускати, що цей період не проходить безслідно навіть при сприятливому його закінченні, а залишає слід у нервово-психічному розвитку дитини” [3]. Вітчизняні і зарубіжні дослідники: Аксаріна Н, Шмідт-Кольмер Є. говорили про проблеми та труднощі адаптації дітей до закладу освіти. Коли дитина приходить вперше з мамою у дитячий садок, вона потрапляє у нове середовище перебування. Для неї все незнайоме, в якійсь мірі страшне — новий режим дня, харчування, виховні прийоми, спілкування [3].

Тому сьогодні основними завданнями вихователів дітей, що починають адаптуватися до ЗДО, є швидке виявлення труднощів та неприємностей що можуть призвести до подальших проблем в садку, що є основою подальшого гармонійного розвитку дитини [5].

Поняття “адаптація” науковці та дослідники визначають не тільки як процес пристосування до успішного функціонування у певному середовищі, але й як спроможність до подальшого психологічного, особистісного, соціального розвитку [5].

Учені, які досліджували процес адаптації дітей до дошкільного простору, (Н. Ватутіна, Т. Жаровцева, Т. Науменко, Ж. Юзвак та ін.) з'ясували, що дотримання певних педагогічних умов в період адаптації забезпечує успішне пристосування “новачків” до життя в ньому. А саме: розширення кола спілкування; урахування потреб дитини та поступове пристосування до режиму дошкільного закладу; забезпечення єдності сім'ї та суспільства виховання; організація діяльності у відповідності до інтересів та потреб дитини; своєчасне засвоєння дитиною соціального досвіду нового середовища; збереження та розвиток повноцінного фізичного, психічного та соціального “Я” дошкільника; забезпечення емоційного комфорту, задоволення від перебування в дошкільному закладі; підготовка вихователів до педагогічного керування процесом адаптації дітей [2].

У своїх дослідженнях вони описують три ступені адаптації:

- легкий (коли поведінка дитини нормалізується протягом 10—15 днів);
- середній (дитина хворіє, худне протягом 15—30 днів);
- важкий (триває 2 і більше місяців, патологічна адаптація).

Тож, щоб процес адаптації не затягувався, необхідно:

- давати дитині позитивні настанови щодо садка;
- зробити так, щоб дитина відчувала повне розуміння і підтримку від батьків;
- у перші дні короткочасне перебування у групі;
- зробити в перші тижні домашній режим у садку;
- намагатися огородити дитину в перші місяці від масових вистав;
- вправляти дитину в навичках самообслуговування.

Найголовнішою умовою успішної адаптації дитини до садочка є єдність вимог до маляка з боку батьків та закладу освіти. Адекватна та спокійна поведінка батьків в період адаптації дуже важлива, вихователі повинні надавати батькам такі рекомендації:

- Дитині потрібно говорити і наводити приклади, що вона вже доросла;
- Не залишати напочатку дитину на цілий день у садку;
- Гуляти з дитиною на майданчику після садка;
- Давати дитині її улюблені іграшки в заклад;
- Обов'язково батьки повинні повідомити педагогів про особливості та звички дитини;
- Завжди зустрічати дитину з посмішкою на обличчі;
- Розповідати багато позитивного та корисного про садок дитині [4].

Отже, створення комфортних умов для адаптації дитини в ЗДО, її пристосування до нового для неї середовища, забезпечує успішний підхід до розв'язання труднощів з використанням вимог, які сприяють адаптації до соціуму та полегшують життя дитини в колективі [2]. Об'єктивними показниками хорошої адаптації дитини до дитячого садка є: глибокий сон, добрий апетит, бадьорий емоційний та психічний стан, активна поведінка і набір маси за віком [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Козак Л.В, Хожай Д.В. Адаптація дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти засобом lego-технології. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. Київ, 2019. С. 32-38.
2. Захарова Н.В. Адаптація дітей дошкільного віку до сучасного соціального простору: монографія. Донецьк : Ноулідж, 2010. 217 с.
3. Шаталова О.В. Адаптація дітей раннього віку до умов дитячого навчального закладу: навч. посібник, Харків: ДНЗ № 378 Харківської міської ради, 2013. 7 с.
4. Ясінська Х. Адаптація дітей раннього віку до перебування в ДНЗ. *Психолог дошкілля*. Київ, 2021 № 4 (21). С.4-5.
5. Бурсова С.С. Діагностика рівнів адаптації дітей до дошкільного навчального заклад. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2015. С. 263-270.

Яценко Т.В.

*кандидат психологічних наук
в.о. завідувача кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка”
м. Кременчук*

Юрко Ю.О.

*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня “Бакалавр”
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж “Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка”
м. Кременчук*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ДОПИТЛИВОСТІ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Війна змінила наше щасливе життя та безтурботне дитинство наших діток на великий шматок жахіття своїми бомбардуванням, вибухами, руйнуванням,

спалахами. У таку складну ситуацію, ми не можемо повернути життя у світлий день. Але ми маємо зберегти життя наших малят від цього жахиття, та відволікти від цієї купи негативної інформації. Дошкільники старшого віку зосереджено слухають розмови дорослих, переживають їх емоційність, дітям складно не прислуховуватися до новин, вони цілком розуміють, що відбувається навколо них та їх рідних. Тому народжується у дітлахів багато запитань. Відповідь надавати потрібно обов'язково, але в стані рівноваги і без різких афектів. Складно не знецінити їх почуття та інтерес, тому що дорослим дуже складно переживати війну та стримати емоції не шкодячи дитячому світові [1].

Допитливість дитини на різних стадіях дошкільного життя – одна з найважливіших проблем у педагогічній науці. На різних етапах розвитку людства як в культурній, так і в соціальній сфері описували різні шляхи вирішення даної проблеми. Для педагогів та психологів існує одна й найважливіша проблема: що зробити, щоб дитина успішно навчалася, як стимулювати її активність.

Зміст формування пізнавальних інтересів, як форми пізнавальної активності у дітей розкривають роботи О. Брежнєвої, Л. Маневцевої, Б. Мухацької, К. Щербакової, С. Ладивір, І. Литвиненко, В. Черних та ін. У дослідженнях визначено шляхи, методи, форми, засоби, які забезпечують їх динаміку.

Дослідження відомих психологів доводять, що допитливість поєднує у собі всі психічні процеси. Її можна охарактеризувати стійким психічним станом, який виражає високу активність психічних процесів на ранньому етапі розвитку дитини.

Термін “допитливість” має різноманітні підходи до свого пояснення, Опишемо поняття “допитливість дітей старшого дошкільного віку” за Базовим компонентом дошкільної освіти. У освітній лінії “Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі” ми можемо бачити таке пояснення, що дитина має: “...виявляти інтерес до довкілля та самої себе. Активно сприймати предмети,

об'єкти, людей, події. Бути спостережливою, кмітливою, допитливою, вміло використовувати побачене і почуте раніше, робити спроби самостійно доходити висновків. Знаходити нове у знайомому та знайоме в новому; радіти зі своїх відкриттів. Надавати перевагу новим, незнайомим завданням, що потребують розумових зусиль. Планувати свою пізнавальну діяльність, втілювати її на практиці. Виявляти інтерес до дослідництва, експериментувати з новим матеріалом; за допомогою моделей матеріалізувати математичні, логічні, часові відношення, використовувати умовно-символічні зображення тощо". І все з вищезазначеного дитина реалізовує з допомогою активної пізнавальної діяльності, що і є – допитливість [2].

Допитливість дітей старшого дошкільного віку – це один із найголовніших чинників задля потреб дитини, що утворюється в процесі розумової діяльності, виявляється у прагненні до повномасштабного поглибленні знань. Допитливість має головну мету – це бажання до виконання дій пізнання, для отримання потрібної інформації, яка слугує пізнавальною активністю.

Як зазначено у роботах відомих науковців, дитяча допитливість є передумовою виникнення пізнавального інтересу та внутрішнім мотивом до пізнавальної діяльності. Яке б запитання не задала дитина дорослим, важливо вміти надати коротку і структурно-логічну відповідь. Для цього існує багато різних книжок, інноваційних технологій та інтерактивних доповідників, які можуть допомогти у відповіді. Найскладнішими запитаннями для дорослих виокремлюють “філософські”. Але, якщо немає відповіді на дані запитання, то краще вигадати просто зустрічне запитання, аби дитина сама змогла розмірковувати та самостійно дійти до відповідь на своє запитання. Важливо надавати прості, але структурні відповіді і ні в якому разі не ігнорувати.

Психологи усього світу визнають такі рівні пізнавальної активності: високий, середній та низький. З високим рівнем пізнавальної активності діти гарно засвоюють нові знання, завжди активні, жваві і допитливі. А вже з середнім рівнем розвитку пізнавальної активності дітки потребують більшої емоційної підтримки дорослих. Стратегія педагога в роботі з дітьми середнього

рівня розвитку пізнавальної активності – не лише допомогти їм включитися в діяльність, а й підтримувати позитивну емоційно-інтелектуальну атмосферу протягом усього заняття. Це дає можливість дітям відчувати радість у ході виконання завдання. Працюючи з пасивними дітьми, слід враховувати, що вони не можуть негайно включитися в роботу, оскільки їхня активність зростає поступово і повільно. Їм потрібна позитивна настановка, адже погрози, докори, негативні оцінки відразу пригнічують у них бажання щось пізнати, гасять стимул для подальшого зростання [3].

У дослідженнях О. Біди, І. Вікторенко, Н. Лисенко, М. Пазяк, Л. Різник, В. Сидорчук, М. Стельмахович, Л. Шаповал та ін. одним із засобів формування пізнавально-дієвого ставлення дошкільників розглядається навчальна діяльність на спрямування різних предметів [3].

За визначенням С. Ладивір поняття “пізнавальна активність” і “допитливість” розглядаються як синоніми. За її словами: це бажання, жага до нової інформації про дійсність і власне про себе, необхідності щось дослідити, з’ясувати, це також і діяльнісний стан індивіда. Це й пізнавальна потреба, і збуджувана нею пізнавальна діяльність. Вона притаманна кожній дитині, проте її міра та спрямованість у кожного своя [3].

Отже, головна мета дорослих не дати зламати інтерес “чомучок”. Усі дорослі знають, що іноді надокучливі запитання дітей рано чи пізно дратують. І тоді знаходять безліч відмовок від запитань, але ж зазначимо, що саме після цього у дитини відбивається бажання пізнавати світ та соціум. Також слід додати, що вихователі можуть бути тими, хто відбиває зацікавленість дітей. “Мовчати і слухати” зовсім не про слухняність дітей, гірше тільки надання шаблонних відповідей на репродуктивні запитання, нехтуючи мисленням дитини. Не рекомендується також ігнорувати інтереси або перетворення інтересів дитини під свої рамки. Можна пропонувати дитині для розвитку будь-що, але головне не забувати що їй потрібно і що вона любить. Для цього використовують багато різного дидактичного матеріалу. Головне не його кількість, а різноманітність та багатогранність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш Н. Освітній процес в умовах війни: роздуми фахівця. *Дошкільне виховання*. 2022. № 9. С. 3-5.
2. Ліннік О. Куди зникають “чомучки”, або як зберегти дитячу допитливість? *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 9. С. 14-21.
3. Крушельницька К. М. Розвиток допитливості у дошкільника – основа пізнавальної активності учня. 2019. URL: <https://vseosvita.ua/library/konsultacia-dla-pedagogiv-zdo-ta-zzso-rozvitok-dopitlivosti-u-doskilnika-osnova-piznavalnoi-aktivnosti-ucna-198696.html> (дата звернення: 12.10.2022).

Яценко Т.В.

*кандидат психологічних наук
в.о. завідувача кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія імені А.С.Макаренка,,
м. Кременчук*

Крюкова Л.М.

*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія імені А.С.Макаренка,,
м. Кременчук*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УЯВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема розвитку дитячої уяви актуальна тим, що цей психічний процес є невід'ємним компонентом будь-якої форми творчої діяльності дитини, її поведінки в цілому. Тому це і послугувало нам стимулом для обрання даної теми науково-теоретичного дослідження.

Дану проблему вивчали багато відомі психологи та дослідники.

Відомий дитячий психолог О.М. Дьяченко пише: "Уява – це наче чутливий музичний інструмент, оволодіння яким відкриває можливості самовираження, вимагає від дитини перебудування і виконання власних задумів і бажань".

Уява – це психічний процес, адже саме творча уява залежить від багатьох факторів, тому уява у дітей працює інакше, ніж у дорослого. Я гадаю, що дитинство – це незабутній період кожної дитини, у якому дитина щаслива, саме дитинство означає панування фантазій, казок, ігор і вигадок, а також знайомство з ровесниками.

Відомий радянський психолог Л.С. Виготський для підтвердження думки про те, що уява тісно пов'язана з реальністю, вказує на існування різних форм зв'язку уяви з дійсністю, на основі чого доходить висновку про необхідність постійного збагачення когнітивного й емоційного досвіду дітей для забезпечення підґрунтя задля розвитку їх творчої уяви.

Аналіз психолого-педагогічних наукових досліджень засвідчує актуальність проблеми взаємозв'язку уяви і мовлення. Зокрема, Л.С. Виготський писав: "Спостереження за розвитком уяви виявило залежність цієї функції від розвитку мовлення". Затримка в розвитку мовлення, знаменує собою і затримку розвитку уяви. Дослідження вказують, що затримані в своєму мовленнєвому розвитку діти виявляються надзвичайно відсталими і в розвитку своєї уяви.

Тому загальновідомо, що творчість завжди передбачає створення чогось нового, невідомого і в цьому розумінні протилежного тому, що вже відомо. Але перед, як створити щось нове, необхідно цю річ створити в собі в уяві [1].

Для дослідження рівня розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку використовують методику О.А. Кравцової "Де чие місце?". Вона є ігровою, не тільки дозволяє визначити наскільки у дитини розвинена творча уява, а й виявити засоби її реалізації.

Опишемо вікові особливості розвитку уяви дошкільників:

1. Вік 3-4 років – сприятливий період для розвитку наочно-дійового мислення; діти в цьому віці – діячі! А не спостерігачи. Тому слід забезпечувати

умови для їхньої різноманітної діяльності – обстеження, складання, випробування, конструювання, сортування, імітації тощо.

2. Вікові особливості дітей 4-5 років в першу чергу зводяться до того, що у них розвивається активне мислення, з кожним днем спілкуватися з ними стає все більш цікаво.

3. Вік 5-6 – з'являється бажання показати свої вміння, кмітливість. Активно продовжують розвиватися пам'ять, увага, мислення, уява, сприйняття.

Отже, ми не тільки удосконалюємо пізнавальні процеси і здібність до творчості, але і формуємо особу дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базима Н.В. Особливості вербальної уяви у дітей із ЗНМ. *Логопедія*. 2012. № 2. С. 6-9.

Пєчка Л. Є.
*кандидат педагогічних наук, доцент
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

Соколовська Я. О.
*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДО СВІТУ РОСЛИН У ПРОЦЕСІ УПРОВАДЖЕННЯ НАОЧНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Проблема формування у дітей старшого дошкільного віку пізнавального інтересу до природи, а саме рослин, є актуальною тому що саме дошкільний вік

є найважливішим етапом у формуванні екологічного світогляду. Все навколо нас живе, росте та дихає. Людина з малечку оточена природою, і саме природа являється потужним джерелом пізнання навколишнього світу, яке поступово розкриває людині таємниці та формує любов та чутливість до всього живого.

Тому, важливе місце в дошкільному віці має займати саме екологічне виховання. Воно формує гуманне ставлення до живого та усвідомлену поведінку в природному середовищі.

В. Сухомлинський довів, що виховувати може тільки взаємодія дитини з природою, а не лише спостереження за нею. Тому в природоохоронній діяльності, екологічна культура та екологічне виховання тісно пов'язані між собою. Педагог вважав, що не достатньо самих екологічних знань, якщо вони ніяк не втілюються на практиці. Для того, щоб у дітей сформувалися необхідні навички та уміння, необхідно брати участь у збагаченні та збереженні природи рідного краю, при цьому розвинеться бережне та відповідальне ставлення до природного середовища.

Складовою освітнього процесу є впровадження ідей екологічного виховання В. Сухомлинського у практику дошкільної освіти. Процес складається з двох компонентів: охорона природного середовища та формування наукових знань з екологічного виховання. За період вивчення спадщини екологічного виховання В. Сухомлинського, науковці А. Степанюк, Н. Лисенко, В. Фокіна, О. Савченко, Н. Глухова прийшли до загального висновку, що єдність людини з навколишнім середовищем, виховання відповідальності за стан навколишнього природного середовища та цілеспрямоване формування стійких екологічних знань, є метою екологічного виховання. І тільки в дошкільному віці, коли дитина втягує в себе як губка всі знання, слід виховувати в ній екологічний світогляд.

Пізнавальний інтерес є основним мотивом навчання у дошкільному віці. Саме пізнавальний інтерес покращує ефективність цього процесу, а також насичує позитивними емоціями та спогадами. Пізнавальний інтерес формується у постійному прагненні людини до розвитку, пізнання, отриманню нових знань

та відкриттів. Навчання є основним змістом життя, в якому інтереси грають вадливу роль, особливо для дитини. Глибокому засвоєнню знань та формуванню наукового світогляду активно сприяє пізнавальний інтерес.

При знайомстві дітей з рослинами слід звертати увагу на пізнавальні можливості дитини, які в свою чергу діляться на вікові та індивідуальні, а також на своєрідність пізнавального об'єкта.

Знайомлячи дітей з рослинами, слід використовувати різноманітний ілюстративно-наочний матеріал: фотографії, дидактичні картинки, моделі, репродукції з художніх картин та діафільми. Наочний матеріал допомагає уточнювати та закріплювати уявлення дітей. Такий матеріал дозволяє сформувати уявлення про явища тривалого характеру: ріст, розвиток рослини.

Отже, вкладаючи в дітей нові знання про природу, слід виховувати та формувати естетичне сприймання природи, а також свідоме, розумне дбайливе ставлення до рослин. Основним методом знайомства дітей старшої групи з природою є забезпечення безпосереднього контакту з нею. В старшій групі значно частіше дітьми проводяться нескладні експерименти та досліди. Використовуються прийоми та методи, які розширюють знання дітей про рослини та природу загалом. Слід зазначити, що залучення дітей до трудової діяльності активно сприяє розвитку пізнавального інтересу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, 2021.
2. Бичева Т. В., Сорочинська О. А. Екологічне виховання дітей дошкільного віку шляхом залучення до трудової діяльності у стінах дошкільного закладу. Житомир, 2014. 1–5с.
3. Екологічне виховання дошкільників. Режим доступу: <https://oplatforma.com.ua/>
4. Освітня програма для дітей віком від 2 до 7 років „Дитина“ (нова редакція) /Наук. кер. В. Огнев'юк. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020.

Пєчка Л. Є.
кандидат педагогічних наук, доцент
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук

Коваль Т. І.
здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблеми соціально-економічного становища українського суспільства, знецінення традиційних моральних норм і цінностей, бездуховності, пропаганда жорстокості, насильства негативно вплинули на моральні цінності підростаючого покоління. Тому, у наш час, необхідний поворот до забезпечення морального та естетичного виховання дитини, протистояння бездуховності, споживачу, відродженню в дітях бажання і потреби в активній інтелектуальній діяльності.

Щоб наші діти вирости чуйними, милосердними, відвертими, могли бути небайдужими, і робити гарні вчинки, від щирого серця радіти, ми, як дорослі, оточуємо їх своєю красою та любов'ю. Невичерпним джерелом такої краси є мистецтво – живопис, театр, музика, які існують ще з давніх часів. І головним завданням кожного педагога – допомогти дитині пізнати і зробити своїм духовним надбанням спадщину рідної культури.

Також кожний період дитячого мислення є основою для прийдешнього і різнитися перемінами і провідними реакціями. Тобто дошкільний вік і є сенситивним періодом розвитку особистості, в якому створюють можливості

для інтелекту і формування творчих здібностей. Залежить тільки від того, наскільки своєчасно і якісно була використана ця можливість, дуже багато залежить від того, в чому творчий потенціал дорослої людини.

Закон України „Про дошкільну освіту“, Базовий компонент дошкільної освіти націлюють на реформування та оновлення змісту, форм і методів дошкільного виховання співвідносно до вікових та індивідуальних властивостей дітей. Це забезпечить всебічний розвиток дитини, відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, психологічних та фізіологічних особливостей, а також потребу в реалізації власних творчих здібностей. Творчі здібності пов'язані із створенням нового, оригінального продукту, зі знаходженням нових способів виконання діяльності.

Яскраво творчі здібності проявляються в музичній діяльності. Розвиток музичних здібностей – одне з головних завдань музичного виховання дітей дошкільного віку. Музичні здібності складають єдність таких здібностей, як ладове відчуття, що проявляється в емоційному сприйманні та легкому впізнанні мелодій, здібність до слухового уявлення, що проявляється в точному відтворенні мелодій на слух (музична пам'ять), музично-ритмічному відчутті – здібності відчувати ритм та відтворювати його. Важливе значення має і абсолютний слух – здібність точно визначити висоту звуку без порівняння його з еталоном (хоча ця властивість не обов'язкова). Всі ці часткові здібності групуються навколо стрижневої здібності музикальності, під якою розуміється здібність сприймати музику як враження певного змісту (а не просто гармонійне поєднання звуків).

Музика володіє можливостями дії не тільки на дорослих, але і на дітей дошкільного віку. Більш того, і це доведено, навіть внутрішньоутробний період над звичайно важливий для подальшого розвитку людини: музика, яку слухає майбутня мати, робить позитивний вплив на самопочуття дитини, що розвивається (можливо, і формує його смаки і переваги). З вищезазначеного можна зробити висновок щодо важливості створення умов для формування основ музичної культури дітей дошкільного віку.

Основними завдання музичного виховання є:

1. Розвивати музичні і творчі здібності (з урахуванням можливостей кожного) за допомогою різних видів музичної діяльності.

2. Формувати початок музичної культури, сприяти формуванню загальної духовної культури.

Успішне рішення завдань залежить від змісту музичного виховання, перш за все від значущості репертуару, що використовується, методів і прийомів навчання, форм організації музичної діяльності та ін.

У дитині важливо розвивати все краще, що закладено в ньому від природи; враховуючи схильності до певних видів музичної діяльності, на основі різних природних завдатків формувати музичні здібності, сприяти загальному розвитку.

Музичні здібності дітей виявляються у кожного по-різному. У деяких вже на першому році життя всі три основні здібності – відчуття ладу, музично-слухові уявлення і відчуття ритму – виражені достатньо яскраво, швидко і легко розвиваються, це свідчить про музичність; у інших пізніше. Найбільш складно розвиваються музично-слухові уявлення – здатність відтворювати мелодію голосу, точно її, інтонуючи, або підбирати її по слуху на музичному інструменті. У більшості дітей ця здатність виявляється лише до п'яти років.

Але відсутність раннього прояву здібностей не є показником слабкості або тим більше відсутності здібностей, зазначають науковці.

Велике значення має оточення, в якому зростає дитина (особливо в перші роки життя). Ранній прояв музичних здібностей спостерігається, як правило, саме у дітей, які отримують музичні враження.

Аналіз теоретичних джерел доводить, що на етапі первісного виховання значну роль відіграє формування чуття ритму. Як відомо, людина осягає, усвідомлює зміст музики в різних видах музичної діяльності, починаючи зі слухання музичних творів. Але найбільш активно музичне співпереживання здійснюється в процесі особистої виконавської діяльності.

В утворенні й розвитку чуття ритму бере участь усе наше тіло. Це сприймання та відтворення тимчасових співвідношень у музиці. Під час слухання музичного твору людина робить помітні або непомітні рухи головою, руками, ногами, невидимі рухи мовленнєвого, дихального апаратів відповідно до його ритму. Відомим є феномен синхронізації з ритмом музики серцевого ритму й подиху, зміни вегетативної нервової системи.

Таким чином, художньо-змістовна виконавська діяльність впливає на розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку, природні передумови є основою для формування саме музично-ритмічного чуття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, 2021
2. Матвієнко С. І. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2017.
3. Освітня програма „Впевнений старт“ для дітей старшого дошкільного віку. Київ: Українська академія дитинства, 2017.
4. Половіна О. Дитина у світі мистецтва. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (Нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2021. № 2. С. 3–8.

Алексєєва Т.М.

кандидат географічних наук, доцент

Обласний коледж „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка”

м. Кременчук

Литвиненко К.Д.

Кременчуцький ЗДО № 32, вихователь

м. Кременчук

ВЕБ-КВЕСТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В умовах дистанційного навчання постає потреба в урізноманітненні форм і методів роботи з дошкільниками для того, щоб діти не залишалися пасивними

спостерігачами, а шукали, думали, пробували. Великі можливості активізації роботи дітей надає веб-квест як форма дистанційної роботи.

Метою даної роботи є вивчення можливостей використання технології веб-квесту для дистанційного навчання дітей середнього дошкільного віку.

Дана мета передбачає розв'язання наступних завдань:

- вивчення історичних засад використання веб-квестів у освітньому процесі;

- визначення тематики веб-квестів для дітей середнього дошкільного віку;

- створення веб-квесту для занять з ознайомлення з природою для дітей середнього дошкільного віку;

- розробка рекомендацій щодо створення і застосування веб-квестів як інструменту дистанційного навчання дітей середнього дошкільного віку.

В ході роботи застосовано теоретичні методи (аналіз, синтез, абстрагування) та комп'ютерні технології для створення веб-квесту.

З англійської мови на українську “веб-квест” (webquest) дослівно перекладається як “інтернет-вікторина”.

Веб-квести – це справжня інтерактивна гра, за допомогою якої діти вчаться мобілізуватися і швидко розв'язувати нестандартні завдання, з якими у звичайному житті навряд чи стикалися. Завдяки використанню веб-квестів можна цікаво пояснити новий матеріал, провести нестандартне заняття та перевірити знання дошкільників. Веб-квест сприяє розвитку творчого та критичного мислення, формує навичку аналізу інформації. Веб-квест – одна із найбільш ефективних моделей використання Інтернету в навчальному процесі.

Даний вид діяльності був розроблений в 1995 році в державному університеті Сан-Дієго (США) дослідниками Б. Додж і Т. Марч. На думку багатьох учених (Биховський А.С., Бовтенко М.А., Сисоєв П.В., Б. Додж, Т. Марч), під час застосування квест-технології діти проходять повний цикл мотивації від уваги до задоволення, знайомляться з новим матеріалом.

Проблему розробки та використання веб-квестів у навчальному процесі активно вивчають зарубіжні та вітчизняні науковці: Б. Додж, Т. Марч,

М. Андрєєва, О. Гапєєва, М. Гриневич, Г. Шаматонова, В. Шмідт та ін. [1]. Існує два погляди науковців на поняття веб-квесту: веб-квест як освітній продукт і веб-квест як технологія [2]. Проблемі використання веб-квестів для дітей дошкільного віку приділялося дуже мало уваги, в більшості випадків в джерелах інформації представлені готові квести [3,4]. У зв'язку з цим дана проблема є актуальною і потребує подальшого вивчення.

Веб-квест як інструмент дистанційної роботи має ряд переваг.

- В межах веб-квесту можна змінювати кількість та складність завдань.
- Завдання веб-квесту можуть одночасно проходити всі учасники.
- Широкий вибір ресурсів для створення. Створити веб-квест можна у GoogleBlogger, Порталі «Всеосвіта», PowerPoint та інших ресурсах.
- Можливість розробити веб-квест будь-якого рівня складності.
- Можливість включення різного матеріалу (тексту, зображень, відео).
- Веб-квест може бути частиною заняття чи окремим видом діяльності.
- Можливість додавати рівні, чи нові квест-кімнати.

Веб-квести можуть бути навчальними, або розважальними. З навчальною метою їх можна створювати до великої кількості тем. Так, для занять з математики в квест можна включати завдання на пізнання форми, кольору, розміру, поняття про довжину, ширину та ін. Діти мають можливість відшукувати геометричні фігури на ілюстрації, найдовший, або найкоротший предмет, рахувати кількість зображених предметів чи порівнювати їх.

Для занять з ознайомлення з природою було створено веб-квест для дітей середнього дошкільного віку «Зваримо борщик». Діти відгадували загадки про овочі і відшукували їх на ілюстрації. В ході веб-квесту діти навчалися відгадувати загадки, збагачували свої знання про овочі, бо на кожній наступній зупинці пояснювалася розгадка. Крім загадок діти впізнавали овочі за кольором, слухали вірші про них. На завершення діти отримали інформацію про борщ і про овочі, що потрібні для його приготування. Окрім даної теми веб-квест може бути застосований для вивчення пір року, наприклад осені, де

діти будуть шукати ознаки осені за ілюстрацією, чи закріпляти знання про працю людей восени.

Великі можливості застосування веб-квесту надає для занять з ознайомлення із соціумом (кімнати будинку, предмети побуту, меблі, вулиця та ін.). Так, для веб-квесту «Мій дім» можна створити завдання, де діти шукатимуть меблі, необхідні для виконання певних дій, наприклад: Оленці час спати! Куди ми її поведемо? Для чого потрібне ліжко?

Різноманітні завдання веб-квесту дають можливість розвивати пам'ять, мислення та інші психічні процеси.

На останньому етапі роботи було рекомендовано вимоги щодо використання веб-квестів у дистанційній роботі з дітьми середнього дошкільного віку.

- Враховувати час перебігу веб-квесту та рівень знань дітей (дошкільники не мають довго сидіти за комп'ютером, доцільно використовувати короткі квести).

- Зверніть увагу на те, що дитина дошкільного віку не може самостійно пройти навіть найпростіший веб-квест, необхідна участь батьків чи педагога.

- Ознайомити батьків з правилами використання (веб-квести взагалі не повинні бути технологічно складними, щоб їх було легко проходити).

- Для розвитку дітей буде корисно, якщо у веб-квесті будуть використовуватися прислів'я, приказки, вірші для збагачення словника дітей.

- Квест передбачає дію – дитина повинна мати можливість натискати на об'єкти чи великі яскраві кнопки на екрані планшету чи смартфона, а не тільки усно виконувати завдання, слідкуючи за діями дорослого.

- Квест передбачає результат! Дитина виконує завдання разом з казковим героєм чи сама для отримання певного результату, який розкривається в ході гри (їй треба знайти всіх тваринок, проїхати всі зупинки з веселою машинкою та ін.).

- Для більшої мотивації дитина може отримувати певну винагороду в кінці квесту - мультфільм, пісеньку, казку, веселу руханку, медальку, розмальовку.

пазли, які потім роздруковуються батьками. Добре мотивують дітей яскраві малюнки з радіючими героями квесту чи GIF-анімація.

З викладеного вище можна зробити висновок, що застосування веб-квестів як інструменту дистанційного навчання для дітей середнього дошкільного віку з додержанням необхідних санітарно-гігієнічних і педагогічних вимог є ефективним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кононец Н. Технологія веб-квесту у контексті ресурсно-орієнтованого навчання студентів. *Витоки педагогічної майстерності*. 2012. № 10, с. 139-143.
2. Руденко Н., Широков, Д. Застосування веб-квест-технології у підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (86), с. 151-157.
3. URL: https://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30113/ (дата звернення: 01.10.2020).
4. URL: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.05.023> (дата звернення: 16.10.2020)

Дорошенко Т.М.

викладач дошкільних дисциплін

Обласний коледж „Кременчуцька

гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка“

м. Кременчук

Кацай А.Р.

здобувач вищої освіти

освітнього ступеня Бакалавр

спеціальності 012 Дошкільна освіта

Обласний коледж „Кременчуцька

гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка“

м. Кременчук

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ ДОШКІЛЬНИКІВ

У сучасній дошкільній освіті триває пошук ефективних технологій логіко-математичного розвитку дітей. Це пояснюється його позитивним впливом на

розвиток психічних процесів дитини, вирішення завдань її всебічно-гармонійного розвитку. Сформоване логіко-математичне мислення допомагає дитині аналізувати різноманітні процеси, приймати рішення не лише з дотриманням чітких алгоритмів, але й коригувати власні дії у змінних, непередбачуваних умовах життя. Логічний розвиток дітей дошкільного віку на сучасному етапі вивчають О. Брежнєва, Л. Зайцева, К. Крутій, Л. Плетеницька, Т. Пагута, Т. Степанова, К. Щербакова та ін. Учені обґрунтували механізми формування у дітей дошкільного віку логіко-математичних уявлень і навичок, їх необхідність для подальшого шкільного навчання та активної життєдіяльності дитини. З огляду на останні зміни, що відбуваються в освітньому процесі ЗДО, увага педагогів спрямована на переосмислення завдань логіко-математичного розвитку дітей, вибір найоптимальніших і найефективніших форм роботи, зокрема:

- забезпечення логіко-математичного розвитку дітей в освітньо-виховному процесі ЗДО;

- зміна позиції педагога та дитини з суб'єкт-об'єктних на суб'єкт-суб'єктні;
- надання пріоритету заняттям інтегрованого типу.

Формування елементарних математичних уявлень вирішується за допомогою накопичення безпосередніх емоційних та образних вражень, засвоєння та вміння адекватно використовувати мову для вираження сутності практичної дії, докази, обґрунтування, знання педагогом загальних закономірностей розвитку дитини, протікання психічних процесів (пам'яті, мислення, уваги, уваги, розвиток мовлення). Навички, вміння, набуті дитиною в дошкільний період, служитимуть фундаментом для отримання знань і розвитку здібностей у шкільному віці. Найважливішим серед цих навичок є навичка логічного мислення, здатність "діяти в умі". Навчити дитину діяти та розмірковувати одне з важливих завдань педагога.

Організація освітнього процесу в ЗДО відбувається завдяки використанню інноваційних методів, засобів, форм та технологій навчання, які дозволяють реалізувати більш активну взаємодію між суб'єктами освітнього процесу.

Відповідно до компетентнісного і особистісно-зорієнтованого підходів навчання, змінюються і вектори освітнього процесу, провідними з яких в організації роботи з дітьми стають розвивальні, ігрові, інформаційно-комунікаційні, проектні технології, що здатні забезпечити формування нестандартного, критичного мислення дітей, уміння логічно обґрунтовувати, доводити свою думку, експериментувати, робити висновки, застосовувати набуті знання в практичній діяльності.

Сучасні технології логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку спрямовані на активізацію їх пізнавальної діяльності, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між предметами та явищами довколишньої дійсності, що забезпечуються виконанням розумових операцій і практичних дій у частково змінених освітніх чи спеціально змодельованих педагогом ситуаціях [4, с. 57].

Впровадження діяльнісного підходу у розвитку логіко-математичної компетентності має свою методику застосування. Розглянемо послідовність дій на прикладі вирішення логічного завдання:

1. Аналіз завдання і вимог до нього
2. Пошук рішення.
3. Перевірка вибраного способу вирішення завдання.
4. Аналіз виконаного завдання.

На основі цих етапів педагоги розробляють рекомендації, правила, прийоми та евристичні прийоми для керівництва діяльністю для вирішення проблем.

Л.М. Фрідман дає поради щодо виконання логічних завдань:

- потрібно навчитися аналізувати власні завдання;
- необхідно визнати, що вирішення будь-якої проблеми передбачає послідовне застосування певних знань;
- потрібно вміти користуватися елементарними методами вирішення проблем.

Розвиток логіко-математичної компетентності пов'язаний насамперед з персоналізацією навчання та інтеграцією в самостійну освіту і навіть дослідження. Вивчення ефективних методів сприятиме розвитку здібностей дітей. Виховання – це індивідуальний вид діяльності, і не можна ігнорувати індивідуальність та особистісні особливості дошкільників.

Відсутність у дошкільників можливостей просування вперед у потоці інформації та слабкий контроль за ступенем сформованості навчальних навичок також сприяють усвідомленню особистістю сенсу та практичної цінності вивченого.

При такому підході, основним елементом роботи дошкільника є розуміння й засвоєння діяльності, особливо нової: навчально-дослідницької, пошукової, творчості тощо. У цьому випадку знання є результатом оволодіння способом діяльності. Від пасивних споживачів знань діти перетворюються на суб'єктів навчально - виховної діяльності. Категорії діяльності в цьому методі навчання базові та сенсорно-творчі.

Особистісно-діяльнісний підхід означає, що центром навчання є індивід, чий мотивації, цілі, потреби та умови особистісної самореалізації є діяльністю, яка формує досвід і забезпечує особистісне зростання. Особлива увага приділяється розвитку навчально-пізнавальної мотивації. Це підтримує у дітей інтерес до навчання, веде до щастя, задоволення та успіху.

На кожному занятті з математики така мотивація втілюється в навчально – виховну мету – усвідомлення запитань, на які потрібно відповісти. При цьому метою діяльності має бути створення умов для формування позитивних цілей. У зв'язку з цим виникає потреба в розробці прийомів, що сприяють формуванню мотивації навчально-виховної. Усі методики засновані на позитивному мисленні дошкільників.

Основними етапами роботи з дітьми стали:

- мотиваційно – інформаційний;
- інформаційно – дійовий;
- самостійна діяльність дітей.

Логіко-математична компетентність передбачає здатність дитини самостійно здійснювати:

- класифікацію геометричних фігур, предметів та множин за якісними ознаками та чисельністю;
- серіацію, тобто впорядкування предметів за величиною, масою, об'ємом розташування у просторі;
- обчислення та вимірювання кількості, відстані, розмірів, довжини, ширини, висоти, об'єму, маси, часу.

Виходячи з положень Базового компонента дошкільної освіти, педагог має озброїти дитину вмінням жити, сприймати життя в цілісності. Це значно складніше, ніж окремо формувати систему знань і вмінь із математики, природи, грамоти. Дитина не володітиме істинним світоглядом, якщо не вмітиме цілісно сприймати світ. Саме тому блок логіко-математичних умінь включає кожна сфера. Питання формування логіко-математичної є принциповим для особистісно - орієнтованої моделі освіти. За особистісно - орієнтованої моделі освіти дорослий стає авторитетною, довіреною особою, яка створює середовище, що розвиває, забезпечує комфортні умови для життєдіяльності дитини, виступає передусім партнером, а не контролером її діяльності [5, с. 57].

Формування математичної компетентності дошкільників ефективно здійснюється:

- на спеціально організованому навчанні;
- у спільній діяльності вихователя та дітей;
- у самостійній діяльності дошкільників.

Дошкільники лише починають оволодівати математичними знаннями, тому їхню логіко-математичну компетентність доцільно характеризувати як елементарну, але розглядати її як складну, комплексну характеристику логіко-математичного розвитку.

Логіко-математична компетентність має таку компонентну структуру:

- мотиваційний компонент – це ставлення дитини до математичної діяльності, виявлення пізнавального інтересу, розуміння значущості математики в житті людей;
- змістовий компонент – це оволодіння математичними знаннями у межах програми вікової групи та наступного періоду навчання дітей;
- дійовий компонент – це оволодіння процесуальними, конструктивними, контрольнo-оцінювальними діями.

Особливістю формування логіко-математичної компетентності є насиченість навчального процесу проблемними життєвими ситуаціями практичного характеру, які активізують пізнавальні інтереси дітей, розвивають передумови логічного мислення, вправляють вихованців у використанні набутих знань із математики [1, с. 50].

Застосування діяльнісного підходу створює необхідні умови для формування вміння самостійно мислити, добирати матеріали, аналізувати й контролювати нові ситуації, успішно знаходити шляхи вирішення практичних завдань. Діяльнісний підхід у розвитку логіко-математичної компетентності є освітньою філософією, що дає педагогам можливість шукати і творити, ставати майстрами своєї справи зі своїми вихованцями, прагнути до високих досягнень, розвивати загальні навички, готувати їх. для подальшого навчання та проживання в мінливих умовах [2, с. 33-37].

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдай Н.О. Інновації у формуванні логіко – математичної компетентності дітей: Методичні рекомендації щодо здійснення логіко-математичної роботи в закладі . Прилуки, 2012. С. 60
2. Гнатюк Д.О. Діяльнісний підхід як основа організації ефективного навчання. Педагогічний пошук. 2013. С. 33–37.
3. Долинна О.П. Організована навчально-пізнавальна діяльність дітей у дошкільному закладі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. С. 14–26.
4. Іщенко Л.В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку: навчальний посібник [для студентів спеціальності «Дошкільна освіта»]. Вид. 2-ге, перер. та доп. Уман : ПП Жовтий О.О., 2013. 149 с.
5. Лазарович Н.Б. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: методичні рекомендації. Івано Франківськ, 2015. С. 90.

Дорошенко Т.М.

*викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

Чайковська В.М

*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ ЕЙДЕТИКИ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В світлі сучасної реформи закладів дошкільної освіти найголовнішим виступає компетентнісний підхід до освіти дітей, коли замість заучування

дитина вчиться мислити самостійно і комплексно, системно сприймати новий матеріал. Саме це лежить в основі всіх змін в програмі — вперше у дошкільника повинна з'явитися власна думка, яку вихователь повинна враховувати. Уміння формувати і висловлювати цю власну думку потрібно розпочинати вже в дошкільні роки, в період підготовки до школи. І саме нетрадиційний підхід до навчання дошкільників і лежить в основі формування цих умінь. Однією з таких методик навчання математики виступає нетрадиційна методика Ейдетики.

Нами визначено завдання – проаналізувати можливості методики Ейдетики в роботі з дітьми дошкільного віку по формуванню логіко-математичних компетентностей та обґрунтувати ефективність її застосування на заняттях з математики та в повсякденному житті.

Дослідження проводиться в два етапи:

I етап – теоретичне дослідження проблеми формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку

II етап – практичне дослідження шляхів розвитку логіко-математичної компетентності дітей на заняттях з використанням методики Ейдетики.

Аналізуючи саме поняття "розвиток логіко-математичних здібностей", можна зробити такі висновки, що цей процес є досить складним, комплексним і багатоаспектним. Під математичним розвитком дошкільників розуміються якісні зміни в пізнавальній діяльності дитини, що відбуваються в результаті формування елементарних математичних уявлень і зв'язаних з ними логічних операцій. Математичний розвиток - значний компонент у формуванні "картини світу" дитини. Формування в дитини математичних уявлень сприяє використанню різноманітних дидактичних ігор та вправ. Однією з таких дидактичних ігор і вправ виступає дидактичний матеріал методики Ейдетики.

Ейдетика – це система методів, які дозволяють швидко і ефективно розвинути пам'ять, сприяють розвитку дитячої творчості, розвитку фантазії і уяви, пізнавальної активності, дрібної моторики, наочно-дієвого мислення, уваги, просторового орієнтування, сприйняття, комбінаторних і

конструкторських здібностей. Чи не напружуючись, в ігровій формі, дитина або дорослий швидко запам'ятає послідовності слів в необмежених обсягах, в тому числі і іноземних, вірші, обличчя та імена, дати і числа і т.д. Освоївши систему ейдетики, у дітей дошкільнят більше не виникне проблем з запам'ятовуванням японських ієрогліфів, числа "пі" мало не до 24 знака після коми, нової лексики. Особливо це важливо для дошкільнят в ході підготовки до нового етапу в житті.

Термін "ейдетика" ввів в науку сербський учений Віктор Урбанчич у 1907 р. (4)

Методика ейдетики цікава тим що, має одну важливу перевагу – інформація, факти, матеріали запам'ятовується без прикладання зусиль. Це більше схоже не на зубріння, а на веселу та цікаву гру. Дитині може не напружувати свій мозок, адже це тільки шкодить. Існує декілька основних методичних принципів і правил методики ейдетики, які потрібно дотримуватись:

1. Головне це довіряти своїй пам'яті, вірити, що дитина здатна запам'ятати абсолютно все та будь-яку інформацію;

2. Образи того, що потрібно запам'ятати, повинні бути не статичними, а яскравими, незвичайними, рухливими, які будуть цікаві дітям [1].

Підбір вправ здійснюється з урахуванням можливостей дітей, рівня їх розвитку, інтересу до вирішення інтелектуальних і практичних завдань. При цьому потрібно дотримуватись принципу «від простого до складного».

Приклади вправ з ейдетики:

Вправа «Зорове промальовування». Щоб дитина легко змогла вивчити цифри можна скористатися ейдетичними прийомами запам'ятовування. Він полягає в тому, що головний контур цифри потрібно доповнити зайвими елементами, перетворюючи її в якийсь предмет, тварину. Дитина із цікавістю буде звертати увагу на такі цікаві доповнення, в цей момент формується образ цього предмета, тому запам'ятовування відбувається легко, швидко й безболісно.

Наприклад, потрібно, щоб дитина вивчила цифру 8. Якщо просто показувати це число і просто багато разів повторювати, що це 8, дитина звісно може запам'ятати це, але буде важко їй. А от якщо ви сказати дитині, давай уявимо її наприклад, у формі окулярів, сніговика чи велосипеда і дитині буде легше запам'ятати (рис. 1) [2].

Рисунок 1

Вправа «Чарівні фігури» Асоціації, пов'язані з геометричними фігурами.
 Для цього виду роботи вам знадобляться картинки із зображеннями геометричних фігур і різних предметів (рис. 2).

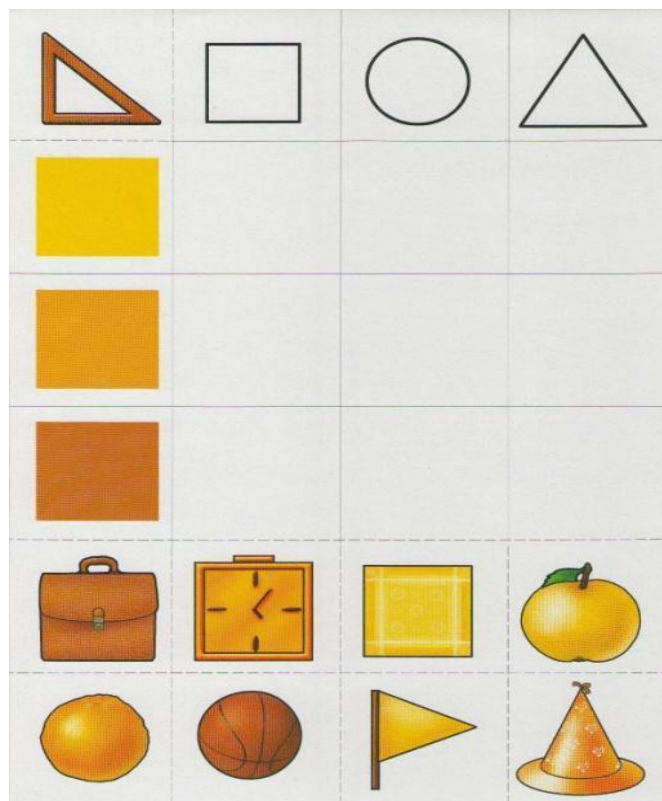

Рисунок 2

Дитині роздають заздалегідь вирізані картинки, задаються питання куди ми покладемо яблуко, м'яч чи годинник [3].

Під час роботи з дітьми за цією технологією, діти мають змогу вправлятися не лише у називанні та розрізненні кольорів, а й у обчисленні, розрізненні і визначенні величини, геометричних фігур, кількісній та порядковій лічбі, орієнтуванні в просторі, часі.

Під час організації навчальної діяльності з дошкільниками необхідно дотримуватись основних дидактичних принципів: принцип системності – робота проводиться в системі, передбаченій перспективним плануванням і програмою; принцип інтеграції – система роботи, як використовується не є штучною надбудовою, вона природно і органічно інтегрована в цілісний педагогічний процес; принцип координації – дана система роботи скоординована таким чином, щоб уникнути повторень і послідовно розгортати логічні спрямування.

Використання методики Ейдетики в навчанні дітей математики та логіко-математичному розвитку є тією формою організації навчального процесу, що сприяє більш повному і цілеспрямованому засвоєнню знань у дітей дошкільного віку.

Отже, практичний досвід використання ігор, вправ за цією технологією сприяє успішному навчанні дитини математики. Разом з тим, ефективно застосування можливо в поєднанні з іншими посібниками, дидактичними матеріалами, а також під час самостійних ігор дітей, в індивідуальній роботі а також використовуватися батьками для закріплення знань дітей. Велика їх роль в реалізації принципу наочності, поданні складних абстрактних математичних понять у доступній формі малюкам, в оволодінні навичками, необхідними для формування у дітей елементарних математичних уявлень. Не менш важливі вони для накопичення тактильного досвіду, поступового переходу від матеріального до абстрактного, для розвитку бажання опанувати математичні поняття та дії.

Використання методики Ейдетики є ефективною у логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://flowacademy.com.ua/shho-take-ejdetika-ta-navishho-vona-potrib/>, що таке ейдетика та навіщо вона потрібна, 15.10.2022
2. <https://answiki.org.ua/647-scho-take-eydetyka.html>, Що таке ейдетика? (дата звернення 14.10.2022).
3. <https://svitzdorovya.com.ua/ejdetika-dlya-ditej-oglyad-krashhix-vprav-metodiki-dlya-doshkilnyat-i-shkolyariv/> Ейдетика для дітей: огляд кращих вправ, методики для дошкільнят і школярів (дата звернення 15.10.2022).
4. <https://kerchtt.ru/uk/priemy-eidetiki-v-uchebnoi-deyatelnosti-doshkolnikov-eidetika-dlya/> Прийоми ейдетики у навчальній діяльності дошкільнят. Ейдетика для дорослих (дата звернення 15.10.2022).
5. <https://www.eidos.zp.ua/edutech/ejdetika/> ейдетика (дата звернення 14.10.2022).

Дорошенко Т.М.

*викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“ м. Кременчук*

Проненко В.В.

*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

РОЗВИТОК СЕНСОРНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА СИСТЕМОЮ САМОРОЗВИТКУ М.МОНТЕССОРІ

З самого раннього віку діти пізнають навколишній світ за сукупністю всіх показників – розміру, форми, кількості. Тому формування у дошкільників

елементарних математичних уявлень є актуальним завданням. Формування базових математичних уявлень у дошкільників за методикою Марії Монтесорі є ефективною у всьому світі, як освітня та виховна система, а також використовується за кордоном. Марія Монтесорі надає дітям розвиваючі математичні матеріали, призначені для засвоєння порядкової лічби, навчання додавання та віднімання, основних математичних операцій.

Метою даного дослідження було визначення теоретичних основ організаційного підходу до формування базових математичних уявлень у дітей дошкільного віку за системою Марії Монтесорі.

Ключем до розвитку математичних уявлень є чуттєве сприйняття, отримане в результаті досвіду та спостережень. У процесі чуттєвого пізнання формуються уявлення про предметні образи та їх символи. Сенсорні матеріали сприяють формуванню математичних знань дітей.

Сенсорне виховання - це система навчального впливу, спрямована на розвиток методів чуттєвого пізнання, удосконалення відчуттів і сприйняття. Жодна система навчання не ігнорує роль сенсорного виховання. Наприклад, М. Монтесорі бачила у сенсорному вихованні чудову можливість підготувати дітей до дорослого життя як у природному, так і в соціальному середовищі.

Сенсорне виховання – це не тільки засіб розвитку органів чуття дитини, але й засіб формування цілісної особистості дитини, щоб дитина могла відчути своє «Я» і свою позицію. Сенсорний розвиток є основою загального інтелектуального розвитку. Адже знання починається зі сприйняття предметів і явищ, а потім формується на основі перцептивних образів у результаті їх перетворення.

Сенсорне пізнання особливо важливе для дітей дошкільного віку, оскільки цей період є найбільш сприятливим для формування та вдосконалення сенсорної діяльності та накопичення уявлень про світ. Це закладає основу для серйозної уваги до сенсорного розвитку дошкільнят.

Підручники з математики Монтесорі створені таким чином, щоб чітко встановлювати зв'язок між арифметикою та геометрією. За словами Марії

Монтессорі, математична освіта – це єдине ціле, яке формує вміння дитини розуміти природний і культурний світ. У процесі навчання важливо якомога більше залучати дітей до веселих предметів - це може бути все, що пов'язано з математикою - яблука, кубики, цукерки. Тому в підсвідомості дитини процес навчання асоціюється з тим, що приносить з

Принципи використання математичних матеріалів

-Дітей слід вчити думати про математику як про самостійну діяльність людини, а не про готовий продукт;

-потрібно не передавати готові знання, а відкривати їх разом з дитиною;

-шлях до пізнання лежить не через вивчення окремих явищ, а через виявлення їх зв'язків;

-важливо розуміти, а не вміти.

Під час роботи над сенсорними сферами, можна провести і математичне дослідження. Наприклад, наливати воду з чайника в дві чашки, таким чином дитина безпосередньо на практиці, виконує процес ділення. Дитина в процесі освоює операцію і надалі дитина вже використовуватиме набутий досвід з числами.

Крім того, спостерігаючи за тим, як вода формує ємність, дитина отримує уявлення про об'єм і форму. Користуючись чорною пластинкою, дитина готує пальці і мозок до сприйняття. Крім того, тренується пам'ять і образне мислення.

Найкращим періодом для сенсорного досвіду є сензитивний період від народження до 5,5 років. Тобто саме тоді дитина може найповніше пізнавати світ через звуки, запахи, кольори, форми, дотик. Виявляється, багато ігор і вправ, які проводяться в дитячому садку за методикою Монтессорі, можна використовувати вдома. Щоб ви могли самостійно збагатити сенсорний досвід вашої дитини, можна використовувати серію веселих сенсорних ігор.

1) Сортувати предмети

Хорошим варіантом для такої гри є сортування гудзиків. Купуйте кілька наборів з 4-10 однакових гудзиків. Змішайте їх у великій ємності, потім

покажіть дитині, як можна вибрати гудзик покласти його в меншу ємність і вибрати з великого такі ж самі.

Рисунок 1

2) Кольорова фантазія

Налийте звичайну воду в кілька чашок і покажіть дитині, як вона забарвлюється в інший колір, якщо занурити у воду пензлик з фарбою. Спочатку розфарбуйте воду в склянці основними кольорами: синім, червоним, жовтим. Дозвольте дитині експериментувати, пробувати змішувати різні кольори і отримувати нові відтінки. Наприклад, якщо змішати: синій і жовтий, ми отримаємо зелений; жовтий і червоний - помаранчевий;

Рисунок 2

3) Послухайте!

Використовуйте будь-яку можливість, щоб звернути увагу малюка на той чи інший звук предмета — шелест листя, удари дощу по склу, хід ліфта, гавкіт собаки, робота дрилі тощо.

4) Чарівний мішечок

Для цієї гриможна зшити або купити різнокольоровий мішечок з тканини, або зробити в коробці отвір, щоб дитина просувала туди руку. Також потрібно

підготувати набір дрібних предметів, знайомих дитині (автомобіль, м'яч, іграшкові тарілки, кубики, частина пірамідки тощо). Покладіть любий предмет в мішечок, а потім попросіть дитину заплющити очі, нехай дитина на дотик спробує вгадати що це.

Отже, формування базових математичних уявлень у дітей дошкільного віку ефективно здійснюється за дієвою методикою відомого педагога Марії Монтесорі, яка включає певні математичні розвиваючі матеріали. Якщо слідувати її методиці, то можна досягти і ще більших результатів. Це тому, що діти обирають роботу за власною свободою, без тиску та конкуренції. Тому їй не загрожує перевантаження, яке може стати причиною різних недуг у подальшому житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://vseosvita.ua/library/embed/01006w7k-ea4c.docx.html>, розвиток сенсорно-пізнавальних здібностей дітей
2. <https://learning.ua/blog/202007/sensorni-ihry-dlia-doshkilnykiv-za-metodykoiu-marii-montessori/>, сенсорні ігри для дошкільників
3. <http://montessoriaassociation.org.ua/en/montessori-pidhid-do-matematiki>, Монтесорі – підхід до математики
4. <https://naurok.com.ua/stattya-metodika-formuvannya-elementarnih-matematichnih-uyavlen-ditey-doshkilnogo-viku-za-sistemoyu-montessori-188852.html>, методика формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку
5. <https://childdevelop.com.ua/articles/develop/240/>, метод Марії Монтесорі для дошкільнят

Рассохіна О.В.
викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук
Губина Є.Б.
здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук

РОЗВИТОК ПСИХІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ ДИТИНИ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Найважливішою подією у житті дитини є вступ до школи. Сьогодні в нашій країні відбуваються широкомасштабні процеси економічних, політичних змін. Реформи в освіті – нова українська школа, зміни державних стандартів початкової школи і переддошкільної освіти роблять проблему підготовки дитини до шкільного навчання, як ніколи, актуальною.

Психологічна готовність до шкільного навчання - комплексна психолого – педагогічна характеристика, що розкриває необхідні рівні розвитку тих психологічних якостей, від яких, у першу чергу, залежатиме успішність адаптації дитини до школи. У школі останнім часом відбулися серйозні перетворення, введено нові програми, змінилася структура. Дедалі вищі вимоги ставлять до дітей, які йдуть у перший клас.

Поняття «готовність до навчання в школі» охоплює фізіологічну (морфогенетичну), психологічну та соціальну (особистісну). Усі три складові частини шкільної готовності є взаємопов'язаними, а недоліки кожного з її аспектів так чи так впливають на успішність навчання. Інтелектуальна готовність дитини до школи полягає в певному світогляді, обсязі конкретних

знань, розумінні основ цих закономірностей. Має бути розвинена допитливість, бажання пізнавати нове, досить високий рівень сенсорного розвитку, а також образна пам'ять, уява, мова, тобто всі психічні процеси.

Сенсорний розвиток передбачає вміння й навички розрізнення кольорів, форм, розміру предметів. Розвиток мислення передбачає вміння дитини виокремлювати суттєве у предметах і явищах навколишнього світу, узагальнювати й диференціювати їх, порівнювати, встановлювати як спільні, так і відмінні властивості і причинно-наслідкові зв'язки, розмірковувати, відповідати на запитання, знаходити причини явищ, робити висновки.

Розумова готовність до навчання в школі на сьогодні розглядається у трьох основних своїх аспектах: загальна обізнаність дитини, що відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти в Україні поділяються на 4 основні сфери – «Природа», «Культура», «Люди», «Я сам»; рівень розвитку інтелекту дошкільників загалом та окремих його пізнавальних процесів (сприймання, мислення, пам'яті, уяви тощо).

Вивчення зазначеної проблеми розпочали ще психологи – класики К.Д. Ушинський, Л.С. Вигодський, О.В. Запорожець, Г.С. Костюк, О.М. Леонт'єв.

Пізнавальна діяльність людини і дитини в цілому включає два специфічних пізнавальних процеси – сприймання і мислення. За допомогою сприймання пізнаються, в основному, зовнішні властивості предметів: розмір, форма, колір тощо. Мислення є засобом пізнання внутрішніх істотних властивостей предметів і явищ. При цьому ці різні процеси – сприймання і мислення, тісно пов'язані. У пізнанні ці два процеси взаємодіють.

У випускника закладу дошкільної освіти повинно бути сформовано систему перцептивних дій. Діти, як правило, не обмежуються простим зоровим розгляданням, а переходять до дотикового, слухового і навіть нюхового сприймання. Змінюється і напрямок орієнтації: перцептивні дії спрямовуються спочатку на ознайомлення з предметом в цілому, а далі – на виділення окремих властивостей і ознак предметів. Внаслідок такої різнобічної і розгорнутої

орієнтувальної діяльності формуються правильні, точні, багаті образи, уявлення про предмети.

Результати багатьох досліджень переконують у тому, що не можна розвинути формальним тренуванням більшість психічних процесів. Цей розвиток ефективний лише в умовах спеціально організованої діяльності дитини [1, с. 16]. В розвитку сприймання дітей дошкільного віку провідне місце має мова дітей. Тому збагачення мови дитини словами – назвами якостей, ознак, станів предметів і відношень між ними – дуже важливий фактор розвитку осмисленого, цілеспрямованого сприймання. Всі сенсорні процеси виділяються у самостійні довільні дії, в яких формуються способи спостереження, розглядання, пошуку. Удосконалення процесів сприймання повинно супроводжуватись з'ясуванням їх смислу, яке можливе лише у змістових видах діяльності [1, с. 17].

Усі психічні функції розвиваються за безпосереднього впливу мовлення, яке стимулює і поглиблює розвиток. Мовлення – процес спілкування, опосередкований мовою. Воно супроводжує всі види діяльності дошкільника, сприяє встановленню і розвитку його соціальних контактів, стає ефективним інструментом мислення. Наприкінці з'являється внутрішнє мовлення завдяки процесам інтеріоризації, що сприяє розвитку словесно – логічних форм мислення. Деякі діти старшого дошкільного віку починають робити найпростіші умовиводи. Завдяки зв'язку з мисленням мовлення дитини є важливим засобом планування і регулювання її практичної поведінки. Дошкільник, нікому не адресуючи своїх слів, називає предмети, з якими діє, розповідає про власні дії, планує майбутні, аналізує їх результати. [4, с. 5].

Егоцентричне мовлення забезпечує планування діяльності: дитина формулює задум своєї діяльності, словесно фіксує отримані результати, знову намічає нові дії і здійснює їх. З регулюючого, констатуючого мовлення з приводу здійсненої дії таке мовлення переноситься на початок діяльності (внутрішнього планування і розв'язання завдання). Саме з ускладненням зв'язів

мислення і мовлення формується узагальнювальна функція мовлення, у процесі реалізації якої мовлення використовується вже як інструмент мислення [4, с. 6].

Словесні міркування старших дошкільників обумовлюють спосіб розв'язання завдань. Регулятивна функція мовлення супроводжує дії дитини словами, виконуючи певну діяльність. Розвиток психічних процесів, їх довільних форм вкрай важливі при підготовці дитини до навчання в школі, потрібно усвідомлювати психологічні особливості їх формування, створювати відповідні психолого – педагогічні умови в закладі дошкільної освіти. Тема обраного дослідження допоможе більш глибоко вивчити погляди науковців з зазначеної проблеми, ознайомитись з методами дослідження, створити систему роботи з дітьми старшого дошкільного віку. Розвиток психічних процесів є фундаментальною основою для підготовки дитини до школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бородата Л. У царстві кмітливих і допитливих. Дошкільне виховання, 1994. № 5. С. 15-17.
2. Готовність дитини до школи /упоряд. : Л.Богуславська, С.Гончаренко, Л.Кондратенко; за заг.ред. С. Максименка, О. Главник. Київ: Главник, 2004. 112 с.
3. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 392 с.
4. Лаврентьєва Г. Готовність дитини до школи: складові успішного навчання. Дошкільне виховання, 2000. №5. С. 4 - 5.
5. Павелків Р.В. Дитяча психологія : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академвидав, 2008. 432 с.

Рассохіна О.В.
викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук
Груник В.П.
здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук

СВІТ АГРЕСІЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ПРИРОДА ЇЇ ВИНИКНЕННЯ

Агресія – індивідуальна або колективна поведінка (чи дія), спрямована на нанесення певної шкоди (фізичної, психічної) або навіть знищення іншої особи (в окремих випадках цілої спільноти). Відповідно, агресивність – це деструктивна поведінка, що суперечить нормам і правилам існування людей у суспільстві та завдає фізичної або моральної шкоди. Нині поширено багато наукових теорій, що пояснюють агресію як: базовий інстинкт, механізм захисту особистості, можливість самовираження тощо [1, с. 20]. Під час роботи з дошкільниками прояви агресії в дітей можна спостерігати доволі часто, тому вихователю необхідно зрозуміти, що саме стало причиною такої поведінки.

Науковці виокремлюють такі основні чинники агресивності: *біологічні* (К. Лоренц, Р. Ардрі, В. Ефроїмсон, А. Лейкі, Р. Барач), *фізіологічні* (Ф. Ервін, П. Карлі, В. Марк, Л. Мойєр), *психологічні* (А. Адлер, Л. Берковіц, Дж. Доллард, Г. Зільман, Р. Лазарус), *соціальні* (А. Бандура, Р. Берон, Д. Річардсон, Р. Уолтерс) і *ситуаційні* (Д. Креч, Р. Кратчфілд, О. Реан). За кожним конкретним проявом агресії стоїть, як правило, складна взаємодія усіх чи майже усіх цих детермінант [1, с. 22]. Так, схильність певної дитини до

агресивної поведінки (наприклад внаслідок різних уражень мозку) можуть посилювати гіперопіка або гіпоопіка її батьків, як і спостереження за проявами агресії в навколишньому світі тощо. Особливу роль у виникненні агресивних реакцій особистості відіграють, згідно з даними досліджень, характер і система виховання; умови мікросередовища; вплив засобів масової інформації та комп'ютерних ігор; вікові та індивідуально-психологічні особливості [3, с. 5].

Поведінка дитини істотно залежить від емоційного клімату в сім'ї, насамперед від того, як складаються її відносини з матір'ю. Переважна кількість однорічних дітей, прив'язані до матері, пізніше проявляє більше дружелюбності, вони краще навчаються, менше конфліктують із дорослими, впевненіші в собі. А якщо мати ставитися до виховання дитини халатно, то малюки страждають, у них з'являються часті спалахи гніву, а загалом формується стійка агресивна поведінка (багато злочинців не були прив'язані до своїх матерів у ранньому віці).

Агресивні діти зазвичай виростають у сім'ях де ними мало цікавляться, надають перевагу фізичному покаранню, а не терплячому поясненню. Але покарання ефективніше тоді, коли відповідає вчинку, коли воно послідовне та супроводжується доброзичливим, терплячим поясненням правил поведінки. Як покарання можна використовувати скасування заохочень, тимчасову ізоляцію від однолітків, а не застосовувати фізичну силу й демонструвати вороже ставлення [3, с. 4].

Загалом дитяча агресія - зворотній бік беззахисності. Незахищеність породжує страх. Намагаючись упоратися зі своїми страхами, дитина вдається до захисно-агресивної поведінки. Важливим моментом є розуміння, на кого спрямовано агресію та в якій формі її проявляють.

Форми агресії: Фізична агресія: нанесення фізичних пошкоджень; вербальна агресія: образливі слова; пасивна агресія: відмова говорити, незгода або протидія; активна агресія: агресор є підбурювачем нападу; пряма агресія: завдання фізичної або психічної шкоди; непряма агресія: пошкодження іграшок, одягу чи прояви негативізму стосовно іншої дитини [1, с. 21].

Агресію дитини може бути спрямовано: на оточуючих поза сім'єю (на вихователя, дітей у групі); на близьких людей; на тварин; на себе (висмикування волосся, кусання нігтів, відмова від їжі); на символічні та фантазійні об'єкти (малюнки, збирання зброї, комп'ютерні ігри або відео агресивного змісту); на зовнішні об'єкти (руйнування предметів, псування майна).

Специфіку чинників і проявів відповідної якості дитини зазначеного віку вивчає, зокрема, Е.Ш. Бубнова. Внаслідок теоретичних та експериментальних розвідок дослідниця стверджує: агресивні прояви старших дошкільників зумовлені їх підвищеною імпульсивністю афективною забарвленістю поведінки та невмінням конструктивно розв'язувати конфліктні ситуації, що виникають у спілкуванні; вагомим стимулом агресивної поведінки також виступає так зване «відновлення справедливості» - захист встановлених правил взаємодії у дитячому середовищі при їх порушенні ким-небудь [1, с. 19].

Основними зовнішніми причинами розвитку в дитини агресивності як стійкої особистісної якості можна вважати її емоційне неблагополуччя як у сім'ї так і у колі однолітків, негативно забарвлених відносинах із вихователем. Отже, в першу чергу, сам педагог повинен переглянути стиль свого спілкування з такими вихованцями та сприяти їх більш успішному входженню в дитячий колектив.

Поряд із цим, як вважають психологи, до 5-6-тирічного віку прояви агресивності в поведінці дитини ще не варто вважати відхиленням, оскільки вони, по-перше, можуть бути симптомами вже згадуваної кризи «трьох років», по-друге в ранньому дитячому й навіть у молодшому дошкільному віці здебільшого особа ще не має чітко усвідомлюваного наміру завдати комусь іншому шкоди. Й лише у старшого дошкільника, за умови впливу певних факторів, агресивність здатна почати переходити у відносно стійкі характерологічні утворення.

Агресивна поведінка найчастіше є несвідомою. Агресію викликають слова і вчинки (образа, провокація, звинувачення, знущання, насмішка), які

принижують. Тоді агресивна поведінка виступає способом психологічного захисту.

Розуміючи, що в дошкільному віці мотиви агресивної поведінки є несвідомими та виступають механізмом захисту особистості, стає ясно, що так дитина сигналізує про наявність проблем, з якими самотійно не може впоратися.

Періодичність має значну роль під час психодіагностики дитини. *Разова* - одиничний агресивний прояв дитини. *Ситуативна* - агресія проявляється в певних ситуаціях, які закономірно можна простежити. *Постійна* - незалежно від ситуації та обставин подій, навіть тоді, коли ситуація не передбачає прояву агресії в дитини. Саме періодичність дає змогу зрозуміти причини виникнення агресивної поведінки та відповідно до цього будувати план роботи з дитиною. Важливо також означити, що здебільшого тривожним моментом для педагогів стає послідовність такої поведінки, ситуативність педагог помічає рідко. Це можна пояснити тим, що вихователь звертається по допомогу до психолога лише тоді, коли проблема загострюється і заважає педагогічному процесу. Відтак, вихователю необхідно пам'ятати, що будь-які прояви негативної поведінки в дитини не мають залишатися поза увагою.

Причини виникнення агресії: *Бажання стати лідером*. Потреба у визнанні, бажання зайняти лідерські позиції часто змушують дитину діяти агресивно; *Занижена самооцінка*. Коли дитина не впевнена в собі, вона сприймає навколишній світ як агресора, що тільки й хоче її образити [3, с. 5]. Небезпека, на її погляд, чатує як від однолітків, так і від дорослих. Дитині здається, що вона є постійним об'єктом нападу ззовні. Відтак, вважає, що краще нападати першою. *Звільнитися від соціального навантаження*. Ще одним мотивом агресії може бути бажання звільнити себе від участі в навчальній діяльності, небажання відвідувати додаткові заняття для того, щоб був час на комп'ютерні ігри або інші розваги.

Якщо прояви агресії в сім'ї є прийнятими, то для дитини така модель поведінки стає нормою. Вона не розуміє, що для більшості дітей цей стиль

спілкування та вирішення проблем не є нормальним, що більшість не сприймає агресивної поведінки позитивно та не хоче підтримувати спілкування з агресивною людиною.

Ще один важливий аспект-розуміння стратегій вибору дитини діяти в тій чи іншій ситуації агресивно. Американський психолог Конет Додж сформував модель обробки соціальної інформації, яку спрямовано на пояснення вибору дітьми агресивних та неагресивних способів вирішення соціальних проблем. Науковець припускає, що реакція дитини залежить від результату проходження шести когнітивних кроків: розшифрування соціальних сигналів; інтерпретація соціальних сигналів; формування соціальної мети; генерація стратегій вирішення проблеми; оцінювання ймовірності ефективної стратегії та вибір відповідної реакції; відповідна реакція [2, с. 94].

Цікавість цієї моделі полягає в тому, що користуючись нею під час роботи з дітьми, вихователь може планувати профілактичні програми, спрямовані на формування та вдосконалення цих шести кроків, у центрі яких перебувають особистісні особливості дитини. Це допомагає запобігти проявам негативної поведінки через формування когнітивних процесів дитини, які в майбутньому можуть трансформуватися в навички спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гурлева Т. Відхилення у поведінці й розвитку дошкільнят. Як їх уникнути. Дошкільнє виховання, 1997. № 6. С. 19-21.
2. Грінцова О.М., Терещенко Л.А. Дитяча психодіагностика: навч. посіб. Вінниця : Нілан - ЛТД, 2015. 227 с.
3. Кононко О. Психологічний комфорт як передумова морального становлення особистості. *Дошкільнє виховання*, 1996. № 55. С. 4-5.
4. Кулачківська С.Є., Ладивір С.О. Я – дошкільник. Вікові та індивідуальні аспекти психологічного розвитку. Київ : Нора-Принт, 1996.

Рассохіна О.В.
викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук
Пилипчук К.Р.
здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Питання, стосовно емоційного розвитку дітей дошкільного віку сучасності все частіше знаходиться у центрі уваги педагогів і психологів. Емоції є основною складовою відносин між людьми, які є першими і основними точками зустрічі у розумінні соціального життя. Емоції – це своєрідна форма взаємодії людини з оточуючим середовищем, які цілеспрямовані на пізнання світу.

Невідпорним завданням вихователів в закладі дошкільної освіти є забезпечення емоційного розвитку дошкільників. Насамперед в професійно - педагогічні обов'язки педагогів входить допомога дітям пізнати навколишній світ, забезпечення всебічного, гармонійного розвитку особистості, формування емоційної грамотності дошкільників. Емоції розвиваються, стають дедалі складнішими і набувають інтелектуалізованого характеру впродовж дошкільного віку. Діти цього вікового періоду можуть переживати як позитивні, так і негативні емоції. Позитивні, в свою чергу, дають змогу дошкільникам відчувати, що в їхньому оточенні все гаразд, підкріплюючи відчуттями безпеки та надійності. Протилежні, вищезазначеним емоціям є

негативні, які в результаті пригнічують самопочуття дошкільників, накликають відчуття небезпеки, тривоги, гніву тощо. Особистість дитини зароджується в дошкільному віці, тісно переплітаючись з розвитком емоційної сфери.

Український психолог, Віра Котирло, висвітлювала питання стосовно того, що саме емоційна сфера є важливим ланцюжком взаємозв'язку дошкільника з навколишнім середовищем. Це пов'язане з тим, що почуття та емоції надають дитині можливість зрозуміти відмінність між добром і злом, красивим та потворним, надають змогу регулювати власною поведінкою. Розвиток емоційної сфери залежить від характеру спілкування дитини з дорослим і однолітками. У спілкуванні з близькими дорослими, які допомагають дитині пізнавати світ, переважають мотиви співробітництва, хоча й притримується емоційне спілкування, яке є необхідне на кожному із вікових етапів. Вивченням емоційного розвитку дошкільників займалися славні психологи (М. Аскаріна, К. Бібанова, Н. Денисова, О. Запорожець, О. Кононко, А. Матюшкін, Т. Піроженко, М. Фігурін), які акцентували на значенні емоцій у розвитку особистості дитини, розкривали їх взаємозв'язок з пізнавальною сферою [4, с.18].

Як влучно вказали Л. Виготський і О. Запорожець: «Тільки узгоджене функціонування емоційної та розумової сфери в міцній єдності може забезпечити плідне виконання будь-яких форм діяльності особистості.» [1, с. 19].

У дітей емоційний розвиток пов'язаний з появою в нього нових інтересів, мотивів і потреб. Посилено здійснюється розвиток соціальних емоцій і моральних почуттів. Видатний педагог П.П. Блонський зазначив: «Спогади дитинства – це завжди спогади-почуття і спогади-образи» [3, с. 4].

О. Кононко розтлумачує емоцію, як віддзеркалення переживань дитини, а стійке емоційне ставлення до навколишнього середовища і самого себе називає почуттям. Орудуючи поняттям «переживання», припускає самостійну діяльність дошкільника, під час якої пов'язується його внутрішній світ і навколишня дійсність [3, с. 5].

Вивчаючи проблему емоційного розвитку дошкільників ми зрозуміли, що емоції відіграють важливу роль у морально – ціннісному, розумовому становленні, у розвитку спілкування дошкільників. У дітей дошкільного віку почуття суттєво глибші, стійкіші внаслідок появи нових видів діяльності. У дружбі дітей також спостерігається постійність, у якій мають вже значення інтересу один до одного, особисті якості однолітка, знання і уміння. Дітям властивий цілий спектр емоцій.

Вікові стани і кризи особистості значно впливають на розвиток почуттів, а насамперед емоцій. Наприкінці кожного із етапів, з'являються нові потреби, у разі їх придушення, ігнорування у дошкільника починають формуватися стан фрустрації (психологічний та емоційний стан, що виникає в ситуаціях недосагнення бажань), який може проявлятися як агресія (гнів, лють). Не виключаємо появу стану як депресія (пасивний). У випадку, коли дитина уявляє себе у скрутних ситуаціях чи просто змальовує страшні сни – «червоний прапор»-сигнал про її емоційні негаразди. Це наслідок труднощів у спілкуванні, може інспірувати різні типи поведінки.

Виокремлюють конкретній страхи (емоції, що з'являються у ситуації, коли небезпека пов'язана з певними предметами, істотами чи явищами) і символічні (переживання тривожного стану чи ситуації загрози, і небезпечною постає ситуація невизначеності або фантазії).

Страх. Особливе місце серед дитячих почуттів займає переживання цієї емоції. Поява страху відбувається у більшості випадків в наслідок помилок у вихованні та некоректного поводження дорослих. Постійні переживання страху впливають на загальний фізичний розвиток, психічне самопочуття дошкільників, тому потрібно дорослим виховувати і підтримувати в дітей почуття свободи, сміливості. Дитина є емоційною, чуттєвою, сприймання для неї -основа пізнання й орієнтації в світі, вимога розвитку особистісних якостей [2, с. 20].

Т. Поніманська, яка вказала про «необхідність формувати у дошкільнят відкритість до навколишнього світу, навички соціальної поведінки формувати

готовність до сприймання соціальної інформації, виховувати співчуття, співпереживання, бажання пізнавати людей, робити добрі вчинки», що є передумовою формування емоційної культури дитини. [2, с. 23].

Емоційне благополуччя дитини включає в себе здорову самооцінку, це тісно взаємопов'язане. Недостатній рівень розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку обумовлює затримку їхньої інтелектуальної сфери. В результаті діти не проявляють творчість, у них не виникає інтерес до пізнання чогось нового, в їхніх іграх відсутня творча складова. Діти, які не в змозі демонструвати свої емоції проявляють агресивність, тривожність, проблеми у спілкуванні з оточуючими. Психологи стверджують, що немає правильних і неправильних почуттів і емоцій, усі вони відіграють важливу роль в житті дитини. І що не менш важливо – емоції дитини дають самим дітям і дорослим інформацію про свій внутрішній стан. Як підкреслював Р. Штайнер: «У перший період від народження до зміни зубів сутність дитини цілком занурена у чуттєве сприйняття світу». Тож дуже важливо вихователям та дорослим допомогти дитині у цьому. [5, с. 39].

Для педагогів закладів дошкільної освіти важливо створювати психологічні ситуації, у яких діти зможуть «проживати» потрібну інформацію про навколишній світ і поповнювати свій власний «емоційний фонд», за допомогою нього вони зможуть орієнтуватися у власних почуттях та почуттях інших, вчитимуться розпізнавати відмінність між вчинками та почуттями, усвідомлювати, що немає поганих почуттів, є погані вчинки».

ЛІТЕРАТУРА

1. Варій М.Й. Психологія особистості: навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2018. 591 с.
2. Кулачківська С.Є., Ладивір С.О. Я - дошкільник. Вікові та індивідуальні аспекти психологічного розвитку. Київ : Нора - Принт, 1996. С. 21-24.
3. Кононко О. Психологічний комфорт як передумова морального становлення особистості. *Дошкільне виховання*, 1996. № 55. С. 4-5.

4. Кузьменко В. Емоції. Словничок психолога. *Дошкільне виховання*, 1996. № 6. С. 18-19.

5. Роса Н. Почуття: від суму до радості. Харків : Ранок, серія «Від до». 2017. 41 с.

Носкіна Л.М.

*викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

Бакай А.М.

*здобувач освітньо-кваліфікаційного
рівня „Молодший спеціаліст”
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МОНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства (А.М. Богущ, М.С. Вашуленко, Н.В. Гавриш, О.Л. Кононко, К.Л. Крутій та ін.). Саме тому вчені приділяють значну увагу розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Своєчасний і якісний розвиток зв'язного мовлення (діамонологічної компетенції) – важлива умова мовленнєвого розвитку випускника закладу дошкільної освіти.

У сучасній педагогічній практиці спостерігається досить суперечлива картина стану навчання дітей цього віку зв'язного мовлення. З одного боку, у багатьох дошкільних освітніх установах занижуються можливості дітей в оволодінні рідною мовою, навчання зв'язного мовлення обмежується тільки рамками діалогу або переказом добре знайомих казок та оповідань, описом

окремих предметів, з іншого – невиправдано переносяться зміст, форми і методи навчання зв'язного мовлення старших дошкільників у середні групи. Такий підхід відображений і в ряді численних варіативних програм. Таким чином, спостерігається протиріччя між потребами масової практики в методиці формування зв'язності мовлення дітей середнього дошкільного віку та її недостатньою розробленістю.

У дошкільній лінгводидактиці проблема зв'язного мовлення висвітлюється в низці праць. Вона досліджувалася і досліджується класиками педагогічної думки і сучасними науковцями у різних аспектах: психологічному (Л. Вигостський, Г. Леушина, О. Лурія, Т. Піроженко, С. Рубінштейн, І. Синиця та ін.); психолінгвістичному (І. Зимня, О. Леонт'єв, та ін.); лінгвістичному (М.П. Кочерган, Т.О. Ладиженська, Л.І. Мацько, М.Я. Плющ, В.М. Русанівський, Л.В. Щерба та ін.); педагогічному (А. Зрожевська, Е. Короткова, Н. Орланова, Є. Тихеєва, О. Ушакова та ін.); лінгводидактичному (А. Богущ, М. Вашуленко, Н. Гавриш, Л. Журавльова, Н. Луцан, В. Мельничайко, Л. Паламар, М. Пентилюк, О. Саприкіна та ін.). Досліджено такі аспекти розвитку монологічного мовлення дітей дошкільного віку, як навчання розповідання за дидактичними картинками (Н. Гавриш, Л. Глухенька, Н. Виноградова, Е. Струніна та ін.), іграшками (А. Бородич, Е. Короткова, та ін.), навчання описових розповідей (В. Гербова, А. Зрожевська, С. Ласунова та ін.), переказування дітьми художніх творів (О. Лещенко, Н. Малиновська, Н. Орланова та ін.), навчання творчих розповідей (Л. Березовська, Н. Гавриш, С. Ласунова та ін.), розвиток монологічного мовлення за текстом казок (С. Алієва, Н. Насруллаєва, Л. Фесенко та ін.); у продуктивній діяльності (Т.Г. Постоян та ін.), розвиток пояснювального (Н.І. Кузіна, М.М. Поддяков та ін.), в ігровій діяльності (В.Г. Захарченко, Н.В. Савінова та ін.). Психолінгвістичний компонент проблеми мовленнєво-ігрової діяльності розкривається у працях Є.М. Верещагіна, М.І. Жинкіна, І.О. Зимньої, О.О. Леонт'єва, О.Р. Лурії, Т.О. Піроженко, І.О. Синиці, О.М. Соколова та ін.

У межах лінгвістичного підходу вчені визначають процес використання в мовленнєвому спілкуванні ігрових ситуацій (Е.О. Барінова, Б.М. Головін, І.І. Ковалик, І.С. Збарський та ін.).

Лінгводидактичний аспект знайшов своє практичне втілення в низці дисертаційних досліджень останніх років (О.П. Аматыєва, Л.І. Березовська, С.В. Ласунова, Н.В. Савінова та ін.). Доведено, що здатність дитини використовувати в ігрових ситуаціях зв'язні висловлювання впливає на емоційно чуттєву сферу їхньої життєдіяльності і водночас максимально активізує мовлення дітей. М.І. Лісіна в результаті довготривалих досліджень дійшла висновку про наявність ще одного виду провідної діяльності - спілкування, яке супроводжує ігрову та інші види діяльності. Її погляд на діяльність спілкування як провідний вид підтримують і такі вчені, як Б.Г. Ананьєв, О.О. Бодальов, Т.В. Драгунова, Д.Б. Ельконін, Р.А. Максимова, Т.Ф. Федотова та ін. Важливе місце в системі засобів розвитку монологічного мовлення дітей дошкільного віку посідає творчість. Її вплив на розвиток дітей було розкрито у працях С. Русової і В. Сухомлинського; у дослідженнях А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик, О. Саприкіної та ін.

Дослідженнями доведено, що за допомогою використання творів живопису здійснюються і виховні завдання. У науковому доробку А. Богуш підкреслюється важлива роль творів живопису в навчанні дітей розповідання. Розглядаючи репродукції картини, дитина весь час говорить, передає враження через мовлення. Окрім того, вона рекомендує використовувати картини для складання розповідей, як творчих, так і з власного досвіду.

Ознайомившись з результатами досліджень Н. Гавриш, узагальнюємо, що картини необхідно застосовувати в усіх аспектах: як засіб розумового, естетичного та мовленнєвого виховання. О. Коненко вказує, що звернення до власного досвіду дітей активізують мислительну та мовленнєву діяльність дошкільнят, спонукає їх до пошуку відповіді на самій репродукції картини; аналітичним діям, які знаходять вихід у самостійному судженні щодо твору живопису.

Р. Чумичова доводить, що ефективним прийомом є творче завдання - «віртуальні діалоги», яке допомагає уявно увійти в ситуацію, зображену на творі живопису. Враховуючи дослідження науковців, потрібно дотримуватися в роботі того, щоб ілюстрація йшла після слова, а не навпаки, бо ілюстрація може привернути увагу дітей так, що зоровий образ не зіллється зі словом і діти «не почують слів», не зацікавляться мовою педагога. Виключенням може бути обкладинка книги, що викликає зацікавленість дітей. Про необхідність підготовчої роботи під час навчання розповідання йдеться в роботах Н.О. Ветлугіної, Н.П. Орланової, Л.О. Пеньєвської, О.С. Ушакової та інших. Суть такої роботи полягає в тому, щоб розкрити дітям структуру розповіді; особливості використання мовленнєвих засобів виразності. Мовлення дітей за ілюстрацією, як вказує Е.П. Короткова, носить номенклатурно-перелічуваний характер, спрощене, одноманітне, малоемоційне, малоцілісне висловлювання, недостатня самостійність і активність дітей в оперуванні словом. Це пов'язано з тим, що вихователь в більшості випадків ставить до дітей не конкретні запитання.

Таким чином, проблема розвитку монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку на сучасному етапі розкрита в багатьох аспектах і продовжує розкриватися, що доводять праці, доробки, дослідження багатьох вчених і науковців сучасності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти К. : Видавництво, 2021.
2. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. К. : Видавничий Дім «Слово», 2011.
3. Гавриш Н. Розвиток зв'язного мовлення дошкільників: навчально-методичний посібник. К.; Вид. дім Шкільний світ, 2006.

Носкіна Л.М.
викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук
Горнило Є.О.
здобувач освітньо-кваліфікаційного
рівня “Молодший спеціаліст”
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук

ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ

Всі чинники фонетичної компетенції досліджувались вченими-педагогами. Вченими визначено послідовні періоди та стадії становлення звукової культури мовлення у дітей (В.І. Бельтюков, А.Д. Салахова, М.Х. Швачкін та ін.), виявлено особливості засвоєння дошкільниками чинників звукової культури мовлення (В.О. Богородицький, Г.М. Ляміна, О.І. Максаков, І.А. Сікорський, М.Ф. Фомічова та ін.), розкрито усвідомлення дітьми звукової будови рідної мови (Л.С. Виготський, О.М. Гвоздєв, Д.Б. Ельконін, Р.Є. Левіна, О.О. Леонтєв, О.Р. Лурія, Ф.О. Сохін та ін.), висвітлено методи і прийоми роботи з виховання звукової культури мовлення (А.М. Богуш, М.Г. Генінг, Н.А. Герман, В.І. Городілова, Є.І. Радіна та ін.).

За даними вчених (М.О. Александровська, М.Г. Генінг, Н.А. Герман, Р.Є. Левіна, Д.Б. Ельконін, М.Х. Швачкін), вирішальну роль у процесі засвоєння дитиною чинників звукової культури мовлення відіграє фонематичний слух. У науковому обігу вживається різна термінологія, як от: фонематичний слух, фонематичне сприймання і фонематичне уявлення. Фонематичний слух визначається вченими як: здатність чути і виділяти кожний окремий звук серед інших звуків слова (Н.П. Савельєва), вміння здійснювати

аналіз звукової форми слів за допомогою внутрішнього їх промовляння (Д.Б. Ельконін), сприймання членороздільної мови (О.І. Соловйова), здатність розрізняти і відтворювати всі звуки рідної мови (М.Ф. Фомічова).

Щодо фонематичного сприймання існують також різні визначення його сутності. Так, учені (Д.Б. Ельконін і Л.Є. Журова) розуміють під "фонематичним сприйманням" спеціальні дії щодо виділення звуків мови та встановлення звукової структури слова як одиниці. За А.М. Бородич, фонематичне сприймання - це здатність визначати, які звуки є в слові, їх послідовність і кількість. На погляд М.Г. Генінг і Н.А. Герман, фонематичне сприймання – це здатність сприймати на слух і точно диференціювати всі звуки мови (фонеми), особливо звуки, подібні за звучанням. На їхню думку, недостатність розвитку фонематичного сприймання гальмує процес звуковідтворення дітьми, тому звуки формуються із затримкою і здебільшого спотворено.

Вченими (Н.В. Дурова, Д.Б. Ельконін, Л.Є. Журова, Т.Б. Філічова та ін.) доведено, що фонематичне сприймання, для якого основою є фонематичний слух, можна сформувати в дітей лише в спеціально організованих умовах навчання, але для цього потрібно насамперед розвинути фонематичний слух.

А.М. Богуш було визначено принципи успішного виховання звукової культури мовлення в дошкільників, а саме: послідовність уведення звуків, принцип однієї труднощі (один важкий звук на одному занятті), заміна діалектної вимови літературною [2, с. 25].

Важливе місце в системі засобів мовленнєвого розвитку, навчання і виховання дошкільників посідає фольклор. Його вплив на мовну освіту дітей було розкрито в роботах видатних учених, педагогів, письменників (О.В. Духнович, С.Ф. Русова, Г.С. Сковорода, І.І. Срезневський, Є.І. Тихеева, К.Д. Ушинський, І.Я. Франко та ін.). Питання щодо використання творів українського фольклору в процесі навчання дітей рідної мови розглядалося й сучасними науковцями (А.М. Богуш, В.І. Кононенко, Н.В. Лисенко, М.Г. Стельмахович та ін.). Аналіз малих фольклорних жанрів засвідчив, що їм

притаманна низка специфічних рис, які надзвичайно приваблюють дитину, а саме: невеличкий об'єм тексту, доступність змісту, захоплюючий ігровий сюжет, використання художньо-зображувальних засобів мови. Фольклорні твори відзначаються барвистістю, виразністю, ритмічністю, легкістю для запам'ятання. Водночас, як у науковій, так і методичній літературі не була піднята проблема вдосконалення звуковимови дітей на ранніх етапах дошкільного дитинства засобами українського фольклору.

Лише А.М. Богуш радила використовувати усну народну творчість у процесі виховання звукової культури мовлення дітей. Так, учена наголошує на тому, що використовувати фольклорні твори треба вже з перших місяців життя дитини, коли вона лежить у колисці і чує ніжні мелодії колисанки, що наспівує їй мати. Саме в цих дитячих творах, зазначає А.М. Богуш, містяться мовленнєві моделі дитячої мови: ляля, жита, гам, киця та ін. Вони є своєрідним фондом народної дитячої лексики, в цих творах зустрічається чимало звуконаслідувальних слів, які стимулюють мовлення дитини, полегшують її спілкування з дорослими. А.М. Богуш рекомендує пропонувати дітям найкращі зразки народної мудрості – малі фольклорні жанри: колисанки, забавлянки, утішки, лічилки, примовки, заклички, приспівки. надзвичайно приваблюють дитину, а саме: невеличкий об'єм тексту, захоплюючий ігровий сюжет, доступність змісту, використання художньо-зображувальних засобів мови.

Саме тому із-поміж шляхів виховання звукової культури мовлення ми виокремили художньо-мовленнєву діяльність, яка пов'язана із сприйманням літературних творів, їхнім виконанням, відтворенням, супроводжується образним, виразним мовленням, словесною творчістю (А.М. Богуш). Змістовою стороною художньо-мовленнєвої діяльності є формування різних видів компетенцій. За визначенням А.М. Богуш, художньо-мовленнєва компетенція – це комплексна характеристика особистості, полікомпонентний утвір, чинниками якого є когнітивно-мовленнєва, поетично-емоційна, виразно-емоційна, оцінно-етична та театральні-ігрова компетенції [3, с. 67]. У дослідженні засобом розвитку художньо-мовленнєвої та фонетичної

компетенцій дітей дошкільного віку було обрано саме усну народно-поетичну творчість. Ідею А.М. Богуш реалізувала О.С. Трифонова. Вона розкрила вплив українського фольклору на розвиток звукової культури мовлення дітей середнього дошкільного віку, розробила й науково обґрунтувала експериментальну методику виховання звукової культури мовлення дітей засобами фольклору.

Отже, проблема виховання фонетичної компетенції дітей дошкільного віку на сучасному етапі розкрита в багатьох аспектах і продовжує розкриватися, що доводять праці, доробки, дослідження багатьох вчених і науковців сучасності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти К. : Видавництво, 2021.
2. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011.
3. Богуш А.М. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку: Програма та методичні рекомендації. К. : ІЗМН, 1997. 112 с.

Носкіна Л.М.

*викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

Степаненко К.С.

*здобувач освітньо-кваліфікаційного
рівня “Молодий спеціаліст”
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

ВПЛИВ НАРОДНОЇ КАЗКИ НА МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільна освіта на сучасному етапі набула нового звучання. Вона є освітою для дитини і заради дитини. Надмірна інтелектуалізація освітнього

процесу у ХХІ столітті призводить до значних прогалин у моральному вихованні дітей. Моральне виховання дітей дошкільного віку, як одна зі складових всебічного розвитку дитини, ґрунтується на певній сумі знань, рівні їх прийняття та осмисленості маленькою особистістю. Проблемою морального виховання займалися багато видатних учених, таких як: В. Сухомлинський, К. Ушинський, О. Вишневецький, Я.-А. Коменський, Й. Песталоцці, С. Русова, А. Макаренко, М. Стельмахович, О. Ожич та інші. Період між 5 і 7 роками життя є найбільш сензитивним для формування здатності здійснювати моральний вибір на основі морально-оцінної діяльності і обумовлена потребою в схваленні і визнанні. Для особистісного становлення потрібні відповідні соціальні умови й цілеспрямоване виховання. Тому таким важливим є правильний вибір інформації для дітей про моральну поведінку дорослих та методика її подання відповідно до потреб та запитів дитини дошкільного віку. У наш час спостерігається зниження інтересу до художнього слова в дитячому середовищі, що, у свою чергу, ускладнює прилучення дітей до світу літератури, навіть народної казки, а через неї – до фундаментальних моральних цінностей. Тому і перед закладом дошкільної освіти, і перед сім'єю, і перед суспільством у цілому постає проблема ефективного використання народної казки для виховання високоморальної людини. К.Д. Ушинський назвав казки "першими блискучими спробами створення народної педагогіки". Серед жанрової різноманітності фольклору І. Я. Франко особливо виділяв такі виховні засоби, як казки. І. Франко зазначаючи, що вони "вкорінюють" у нашій душі любов до рідного слова, його краси, простоти й чарівної милозвучності. Вона зачаровує дітей, у ній відбита краса української мови". Федькович Ю. вказував на вплив казки на виховання таких позитивних якостей, як працьовитість, чесність, правдивість, непримиримість до зла і неправди, любові до сім'ї.

Захопливість сюжету, образність і кумедність вирізняють казки дуже ефективним педагогічним засобом. А.С. Макаренко, характеризуючи особливості стилю народної казки, говорив, що в народних казках

враховуються психологічні особливості дітей, насамперед, нестійкість і рухливість їхньої уваги.

Наукові положення і практичний досвід В.О. Сухомлинського по застосуванню казки як одного з найефективніших засобів морального виховання дітей в різних формах і методичних прийомах став здобутком світової педагогічної думки. Кожна казка, на його думку, містить у собі декілька виховних задач.

У сучасній педагогічній науці існує багато наукових робіт, які досліджували казку як засіб формування у дітей старшого дошкільного віку доброзичливого ставлення до однолітків. У дослідженнях Л.П. Стрелкової, зазначається, що казка – це жанр усної народної творчості, що має величезне значення для морального виховання дітей дошкільного віку.

Науковці А. Богуш, Н. Гавриш зауважують, що діти старшого дошкільного віку можуть усвідомлено сприймати художній образ літературного твору, розуміти зміст і моральний смисл твору.

Сучасні педагоги розглядають казку як дієвий засіб виховання моральних якостей дітей (І. Бех, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Бондаренко, О. Кононко, Л. Стрелкова, С. Литвиненко, Л. Фесюкова та ін.), досліджують методику її використання у процесі морального виховання дошкільників (А. Анікін, А. Богуш, В. Пропп, О. Солнцева, Т. Поніманська), визначають особливості осмислення дітьми дошкільного віку моралі художнього твору (Н. Виноградова, Л. Гурович, О. Кисельова, Є. Лукіна, С. Славіна, Н. Морозова, Л. Фесенко)

Психологи (О. Запорожець, Д. Ельконін, Е. Еріксон, О. Кононко та ін.) встановили, що неухвага до морального виховання в дошкільному віці не може бути компенсована у подальші роки, а вимоги до роботи з дітьми, запропоновані психологами, можна найкраще реалізувати за допомогою народної казки.

Народні казки виступають унікальним засобом морального виховання, їх характерними особливостями, з огляду педагогіки, можна відзначити

моральність, оптимізм, захопливість сюжету, образність і кумедність, дидактизм тощо.

Казка – це дитинство і мудрість людства [3, с. 4].

Народна казка є, мабуть, найпопулярнішим жанром усної народної творчості для дітей, тому що творцем народних казок є народ і вона несе історичну правду про його життя, побут, погляди на життя, мораль і виховання.

Матеріалами для народних казок слугувало життя народу: його прагнення щастя, вірування, звичаї і навколишня природа. Саме втілення в народних казках позитивних рис народу і сформувало народну казку ефективним засобом передачі таких рис з покоління в покоління, культивують у зростаючого покоління ці риси.

В українському народі здавна побутує відома заповідь про три добрі людські якості - добрий намір, добре слово, добру дію. Формування позитивних рис характеру не можливе без самовиховання. Народна казка сприяє вихованню національної гідності, є підґрунтям морального вдосконалення особистості. Високим почуттям національної гідності передбачено в народних казках осуд поведінки, яка ганьбить націю. Це сприяло вихованню відповідальності перед рідним народом за своє добре ім'я, а перед іншими народами - за добре ім'я свого народу: "Будь такий, щоб по тобі судили про твій народ, будь гідним сином (дочкою) свого народу", - така настанова присутня у педагогіці практично всіх народів. Не давати приводу погано думати про свій народ із за своєї поведінки, не зганьбити священну пам'ять про кращих його синів і дочок, скеровувати свої сили на примноження слави народу - такими хоче бачити народ своїх вихованців і відповідно до цього будує свою педагогічну систему.

Мова народної казки зачаровує слухача, викликає у нього яскраві образи, збуджує його уяву, емоційно забарвлює казку, викликає гостроту думки та почуття, впливає, переконує, виховує моральні якості слухача.

У багатьох народних казках засуджується жадібність, бездушність, жорстокість, висміюються ледарі, скнари, боягузи, дурні і, навпаки, прославляється працьовитість, чесність, мудрість, сміливість, доброта,

людяність.

У казках добро завжди перемагає зло.

Отже, виходячи з вище сказаного, народна казка, як особливий засіб морального виховання має бути неодмінною складовою освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти К. : Видавництво, 2021.
2. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: підручник. 3-тє вид., випр.. К. : «Академвидав», 2015.
3. Садовенко С. Виховання народною казкою: методичний посібник, К. : Шк. Світ, 2011. 128 с.

Носкіна Л.М.

*викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

Руденко І.О.

*здобувач освітньо-кваліфікаційного
рівня “Молодший спеціаліст”
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

ОСОБЛИВОСТІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З НАЦІОНАЛЬНИМ ПОСУДОМ

Реалізації державних завдань повинна базуватись на краєзнавчому принципі в умовах сімейного та суспільного виховання. Величне місце серед великої кількості обрядів і звичаїв, належить національному посуду. До сучасних програм, що реалізують Базовий компонент дошкільної освіти, належать «Освітня програма для дітей від двох до семи років «Дитина» і

парціальна програма національно–патріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна – моя Батьківщина» за науковою редакцією О.Д. Рейпольської, де акцентується увага на створенні умов для розвитку дитячої особистості як творця себе, своєї родини, держави, світу.

Дітей старшого дошкільного віку знайомимо з національним посудом свого регіону, технікою її виготовлення; з національним посудом різних регіонів України, своєрідністю техніки виготовлення, колориту й орнаменту. Визначними центрами національного посуду є с. Опішня Полтавської області, м. Васильків Київської області та Гуцульщина на Прикарпатті.

Опішнянський посуд покритий світлою золотавою, охристою поливою темно-коричневою чи трав'янисто-зеленою, розписаний рослинними елементами. Опішнянські гончарі прикрашали свої вироби різноманітною ліпниною.

Василівська кераміка близька до опішнянської. Форми посуду м'які та пластичні. Полива шоколадно-коричнева, золотаво-жовта або смарагдово-зелена.

Гуцульська кераміка розвивається на основі народних селянських зразків. І для неї характерний світло-кремовий фон, в орнаменті поєднуються рослинні та геометричні елементи. Найважливіший прийом декорування - контрастна зі кольором голубувато-зелена прозора пляма, що по ній тонким штрихом або широкою смужкою темно-коричневого кольору наносять крапки, овали, квіткові розетки, фантастичні листки та ін.

Практика засвідчує, найдоступнішою для дітей дошкільного віку є кераміка Опішнянських та Васильківських майстрів. Характерний рослинний: орнамент цих творів – квіти, листя, колоски, виноград, закрутки а також такі елементи, як: крапки, дуги, мазки підсилюють декоративність орнаменту завдяки обвідній лінії, якою майстр оздоблюють елементи візерунка. Проста композиція цих виробі зрозуміла дошкільникам.

В старшій групі педагог планує ознайомлення дітей з національним посудом, яка є типовою для даного регіону або особливо актуальна своєю

неповторністю в якомусь одному регіоні України, наприклад на Полтавщині. У старшій групі вихователь планує такі завдання:

- формувати уявлення дітей про національний посуд як народний промисел в Україні,

- ознайомити з історією його виникнення і розвитку в країні, предметами національної культури у сучасній домівці;

- вчити дітей розрізняти види народного мистецтва, виділяти національний посуд, порівнювати та аналізувати його;

- знати вироби окремих майстрів;

- уміти добирати характерні візерунки розпису народних умільців;

- вчити розташовувати візерунок на площині залежно від форми виробу.

Ознайомлення з національним посудом вихователь починає в повсякденному житті, звертає увагу дітей на предмети, які є в груповій кімнаті, у дитячому садку, пропонує розглянути їх, розповідає сам і спонукає дітей до висловлювання вражень, думок про предмети, навчає аналізувати і порівнювати їх.

Найраціональніше перші предмети вводити в сприймання дітей за такою схемою: місце виготовлення предмета; вид мистецтва чи його різновид; матеріал, з якого виготовлений предмет; характерні риси, які визначають його призначення в житті людини; що в ньому приваблює і є художньою цінністю (розглядання зразків супроводжується запитаннями до дітей, їхніми висловлюваннями); розповідь дітей про вироби народних майстрів є в них удома, як вони використовуються в побуті.

Ознайомлення з національним посудом проходить у кілька етапів (за Калуською Л.).

I етап. На першому даються узагальнені поняття про побутову культуру наших предків. Дітей необхідно підвести до усвідомлення природного розуму, таланту, працьовитості, естетичного смаку і краси у наших прадідусів і прабабусь, які вміли все робити своїми руками, створювали корисні і чудові речі.

II етап. На другому етапі необхідно сформувавши уявлення про різні види українського національного посуду, про його регіональні особливості, що проявляються у кольоровій гамі, способах і прийомах виготовлення та оздоблення.

III етап. Для третього етапу визначальним є те, що дітям даються знання про окремі види народних ремесел, звичаї, традиції, обряди, пов'язані з виготовленням та використанням виробів [2, с. 218].

Виділяються загальні методи та методичні прийоми, що стосуються ознайомлення з усіма видами національного посуду, які можуть бути використані на всіх етапах, а саме:

- розглядання ілюстрацій із зображенням національного посуду в альбомах, книжках;
- екскурсія у краєзнавчий музей, художній салон, магазин сувенірів;
- мистецтвознавча розповідь про різні види українського національного посуду з демонструванням зразків різноманітних виробів;
- дидактичні ігри;
- зустрічі з народними умільцями, розповіді майстрів про їхнє ремесло, спостереження дітей за виготовленням виробів, навчання їх деяким умінням та навичкам рукоділля;
- розмова педагога з дітьми про народних умільців: як вони організовують своє робоче місце, як зручно розташовують усе необхідне для роботи, економно витрачають матеріали, зосереджено працюють, дбають, щоб робота була гарною, охайною.
- використання фольклору: прислів'їв та приказок, загадок, оповідань, казок, віршів про народні ремесла, про працю, працьовитість, ледарство;
- використання ігрової ситуації (або проведення розваги) «Ярмаркування» тощо.

Отже, систему занять доцільно будувати на основі принципів послідовності та системності – зв'язку усіх видів мистецтва при формуванні уявлень про певний художній образ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2.
2. Калуська Л.В. Дивокрай. Вибрані дидактико методичні матеріали у 2-х книгах для працівників дошкільних закладів. Книга 1. Тернопіль. Мандрівець, 2007. 320 с.

Носкіна Л.М.

*викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

Цибікова А.Г.

*здобувач освітньо-кваліфікаційного
рівня “Молодий спеціаліст”
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ДЕРЖАВНИМИ СИМВОЛАМИ УКРАЇНИ

Проблема ознайомлення дітей старшого дошкільного віку із державними символами України не залишалась поза увагою науковців. Значний теоретичний і практичний внесок у вивчення даної проблеми був зроблений А. Богуш та Н. Лисенко. У Базовому компоненті дошкільної освіти (Державному стандарті дошкільної освіти), затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України № 33 від 21.01.2021, новою ключовою для дошкільної освіти компетентністю дитини визначено соціально-громадянську

Соціально-громадянська компетентність – це здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються у дитячих осередках,

громаді, суспільстві та спрямовані на покращення спільного життя [3, с. 9].

Дитина повинна знати і розповідати про державні та національні символи України [3, с. 9].

В освітній програмі «Дитина» завдання з ознайомлення з державними символами подано в розділі «Дитина в соціумі», в підрозділі «Україна – рідний край» вказані наступні завдання: «Розширити уявлення про державні символи країни: Державний Прапор, Герб, Гімн; ознайомити з їх назвами та символічним значенням, правилами поведінки щодо державних символів [2, с. 169].

Кожний народ має свою історію, свої історичні святині: герб, прапор, гімн. Українська національна символіка бере свої корені з Київської Русі.

Звертає на себе увагу органічна близькість українців різних земель із національною блакитно-жовтою барвою, яка виразно виявилася за середньовіччя, коли почалась повсюдна фіксація та формалізація національної символіки.

Золотий тризуб на блакитному тлі затверджено Верховною Радою України у 1991 р. за державний знак – герб самостійно незалежної держави України.

Як же пояснити дітям дошкільного віку символічне значення тризуба?

Що ж означає тризуб? По-різному тлумачать цей знак історики. Одні вважають його зображенням церковного світильника, корогви, церковного порталу, якоря; інші – зображенням голуба, шолома, двосічної сокири або верхівки скіпетра. Число три завжди вважалось числом казковим, чарівним. У народних казках йдеться про трьох богатирів, про три бажання, які виконують чарівники, розповіді про три дороги, що лягають перед казковими героями... Отже, у тризубі відображено триєдність життя – це Батько – Мати – Дитя, які символізують собою Силу, Мудрість, Любов. Таке пояснення буде доступне дитині, а глибші корені історії дитина вивчить уже у школі.

Прапор – це символ державності й національної незалежності. Національний прапор України – синьо-жовтий [3, с. 269].

Нині синьо-жовтий прапор проголошено державним прапором незалежної України. Як пояснити дітям дошкільного піку символічне значення кольорів? Жовтий колір – це колір пшеничної ниви, колір хліба, зерна, що дарує життя всьому суццюму на землі, це колір жовтогарячого сонця, без лагідних променів якого не дозрів би, не заколосився б хліб. Це символ достатку українського народу. Синій колір – це колір ясного, чистого, мирного неба. Це колір води, без якої не дозрів би хліб. І ще – це колір миру.

Гімн – це урочистий, музичний твір на вірші програмного характеру. Це символ державної єдності, який виражає ідеологічні устої держави, її принципи, історію та програмні цілі на майбутнє.

З гімну починають урочисті збори, свята, надзвичайні масові події, гімном їх і закінчують. Дітям слід пояснити, що це хвалебна пісня своїй Батьківщині в якій народ висловлює побажання бути вільним, щасливим, жити в достатку.

Діти дошкільного віку повинні знати державний Гімн України та її національні гімни. В українській поезії до 1917 року популярними віршамі-гімнами були вірші Т. Г. Шевченка «Заповіт» та П. Чубинського «Ще не вмерла України», музику до цих віршів написав М. Вербицький. Поступово національним гімном України стає "Ще не вмерла України". Національний гімн – це історія прагнення відродження української нації, утворення української державності в її суверенних формах.

Дітям дошкільного віку слід пояснити, що це хвалебна пісня своїй Батьківщині, в якій народ висловлює бажання бути вільним, незалежним, щасливим, жити в достатку.

Методика ознайомлення з державними символами України базується на основних принципах, а саме: науковості, відповідності сучасності, взаємозв'язок із життям, історизму, наочності, побудови пізнавальної діяльності від простого до складного, від живого споглядання до абстрактного мислення.

Слід запам'ятати, що у пізнанні предметів чи явищ першою сходинкою має бути живе споглядання, а отже, спостереження, розгляд, їх результат дає матеріал для подальшого розвитку мислення дитини – наочно-дійового,

образного, абстрактного. Перед тим як вводити в мову дитини слова для активного вжитку, необхідно сформувати в неї відповідні образи, уявлення, дати їй певні знання. Психологами доведено, що при називанні предметів вголос дитина засвоює їх швидше, міцніше. Називаючи окремі ознаки предмета з опорою на наочність, вона яскравіше виділяє їх, тобто вправляє свої відчуття і сприймання. У дошкільній лінгводидактиці вперше звернула увагу на необхідність використання чуттєвого досвіду в розвитку мовлення дітей. Мовну практику дітей потрібно організовувати так, щоб «світ безпосередніх сприймань відбивався в мовленні». Тоді другою сходинкою стане розповідання, читання, вивчення напам'ять, бесіди. А завершується пізнання дійсності практичними діями.

Узагальнюючи дані педагогічних досліджень з питань ознайомлення дітей старшого дошкільного віку із державними символами України зазначимо, що сучасний стан розвитку цієї важливої проблеми відзначається недостатньою увагою до неї. На нашу думку патріотичному вихованню слід більше приділяти уваги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2.
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертутіна та інш; нак. Ред. Г. В. Беленька; Київ: ун-т ім. Б. Грінченка. К.: ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
3. Косенчук О. Освітній напрям «Дитина в соціумі». Витяг із Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2021. № 4. С. 9-15.

Носкіна Л.М.
викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук
Поліщук В.А.
здобувач освітньо-кваліфікаційного
рівня “Молодший спеціаліст”
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ТА ВПРАВ З РОЗВИТКУ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В СЕРЕДНІЙ ГРУПІ

Стрімкі зміни у стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти України обумовлено входженням України до єдиного європейського простору, а також становлення її як демократичної держави. Оволодіння рідною мовою як засобом пізнання і способом специфічного людського спілкування є найбільш вагомим досягненням дошкільного дитинства.

Освітня лінія «Мовлення дитини» у новій редакції Базового компонента дошкільної освіти висвітлює формування у дітей різних видів мовленнєвої і комунікативної компетенцій, сукупність яких спрямована на формування мовленнєвої особистості дитини.

З педагогічної точки зору розвиток мовлення визначається такими його складовими, як граматична правильність мовлення, звукова культура мовлення, зв'язне мовлення, а також лексика (словникова робота і словниковий запас).

Як показує практика, дитина сприймає і розуміє оточуючий світ, але висловитися не завжди може і це пов'язано з низьким рівнем розвитку словника дошкільника. Одним із важливих засобів розвитку словника є дидактична гра.

Дидактична гра як ігровий метод навчання розглядається у двох видах: дидактична гра у власному розумінні слова та гра-заняття (гра-вправа).

Дидактичні ігри з предметами та іграшками проводять у середній групі. Ці ігри за метою класифікують таким чином:

— ігри на уточнення і закріплення назв предметів: «Чарівна торбинка», «Чого не стало?», «Що змінилося?», «Виставка», «Подорож по кімнаті», «Що в торбинці?», ігри з лялькою;

— ігри на закріплення якостей, властивостей, ознак предметів та іграшок: «Назви який», «Впізнай предмет», «Вгадай на дотик», «Знайди такий предмет», «Магазин», ігри з лялькою та образними іграшками;

— ігри на закріплення матеріалу: «Що з чого зроблено?», «З чого шиють одяг (взуття)?», «Погодуємо ведмедика», «Назви матеріал» тощо;

— ігри на закріплення професій дорослих: «Хто де працює?», «Кому що потрібно для роботи?», «В ательє», «На фабриці», «У крамниці», «Лікарня»;

— ігри на зіставлення і порівняння предметів: «Що схоже, а що відмінне?», «Червоні килими», «Хто помітив?» тощо [2, с. 210].

Дидактичні ігри в середній групі можна проводити як самостійне заняття; та включати до складу занять з ознайомлення з довкіллям. Для проведення таких ігор потрібно мати набір різних предметів та іграшок. Так, для ігор «Чарівний мішечок», «Цікава торбинка», «Посилка» потрібні різнокольорові кільця, дерев'яні кульки, грибки, гумові м'ячики різних кольорів, плетений кошук, розмальований барабан, жовтеньке курчатко з вати, зелений огірок та інші овочі з пап'є-маше, гумові качечка та собачка, пляшечки, баночки, ляльковий посуд, предмети туалету (зубна щітка, рушничок, мило, гребінець), навчальне приладдя (зошит, олівець, ручка, гумка), ножиці, моток ниток, гудзики; кілька побутових речей, стрічки різної довжини, прапорці, клаптики, цвяхи, молоток тощо. Предмети добираються відповідно до знань дітей кожної вікової групи [2, с. 210].

Особливе місце серед дидактичних ігор посідають ігри з лялькою. Для дидактично обладнаної ляльки потрібно мати таке обладнання, у якому живе

дитина: одяг (літній, зимовий, осінній, весняний) і взуття таке саме, меблі, постіль, посуд все це великого розміру, щоб можна було показувати дітям на заняттях та в іграх і легко діяти з ними. Крім того, повинні бути ляльки - дівчинка і хлопчик. Особливу групу становлять настільно-друковані ігри. Ці ігри використовують переважно з невеличкими групами дітей (по 5 - 6 чоловік). З дітьми середньої групи грає перший раз вихователь. Вона пояснює гру, пропонує розглянути предмет, зображений на картинці, а потім підібрати кубики чи картинки. Пізніше дітям середньої групи вихователь тільки пояснює гру, а діти вже грають самостійно [2, с. 213].

Види дидактичних ігор із словникової роботи (за дидактичним завданням)

- На активізацію словника.
- На закріплення і уточнення слів (назва предметів, якостей, властивостей, ознак предметів, матеріалу, професій дорослих і ін.)

- На вживання узагальнюючих слів.
- На класифікацію предметів.
- На вживання синонімів, антонімів.
- На співвідношення частин і цілого.

Види дидактичних вправ

- На добір епітетів до предметів.
- На визнання предмета за епітетами.
- На добір дій до предмета або дієслів.
- Добір до дії предмета.
- Називання складових частин цілого.
- На класифікації предметів.
- На утворення слів за допомогою суфіксів, префіксів.
- На різний ступінь узагальнення

Методика проведення дидактичної гри та вправи включає:

- Ознайомлення із змістом гри, з дидактичним матеріалом, який буде використаний в ході гри.

- Пояснення ходу і правил гри (звертається увага на поведінку дітей у відповідності з правилами гри (що вони дозволяють, забороняють).

- Показ ігрових дій;

- Визначення ролі вихователя в ході гри;

- Підведення підсумка гри.

Пояснення правил дидактичної гри залежить від вікової групи.

Починаючи з середньої групи вихователь пояснює правила гри до початку гри, пробний хід, закріплює правила шляхом постановки запитання, наприклад « Із якого матеріалу ми будемо знаходити предмети і приносити на цей піднос ». Керівництво грою. Диференційована оцінка.

Отже, можуть бути складовою частиною інтегрованих і комбінованих занять, а також занять з ознайомлення з довкіллям, або виступати провідним методом на індивідуально – групових і групових заняттях дидактичні ігри, вправи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2.
2. Богуш А.М. *Методика ознайомлення дітей з довкіллям*. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 215 с.

Пристун В.В.
викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук
Аксьонова А.О.
здобувач освітньо-кваліфікаційного
рівня “Молодший спеціаліст”
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДИТИНИ В ПРОЦЕСІ НАБУТТЯ ЕКОЛОГО-ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У законах «Про освіту» та «Про дошкільну освіту» ст. 56,58,23 підкреслено необхідність у дітей і молоді виховання дбайливого ставлення до природного середовища країни, виховання елементів природодоцільного світогляду, розвиток позитивного, емоційно-ціннісного ставлення до довкілля визначено серед основних вимог змісту дошкільної освіти. Однією із засад Базового компонента дошкільної освіти є компетентнісний, який передбачає спрямованість освітньо-виховного процесу на досягнення соціально-закріпленого результату.

Складниками еколого-природничої компетентності дітей є знання й уявлення про природу, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до її компонентів, обізнаність із правилами природокористування та їх дотриманням. Формування еколого-природничої компетентності не може відбуватися окремо від загального розвитку дитини: ці два аспекти формування особистості дошкільника взаємопов'язані і взаємозумовлюють один одного.

В екологічному вихованні дітей дошкільного віку важливу роль відіграють, як традиційні, так і новітні технології. Дієвими формами реалізації завдань екологічного виховання є краєзнавчо-туристична діяльність, екологічні

проекти, екологічні акції щодо охорони природи та еколого-психологічні тренінги. Еколого-психологічний тренінг дає можливість розв'язувати всі важливі завдання у єдності, формувати у дітей «екологічне чуття», закладати основи еколого-доцільної поведінки.

Зважаючи на дієвість еколого-психологічного тренінгу, студенти обласного коледжу «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С.Макаренка» на переддипломній педагогічній практиці впровадили його практичну діяльність з дітьми старшого дошкільного віку. Проводили тренінг з підгрупою дітей у складі з 6 осіб у вільні від занять годин тривалістю 20 хвилин. Напередодні, щоб визначити рівень сформованості у дітей рівень екологічних знань, практиканти провели тестування за діагностичними картками. Діагностична методика охоплювала використання діагностичних карток: «Дерево бажань» (В.С.Юркевич), «Вибір діяльності» (Л.Н.Прохорова). Метою діагностування було виявлення пізнавальної активності дітей, переваги у виборі діяльності (малюнки та словесні ситуації). Результати діагностування свідчать про те, що в основному діти мають високий рівень екологічних знань, оскільки із 12 осіб які підлягали тестуванню, 8 мають високий рівень, 3 – середній; 1 – низький.

Ураховуючи результати тестування, студенти планували та проводили еколого-психологічні тренінги два рази на тиждень у вільний від занять час. У зв'язку з тим, що тренінг має складну структуру, практиканти виділили три етапи. Перший етап охоплював вивчення об'єктів флори та фауни, обраної для занять екосистеми на ділянці ЗДО (куточок лісу). Основними прийомами та методами роботи на цьому етапі були використані такі: розглядання ілюстрацій, атласів, порівняльні спостереження, методи асоціації, емпатії, рефлексії та гри. Важливими елементами природничої інформації були розповіді, читання художньої дитячої літератури, усна народна творчість та пояснення практикантів.

Другий етап передбачав перехід від раціональних уявлень до емоційного сприймання живої природи, яке ґрунтувалося на отриманих попередніх

знаннях, тому спостереження були більш глибокими порівняно з первинними. Студенти організували вправління дітей у знаходженні в реальному природному середовищі відомих їм об'єктів з використанням їх порівняння за спільними та відмінними ознаками. Значну увагу дітей вони приділили на встановлення взаємозв'язків між елементами екосистеми (наприклад: в куточку лісу діти знаходили відомі їм дерева, кущі, визначали які з них листяні, а які хвойні, яка в кожного з них крона, які комахи оселились на корі дерева, які птахи прилітають). При цьому педагоги допомагали дітям виявити різноманітні зв'язки між об'єктами природи (симбіоз, конкуренція, харчові зв'язки тощо). У розв'язанні цих завдань були використані ігрові прийоми: знайти «друзів», «ворогів» того чи іншого об'єкта, назвати його «сусідів», «помічників» та ін. Важливою умовою ефективного навчання дітей на другому етапі роботи є емоційна підготовка дошкільнят до зустрічі з природою, зацікавлення їх процесом спілкування з нею.

Завдання третього етапу тренінгу були спрямовані на узагальнення уявлень про взаємозв'язки та взаємодію різних об'єктів і явищ у природі. На цьому етапі були використані ігрові вправи, мета яких була спрямована на самостійне встановлення екологічних ланцюжків. Найпростішим видом взаємозв'язку у природі, доступним для усвідомлення дошкільниками є харчові взаємозв'язки. Тому саме встановлення наявних у певній екологічній системі харчових зв'язків та побудова харчових ланцюжків, а пізніше і харчових пірамід є тим завданням, яке повинно вирішуватися в процесі проведення тренінгу. Крім харчових ланцюжків, практиканти намагалися навчити дітей встановлювати й інші взаємозв'язки в природі («хто де живе?», «хто кого порятує?», «хто кому допоможе рости?» та ін.). Окрему частину змісту тренінгу складали ігрові завдання, в яких діти вправлялися в оцінці екологічного стану певного середовища (дидактичні ігри: «Яка річка чистіша?», «Країна чистого повітря», ігрові вправи: «Що зайве в лісі?»)

Після проведення еколого-психологічних тренінгів практиканти провели тестування дітей за тією ж методикою. Результати порадували, діти, які мали

середній рівень знань, перейшли до високого. А дитина, яка мала низький рівень знань, – до середнього.

Отже, завдяки плановому та системному проведенні тренінгу в дошкільників:

- розширився чуттєвий досвід;
- сформувалися екологічні установки, активна життєва позиція до природи;
- сформувалися уміння і навички взаємодії з природою;
- розширився індивідуальний простір кожної дитини.

Ураховуючи вище викладене, слід відміти, що проведення еколого-психологічних тренінгів мало значний вплив на формування в дітей основ еколого-психологічної компетентності.

Методичні рекомендації педагогам:

1. Вивчайте з дітьми об'єкти флори та фауни, які знаходяться на ділянці ЗДО.
2. Готуйте практичний матеріал та устаткування до проведення тренінгу.
3. Розробіть систему ігрових вправ та ігор.

Таким чином, при формуванні еколого-природничої компетентності дитини центральним аспектом є формування ставлення до природи як до цінності, усвідомлення єдності з природним світом, формування екологічно-узгодженої діяльності в природі на основі еколого-природничих знань, ключовими серед яких є уявлення про зв'язки і залежності у природі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Київ: 2021. 72 с.
2. Плохій З.П. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника. Київ: Видавничий дім «Світич», 2010. 134 с.

Матюшин С. А.
викладач фізичного виховання
Комунальний заклад
"Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка
Черкаської обласної ради.,
м. Умань
Замашна Д. О., Гуць М. Е.
здобувачі освіти
освітній професійний ступінь
«Фаховий молодший бакалавр»
Комунальний заклад
"Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка
Черкаської обласної ради.,
м. Умань

”

ЗНАЧЕННЯ РУХЛИВИХ ІГОР ДЛЯ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

*Гра - це величезне світле вікно,
через яке в духовний світ дитини
вливається цілющий потік уявлень,
понять про навколишнє.*

В. О. Сухомлинський

Багато дослідників (Е. С. Вільчковський, А. С. Макаренко, С. Ф. Русова, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський та ін.) звертали увагу на ігри як невід’ємну частину життя дітей, через які вони пізнають світ.

Мета статті – теоретично дослідити стосовно підтвердження впливу рухливих ігор на гармонійний розвиток дитини.

У дитячі роки гра є основним видом діяльності людини. За її допомогою діти пізнають світ. Без гри дітям жити нудно, нецікаво. Буденність життя може викликати у них захворювання. В грі діти перевіряють свою силу і спритність, у них виникають бажання фантазувати, відкривати таємниці і прагнути чогось

прекрасного. За вмілого відокремлення гра може стати не замінимим помічником педагога.

Гра дарує щохвилинну радість, задовольняє актуальні невідкладні потреби, а ще – спрямована в майбутнє, бо під час гри у дітей формуються чи закріплюються властивості, вміння, здібності, необхідні їм для виконання соціальних, професійних, творчих функцій у майбутньому. І скрізь, де є гра, панує здоров'я, радість дитячого життя [2].

Працюючи в колоніях для неповнолітніх правопорушників А. С. Макаренко (1888–1939) був одним з перших організаторів навчально-виховного процесу і намагався боротися з недоліками у ньому.

У вибраних творах Антон Семенович у розділі «Про сімейне виховання» звертає увагу на гру, як важливий чинник у житті дитини. Він пише: «Гра має важливе значення у житті дитини, має таке ж значення, як у дорослого має діяльність, робота, служба. Яка дитина у грі, такою багато у чому вона буде у роботі, коли виросте» [1, с. 378].

Між роботою і грою педагог проводить паралель і теоретично доводить, що між ними немає великої різниці, але результат очевидний: у роботі – матеріальні цінності, у грі – задоволення: «Хороша гра схожа на хорошу роботу, погана гра схожа на погану роботу. Ця схожість дуже велика, можна прямо сказати: погана робота більше схожа на погану гру, чим на хорошу роботу. Чим же все-таки відрізняється гра від роботи? Ця відмінність лежить тільки в одному: робота є участь людини у суспільному виробництві, або у керівництві цим виробництвом, у створенні матеріальних, культурних, інакше кажучи, соціальних цінностей. Гра не переслідує таких цілей, до суспільних цілей вона не має прямого відношення, але має до них відношення непряме: вона привчає людину до тих фізичних і психічних зусиль, які необхідні для роботи» [1, с. 379].

Педагог описує дві вимоги, які потрібно ставити перед батьками під час управління ними дитячою грою і дає цінні рекомендації щодо їх ефективного досягнення під час керівництва нею: «Перше – це стежити, щоб гра не була

єдиним прагненням дитини, щоб не відволікала її повністю від суспільних цілей. Друге – щоб у грі виховувалися ті психічні і фізичні навички, які необхідні для роботи. Перша мета досягається, як вже було сказано, поступовим залученням дитини до області праці, яка поволі, але неухильно приходить на зміну грі. Друга мета досягається правильним керівництвом самою грою: вибором гри, допомогою дитині у грі. Правильне керівництво грою вимагає від батьків вдумливішого і обережнішого відношення до гри дітей» [1, с. 379-380].

А. С. Макаренко зосереджує увагу на стадії розвитку дитячої гри і особливий метод управління нею з боку батьків: «... перша стадія – це час кімнатної гри, час іграшки. Вона починає переходити у другу стадію у віці 5-6 років. Друга стадія дитячої гри важче для керівництва, оскільки у цій стадії діти вже не грають на очах у батьків, а виходять на ширшу суспільну арену. Друга стадія продовжується до 11-12 років, захоплюючи частину шкільного часу. ... На третій стадії дитина вже виступає як член колективу, при цьому колективу не тільки ігрового, але і ділового, навчального. Тому і гра у цьому віці приймає суворі колективні форми і поступово стає грою спортивною, тобто пов'язаною з певними фізкультурними цілями, правилами, а найголовніше – з поняттями колективного інтересу і колективної дисципліни. На всіх трьох стадіях розвитку гри вплив батьків має величезне значення...» [1, с. 381-382].

У процесі гри у дітей виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються, до активної діяльності залучаються навіть найпасивніші діти.

А. С. Макаренко писав: «Гра має важливе значення в житті дитини... Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається перш за все в грі». Отже, гра, її організація – ключ в організації виховання.

В грі формується багато особливостей особистості дитини. Гра – це своєрідна школа підготовки до праці. В грі виробляється спритність, витримка, активність. Гра – це школа спілкування дитини.

Гра тільки здається легкою. А насправді вона потребує, щоб дитина яка грається віддавала грі максимум своєї енергії, розуму, витримки, самостійності. Гра постійно стає напруженою працею і через зусилля веде до задоволення.

Саме в іграх розпочинається невимушене спілкування дитини з колективом, взаєморозуміння між вихователем і учнем. У процесі гри в дітей виробляється звичка зосереджуватися, працювати вдумливо, самостійно, розвивається увага, пам'ять, жадоба до знань. Задовольняючи свою природну невсипущу потреба в діяльності, в процесі гри дитина «добудовує» в уяві все, що недоступне їй в навколишній дійсності, у захопленні не помічає, що вчиться – пізнає нове, запам'ятовує, орієнтується в різних ситуаціях, поглиблює раніше набутий досвід, порівнює запас уявлень, понять, розвиває фантазію.

У грі найповніше проявляється індивідуальні особливості, інтелектуальні можливості, нахили, здібності дітей. Гра – творчість, гра – праця. «Праця – шлях дітей до пізнання світу» – писав О. М. Горький [2].

Таким чином можна зробити висновки: погляди Антона Семеновича актуальні і на даному етапі розвитку суспільства; А. С. Макаренко високо цинив ігри і надавав їм великого значення для розвитку дитини; паралель між грою і працею і між дітьми і батьками залишаються темами для диспутів науковців, дослідників і т.д.

Гра належить до традиційних і визнаних методів навчання і виховання, дошкільників, молодших школярів і підлітків. Цінність цього методу полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховна функція діють у тісному взаємозв'язку. Гра як метод навчання організовує, розвиває дітей, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Макаренко, А. С. Избранные произведения: в 3 т. К.: Рад. школа, 1983. Т. 3: Общие проблемы педагогики. 1984. 576 с.
2. http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/38561/

Аксьонова В.В.
викладач дошкільних дисциплін
Комунальний заклад
"Білгород-Дністровський
педагогічний фаховий коледж,,
Одеської області

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ПРОГРАМИ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ В ГАЛУЗІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Важливим аспектом освіти є формування у дитини «навчити вчитися самому». Перед педагогом стоїть завдання навчити дитину ставити перед собою мету і завдання, знаходити способи їх вирішення, а головне знаходити потрібну інформацію для вирішення поставленого питання серед величезної кількості джерел інформації.

Сучасній дитині необхідно не стільки багато знати, скільки послідовно і доказово мислити, проявляти розумову активність. Зміст і методи навчання дошкільнят спрямовані на розвиток уваги, пам'яті, творчої уяви, на вироблення вміння порівнювати, виділяти характерні властивості предметів, узагальнювати їх за певною ознакою, отримувати задоволення від знайденого рішення. Коли дитина сама діє з об'єктами, вона краще пізнає навколишній світ, тому пріоритет в роботі з дітьми слід віддавати інноваційним методам навчання, тому що вони є актуальними на сьогоднішній день [1, с. 30].

Виходячи з вище сказаного для студентів КЗ «Білгород-Дністровського педагогічного фахового коледжу» були розроблені рекомендації, щодо впровадження в практичній діяльності інноваційних педагогічних технологій та застосування їх в процесі педагогічної практики комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 4 «Веселка» м. Білгород-Дністровський, Одеської області.

Для вирішення вимог з оновленого Базового компоненту дошкільної освіти інноваційні технології було розподілено за наступними напрямками: дитина в природному довкіллі, гра дитини, мовлення дитини. Де результатом якісного

дошкільного виховання стала система взаємопов'язаних компонентів психічного, фізичного, духовного та соціального розвитку дошкільника, яка обов'язково включала емоційно-ціннісне ставлення, сформованість знань, здатність діяти самостійно, творчо впроваджувати набутий досвід.

Для того, щоб дитина в школі добре розумілася у найскладніших компетентнісних поняттях починаємо працювати в цьому напрямку з 5-6-річного віку в тісній співпраці з батьками. А саме, створення умов для участі батьків у спільній навчальній діяльності. Наприклад: тематика «Осінь навчальна діяльність, тут відбувається закріплення набутих знань, розвиток партнерських взаємин з дорослими і дітьми. Наступне, розвиваючі: розвиваємо дитячу самостійність та ініціативність, пізнавальні та інтелектуальні здібності дітей, пам'ять, увагу, мислення, уяву. Виховні: виховуємо організованість у спільній діяльності та дружелюбність.

Співпраця з батьками завжди сприяла створенню атмосфери довіри, взаєморозуміння, підтримки, саме тому залучаємо батьків до активної допомоги у створенні інноваційної технології лепбук. Для формування співробітництва між дорослими й дітьми важливим є процес «включення батьків» в діяльність дошкільного закладу, тому розпочинали роботу над створенням лепбука ставили такі завдання: презентували педагогічний досвід використання сучасних педагогічних технологій у вихованні дошкільників; мотивували батьків до використання у спільній діяльності з дитиною методів, прийомів розробки та виготовлення лепбука; надали батькам можливість виявити творчі здібності; спонукали батьків до спільної творчої діяльності з дітьми; сприяли згуртованості батьківського колективу.

Пріоритетним завданням закладу під час воєнного стану стало наступне: врахувати вікові особливості дітей дошкільного віку, налагодити партнерську взаємодію між батьками та педагогічним колективом.

Варто зазначити, що студенти та педагогічний колектив за допомогою інтернет сайту змогли організувати взаємодію всіх учасників освітнього процесу, створили віртуальну бібліотеку, своєрідний банк освітніх ресурсів,

постійно оновлюють і поповнюють інформаційне наповнення сайту, використовуючи ресурси онлайн-освіти, забезпечили залучення тимчасово переміщених дітей та їхніх сімей до різних програм з дошкільної освіти. Також, оскільки форма організації освітнього процесу у ЗДО залежить від безпекової ситуації, комунікація здійснюється з урахуванням локації дітей (удома, у бомбосховищі, у закладі дошкільної освіти, з батьками) де знов застосовуються інноваційні технології навчання і орієнтування відбувається на виконання різних навчальних завдань.

Освітнє середовище, в якому перебувають дошкільники в нових соціальних умовах воєнного стану, має бути не лише безпечним, а й інформативним, цікавим, змістовним, стимулювати когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-поведінковий розвиток дітей.

Як приклад у час активного використання інноваційних методик для дошкільників стало в пригоді використання лепбука «У світі чарівної осені», де він відкривав нові цікаві горизонти у роботі з вихованцями. За допомогою створення такої тематичної папки діти змогли навчитись самостійно обирати цікавий їм матеріал, розуміти його, швидше та простіше запам'ятовувати, за необхідності відтворювати його. Крім того, лепбук дасть можливість кожній дитині проявити свою індивідуальність, креативність та творчість під час створення роботи.

Як відомо: переваги використання лепбука для педагогів, сприяє організації матеріалу по темі, що вивчається в рамках тематичного планування; сприяє оформленню результатів спільної проектної діяльності і може бути формою представлення підсумків проекту або тематичного тижня; сприяє організації індивідуальної та самостійної роботи з дітьми. Це прекрасний і чудовий спосіб подати всю наявну інформацію в компактній формі.

Не менш важливим є застосування інноваційних технологій навчання при формуванні у дошкільників природничо-екологічної компетентності, таких як: «Лентард» це коли вихованці малюють природними матеріалами (шишки,

жолуді, каштани, мушлі, камінці, гілля). В процесі прогулянок на землі діти влаштовують малювання, зображають сонечко, транспорт, будівлі.

«Lego» це універсальна безмежна гра для дошкільників яка розвиває пізнавальні процеси і розвантажує дітей.

«Віммельбух» книга – заховане в природі створювали самостійно ці книжки і пропонували дітям та батькам на різні теми «Тварини України», «Що зайве у лісі?», «Хто живе у Чорному морі?», «Знайди тварин у Дністровському лимані» тощо.

«Сторітеллінг» – це мистецтво розповідати історії з метою навчання. Створювали історії, що захоплюють. В процесі розповідання історії використовували «Кубик-Блума» який дозволяв розглянути або побачити предмет чи явище з різних сторін.

«Квест-гра» – ця гра робила пізнання природного довкілля цікавим і захопливим для малят. В процесі проведення цієї гри застосували також технологію розвиваючої гри Нікітіних «Танграм». Завданням стало, щоб дізнатися де знаходиться сюрприз треба скласти зображення тварин з геометричних фігур.

Не менш цікавою стала технологія «Колекціонування» діти обмінювалися своїми так би мовити надбаннями: природні предмети, листівки, марки, етикетки, значки, прикраси з зображеннями тваринного і рослинного світу.

Наступна технологія «Екологічні тренінги» тут відбувалося виховання співчуття та бережного ставлення до об'єктів природи, ігри-медитації.

Крім того, обов'язковою технологією стало застосування комп'ютерних та мультимедійних презентацій для психологічної підтримки учасників освітнього процесу під час воєнного стану в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрушко Л., Єфімова С. Львів-Мюнхен. Навчання дітей методами Марії Монтессорі. *Психолог*. 2004. № 17. С. 30.

2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. К., Академвидав, 2004. 352 с.
3. Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки: Вільний вибір. Відкритість. Діяльність. Зворотний зв'язок. Ідеальність: посібник для вчителів. Луганськ, 2005. 84 с.
4. Освітні технології: навч.-метод. посібник. К.: А.С.К., 2002. 255 с.

Древняк Л.П.
аспірант,
асистент кафедри дошкільної освіти,
Криворізький державний педагогічний університет
вчитель-логопед ЗДО №236
м .Кривий Ріг

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ВИКОРИСТАННЯ ІГРАШКИ POP-IT

Формування мовлення в дітей дошкільного віку є завжди на часі, адже ступінь розвитку мови старшого дошкільника визначає рівень сформованості соціальних і пізнавальних досягнень дитини, вміння висловлюватися та здобувати інші знання. Розв'язання таких проблем мовленнєвої компетентності дітей має здійснюватися в процесі їх щоденного спілкування з вихователями, батьками та однолітками, інтегруючись у різних видах діяльності.

Як зазначено у Базовому компоненті дошкільної освіти мовленнєва компетентність – це здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів. Мовленнєва компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність і взаємозумовленість.

Формування мовленнєвої компетентності особистості дошкільника має на меті, крім суттєвого пізнання розвитку мовлення, процес формування внутрішнього суб'єктивного світу особистості з урахуванням індивідуальних психологічних особливостей кожної дитини.

У стандарті визначено не лише стандартизовані вимоги до результату дошкільної освіти, тобто, до дитини, а й окреслено обов'язкові умови, які забезпечуватимуть досягнення бажаного результату. Передусім наголошено, що побудова освітнього процесу з дітьми дошкільного віку має здійснюватися за умов пріоритетності досвіду дитини у спілкуванні з дорослими та однолітками в усіх дитячих видах діяльності, в універсальному розвивальному (ігровому) середовищі на засадах діяльнісного, компетентнісного, особистісно зорієнтованого, інтегрованого, соціокультурного підходів до організації освітнього процесу.

Також у стандарті вперше зазначена спільна відповідальність батьків і педагогів щодо важливості забезпечення всіх умов для розквіту людського потенціалу дитини, який може реалізуватись або згубитися, якщо дорослі не спроможні вчасно його розкрити і плекати. Для реалізації цих завдань потрібна педагогіка «гри», «партнерства», «здивування» та «відкриття».

Педагогам закладів дошкільної освіти, які щодня мають дивувати дитину, викликати в неї захоплення, формувати ціннісне ставлення до навколишнього світу потрібно звертати увагу на використання нових та сучасних методів, прийомів, форм роботи. А також використовуючи власний творчий потенціал, фантазію, вміння дослухатись до потреб та бажань сучасних дошкільників вміло впроваджувати у освітній процес популярні ігри та іграшки.

Нашу увагу привернула іграшка POP-IT. За матеріалами Вікіпедії поп-іт або поп'іт (з англ. pop it - «лопни це», «лусни це») - кнопкова антистрес-іграшка, що отримала популярність серед дітей, підлітків і дорослих навесні 2021 року. Являє собою гумову чи силіконову іграшку з півсферами для натискання, при якому видається клацаючий звук.

На перший погляд безглузда річ, яку максимум можна використати як анти-стрес(її пряме призначення) та для розвитку дрібної моторики. Але врахувавши неймовірну популярність серед дошкільників ми роглянули можливості використання цієї іграшки у навчальних та розвивальних цілях, а саме для формування мовленнєвої компетентності. Вище було зазначено, що мовленнєва компетентність включає в себе наступні складники:

- ✓ фонетичний;
- ✓ лексичний;
- ✓ граматичний;
- ✓ діалогічний;
- ✓ монологічний.

Наведемо приклади завдань з іграшкою POP-IT по кожному напрямку.

Фонетичний.

1. Лусни стільки разів, скільки звуків у слові, скільки складів у слові, скільки слів у реченні.

2. На площині іграшки виклади за допомогою умовних позначок(червоні і сині помпони, намистини і т. і.) звуковий аналіз слова.

3. Придумай слова на заданий звук та лусни стільки разів скільки слів ти придумав.

4. Визнач де у слові сховався звук(початок, середина кінець) та лусни півсферу у відповідному місці.

5. Натискай та вимовляй заданий звук.

6. Натисни якщо почувеш заданий звук у слові.

Лексико-граматичний:

1. Добирай ознаки до предмета та лускай.

2. Вивчення прийменників та прислівників(на площині іграшки розкласти предмети та назвати де? І навпаки розкладати за вказівкою).

3. Називай слова до узагальнюючого поняття та лускай.

Діалогічний:

1. Розмова з другом(у формі діалогу).

2. Розмова у колі (полілог).

Монологічний:

1. Опиши свою іграшку.
2. Впізнай свою іграшку за описом.
3. Склади загадку-опис.
4. Придумай фантастичну історію про свій попіт.

Перелік завдань які можна реалізовувати за допомогою іграшки POP-IT необмежений, залежить від креативності та творчості педагогів.

Отже, формування мовленнєвої компетентності відбувається за умов спеціально організованого навчання, але ефективність цієї роботи залежить насамперед від професіоналізму педагога, його вміння організувати і здійснювати цей процес із використанням сучасних засобів.

Стукан Т.М.
вихователь закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) №10 «Знайко»
м. Ірпінь

ОСОБЛИВОСТІ ВАЛЕОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ЕКСПЕРИМЕНТУВАННЯ

Актуальність валеологічного виховання визначається концептуальними положеннями Національної доктрини розвитку освіти в Україні, Закону України "Про освіту", Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, у яких проголошено стратегічні завдання щодо збереження та зміцнення здоров'я дитини. Відтак, неодмінним компонентом системи національної дошкільної освіти має бути валеологічне виховання, тобто формування соціально-психологічних настанов та активної позиції дитини щодо дбайливого ставлення до здоров'я. Згідно з діяльнісною парадигмою в освіті розвиток особистих

якостей та психічних процесів дошкільника відбувається паралельно з оволодінням практичними навичками, прийомами пошукової діяльності. Таким чином, в сучасному закладі дошкільної освіти дитина повинна оволодіти знаннями та практичними навичками збереження та зміцнення здоров'я. Молодший дошкільний вік є найбільш сенситивним для формування означених якостей, оскільки саме в цьому віці відбувається становлення мотиваційної, діяльнісної та когнітивної сфер особистості.

Деякі аспекти валеологічного виховання молодших дошкільників висвітлені сучасними педагогами: організація валеологічного виховання дітей молодшого дошкільного віку (Г. Беленька, Н. Денисенко, Л. Лохвицька, М. Машовець) [1], проблема формування цінностей здоров'я у молодших дошкільнят (О. Богініч, З. Плохій); становлення валеологічної культури дітей (В. Деркунська, Н. Поведенюк, Н. Тимофєєва); питання пізнання природи з позиції єдності екологічного та валеологічного виховання (Г. Беленька, З. Плохій) [2]. На основі розуміння впливу на свідомість людини з метою вироблення соціально-психологічних настанов та активної позиції, на дбайливе ставлення дитини до власного здоров'я та ведення здорового способу життя, виведено дефініцію "валеологічна вихованість", яку розглядаємо як наявність соціально-психологічних настанов та активної позиції дитини у дбайливому ставленні до власного здоров'я та ведення здорового способу життя. Визначимо також досвід Г. Беленької, яка вважає, що першочерговим завданням у вихованні дошкільника є формування потреб щодо здоров'я, свідомого прагнення здорового способу життя, валеологічної культури особистості [1]. Узагальнюючи, зазначимо, що повноцінність, добробут та тривалість життя кожної особистості і цілих поколінь залежить від трьох ключових моментів ведення здорового способу життя – знань, умінь використовувати їх на практиці та сформованих цінностей. Ці положення дозволяють зробити висновок, що стратегічною метою виховного впливу на дитину має бути розвиток і виховання життєлюбної особистості, яка збагачена знаннями про залежність людини від природи. Вагомий внесок у проблему пізнання дитиною

природи з позиції єдності екологічного та валеологічного виховання належить З. Плохій. Пізнання природи у її роботах тісно поєднано з процесом пізнання дитиною свого власного, фізичного і психічного "Я". На думку вченої, визначальним у процесі валеологічного виховання є когнітивний компонент, тобто готовність і прагнення дитини одержувати, шукати та переробляти інформацію про об'єкти природи. За таких умов дитина має змогу самостійно вирішувати проблеми своєї життєдіяльності. Досвід самостійної відповідальної поведінки проявляється у психічному зростанні, пробудженні прихованих можливостей дошкільників, сприяє виробленню активної життєвої позиції. Для формування потреб зміцнення здоров'я молодших дошкільників за допомогою природних чинників слід ознайомлювати їх з наявними зв'язками між об'єктами живої та не живої природи й людиною [2]. Отже, можна зробити висновок, що процес валеологічного виховання повинен спиратися на практичні та пошукові методи, ґрунтуватися на вікові психологічні новоутворення молодшого дошкільника.

На сьогоднішній день методика організації дитячого експериментування в молодшому дошкільному віці розроблена на достатньому рівні. Розвиток дитячого експериментування, а особливо експериментування молодших дошкільників у практиці роботи дошкільного навчального закладу відбувається дуже активно.

Г. Беленька, аналізуючи розвиток пізнавальних інтересів та допитливості дітей у процесі експериментування, акцентує увагу на молодшому дошкільному віці. Дослідниця зазначає, що в цьому віці виникає низка психологічних передумов для розвитку експериментальної діяльності. Для дітей 3-4 років притаманна висока пізнавальна активність, допитливість. Малюки цього віку можуть уважно розглядати те, що їх зацікавило: спостерігати явища та об'єкти природи, зацікавлено ставитися до власного тіла. Однак дітям цього віку притаманний ситуативний ненавмисний характер діяльності. Молодші дошкільнята ще не вміють співвідносити результат і умови діяльності, відстежувати процес досягнення мети [1]. Саме тому в молодшому

дошкільному віці мова може йти про проведення експериментів, а не дослідів. Зазначимо, що інтерпретації понять „дослід" і "експеримент" є неоднозначними у психолого-педагогічній та методичній літературі.

Експериментування "пронизує" всі сфери дитячого життя, воно є основою будь-якого знання, без нього будь-які поняття – сухі абстракції, тому вважаємо, що валеологічне виховання дошкільників неможливе без застосування методу експериментування. Таким чином, нами теоретично обґрунтовано положення про те, що організація експериментування стимулює навчально-пізнавальну діяльність молодшого дошкільника. Відповідно, головним завданням ЗДО є створення у процесі валеологічного виховання означених педагогічних умов та забезпечення розвитку пізнавальних інтересів і потреб молодших дошкільників, а також формування в них умінь оволодівати способами розв'язання пізнавальних задач та самостійно їх знаходити.

Проте існує інша думка, згідно з якою експериментування і дослідження є зовсім різними видами діяльності (Г. Беленька). Так, експериментування являє собою маніпулятивну діяльність дитини з об'єктами чи явищами оточення, що призводить до пізнання дитиною їх властивостей. При цьому знання виступають суміжним продуктом практичної ситуативної діяльності. На відміну від цього, дослідницька діяльність відрізняється наявністю чіткої мети та гіпотези. Дослід має чітку структуру, його можна відтворити, знаючи умови проведення; він потребує від дитини високого рівня розвитку таких розумових операцій, як узагальнення, систематизація знань [3].

Зазначимо, що не варто проводити окремі заняття з валеології, оскільки це може перевантажити освітній процес у закладі дошкільної освіти. Рекомендовано здійснювати експериментування під час режимних моментів: прогулянок, загартувальних процедур, оздоровчих заходів, ігрової діяльності, культурно-гігієнічних заходів, ранкового прийому, прийняття їжі тощо.

Проведене дослідження дозволило на підставі аналізу теоретичних джерел і педагогічного досвіду визначити сучасні тенденції валеологічного виховання молодших дошкільників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беленька Г. Взаємозв'язок фізичного та інтелектуального розвитку дошкільника в процесі пізнання ним світу природи. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка. – 2004. № 4. С. 55–58.
2. Плохій З.Л. Виховання екологічної культури дошкільників: метод. посіб. К. : *Дошкільне виховання*, 2002. 173 с.
3. Типова навчальна програма з дисципліни "Організація експериментально-дослідницької діяльності дітей в природі". Укладач: Г. Беленька. К., 2004.

Карасевич М. П.

викладач фізичного виховання

Комунальний заклад

"Уманський гуманітарно-педагогічний

фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка

Черкаської обласної ради,,

м. Умань

Звіряка В. С.

здобувач освіти

освітній професійний ступінь

«Фаховий молодший бакалавр»

Комунальний заклад

"Уманський гуманітарно-педагогічний

фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка

Черкаської обласної ради,,

м. Умань

ФОРМИ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ

У НАРОДНІЙ ПЕДАГОГІЦІ ДОШКІЛЬНЯТ

Одним із головних завдань фізичного виховання є забезпечення розвитку фізичних якостей людини та її основних рухових здібностей; удосконалення тілобудови, зміцнення здоров'я, досягнення високого рівня працездатності, сприяння вихованню особистості. Умовно такі завдання можна поділити на

освітні, оздоровчі та виховні; всі вони зводяться до свідомого розвитку рухових якостей від формування теоретичних знань, рухових вмінь і навичок до виховання морально-вольових якостей людини.

Звернемося до історії минулого нашого народу, який упродовж багатьох століть творив своє духовне середовище із власними своєрідними обрядами, ритуалами, іграми [2]. Наш народ своїм багатовіковим досвідом відібрав найефективніші засоби гармонійного виховання підростаючого покоління, чільне місце серед яких посідають народні рухливі ігри. Діапазон їх дуже великий як в осінньо-зимовий, так і в весняно-літній період: стрільба з луку, гра в сніжки, катання з гірок, плавання. Саме у грі вправи активізували рухливість, розвивали процеси мислення, викликали позитивні емоції. За багато століть нічого не змінилось: діти залишаються дітьми, а гра є основним видом діяльності в дитячі роки. За її допомогою малеча пізнає світ. Без гри дітям жити нецікаво. В грі перевіряється сила й спритність, виникає бажання фантазувати, відкривати таємниці і прагнути чогось прекрасного.

Час вносить зміни у зміст ігор, створює багато різних варіантів, лише їхня рухлива основа залишається незмінною. Гра включає всі види природних рухів: ходьбу, біг, стрибки, метання, лазіння, вправи із предметами, а тому є незамінним засобом фізичного виховання дітей.

Світ народних ігор дуже різноманітний: рухливі, сюжетні, народні, рольові, спортивні, ігри-естафети, ігри – змагання. «Як дитина бігає і грається, так її здоров'я усміхається», – стверджує народне прислів'я, чим більше дитина рухається, тим краще росте і розвивається.

Великий оздоровчий ефект має проведення ігор на свіжому повітрі незалежно від пори року. Це зміцнює мускулатуру, покращує діяльність дихальної, серцево-судинної системи, збільшує рухливість суглобів і міцність зв'язок, стимулює обмінні процеси, позитивно і впливає на нервову систему, підвищує опірність організму до простудних захворювань [3, с. 58].

Максимальний вплив українських рухових ігор як засобу гармонійного розвитку особистості в початковій ланці залежить від оптимально створених педагогічних умов, їх організації:

- впровадження і застосування українських національних рухливих ігор у системі фізичного виховання молодших школярів;
- забезпечення взаємодії навчальної та поза навчальної діяльності з фізичного виховання.

Українська народна рухлива гра – це своєрідна школа рухів, етики та естетики, уміння приймати раптове й найдоцільніше рішення, це школа фізичного гарту, сили, витривалості, спритності, товариських, людських стосунків. Граючи в ігри «Влуч у мішень», «Влуч у ціль», «Снайпери», «Мисливці і качки», учні вдосконалюють вміння і навички у метанні малого м'яча; «Вудочка», «Горобці-стрибунці» – у стрибках; в іграх естафетах поряд із розвитком фізичних якостей реалізуються міжпредметні зв'язки. Природний інтерес дітей до всього живого сприяв популярності серед них ігор, персонажами яких є птахи та звірі. Ці ігри, де дії, рух поєднуються з добре розвинутим діалогом, часто відтворюють гострі моменти боротьби сильнішого і слабшого. Серед народних ігрових моментів багато суто рухливих ігор, у яких драматизація поєднується із змагальними елементами - бігання навздогін, наввипередки, пошуком, прориванням кола [5, с. 508].

Українські народні рухливі ігри моделюють багато видів спортивної діяльності, дають простір для розвитку основних природних рухів. Тому є ефективним засобом засвоєння таких розділів програми, як легка атлетика, спортивні ігри, лижі, плавання та інші [4, с. 3].

Існують різні види ігор: з елементами ЗРВ: «Мак», «Дрова», «Кіт потягується»;

- з ходьбою: «Гарбуз», «Огірочки», «Дуб чи береза»;
- з бігом: «Гуси», «Жмурки», «Кіт і миша»;
- зі стрибками: «Вовк і кози», «Струмочок», «У річку гоп»;
- з метанням: «Влучний стрілець», «Мисливець і качки», «Перепелиця»;

- з елементами прикладних вправ (лазіння, перелазіння, переповзання: «Дістати сало», «Скелелаз», «Підвісний міст»;

- з рівноваги: «Гайдамаки», «Журавель», «Рак–неборак» [1].

Процес становлення освіти й виховання в Україні створюють умови збереження і розвитку національної культури, зокрема впровадження і застосування українських національних рухливих ігор у системі фізичного виховання молодших школярів. Будучи важливим засобом надбання і передачі соціального досвіду, народні ігри повинні увійти сьогодні у всі сфери виховної роботи, емоційно збагачуючи особистість, викликаючи потребу до творчої діяльності та підвищення фізичної працездатності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Качула, А. В. Українські народні ігри для дітей молодшого шкільного віку. Фізична культура. 2018.
2. Ковтун, І. Українські народні ігри у фізичному вихованні».
3. Лугова, О. П., Лугова, Т. П. *Наша школа* № 6, 2003. 76 с.
4. Павлушкіна, О. Українські народні рухливі ігри. *Палітра педагога*. 2008. № 3. 98 с.
5. Троценко, Т. Ю. Вплив народних рухливих ігор на виховання патріотичних почуттів у молодших школярів. *Молодий вчений*. № 2. 2017, 620 с.

Радько О.Л.

*вихователь-методист закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) № 10 «Знайко»
м. Ірпінь*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Освітній процес є головною частиною суспільства, він залежний від змін, які проходять в ньому і повинен миттєво реагувати та відповідати стану науково-технічного прогресу, тенденціям розвитку економіки країни, а також

мати вплив на всі процеси та сторони життя, оскільки готує фахівців, розвиває особистість, формує компетентності. Тож, акцентується увага на сучасному стані проблем впровадження інновацій в освітній процес закладів дошкільної освіти. Заклади вищої освіти повинні підготувати майбутнього вихователя, який під час освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, буде здатен до інноваційної діяльності.

Проблема підготовки майбутніх вихователів розглядається в дослідженнях щодо питання інновації (І. Бех, Л. Даниленко, І. Дичківська, М. Кларін, О. Пехота, О. Попова, Л. Подимова, А. Пригожин, В. Сластьонін, А. Хуторський та ін.); методології педагогічної інноватики (О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та ін.); визначення особливостей різнорівневої підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти (Н. Гавриш, Л. Кідіна, Л. Козак, Ю. Косенко, Т. Поніманська та ін.); зв'язку педагогічної думки і новаторської діяльності творчих педагогів (В. Журавльов, В. Краєвський, С. Сисоева, В. Полонський); проблеми підготовки вчителя до інноваційної діяльності в умовах навчання у ЗВО (Л. Подимова, В. Сластьонов, Л. Стеценко, І. Циркун та ін.) [1].

Сучасна дошкільна освіта в Україні вимагає від майбутніх вихователів розуміння того, що їхня творчість, ініціативність, професіоналізм, вміння використовувати інноваційні педагогічні технології, зможуть забезпечити високий рівень освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Нормативно-правовими регуляторами інноваційних процесів у педагогічній освіті є такі державні документи: Національна доктрина розвитку освіти, Державна цільова комплексна програма «Учитель», Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Державна національна програма «Освіта України XXI століття», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, «Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності», Нова стратегічна програма європейського співробітництва в галузі освіти і навчання

«Освіта і навчання 2020», «Стратегія інноваційного розвитку України на 2009–2018 рр. і на період до 2039 року».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутнього вихователя до використання педагогічних інновацій в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу розкрити категоріально-понятійний апарат дослідження, а саме «готовність», «підготовка», «новації», «інновації».

Спираючись на ці поняття, можна визначити суть, структуру та особливості підготовки майбутніх вихователів до впровадження інноваційної діяльності в закладах дошкільної освіти.

Суть підготовки майбутніх фахівців розглядається нами як система мотивів, знань, умінь та навичок, особистісних якостей, які можуть забезпечити високу ефективність впровадження педагогічних технологій в освітній процес з дошкільниками.

Суть підготовки студентів складається із таких компонентів: поінформованість про інноваційні педагогічні технології, грамотність у володінні змістом та методикою інноваційних педагогічних технологій, культура використання педагогічних інновацій в навчально-виховній роботі з дітьми, особистісна позиція студента-випускника щодо необхідності використання педагогічних технологій [2].

Структура підготовки майбутніх вихователів визначає шляхи та джерела розвитку і становлення компетентності студентів у використанні інноваційних технологій і включає в себе: поінформованість про інноваційні педагогічні технології через організацію нових форм навчальних занять, грамотність у володінні змістом і методикою інноваційних педагогічних технологій, культуру впровадження інновацій через самостійну апробацію їх студентами на педагогічній практиці, особистісну позицію майбутнього фахівця, яка формується в результаті самостійної позааудиторної діяльності з поглибленого

вивчення сутності інноваційних педагогічних технологій та передових методик їх впровадження.

Особливість підготовки майбутніх вихователів до інноваційної діяльності в закладі дошкільної освіти розкривається через те, як реалізуються знання і вміння студентів під час використання інноваційних педагогічних технологій. Це – створення студентами індивідуальних банків інноваційних педагогічних технологій, засвоєння програми спецкурсу, набуття навичок у застосуванні інновацій в освітньому процесі з дошкільниками [2].

Спираючись на теоретичне підґрунтя особливостей підготовки майбутнього вихователя до використання педагогічних інновацій, визначено три критерії підготовленості майбутнього фахівця до використання педагогічних інновацій: когнітивно-мотиваційний, репродуктивно-комунікативний, креативно-інноваційний.

Організація розвивального освітньо-творчого простору закладу вищої освіти передбачає формування творчої атмосфери для розвитку креативного мислення, стимулювання творчої активності, ініціативності, творчого пошуку студентів.

Забезпечення суб'єкт-суб'єктних взаємин викладачів і студентів у процесі творчого зростання майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти вимагає рівноправної партнерської взаємодії, позитивної відкритості, передбачає довіру як викладача до студента, так і студента до викладача, педагогічний оптимізм, толерантність до думки іншої людини, оптимістичне оцінювання професійних можливостей молодшої людини, віру в її професійний успіх.

Для забезпечення суб'єкт-суб'єктних взаємин викладачів і студентів у процесі творчого зростання особистості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти використано такі форми діалогічного (інтерактивного навчання), як дидактичні, дослідницькі й ділові ігри (ситуативно-рольові, творчі, конструктивно-рольові), які сприяли творчому професійному становленню майбутніх фахівців.

Дослідження підтвердило, що підготовка майбутніх вихователів до використання в освітньому процесі педагогічних інновацій - це складний, багатогранний процес. Важливість впровадження інноваційних технологій доведено працями багатьох науковців, реформування освіти, перехід її на новий рівень, зумовлює зміни в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, а саме, акцентуючи на впровадженні інноваційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. К. : Академвидав., 2004. 218 с.
2. Машкіна Л.А. Підготовка студентів до впровадження педагогічних інновацій в дошкільних закладах: монографія. Хмельницький: ТОВ НВП «Евріка», 2004. 204 с.

Кузьменко С.О.
викладач психолого-педагогічних дисциплін
Олександрійського педагогічного фахового коледжу
імені В.О. Сухомлинського
м. Олександрія

ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ГРИ

Виховання самостійності підростаючого покоління належить до першочергових завдань держави в галузі освіти, починаючи з першої, дошкільної ланки. В Державній національній програмі "Освіта (Україна XXI століття)", Законі України "Про дошкільну освіту", "Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні" визначено, що розвиток активної особистості дитини є пріоритетним [2, с. 18].

Сучасна педагогічна та вікова психологія актуалізує проблему подальшої розробки теоретичних положень та одержання нових емпіричних фактів щодо

особливостей прояву самостійної поведінки особистості на ранніх етапах онтогенезу, створення в сім'ї та дошкільному навчальному закладі розвивальних умов для становлення задатків такого особистісного утворення як самостійність дитини раннього віку.

Важливим аспектом залишається визначення психологічних та педагогічних умов, сприятливих для закладання у вказаному віковому періоді основ самостійності як базової якості особистості. Реформування системи дошкільної освіти на засадах особистісно орієнтованого підходу актуалізує необхідність посилення уваги науковців та педагогів до формування дитини як активного суб'єкта життєдіяльності, здатного до елементарних форм відповідального самовизначення. Не випадково у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні виокремлено сферу “Я сам” як одну з провідних, підкреслено значення свідомості й самосвідомості у становленні особистості взагалі, самостійності як базової характеристики зокрема.

Уже від народження дитини мають створюватись умови для становлення творчої, самостійної особистості, здатної здійснювати власні вибори, покладати на себе відповідальність, приймати значущі рішення. Дослідження проблеми виховання самостійності у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку зумовлює звернення до вивчення особливостей її становлення і розвитку у контексті фізіологічного, психологічного та соціально-особистісного розвитку людини. Адже самостійність є динамічним утворенням, яке у своєму формуванні проходить послідовні стадії: від елементарних проявів активності немовляти до зрілої самостійності дорослої особистості.

Розкриттю особливостей виховання самостійності у дошкільному віці присвячені психолого-педагогічні дослідження В. Аванесова, Н. Аксаріної, Г. Биховець, Т. Власової, Г. Годіної, З. Гуріної, Т. Гуськової, Ю. Демидової, З. Єлісеєвої, О. Зимоніної, О. Кононко, С. Марутян, В. Маршицької, М. Савченко, М. Сілаєва, О. Удіноїта ін.

Виховання самостійності як базової якості в дітей дошкільного віку – складний і багатогранний процес, який потребує цілеспрямованої роботи.

Одним із засобів виховання самостійності виступає гра, в якій створюються умови для самостійної діяльності дітей, прояву ними цілеспрямованості, ініціативності, незалежності, творчості, пізнавального інтересу та інших критеріїв самостійності [2]. Гра посідає чільне місце в системі фізичного, морального, трудового та естетичного виховання дошкільнят. Вона активізує дитину, сприяє підвищенню її життєвого тону, задовольняє особисті інтереси та соціальні потреби.

Враховуючи неоціненну роль гри у житті дошкільника, наголошують, що завдання і зміст ігрової діяльності визначаються Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні (сфера "Культура", субсфера "Світ гри"), чинними програмами розвитку навчання та виховання дітей дошкільного віку "Малятко", "Дитина", "Українське дошкілля", "Дитина в дошкільні роки", "Зернятко". На виході "Базова програма розвитку дітей дошкільного віку", спрямована на збалансований розвиток дитини, формування елементарних форм її життєвої компетентності, реалізацію природного потенціалу, індивідуалізацію особистого становлення [1]. Виховні можливості гри відзначали у своїх працях Л.С. Виготський, О.В. Запорожець, Д.Б. Ельконін, С.Л. Рубінштейн та ін. Дослідженню особливостей гри на етапі раннього та дошкільного дитинства були присвячені праці Л.В. Артемової, Р.І. Жуковської, С.О. Марутян, Д.В. Менджерицької, О.П. Усової [3].

Дошкільний вік - це період оволодіння соціальним простором людських відносин через спілкування з близькими дорослими, а також через ігрові і реальні відносини з однолітками. Дитина прагне до реалізації свого "Я", прагнучи підтвердити свою самостійність. У дитини формуються основи відповідального ставлення до результатів своїх дій [4]. Самостійність – це дія, яку людина здійснює сама, без підказки і допомоги оточуючих. Самостійність не означає повної свободи дії і вчинків, вона завжди укладена в жорсткі рамки прийнятих у суспільстві норм [6].

Сучасні теоретико-експериментальні праці акцентують на вихованні таких показників самостійності, як-от: цілеспрямованість (А.К. Бондаренко,

А.І. Матусик), активність (Р.М. Миронова), ініціативність (О.В. Старинська, Т.А. Ткачук), наполегливість (З.М. Діхтяренко), самооцінка (С.О. Ладивір, І.С. Мельник), креативність (Г.В. Ожиганова), творчість (Л.М. Шульга), пізнавальна активність (І.С. Литвиненко) та ін. У більшості з них гра визначається одним із засобів виховного впливу на дитину [3].

Різні підходи до дитячої гри відображені в багатьох роботах. Серед цих підходів можна виділити пояснення природи сутності дитячої гри, як форми спілкування (Лісіна М.І.), або як форми діяльності, в тому числі засвоєння діяльності дорослих (Ельконін Д.Б.), або як прояв і умову розумового розвитку (Піаже Ж.). Кожен з цих підходів, виділяючи якусь сторону гри, в кінцевому рахунку, виявляється недостатнім для пояснення сутності, специфіки дитячої гри в цілому.

Незважаючи на те, що ігрова діяльність є провідною в дошкільному віці, значимість її не знижується і згодом. Л.С. Виготський відзначав, що в дошкільному віці гра і заняття, гра і праця утворюють два основних русла, по яких протікає діяльність дошкільнят. Виготський Л.С. бачив у грі невичерпне джерело розвитку особистості, сферу визначає "зону найближчого розвитку". Звідси - сутність проблеми полягає у вплив гри на розвиток самостійності дітей, творчих здібностей, особистісних якостей.

Гра створює позитивний емоційний фон, на якому всі психічні процеси протікають найбільш активно. Використання ігрових прийомів і методів, їх послідовність і взаємозв'язок будуть сприяти у вирішенні даної проблеми. Актуальність піднятої проблеми викликана потребою психологів, педагогів, батьків в удосконалюються методи психолого-педагогічного впливу на формується особистість дитини з метою розвитку самостійності дітей. Можливо, гра приваблює дитину своїм незбагненим різноманіттям ситуацій, що вимагають від нього активного прояву індивідуальності, кмітливості, винахідливості, творчості та самостійності [4].

За визначенням Т.І. Поніманської, гра поєднує в собі риси, що характерні будь-якій соціальній діяльності, а також риси, що притаманні власне грі. Серед останніх вона називає самостійність [8].

Організація ігрової діяльності в дошкільних навчальних закладах потребує істотного вдосконалення. Вона так і не посіла належного місця в житті дітей, що пояснюється недооцінкою педагогами її ролі в різнобічному розвитку дошкільнят. У багатьох садках не створено належного ігрового середовища, недостатньо уваги приділяється формуванню в дітей уявлень про навколишній світ, їхнім самодіяльним іграм. Підпорядкування гри завданням навчання завдає вихованцям подвійної шкоди: призводить до вилучення самодіяльних ігор з життя дитячого садка, знижує пізнавальну мотивацію, що є основою формування навчальної діяльності [8]. Автори (Н.В. Лисенко, Н.Р. Кирста) серед різних видів ігор, що мають найбільш самостійний характер, виділяють сюжетну гру. Ознакою цього вони називають її зміст. Сюжетна гра не може функціонувати в готовому вигляді, а залежить від життєвого досвіду дітей. Вона має свої закони розвитку, залежить від світосприймання дійсності і виступає його відображенням. Крім того, дослідниці виділяють певні можливості дидактичних ігор для розвитку пізнавальної сторони самостійності. Самостійність розвивається в дошкільників у процесі самодіяльних ігор. Такі ігри розпочинаються з власної ініціативи дитини, її бажання програвати різні сюжети, без втручання дорослого. До них К.В. Карасьова, Т.О. Піроженко відносять сюжетно-рольові та режисерські ігри [6].

Підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що ігрова діяльність має великий потенціал для виховання самостійності як базової якості у дітей дошкільного віку. Вона сприяє розвитку таких її компонентів, якостей: активному пізнанню довколишнього середовища і себе в ньому, усвідомленню свого "Я" і своїх можливостей; прагненню застосовувати набуті знання в різних ігрових ситуаціях, уміти орієнтуватись у нових умовах; цілеспрямованості, наполегливості та рішучості в грі, долаючи різні перешкоди; самостійності у здійсненні логічних операцій, прогностичності та творчості; умінню критично

оцінювати отриманий результат, прагнути до його вдосконалення, умінно приймати власні рішення; розумінню відповідальності за власні дії перед колективом, умінно діяти згідно встановлених правил і підпорядковувати себе їм за власною ініціативою, а не під керівництвом дорослого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акименко О.О. Психолого-педагогічне проектування соціального розвитку учня. Шкільному психологу. Усе для роботи. 2013. № 1. С. 14-19.
2. Базовий компонент дошкільної освіти України: Науковий керівник: А.М. Богуш. Київ: Видавництво, 2012. 26 с.
3. Бех І.Д. Духовно розвинена особистість у психовиховному вимірі. Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики: (до 25-річчя НАПН України). Київ: Сам, 2017. С. 33-38.
4. Бровченко, А.К. Мотивація до особистісного зростання і саморозвитку в психологічній освіті. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 11 квіт. 2017 р. / уклад. О. А. Андрущенко Харків : ХНПУ, 2017. С. 268 – 271.
5. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ, 1997. 375 с.
6. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Луганськ. 2006. 368 с.
7. Дубинка Л.Ф. Шляхи соціалізації особистості в «Школі майбутнього». Світ виховання. 2011. № 5. С. 14-18.
8. Поніманська Т. Дитина в соціумі: робота за освітньою лінією. *Дошкільне виховання*. 2012. № 9. С. 8-11.

Мацько В.В.
*асистент кафедри педагогіки та психології
дошкільної освіти
Обласний коледж "Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка,,
м. Кременчук*

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Сучасна освітня галузь визначається підвищенням інтересу її суб'єктів до створення нового: моделювання нових освітніх ситуацій, напрацювання інноваційних технологій, вироблення продуктів інноваційної освітньої діяльності.

Освітня система визначається як відкрита, певною мірою самоорганізуюча, здатна до самопізнання та змін структура. Вона, за висловленням Б. Гершунського "дихає" тими змінами, які безперервно відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищах. Тому інновації в освіті – це необхідна умова розвитку освітньої системи відповідно до постійно змінюваних потреб суспільства. Інноваційні процеси сприяють, насамперед, збереженню цінностей, і водночас несуть у собі відмову від усього застарілого, тим самим закладаючи основи соціальних змін.

Моделювання нових освітніх ситуацій, напрацювання ефективних технологій навчання й виховання, створення нових форм організації навчально-виховного процесу, оптимальних структур, систем і механізмів управління – далеко не повний перелік видів інноваційної діяльності, впроваджуваної педагогами сучасних освітніх закладів.

Разом з тим, в освітній інноваційній практиці трапляються ситуації, коли результати нововведень є далеко неоднозначними, а подекуди – зовсім не відповідають прогнозованим.

Протиріччя між розширенням масштабів інноваційної діяльності в освітніх системах та наявною практикою стихійно-емпіричного пошуку з метою збільшення кількісних показників інноваційних процесів; між виваженою,

спроектованою діяльністю, спрямованою на розвиток освітньої системи та впровадженням різнопланових нововведень, механічним перенесенням авторських концепцій і методик з однієї педагогічної системи в іншу актуалізують проблему управління інноваційною діяльністю, доводять важливість своєчасного контролю й оцінювання інноваційної діяльності сучасних освітніх закладів.

Найчисельнішими інноваційними об'єктами, що є предметами експериментальних досліджень української педагогіки, стали системи розвитку пізнавальної та творчої діяльності студентів засобами інформаційних та телекомунікаційних технологій, раціональне витрачання навчального часу, удосконалення системи управління інноваційними освітніми закладами.

У дидактиці утвердився принцип оптимізації освітнього процесу, який має велике значення для забезпечення ефективної передачі знань. У системі засобів оптимізації, в свою чергу, значну роль відіграє вміння розвивати пізнавальні інтереси дітей. Саме наявність цих інтересів у студентів спричиняє зростання їх активності на уроках, підвищує якість здобутих знань, формує позитивні мотиви навчання.

Треба так будувати процес навчання, щоб студент розумів і сприймав мету, поставлену викладом, щоб він був активним учасником реалізації цієї мети – суб'єктом діяльності.

Поєднання яскравості, доступності та логічності викладання нового матеріалу, максимальна активізація дітей, уміле використання їхньої самостійної роботи, знаходження більш дієвих засобів впливу на особистість студента, висока вимогливість і доброзичливість, забезпечують ефективну передачу знань.

Пізнавальним інтересом називають вибіркочу спрямованість особистості, яка звернена до області пізнання, її предметної сторони і до самого процесу до явищ, законів, із бажанням пізнати їхню теоретичну суть та практичне значення.

Важливо зазначити, що саме цікаве викладання матеріалу призводить до зацікавленого навчання. Для того, щоб розвивати пізнавальну активність вихованців треба урізноманітнити форми проведення занять, що сприятиме формуванню інтересу дітей.

Нині роль засобу навчання слід трактувати ширше: не тільки як засобу подання навчального матеріалу та *засобу* закріплення отриманих знань, а й як засобу навчальної діяльності студентів на уроці та у позаурочний час, внаслідок застосування якого розвивається і стимулюється навчально-пізнавальна активність, реалізуються можливості набуття освіти кожним індивідумом.

Ефективність використання кожного із засобів навчання можна розглядати з різних позицій:

- З точки зору можливості використання за різних організаційних форм навчання, зокрема для організації самостійної роботи;
- Стосовно зручності використання викладачем під час навчальних занять і в процесі підготовки до уроків;
- З точки зору відповідно змісту навчальної дисципліни та форм і методів реалізації моделі об'єкта вивчення;
- В аспекті формування мотиваційних чинників вивчення певної навчально теми, розділу і предмета в цілому.

Відповідно до принципів доступності і наочності, велике значення надається застосуванню комп'ютерно орієнтованих засобів навчання. Сукупність засобів навчання, які забезпечують візуалізацію об'єктів вивчення, динамічно кероване їх подання і можливість участі кожного студента у перетворювальній діяльності є передумовами для ефективного застосування у освітньо-виховному процесі інтерактивних методів навчання, особистісного орієнтованого підходу до навчання, реального дотримання принципу активної участі всіх дітей у навчанні, навчально-пошуковій діяльності.

На уроках значну увагу приділяють методам інтерактивного навчання із застосуванням навчальних комп'ютерних програм, які реалізують діяльнісний

підхід до навчання. Засобами реалізації зазначеного підходу служать комплекси програмного-апаратних засобів (комп'ютер, мультимедійний проектор, сенсорна дошка), за допомогою яких організують навчально-пізнавальну діяльність шляхом інтерактивного навчання.

Зміна хоча б одного елементу в системі «урок» суттєво змінює його тип, структуру, методичну, модель. Сучасний комп'ютер, як засіб навчання має надзвичайно потужні можливості стосовно організації освітнього процесу. В основному цей потенціал дослідники пов'язують із такими факторами активізації пізнавальної діяльності учнів на уроці. Як наочність, емоційність, індивідуалізація навчання. Інформація, яку студент сприймає за комп'ютером, може бути звуковою та візуальною.

Прикладом застосування комп'ютера на уроках є презентації-слайди. Такі презентації, як правила супроводжуються поясненням, які можуть давати як учням так і викладачу, залежно від змісту та мети презентації. Також ця форма роботи може бути запропонована, як творче завдання :коли студенти самостійно опрацьовують навчальний матеріал.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гершунский Б.С. Готово ли современное образование ответить на вызовы XXI века? *Педагогика*. 2001. № 10. С. 3-12.
2. Робота з мультимедійною дошкою. К. : Шк. світ, 2008. 112 с. (Бібліотека «шкільного світу»).
3. Садкін В.І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок. Х. : Вид. група «Основа», 2008. 88 с.

Останко Л.О.
асистент кафедри
педагогіки, психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук
Телятник А. С.
здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук

ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема гендерного виховання турбує багатьох вихователів. Гендер – це поняття біологічної статі і соціально-культурних імплікацій вкладених в концепції чоловічого та жіночого: розділ ролей, культурні традиції, стать, специфіка та норми поведінки між чоловіками та жінками.

Гендерну проблематику почали досліджувати приблизно 20 років тому, отже цей термін абсолютно новий.

Гендерна рівність – це рівність статей, рівність використання особистісного потенціалу людини незалежно від статі [1].

Проблема роботи з дітьми дошкільного віку з урахуванням гендерних особливостей є невисвітленою. Статеве виховання – широке поняття, яке вкладає в себе взаємовідносини людей різної статі. Це несе собою статевий розвиток дитини, розуміння своєї статі та як дитина повинна спілкуватися з представниками своєї та протилежної статі. Гендерне виховання полягає в розумінні дитиною своєї статі. Просвіта батьків займає особливе місце. Сучасний педагог повинен консультивати батьків з приводу розвитку їхніх дітей [2].

Базовий компонент дошкільної освіти говорить про те що дитина має бути ознайомленою з соціальними ролями: свої та чужі, діти та дорослі, знайомі та незнайомці, хлопчики та дівчатка, молоді люди та люди похилого віку, чоловіки та жінки. Дитина має розуміти соціальні норми, поважати себе та з повагою ставитися до протилежної статі [3].

Мета гендерного підходу полягає у вихованні дітей різної статі. Важливо мати розуміння, що анатомічні і біологічні особливості є передумовами, можливостями психічних відмінностей між хлопчиками і дівчатками. Такі відмінності формуються під впливом соціальних факторів. В результаті у нас є можливість розглядати питання виховання як явище, що виробляється в результаті складної взаємодії природних задатків і соціалізації.

Статева ідентифікація дитини відбувається до чотирьох років. Стереотипи про жіночу і чоловічу поведінку вже входять в поняття дитини. Дитина наслідує всьому: формам поведінки, стереотипам поведінки дорослих. Проте ще не використовує ці символи «мужності» чи «жіночності», але з радістю вносить їх в процес сюжетної гри. Усвідомлення дитиною своєї статі відбувається в дитячому садочку, де вона перебуває основний час.

Навколишнє середовище – основний засіб розвитку особистості дитини, і є джерелом індивідуальних знань та соціального досвіду. Роль дорослого полягає у відкриття перед дітьми весь спектр можливостей середовища і направити їх зусилля на використання елементів з плануванням гендерних особливостей та потреб хлопчиків та дівчаток.

Гра є основним видом дитячої діяльності, особливо сюжетна гра, тож саме в ній діти засвоюють гендерну поведінку. Через це ми приділяємо особливу увагу підбору матеріалів для ігрової діяльності дітей. Вигляд іграшок повинен бути привабливим, на це потрібно звертати увагу в першу чергу, а також на достатність і повноту матеріалу призначеного для ігор. Якщо іграшки є привабливими, вони дуже просто привертають увагу хлопчиків і дівчат і викликають симпатію до матеріалу.

В розвитку ігрової діяльності важлива роль належить конструюванню. Хлопчики спочатку під наглядом і з допомогою, а згодом і самостійно будують гараж для автомобілів, дорогу, будинок, літак. Щодо створення «чоловічого» ігрового простору, потрібно враховувати, що хлопчикам фізіологічно потрібно більше простору для ігор, самі ж ігри в них проходять більш енергійно і шумно, ніж у дівчаток.

Отже, гендерне виховання є однією з найголовніших задач, яка стоїть перед батьками і вихователем. Діти повинні асоціювати себе з своєю статтю. Без ігор при гендерному вихованні не обійтись.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабіч Л.В., Кондратенко Г.М. Проблеми гендерного виховання в педагогіці А.С. Макаренка та В.О. Сухомлинського. Таврійський вісник освіти: науково-методичний журнал. 2015, №3 (11), С. 27 - 34.
2. Желіба О. В. Освіта і гендер: навч.-метод. посіб. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 256 с.
3. Ткаченко М.В. Творчо - інформаційний проект "Формування Я-хлопчика та Я-дівчинки – чоловіка та жінки" . БВДС. 2019. №12. С. 2-20.
4. Гендерне виховання дітей дошкільного віку : веб-сайт. URL: <https://www.pedrada.com.ua> (дата звернення: 10.03.22).

Секція 2.

НАСТУПНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І НУШ

Печка Л.Є.

*кандидат педагогічних наук, доцент
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: НАСТУПНІСТЬ У РОБОТІ

Проблема збереження здоров'я людини стала глобальною. У нинішніх умовах воєнного стану, у час коронавірусної хвороби, онлайн-навчання, а також ряду несприятливих соціально-економічних, екологічних, політичних та психологічних умов життя, матеріальної скрути в родині, виникає гостра необхідність досліджувати та формувати умови виховання й навчання. Важливо навчити наше молоде покоління берегти своє здоров'я.

Вихователі закладу дошкільної освіти та вчителі початкової школи готові творчо реалізувати себе в умовах мобільного світу, вдосконалюватись та розвиватись у професійній майстерності, орієнтуватись на збереження і підтримку власного здоров'я й здоров'я підростаючих поколінь. У реформах освіти, зокрема Базовому компоненті дошкільної освіти, Новій українській школі, одним із ключових напрямів освітньої політики визначено формування здоров'язбережувального середовища, екологізації освіти, валеологічної культури учасників освітнього процесу тощо.

Особлива роль у цьому процесі належить вихователю ЗДО, вчителю

початкової школи, який може, відповідно до специфіки своєї педагогічної діяльності, включати комплекс освітніх та виховних ресурсів здоров'язбережувальної взаємодії з метою цілісного розв'язання проблеми збереження і зміцнення фізичного, духовного, психічного та соціального здоров'я вихованців, формування їх здоров'язбережувальної компетентності.

Вирішення питання наступності у формуванні здорового способу життя вихованців можливе за умов сприяння готовності дітей ЗДО до навчання і адаптації в початковій школі; розвиток учнів в початковій школі – на основі використання елементів педагогічних технологій закладу дошкільної освіти. Основними компонентами формування готовності до навчання в початковій школі – формування знань, умінь і навичок збереження і зміцнення здоров'я, психологічна підготовка, розвиток загальнокультурних умінь і навичок. Діти 6-7 року життя мають потенціал для формування навичок здорового способу життя.

Для вирішення проблеми збереження здоров'я дітей дошкільного віку і молодших школярів у закладах освіти впроваджуються різні профілактичні програми з формування здорового способу життя, які передбачають взаємодію різних компонентів для ефективного результату.

Здоров'язбережувальні технології спрямовані на співпрацю з вихованцями, індивідуальний та креативний підходи до кожного з них, організацію різноманітних культурно-оздоровчих заходів.

Застосування здоров'язбережувальних технологій однозначно покращать якість освітнього процесу і будуть сприяти мотивації дітей до здорового способу життя за умови раціонального розподілу навчального навантаження з різними видами діяльності; використання оздоровчих заходів; розробки програм щодо профілактики шкідливих звичок; організацію психологічної допомоги вихованцям; формування доброзичливих та партнерських стосунків у колективі дітей і колективу педагогів; контроль за дотриманням санітарних норм у закладі освіти.

Активне залучення дітей до здоров'язбережувальної діяльності включає проведення й упровадження:

- щоденних фізкультурних занять на свіжому повітрі в ЗДО; у початковій школи – при кожній можливості в теплу погоду;
- ігор, елементів гри (позитивно впливають на психіку дитини, піднімають рівень самооцінки, вчать працювати в команді, допомагають соціалізації);
- казкотерапії (казка надає можливість програвати життєві ситуації у „більш захищеному режимі“ ніж у житті, сприяє внутрішнім ресурсам дитини активно включатися у заходи життєдіяльності);
- кольоротерапії (колір, за твердженнями психологів, тісно пов'язаний із психологічними особливостями людини, її станом здоров'я);
- ароматерапії (ефірні масла стимулюють мозкову активність, викликають інтерес до навчання, концентруватимуть увагу);
- музичного супроводу занять, уроку (музика має потужний потенціал щодо зміцнення здоров'я людини);
- дихальної гімнастики, фізхвилинок та фізкультурних пауз (їх проведення має оздоровчий ефект);
- звукової гімнастики (мовна діяльність одна із основних видів діяльності в житті людини. Варто проводити звукову гімнастику для налагодження правильної роботи органів дихання та артикуляції);
- пальчикової гімнастики (мовлення напряму залежить від розвитку дрібної моторики руки).
- психогімнастики (цей вид гімнастики допомагає у збереженні психічного здоров'я дітей дошкільного віку й початкової школи, знімає психічне напруження, розвиває навички кращого розуміння себе і оточуючих);
- арт-техніки (за допомогою арт-техніки дитина може виразити свої почуття, емоції, переживання, скинути негатив на папір);
- школи безпеки життєдіяльності (під час проведення таких тижнів діти набувають досвід безпечного життя);
- гуртків та секцій (створюють умови для різнобічного розвитку дитини, саморозвитку до самореалізації).

Використання таких прикладів здоров'язбережувальних технологій принесе позитивний результат, сформує чітку мотивацію у дітей до здорового способу життя.

Отже, одним із пріоритетних завдань закладу дошкільної освіти і початкової школи – збереження і зміцнення, підтримка здоров'я дошкільників і молодших школярів, формування у них основ ціннісного ставлення до власного здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Піроженко Т. О. Базовий компонент дошкільної освіти [Електронний ресурс] / Т. О. Піроженко // Київ. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
2. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-p#Text>
3. Дудко С. Г. Дидактичні засади формування здоров'язбережувального навчального середовища початкової школи : дис. канд. пед. наук / Дудко С. Г. – Київ, 2015.
4. Єрмакова Т. А. Розвиток ідеї формування здорового способу життя дітей у світовій педагогічній думці. Педагогіка і психологія формування творчої особливості: проблеми і пошуки / Т. А. Єрмакова. // Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. – 2018. – №52.
5. Мельник Ю. В. Організація здорового способу життя в школі та формування культури здоров'я учнів початкових класів: навч.-метод. посіб. для керівників навч. закл., учителів, вихователів, практи. психологів, соціальних працівників / Ю. В. Мельник. – Харків: ХДПУ, 2016.
6. Печка Л. Є. Зміст виховання особистості майбутнього педагога-дошкільника в здоров'язбережувальному середовищі педагогічного закладу вищої освіти. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагога / Л. Є, Печка. // Дрогобич. – 2020. – №28.

7. Печка. Л. Є. Наступність в роботі закладу дошкільної освіти і початкової школи в упровадженні здоров'язбережувальних технологій в освітній процес. // «Освітні обрії» – науково-педагогічний журнал Івано-Франківського ІІПО і ДВНЗ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – 2020. – №50. – С. 61–68.

Федорчук О. І.
*наукова співробітниця,
Лабораторія психології дошкільника
Інститут психології імені Г.С. Костюка
Національної АПН України
м. Київ*

СІМ'Я ЯК ЧИННИК УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ ДИТИНИ ДО УМОВ ШКІЛЬНОГО ЖИТТЯ

З кожним роком актуальність проблеми успішної адаптації дитини до умов шкільного життя стрімко зростає, що в свою чергу вимагає від дорослих серйозного переосмислення задач виховання та соціалізації дитини в період дошкільного дитинства. Дорослі мають чітко усвідомлювати, чи достатньо готова дитина до активного включення в широкий соціальний простір, яким є сьогодні шкільне життя.

Сім'я для дошкільника це його маленький всесвіт, в якому проходить процес соціалізації, отримуються перші уроки життя. Лише в родині можна забезпечити достатні умови для духовного та емоційного життя маленької особистості. Проживаючи в сім'ї, дитина починає розуміти свою людську сутність, свої права та обов'язки перед родиною, навчається любити і співпереживати, вчиться спілкуватись, вирішувати проблеми, уникати конфліктних ситуацій. "Сім'я створює передумови для взаємопроникнення світу дітей і світу дорослих, що є важливим чинником соціалізації особистості" [1, с.412]. Дошкільний заклад лише допомагає розширити сферу взаємодії дитини зі світом, забезпечуючи тим самим гармонійний та всебічний розвиток

дитини. І результат процесу соціалізації залежить від того, наскільки злагодженою буде співпраця дитячого дошкільного закладу з батьками.

З метою аналізу ролі сім'ї у підготовці дитини до шкільного життя була проведена робота з батьками: опитування з використанням спеціально розробленого блоку питань, особлива увага в якому була зосереджена на реальних показниках рівня усвідомлення батьками потенціалу власної відповідальності за гармонійний та повноцінний розвиток дитини, розуміння змістового наповнення готовності дитини до шкільного життя; особистісних властивостей дитини, її потенційних можливостей; готовності дорослих до взаємодії із закладом дошкільної освіти; розуміння особливості спілкування дорослих з дитиною та реальних умов батьківського супроводу розвитку дитини. Одним із завдань було визначення рівня присутності у дорослих почуття власної відповідальності за готовність дитини до шкільного життя.

Активізація розвивального впливу родинного середовища є сьогодні серед найважливіших проблем по створенню умов для забезпечення оптимального рівня дошкільної зрілості майбутніх першокласників. Перекладання відповідальності на суспільне виховання (тобто виключно на виховний процес дошкільного закладу) – хибний та безперспективний крок. В процесі аналізу причин дошкільної незрілості старших дошкільників, перше місце посідають умови сімейного виховання, ціннісні орієнтації батьків у вихованні дитини та їх ставлення до рекомендацій психолого-педагогічної служби дитячого садка. Серед проблемних моментів у більшості випускників дошкільного закладу психологи називають: неорганізованість (відсутність самоорганізації), невміння керуватись правилами, хаотична, імпульсивна ініціативність, нездатність вибудувувати доказове висловлювання, не достатньо розвинене зв'язне мовлення. Вище перелічені новоутворення є пріоритетними в освітньому і виховному процесі дошкільних закладів, проте не завжди є такими серед батьків. Відповідаючи на питання "В чому, на Ваше переконання, полягає готовність дитини до шкільного життя?" 27,8% опитуваних назвали соціальну адаптацію, 58,3% опитуваних віддали перевагу інтелектуальному, розумовому

та фізичному аспектам, 13,9 % опитуваних виділили фізичний та емоційний аспекти. Переймаються підготовкою, хочуть, щоб діти розвивались всебічно 80% батьків від загального числа опитаних, з яких 58% батьків виявляють занепокоєння проблемами з логічним мисленням, з логічним зв'язним мовленням. До відома: 75% з числа опитаних дорослих зазначили, що не спілкуються українською мовою вдома, з яких 20% - бажають говорити українською, але на заваді цьому відсутність достатніх умінь та навичок.

Мовленнєвий розвиток є важливою складовою базису особистісної культури. Лише достатній рівень мовленнєвих досягнень забезпечує дитині успішну реалізацію своєї соціальної та інтелектуальної активності. Розвиток мовлення є складним психічним процесом, що обумовлюється характером спілкування дитини з оточуючим світом. І потенціал комунікативно-мовленнєвих здібностей у кожної дитини суто індивідуальний. Участь батьків в процесі формування мовленнєвої сфери дитини є важливим чинником в процесі формування комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутнього школяра. Вивчення рідної мови, як засобу пізнання і спілкування розпочинається з раннього дитинства в сім'ї, серед рідних і близьких людей, з використанням елементів українського фольклору: колискових, забавлянок, пісень тощо. Вже у старшому дошкільному віці дитина має практично засвоїти норми рідної мови, вільно спілкуватись. Для цього вона повинна чути від дорослих, перш за все від батьків, правильну літературну мову. Кожне слово, речення дорослого має бути чітким, правильним і значимим для дитини. Залежність мовлення дітей від форм і особливостей мови людей, з якими вони живуть і спілкуються, дуже велика. Мовні звички, дефекти закладені в дитинстві мають високу стійкість і дуже важко піддаються корекції. Брак уваги до процесу розвитку дитячої мови, неправильна мова оточуючих справляє негативний вплив на мовленнєвий і психічний розвиток дитини. Будь яка затримка розвитку мови впливає на поведінку дитини, на різні форми її діяльності, на спілкування дитини як з дорослими, так і з однолітками.

Спілкуючись з батьками дошкільників реально відчуваємо, що сучасна родина потребує допомоги. Кожен з дорослих не хоче бути поганим батьком, проте не знає як стати кращим. Більшість готова чути як про успіхи своєї дитини, так і про проблеми. Важливим для них є зворотній зв'язок від вихователя, індивідуальний підхід, покроковий розбір кожної ситуації і дієвий та зрозумілий алгоритм вирішення проблеми.

Завданням психолого-педагогічної служби є допомогти сучасним батькам оволодіти способами створення соціального простору в сім'ї, де б дитина отримала можливість вибудовувати суб'єкт-суб'єктні стосунки з найближчим оточенням. Така комунікація допоможе знайти дитині своє значиме місце в сімейному просторі, відчути його, відчути себе в гармонії системи взаємин в сім'ї. Правильно вибудовані стосунки допоможуть дорослим розкрити дитині особливості соціального світу, суспільного оточення в його основних зв'язках і взаємовідношеннях. Батьки мають бути гарантом емоційного благополуччя дошкільника не лише в родині, а й поза її межами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поніманська Т. М. Дошкільна педагогіка. Навчальний посібник / Т. М. Поніманська. – Київ: Академвидав, 2006. – 456 с.
2. Федорчук О. І. Внутрісімейне спілкування як чинник привласнення дитиною цінностей співжиття. Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. / О. І. Федорчук. // Харків. – 2019. – С. 207–220.

Коробко Ю.В.
*асистент кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

Корнацька Д.С.
*здобувач освітньо-кваліфікаційного
рівня “Молодший спеціаліст”
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ, ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ

Безумовно, процес економічної соціалізації ширший порівняно з процесом економічного виховання. Але в більшості випадків дуже важко простежити за тим, що засвоює дитина в процесі спілкування з однолітками, перегляду телебачення, зі спостереження за діяльністю дорослих, та встановити відповідність такої інформації морально-етичним нормам суспільства. Саме тому важливо сформувати в дітей старшого дошкільного віку елементарний економічний досвід, що стане базою для подальшої успішної економічної соціалізації та економічного виховання, і насамперед, сформує мотиваційну готовність до школи. Наявність первинного економічного досвіду розкриває рівень економічної досвідченості дитини. Дитина – першокласник, частою мірою, хоче йти до школи тільки тому, що матиме змогу носити яскравий рюкзак, займатися на сучасному планшеті, самостійно купуватиме у крамничках шкільні дрібниці або їжу у буфеті. При цьому у дитини відсутні елементарні уявлення про економічне виховання.

Основний вид діяльності дошкільників – гра. І саме за допомогою гри найлегше розвинути у дитини економічне мислення, здібності, притаманні

економічно-грамотній особистості. Економічно-фінансове виховання дітей дошкільного віку традиційно засноване на грі. Під час ігрової діяльності у дітей дошкільного віку доволіно формуються почуття, сприйняття світу, розвивається мислення, мовлення. Гра допомагає дитині адаптуватися до суспільних відносин. Отримані досвід, емоції, діти згодом проєктують на взаємини з іншими дітьми та дорослими. Через ігрову діяльність дитина потрапляє у навчальну до Нової української школи, де завдяки реформуванню освіти гра супроводжує навчання у початковій школі.

В зв'язку з цим завдання економічної освіти вирішується через ігрову діяльність, ігрові прийоми, за допомогою яких закладаються основи економічного образу мислення у дитини, пізнання ним того, який "Я" у світі економічних цінностей і як себе вести в ньому, а також через навчальний процес [3].

Залежно від пізнавальної мети економічний зміст можуть мати такі ігри:

- *сюжетно-рольові*: моделювання різних життєвих ситуацій — купівля-продаж, виробництво, реалізація. Якщо ігрові ситуації моделювати максимально наближено до життєвих, інтерес дитини до економічних знань буде вищим. Варто добирати зрозумілі економічні терміни.

- *розвивально-дидактичні та ситуативні*: моделюючи життєві ситуації, вихователь підштовхує дитину до самостійного вибору чи конструктивного рішення. Збагачується соціальний досвід дошкільнят та формуються пріоритети.

- *ігри-стратегії*: у грі чітко визначають мету, розподіляють обов'язки між дітьми до гри залучають певну групу дітей, які мають спільно діяти згідно з задумом або сюжетом. Мета економічної гри-стратегії - формування економічного досвіду, сприяння усвідомленню відносин у суспільстві, планування дій та можливих наслідків, розвиток самоконтролю, командне мислення та взаємодія.

Під час роботи з дітьми враховують вікові особливості сприйняття інформації та відповідно добирають форми для економічного виховання. У

молодшому дошкільному віці діти здатні опанувати найпростіші економічні поняття. Сформувати уявлення про бережливе ставлення до грошей, грошову одиницю, прибутки, витрати. Тут найдоречніша форма — *дидактичні ігри* з економічного виховання. Саме такі організовані форми роботи з економічного виховання формують мотивацію дитини до навчання у школі. Якщо добре навчатися, то це і перспектива у майбутньому знайти високооплачувану роботу, або вступ до престижного вищого навчального закладу, або елементарне, це отримання грошової винагороди від батьків за високий рівень навчання [4].

Дошкільники старшого віку вже здатні засвоювати інформацію послідовно й поступово. Формування економічних навичок дошкільників старшого віку відбувається у три етапи: орієнтовно-адаптивний, діяльнісно-поведінковий, діяльнісно-творчий. На кожному з етапів закріплюють і поглиблюють економічні знання й досвід.

Отже, враховуючи, що одним з основних засобом формування первинних економічних понять дітей старшого дошкільного віку є гра, впливають основні *вимоги* до ігор економічної спрямованості:

– ігри економічної спрямованості повинні бути тим полігоном, на якому діти відпрацьовують елементарну економічну діяльність, розвивають власні морально-економічні якості, збагачують первинний економічний досвід;

– необхідно дотримуватись поетапності впровадження ігор економічної спрямованості у навчально-виховний процес: на першому етапі впроваджувати дидактичні ігри, спрямовані на формування елементарних економічних понять, на другому – ситуативні, орієнтовані на засвоєння найтипівіших способів соціально-економічної поведінки, на третьому – сюжетно-рольові, зокрема ігри-стратегії, для збагачення досвіду дій у соціально-економічних ситуаціях;

–для проведення гри економічної спрямованості необхідна термінологічна підтримка, ключові економічні поняття гри повинні бути знайомі дітям [2].

– у процесі ігор важливою є робота, спрямована на формування й закріплення знань з економічної сфери, але особливої значущості набуває процес формування якостей, ставлень, цінностей.;

– сюжети ігор повинні бути максимально наближені до інтересів дітей. В основу мають бути покладені реальні ситуації, з якими діти стикаються кожного дня в повсякденному житті;

– ігри повинні надавати дітям можливість виконувати різні соціально-економічні ролі та оцінювати одну й ту саму ситуацію з різних позицій (покупець – продавець, касир – клієнт банку тощо);

– вихователеві не потрібно брати на себе провідну роль у процесі ігор-стратегій. Необхідно надати дітям можливість робити помилки, знаходити їх, виправляти та, як результат, збагачувати власний досвід;

– у процесі гри-стратегії важливо не мінімізувати проблеми. Розглянуті суперечливі та конфліктні соціально-моральні ситуації сприятимуть формуванню морально-економічних якостей дитини;

– вихователь повинен використовувати природні соціально-економічні ситуації, які можуть з'являтися щодня (відмова дитини прибрати за собою речі, псування книг, тощо);

– вихователеві необхідно пам'ятати, що процес економічного виховання повинен гармонійно вписуватись у загальний навчально-виховний процес [2].

Отже, в сучасній науково-педагогічній літературі приділяється значна увага проблемі формування фінансово-економічної компетенції в дошкільному віці, коли закладаються основи економічного мислення, дітьми набувається первинний досвід елементарних економічних відносин і формується відповідальне ставлення до економіки. У сучасній науці підкреслюється особливе значення дошкільного віку у формуванні та розвитку унікальності дитячої особистості, оскільки на цьому етапі закладаються основи особистісної культури. Завдання економічного виховання широко розкриті у державних документах з питань дошкільної освіти як необхідний компонент становлення особистості дошкільника. Задля успішної організації процесу фінансово-

економічного виховання вихователь старшої групи має використовувати різні види ігрової діяльності, як найбільш ефективну форму виховного впливу на майбутніх школярів, на формування мотиваційної готовності до школи через економічне виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грама Н. Започаткування основ економічного виховання дітей дошкільного віку. *Наша школа*. 2013. № 2. С. 58–62.
2. Жадан Р. Економічна освіта дітей старшого дошкільного віку. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2016. 116 с.
3. Прокудіна О. Маленькі таємниці великої економіки. *Палітра педагога*. 2013. №6 С. 6–10.
4. Фесюкова Л. Б. Соціально-економічне виховання дошкільнят. Харків : Ранок, 2008. 132 с

Коробко Ю.В.
*асистент кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*
Задоя М.А.
*здобувач освітньо-кваліфікаційного
рівня “Молодший спеціаліст”
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Формування патріотичного виховання у дошкільників ХХІ сторіччя зумовлюється водночас процесом становлення України як європейської

держави, як єдиної політичної нації, як історичної культури, що є запорукою соборної національної ідеї, а особливо це відчувається у період воєнного стану відкритої агресії росії в Україні.

Патріотичне виховання дошкільнят протягом останніх років стало пріоритетним напрямом роботи в дошкільних закладах України. Сутність патріотичного виховання дітей полягає у тому, щоб закласти у дитячій душі основу любові та поваги до материнської колискової, до своєї сім'ї, до краси рідної природи, до історії та культури рідного міста, регіону, країни в цілому, поваги до нації та своєї народної приналежності. Патріотичне виховання дітей після 24 лютого 2022 року, формує у них не тільки відчуття гідності, а й самопожертви заради рідної землі.

Питання патріотичного виховання постало ще за часів філософа та мислителя Аристотеля. Його метою є відродження національної культури, яка спирається на народні традиції, обряди та звичаї, створені народом упродовж усього історико – культурного розвитку [4].

Сучасні науковці (Л.Калузька, А.Богущ, В.Цимбалюк, Т. Поніманська, Т. Комарова, Т. Ротанова) зазначають, що вже у старшому дошкільному віці у результаті систематичної цілеспрямованої роботи у дитини формуються елементи усвідомлення громадянства, вона знає та правильно вживає терміни Україна, Батьківщина, країна, рідне місто, селище, вулиця (їхні назви) [3].

У сучасній вітчизняній педагогічній науці різні складові патріотичного виховання розробляли І. Бех, А.Богущ, М.Боришевський, Ю. Завалевський, П. Ігнатенко, О. Сухомлинська, К. Чорна та інші. За останні роки ця проблема досліджувалася в дисертаційних роботах Т.Гавлітіної, В. Коваля, О. Коркішко, О. Красовської, П. Оніщука, І. Охріменка, Р. Петронговського, С. Рашидової.

Саме тому, й освітня діяльність щодо формування патріотичних почуттів у дошкільників має величезне значення. Це пов'язане, насамперед, із тим, що сучасному суспільству необхідна людина, яка любить і знає свою рідну мову, малу та велику Батьківщину, її унікальність й особливості. Головна функція

патріотичного виховання полягає у позитивному ставленні до свого народу, у повазі до нації [2].

Саме поняття «патріотизм» у різний час мало різне наповнення і розумілося по-різному. Це громадянське почуття, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури, готовність діяти в інтересах вітчизни та постати на її захист у разі необхідності. Патріотизм – це одне із найглибших почуттів, закріплене століттями й тисячоліттями історичних подій. Кожна людина – неповторна, унікальна особистість, яка веде свій рід від пращурів на тій землі, на якій народились.

На сьогоднішній день поняття «патріотизму» є досить актуальною темою, оскільки це стосується кожного громадянина і багато в чому пов'язане із політичною ситуацією в нашій і в багатьох інших країнах. Від почуття патріотизму залежить ставлення людини до найближчого оточення, мови, природи, звичаїв, до своєї країни загалом. Патріотизм є багатограним та різностороннім явищем, що характеризується складним комплексом властивостей та характеристик і по-різному проявляється при функціонуванні соціальної системи. Якщо розглядати на рівні окремої особистості, патріотизм може бути як один із компонентів її особистісної підструктури і віднесений до вищих почуттів та стійких особистісних цінностей, переконань, норм поведінки, критеріїв оцінки соціальних явищ.

Науковці І. Бех та К. Чорна, особливу увагу у формуванні патріотизму приділяють саме емоційно - чуттєвій сфері, адже людські емоції і почуття найяскравіше виражають духовні запити і прагнення людини, її ставлення до дійсності. На їх думку, патріотизм — це «суттєва частина суспільної свідомості, яка проявляється в колективних настроях, почуттях, ціннісному ставленні до свого народу, його способу життя, національних здобутків і добродетей, культури, традицій, героїчного історичного минулого і сьогоднішньої розбудови держави як єдиної нації, до безмежних просторів Батьківщини, її природних багатств» [1].

Історичне джерело патріотизму — це формування прив'язаності до релігії в традиціях своїх предків, землі свого народження, рідної мови, народних традицій та культури.

Науковці визначають патріотизм як суспільний і моральний принцип, який характеризує ставлення людей до своєї країни та проявляється у певному способі дій і складному комплексі суспільних почуттів, що узагальнено називається любов'ю до своєї Батьківщини. Це одне з найглибших почуттів, яке закріплювалося століттями розвитку відокремлених етносів. Це соціально - політичне явище, якому притаманні природні витоки, власна внутрішня структура, що в процесі суспільного розвитку наповнювалася різним соціальним, національним і класовим змістом.

Виховання патріотизму передбачає формування почуття гордості за матеріальні та духовні надбання свого народу, своєї Батьківщини, стійкого бажання зберігати традиції та культуру українського народу. Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за необхідності - віддати життя за її свободу і незалежність, людина не може бути громадянином. Як синтетична якість, патріотизм охоплює емоційно - моральне, дієве ставлення до себе та інших людей, до рідної землі, своєї нації, матеріальних і духовних надбань суспільства.

Патріотизм є складним і багатогранним явищем. Багатоаспектність складності соціального явища, яким є патріотизм, обумовлює розмаїття його основних завдань, напрямів, форм та методів [2].

До основних напрямів патріотизму у дітей дошкільного віку відносяться:

- формування любові до рідного краю (причетності до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, міста);
- почуття власної гідності як представників свого народу;
- виховання любові, поваги до своїх національних особливостей;
- формування духовно-моральних взаємин;
- формування любові до культурного спадку свого народу;

· толерантне ставлення до представників інших національностей, до ровесників, батьків, сусідів, інших людей.

Основними напрямками патріотичного виховання в дошкільному віці є:

- формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід;
- краєзнавство;
- ознайомлення з явищами суспільного життя;
- формування знань про історію держави, державні символи;
- ознайомлення з традиціями і культурою свого народу;
- формування знань про людство.

До ефективних форм організації патріотичного виховання у дітей дошкільного віку належать:

- екскурсії вулицями рідного міста, до історичних пам'яток, визначних місць; -розповіді вихователя;
  - бесіди з цікавими людьми, узагальнюючі бесіди;
  - розгляд ілюстративних матеріалів;
  - читання та інсценування творів художньої літератури;
  - заняття та ігри;
  - розв'язування проблемних ситуацій;
  - запрошення членів родин у дитячий садок;
  - спільні з родинами виховні заходи, зустрічі з батьками за межами дошкільного закладу, за місцем роботи;
- участь у громадському житті міста, села, та ін. [4].

Патріотичне виховання у дітей дошкільного віку формується як цілісна система, і ґрунтується на принципах яких необхідно дотримуватися в освітньому процесі.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що сутність патріотизму для дітей дошкільного віку важлива, адже саме з раннього віку можна виховати справжнього українського патріота, який любитиме і поважатиме свою країну, державу, її звичаї, культуру, та народ .

Отже, патріотизм не є вродженим, а набувається протягом людського життя, базується на системі знань, почуттів, переконань і визначає ставлення людини до себе та своєї нації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А., Лисенко Н. Українське народознавство в дошкільному закладі. Київ, 2010. 394 с.
2. Гасанов З. Цілі, завдання та принципи патріотичного виховання. *Педагогіка*. 2015. № 6. С. 59–63.
3. Фіцула М. Педагогіка: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2010. 542 с.

Дорошенко Т.М.
асистент кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук

НЕПЕРЕРВНІСТЬ, НАСТУПНІСТЬ У НАВЧАННІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Сьогодні – це період, коли треба швидше зорієнтуватися, розібратися в сутності змін та мати чітке розуміння того, що відбувається і як діяти далі. Реформа освіти передбачає суттєву перебудову системи освіти. Ці зміни стосуються педагогів, дітей та батьків. Змінюються методи, форми, засоби, ціннісні позиції та певні засади організації освітнього процесу. Особливе значення для дитини в її майбутньому дорослому житті буде не запас знань, а здатність ними скористатися, застосувати їх у конкретних умовах на користь собі, справі, громаді, країні. Ці зміни стосуються всіх учасників освітнього процесу закладів освіти [3].

Нова школа визначає вікові періоди життя дитини та відповідні рівні освіти, яку діти здобувають у закладах освіти різних типів. Основою є дошкільна освіта. За нею загальна середня освіта, яка передбачає три рівні: початкова, базова середня, профільна середня. Структура Нової школи передбачає чітку послідовність здобуття дітьми освіти. Цю послідовність має забезпечити наступність, сутність якої в тому, що кожний наступний рівень освіти має спиратися на ті здобутки та надбання, які діти набули на попередньому. Не випереджати їх, не замінювати, а ґрунтуватися на них та продовжувати рух уперед на своєму рівні освіти. [2] Педагоги закладів дошкільної освіти та початкової школи мають знати завдання та очікування результатів свого рівня освіти, цікавитися змістом освіти попереднього та наступного рівня, адаптуватися до рівня досягнень дітей, їх обізнаності, змінювати освітнє середовище, розвиватися, самовдосконалюватися.

Наступність – це послідовність, зв'язок етапів та ступенів розвитку, збереження окремих ознак чи цілих характеристик при переході від попереднього до нового. Наступність передбачає взаємозв'язок, систему роботи, опору на попередній результат, послідовне опанування нового та систематичність знань. Дотримання послідовності впорядковує, забезпечує неперервність освіти. Педагог має раціонально використовувати свій час взаємодії з дітьми. Не можна пропускати жодного кроку. Важливо пам'ятати, що пропущений крок в розвитку, вихованні, навчанні дітей, ігнорувати досягнення кожної конкретної дитини, бо це неодмінно відіб'ється на подальших результатах. Закони розвитку дітей непорушні. Але умови, в яких зростають діти, постійно змінюються. Саме ці умови і визначають наступність. Аби забезпечити неперервність освіти, педагогу потрібно впливати на зону найближчого розвитку, актуальну площину розвитку, провідну діяльність.

У дошкільному періоді провідним видом діяльності є – гра. Результатом оволодіння цією діяльністю є готовність дитини опанувати наступний вид провідної діяльності – учіння. Це не означає, що в школі гра зникає. Навпаки, у школі гра має набути нового рівня. Це новий рівень гри спирається на рівень

сформованості таких ігрових умінь дітей: приймати самостійно рішення, діяти за правилами, грати разом, розгортати певний сюжет. Новий рівень дитячої гри продовжує, розширює та поглиблює попередній. Гра у школі не замінює навчання, а навпаки мотивує до нього. Вона покликана урізноманітнювати способи опанування навчальними діями – учінням. Тоді педагог може розраховувати на позитивний ефект під час навчання.

Період переходу від одного етапу розвитку до іншого штучно розтягується. Необхідно зіставляти та об'єднувати параметри розвитку старшого дошкільника з точки зору вихователя та учителя: фізичні, інтелектуальні, емоційні, психологічні, соціальні. Саме це допомогло б правильно визначити час переходу дитини у школу [1].

Педагоги, які намагається бути в курсі реформи, прагнуть встигнути за чимось новеньким та неодмінно спробувати це в освітній роботі. Наразі ми маємо відкритий доступ до величезного обсягу інформації, яка стосується реформи освіти в Україні. Педагоги запозичують в Інтернеті та інших джерелах, адаптують у своїй роботі світові та європейські тенденції в освіті, моделі, підходи, конкретні методи та прийоми [2].

Головне – дітям не нашкодити. Необхідно врахувати реальні умови праці, можливості дітей і не засмучуватися, якщо певний матеріал не можете застосувати. А також, не перекладати відповідальність за якість освітнього процесу на когось чи на щось. Звісно, що перепони необхідно долати. Той, хто хоче, завжди шукає можливості, а не причини. Діти відчувають добрі наміри, прагнення і завжди відповідають взаємністю.

Вихователі й вчителі мають ліпше орієнтуватися в результатах, до яких прагнуть; дотримуватися балансу – не прискорювати та не уповільнювати темпу розвитку дитини; правильно обирати шляхи: зміст, прийоми, методи, способи педагогічного впливу. Батьки й педагоги повинні довіряти одне одному, дослухатися одне до одного. Важливими є спільне розуміння та об'єднання зусиль [3].

Форми здійснення наступності можуть бути різноманітними і їх вибір обумовлений ступенем взаємозв'язку, стилем, змістом взаємин освітніх установ. На початку навчального року педагогами складається єдиний спільний план, метою якого і є конкретизація роботи за трьома основними напрямками:

- робота з дошкільниками;
- взаємодія педагогів і вчителів;
- співпраця з батьками. [1]

На сьогодні найголовнішим у початковій школі виступає компетентнісний підхід до освіти дітей, коли замість заучування дитина вчиться мислити самостійно і комплексно, новий матеріал сприймати системно. Уміння формувати і висловлювати цю власну думку потрібно розпочинати вже в дошкільні роки, в період підготовки до школи. І саме індивідуальний підхід до навчання дошкільників і лежить в основі формування цих умінь. Ідею індивідуального підходу до виховання і навчання дітей в різних формах і варіантах розробляли й реалізовували відомі педагоги минулого: Я. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, М.Монтессорі, К.Ушинський, С.Русова, В.Сухомлинський та ін. Сучасне бачення вирішення проблеми наступності полягає у створенні умов для реалізації в освітньому процесі закладів дошкільної та загальної середньої освіти єдиної, динамічної, перспективної системи особистісного творчого зростання дитини [3].

Завдяки цьому перехід до нових умов шкільного навчання здійснюється з найменшими для дітей психологічними труднощами. При цьому забезпечується природне і комфортне їх входження в нові умови, що сприяє підвищенню ефективності освітньої діяльності. Забезпечення дієвості такої системи має передбачати налагодження взаємодії між дошкільним та загальноосвітнім навчальним закладом на основі угоди про співпрацю, у якій визначається мета співпраці, права і обов'язки дошкільного і загальноосвітнього закладу освіти, обговорення, складання і затвердження щорічного плану спільної роботи між закладами освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс] // Київ. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text>. (дата звернення 10.09.2022р.)
2. Калмикова Л. Сучасні проблеми наступності та шляхи її вирішення. *Наступність у навчанні й вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку*: Матеріали конференції. Переяслав - Хмельницький, 2018. С.10–15.
3. Піроженко Т.О. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні [Електронний ресурс] / В. Піроженко. 2021. Режим доступу до ресурсу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovooho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. (дата звернення 08.09.2022р.)

Рассохіна О.В.
викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж "Кременчуцька
гуманітарно –технологічна академія
імені А.С.Макаренка,,
м. Кременчук

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ УЧБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Щоб дитина успішно справлялася з новими вимогами шкільного життя Нової української школи, у неї має бути сформовано набір тісно пов'язаних якостей, набір компетенцій, що становлять життєву компетенцію дитини. Рівень готовності дитини до навчання в Новій українській школі безпосередньо залежить від рівня сформованості в неї основних компетенцій, а отже, від якості освіти в дитячому садку.

Поняття «наступність освіти» - це, насамперед, безперервний процес навчання та виховання людини, підготовка дитини до кожної нової ланки

освітнього процесу. Говорячи на сьогодні про «наступність освіти», ми маємо на увазі максимально повне використання можливостей і врахування самоцінності кожного конкретного вікового періоду, відповідних особистісних та інтелектуальних новоутворень індивіда [3, с.51].

Вивчення проблеми підготовки до навчання започатковано такими класиками психології, як К.Д. Ушинський, Л.С. Вигодський, О.В. Запорожець, О.М. Леонт'єв, Г.С. Костюк.

Про гостроту зазначеної проблеми свідчать, зокрема, праці таких відомих українських психологів як О.Л. Кононко, Т.О. Піроженко.

У ряді закладів дошкільної освіти існує негативна тенденція надання пріоритетності пізнавальному розвитку над соціально – особистісним. Вихователі дублюють цілі, завдання, форми і методи початкової освіти. Гра та інші специфічні для дошкільників види діяльності у непоодиноких випадках витісняються дидактичними заняттями, котрі стають домінуючою формою навчання і виховання дошкільника. Непоодинокі випадки ігнорування віковими закономірностями, сензитивними періодами розвитку, а отже, й інтересами самої дитини.

З впровадження нової реформи зміна цілей освіти, навпаки підкреслює зміщення акцентів із формування знань, умінь, навичок випускника закладу дошкільної освіти на його особистісний розвиток і формування компетентностей.

Основними складовими частинами готовності дошкільника до шкільного навчання: психофізіологічна готовність (загальний фізичний розвиток), особистісна готовність (мотиваційна, емоційно - вольова, комунікативна), інтелектуальна готовність (мовлення, відчуття і сприймання, пам'ять, уява, мислення).

Можна й варто виокремити ще один компонент, якій не розглядається у традиційному описі структури психологічної готовності дитини до школи – формування основних елементів учбової діяльності у дошкільному віці. Це

також є передумовою успішного навчання майбутнього першокласника, прийняття нової соціальної ролі випускником закладу дошкільної освіти.

У дошкільному віці з'являються перші передумови у розвитку здатності вчитися, формуються основні передумови навчальної діяльності: прийняття навчальних завдань, оволодіння узагальненими способами вирішення завдань, оволодіння діями контролю та оцінки [1, с. 44]. Що є важливим, навчальна діяльність не надбудовується механічно над попередньою – ігровою. Формування психологічної готовності до навчальної діяльності починають з провідної діяльності даного віку – гри.

С.Г. Якобсон і Т.Н. Доронова сформулювали принципи та етапи поступового залучення елементів учбової діяльності у гру дошкільника: 1. спочатку у гру вводиться навчальна задача, яка підпорядковується ігровому завданню (в контексті ігрової задачі перед дитиною ставиться ще й учбова). Наприклад, дитина катає «зайчика» на символічному човнику, який уявно втілює собою звичайна дощечка. Вихователь пропонує їй зробити справжній паперовий човник (учбова задача);

2. компонент засвоєної діяльності (ігрової) поступово замінюється учбовою (ігрова задача – учбовою);

3. потім, до складу провідної діяльності додаються ще й інші елементи нової активності (учбову задачу неможливо повноцінно розв'язати поза опануванням відповідних – учбових дій) [4, с. 109]. Наприклад: Вихователь запропонував дитині зробити справжній паперовий човник (учбова задача), у зв'язку з чим за демонстрацією дорослого дитина оволодіває відповідними вміннями (виконуючи учбові дії). Дорослий при цьому здійснює покроковий контроль за діяльністю дитини з метою усунення ймовірних помилок («Ой, а як же зайчик буде на такому кривенькому човнику кататися? і т. д.). Підпадають під контроль та оцінку значущого дорослого, потім – і самого дошкільника. Важливо враховувати, що найлегше дошкільникам опановувати новими способами дій в такій комбінованій учбово – ігровій діяльності все ж за допомогою ігрових мотивів. Учбова мотивація для них ще недосяжна.

Л.С.Славіна, С.Г.Якобсон, Т.Н. Доронова пропонують як створити ігрову мотивацію для неігрових задач діяльності дитини шляхом стимулювання почуття емпатії дитини до певного ігрового персонажа, з допомогою якого надалі пов'язується виконання конкретної учбової задачі [2, с. 8]. Наприклад, дитині можна запропонувати навчитися малювати травичку, якою необхідно «нагодувати голодну корівку» (адже у протилежному випадку «тваринка може захворіти, у неї буде боліти животик»).

Але можна зазначити ще про одну проблему, як об'єктивно та безболісно оцінити результати такого виконання? Психологи стверджують, що дошкільники сприймають оцінку дорослого не стільки як показник кожного конкретного свого досягнення (парціально), скільки як прояв більш глобального (хорошого чи поганого) ставлення до їх особистості загалом. Л.С. Славінова радить розмежувати відповідні дві сфери при оцінюванні дитини [2, с.9]. (наприклад, «зараз у тебе вийшло не дуже добре, проте ти – здібна дівчинка (здібний хлопчик), тому спробуй іще раз – і обов'язково результат буде кращим»). Ще вона пропонує варіант критики не від себе особисто, а від імені обраного ігрового персонажу («корівка сказала, що не хоче їсти таку негарну травичку, тому спробуй намалювати її краще»). Подібний диференційований підхід зменшить ризик втрати інтересу дитини до виконання учбових дій навіть у випадках необхідності негативних педагогічних оцінок.

Варто пам'ятати про психолого – педагогічні ризики надмірного захоплення атрибутами «справжнього» навчання при взаємодії з дошкільниками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карабаєва І. А. Активно – пізнавальне ставлення дитини до навколишнього світу. *Вихователь – методист дошкільного закладу*. 2012. С. 43 – 48.
2. Лозинська Є. Ф. Формування пізнавальних інтересів у навчально – ігровому середовищі. *Дошкільне виховання*. 1999. С. 8 –10.
3. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 86 с.

4. Савелюк Н. М. Психологія педагогічна: навч. посіб. Київ: Кременець: КОГПІ ім. Тараса Шевченка, 2012. 288 с.

*Непорада І.М.
асистент кафедри педагогіки
та психології початкової освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОДИН ІЗ НАЙЕФЕКТИВНІШИХ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ ТА ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ

Центральною постаттю освітнього процесу є дитина. Вчитель має усвідомлювати, що для людини найвищою цінністю є людина. А значить, його головне завдання полягає у спрямуванні своїх зусиль на організацію освітнього процесу, який забезпечить неперервність здобуття людиною освіти та становлення її як особистості.

В зв'язку з реформування змісту освіти, перехід на нові терміни, структуру та зміст навчання постає питання вдосконалення шляхів, що забезпечать цілісний розвиток особистості на різних рівнях освіти.

Наступність між дошкільною та початковою освітою – це створення умов для неперервності здобуття людиною освіти. Наступність в освіті необхідна для створення єдиного освітнього процесу, що логічно продовжується від дитячого садка до школи. Цей процес допомагає досягти цілісного розвитку особистості [2].

«Наступність в роботі дитячого садка та початкової школи – це не тільки традиційна наступність у змісті, методах, формах і прийомах, перш за все, – бачення та реалізація наступності в лініях, основних аспектах розвитку особистості дошкільника та молодшого школяра [3].

Сучасні тенденції розвитку дошкільної і початкової ланок освіти мають багато спільного, зокрема передбачають орієнтацію на особливості дитини, створення сприятливих умов для формування у неї належної спрямованості, самосвідомості, позитивної самооцінки, самоповаги та шанобливого ставлення до тих, хто її оточує, конструктивних мотивів поведінки, нахилів, потреб характеру, пізнавальних, психічних процесів тощо [6, с.44].

Інноваційні технології є одним з найефективнішим засобом забезпечення наступності та неперервності здобуття людиною освіти між ланками освіти, а саме, дошкільною і початковою.

За визначенням І. Дичківської, «інноваційні педагогічні технології як процес - це цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів»[1,с.39].

Інтерактивне навчання - спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [5,с.7].

Інноваційні технології забезпечують можливість створення оптимальних умов для реалізації компетентнісного підходу щодо розвитку особистості.

Найбільш поширені інноваційні технології:

- особистісно-орієнтовані технології навчання;
- проблемне навчання;
- технологія розвитку "критичного мислення ";
- інформаційно-комунікаційні технології;
- проектні та дослідницькі методи в навчанні;
- технологія використання в навчанні ігрових методів: рольових, ділових і інших видів навчальних ігор;
- інтерактивні технології навчання [7].

Саме застосування інноваційних технологій має на меті навчити кожну дитину керувати своїми думками, швидко орієнтуватися в будь-якій ситуації, брати на себе відповідальність, робити добро та організовувати інших на добрі справи [4].

Результатом використання інноваційних технологій є розвиток пізнавальної активності дитини під час виконання різноманітних пошуково-самостійних завдань. Отже, саме інноваційні технології підвищують рівень мотивації дітей до виконання певних завдань. А надалі – провідною діяльністю в подальшому житті.

Одним із важливих етапів життя дитини є перехід із закладу дошкільної освіти до школи, він пов'язаний не лише зі зміною середовища розвитку дитини, а й з певними процесами, а саме: самоусвідомлення, зіткненням та вирішенням нових проблем, відкриттям у собі нових можливостей тощо. Одні діти це сприймають, як додаткову можливість відкрити для себе щось нове, цікаве, незвідане, а інші – навпаки, ностальгують за звичним життям у дитячому садочку, що, інколи, спричиняє стресові стани.

Тож, одним з головних завдань на цьому етапі життя дитини є допомога з боку вихователів, батьків, які б забезпечили усвідомлення дитиною, що школа є продовженням того, чим займалася, які знання, вміння здобула у ЗДО.

Важливим є, те, що дитина, із перших днів перебування в школі, а має на конкретних прикладах та власному досвіді переконатися в цьому. Це є можливим, за умови, дотримуватися принципу наступності дошкільної та початкової освіти, шляхом впровадження інноваційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2004. 194с.
2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти. URL:

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/nastupnist-mizh-doshkilnoyu-ta-pochatkovoyu-osvitoyu> (дата звернення 10.09.2022р.)

3. Ковшар О.В. Теоретико–методичні засади організації передшкільної освіти: монографія. Кривий Ріг: Видавець Роман Козлов, 2015. 244с.

4. Лебідь Г., Деньговська Л. Квест-технологія як один із найефективніших засобів забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою

URL:[file:///C:/Users/admin/Downloads/%D0%BB%D0%B5%D0%B1%D1%96%D0%B4%D1%8C_%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/%D0%BB%D0%B5%D0%B1%D1%96%D0%B4%D1%8C_%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20(1).pdf) (дата звернення 01.10.2022р.)

5. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.–метод. посіб. Київ : А.С.К., 2004. 192с.

6. Шадюк О. Інноваційні підходи до організації наступності дошкільної та початкової ланок освіти. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/alla_babiar,+275-80+%D1%88%D0%B0%D0%B4%D1%8E%D0%BA.pdf (дата звернення 26.09.2022р.)

7. Шестопалюк О.В. Теоретичні і практичні засади розвитку громадянської компетентності майбутніх учителів. URL: <https://library.vspu.edu.ua/inform/vidanna.../shestopal.pdf> (дата звернення 01.10.2022р.).

Пилипенко В.О.
*учитель історії наукового ліцею «Політ»
При обласному коледжі „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

«ДЕКОМУНІЗАЦІЯ» ТА «ДЕРУСИФІКАЦІЯ» В КРЕМЕНЧУЦІ

Свідченням давності історії нашого народу є українські топоніми. Географічні об'єкти, як і люди, отримували власні назви, які закріплювалися як традиція. Втрата історичного топоніма – це втрата народної пам'яті, частки культурного надбання, зневага до спадщини автохтонного населення.

Гострої актуальності в сучасних умовах набуває питання, що з минулого нам потрібне в майбутньому? Що вартує передавати від предків до нащадків? Деякі події ми повинні пам'ятати як пересторогу – таке ніколи не має повторитися, його слід назавжди залишити в минулому. Інші, навпаки, служать прикладом, на який варто орієнтуватися, мають у собі державницький виховний потенціал, може стати в пригоді наступним поколінням. І саме такі приклади мають бути, на нашу думку, увічнені в назвах вулиць, площ, парків, населених пунктів. Топонімічні назви виступають тут маркером того, що справді важливо для мешканців села, міста чи цілої країни.

Системна робота зі зміни цих назв в Україні почалася після ухвалення Верховною Радою України чотирьох законів про декомунізацію [12; 13]. Цей процес набув форми цілеспрямованої державної політики. Він особливо актуальний саме зараз, коли Україна, перебуваючи у стані війни з Росією, фактично позбувається залишків старої колоніальної спадщини. Тому топоніміка перестала бути питанням лише гуманітарної політики – вона стала одним із інструментів забезпечення національної безпеки.

Сесія міської ради 16 лютого 2016 року ухвалила рішення про нові назви вулиць у рамках декомунізації. 114 радянських вулиць були перейменовані. Так, вулиця Сербиченка стала вулицею Чумацький шлях, вулиця Леніна –

Соборною, вулиця Воровського – Театральною, вулиця Кірова – Лебединою, вулиця Свердлова – Павлівською, вулиця Чапаєва – Софіївською, провулок Крупської став провулком Дмитра Тьомкіна. Вулиця Жовтнева стала вулицею Ігоря Сердюка – Героя Небесної сотні, кременчужанина [7].

31 травня 2016 року на черговій сесії Кременчуцької міської ради депутати знову повернулися до питання перейменування вулиць за пропозицією «Товариства української мови». Загалом ще перейменували 12 вулиць. Також окремим рішенням змінили назву вулиці Московської. Аргумент прийняття цього рішення – назва столиці держави, військові якої вбивають наших кременчужан, не може існувати у Кременчуці. Натомість вулиця Московська тепер носить ім'я Вадима Пугачова.

Ми проаналізували результати декомунізації в Кременчуці. Її процес у місті був поетапним. Право висувати ініціативу щодо перейменування було надане місцевим громадам згідно українського законодавства та світової практики. Першим етапом на цьому шляху було проведення громадських обговорень нових назв, що мали замінити тоталітарні. Далі, на основі пропозицій громадських обговорень, члени депутатської комісії Кременчуцької міськради з питань перейменування об'єктів міського підпорядкування, увічнення пам'яті відомих діячів та подій, виносили пропозиції на сесію Кременчуцької міської ради, яка і ухвалювала остаточне рішення.

Активну позицію під час громадських обговорень проявило «Товариство української мови», співробітники Кременчуцького краєзнавчого музею, «Просвіта», ЗМІ міста, науковці, краєзнавці, небайдужі жителі міста. Під час обговорення були відхилені пропозиції стосовно повернення до історичних назв, що існували до 1917 року. Мотивувалося це тим, що вулиці носили або ідеологічні, або «обивательські» назви. Перейменувати вулицю назад в Олександрівську, Катерининську, названі на честь російських царів, було б некоректно, символізувало б пам'ять про колоніальне минуле. З іншого боку, громадські активісти наголошували, що «обивательські» назви втратили свою

актуальність: «Старообрядною», «Міщанською» вулиці можна назвати, але ці слова вийшли із вжитку, а назва «Тюремна» для міста звучало б неоднозначно.

Депутати міської ради підтримали пропозиції від депутатів та громадськості щодо увічнення у назвах вулиць пам'яті загиблих героїв АТО, Героя Небесної сотні. Після ухваленого рішення з'явилися вулиці імені Ігоря Сердюка, Вадима Пугачова, Лейтенанта Покладова, Майора Боришака, Олексія Древаля.

Завдяки наполегливості відомого кременчуцького активіста, лідера місцевої організації Партії «Патріот» Олега Савченка не проігнорували історію Української Народної Республіки – з'явилась Вулиця Якова Петруся, підполковника армії УНР, вихідця із Кременчука.

Відповідно до закону про декомунізацію, близько ста вулиць Кременчука отримали нові назви на честь видатних діячів міста чи країни. Вважаємо таке рішення виправданим. Якби політики не прийшли до влади, рука не підніметься змінити назви вулиць «Володимира Великого», «Княгині Ольги», «Данила Галицького», «Василя Сухомлинського», «Івана Кожедуба», «Марії Заньковецької», «Лесі Українки», «Володимира Івасюка». Історія міста – це історія його людей. Внесок видатних діячів міста лікаря О.Богаєвського, Івана Приходька увіковічені у назвах вулиць.

Ми вважаємо, що є і ряд недоліків у процесі здійснення декомунізації топонімів у Кременчуці. Зокрема депутати не прислухалися до пропозицій увіковічення пам'яті відомих кременчужан. Серед таких – відомий кременчуцький архітектор Сергєєв Петро Григорович, який спроектував готель «Кремінь», будівлю Національного університету імені М. В. Остроградського, безліч вулиць, заводи, місто Горішні Плавні. Боброва Марія Максимівна – у роки Другої світової війни військова розвідниця «Тамара», почесний громадянин Праги (допомогла врятувати це старовинне місто від вибуху), крюків'янка, професор Київського університету іноземних мов. Кременчук став одним з перших міст України, де вирішено почати “дерусифікацію” топонімічних назв. Загалом планується перейменувати близько 70 вулиць,

бульварів та провулків. Нові назви з урахуванням думки громадськості підбере спеціальна комісія, а остаточне рішення прийматиме сесія міської ради.

Російська агресія та звірства рашистських військ на території України, геноцид РФ проти українського народу на століття вперед перекреслили можливість нормального сприйняття Росії та всього, що з нею пов'язано, - так пояснив мер Кременчука Малецький прийняте рішення [8].

Кременчужани у соцмережах активно обговорюють питання перейменування вулиць в рамках «дерусифікації». Наразі формується список вулиць Кременчука, куди увійшло близько 130 назв. **Станом на сьогодні у Кременчуці перейменували 57 топонімів.**

Радянська влада здійснила заполітизоване свавілля в українській топонімічній системі, внаслідок чого на місці старих природних назв вулиць Кременчука з'явилися штучні, меморіальні. Більше того, в міській топоніміці знайшли відображення комуністичні діячі, які були причетні до масових політичних репресій, Голодомору, боротьби проти встановлення української держави.

184 вулиці Кременчука отримали нові назви на честь видатних діячів міста чи країни. З мапи міста зникли імена людей, причетних до масових злочинів, людей, що творили один із найжахливіших тоталітарних режимів в історії людства. Вони назавжди мають лишитися в минулому. Перейменування – це лише перший крок на шляху декомунізації. Зміни у свідомості людей, усвідомлення і прийняття декомунізації та “дерусифікації” – і є завершенням цього процесу. Топоніми окремо взятого населеного пункту є важливим джерелом формування історичної пам'яті та національної свідомості і служать завданням державотворення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брусенський О. Декомунізація в Кременчуці завершилася // Панорама Полтавщини. – 2018, 16 вересня. – 12 с.
2. Герасименко В. Імені генерала Ватутіна // Автограф. – 2007, № 50, 13 грудня – 18 с.

3. Корнілова І. Ім'я сина – батьковбивці Павлика Морозова повинне назавжди зникнути з мапи Кременчука // Кременінь. – 2015, № 16, 22 квітня. – 12 с.
4. Лисенко П. Головна вулиця Крюкова // Вісник Кременчука. – 2001, № 50, 25 жовтня. – 12 с.
5. Лисенко П. Вулиця ім. А.Макаренка в Крюкові // Вісник Кременчука. – 2001, № 58, 20 грудня. – 12 с.
6. Лукашова А.Н., Евселевский Л.И. Улицами старого Кременчуга. – Кременчук: Вид-во «Кременчук», 2001. – 224 с.
7. Лукашова А. Головна вулиця Кременчука // Край. – 2004, № 3. – 14 с.
8. Ніколаєнко І. Вулиці шести генералів та трох маршалів // Кременчуцька панорама. – 2010, 15 лютого. – 16 с.
9. Ніколаєнко І. Вулиця весни та поцілунків.[Вулиця Червона гірка] // Кременчуцька панорама. – 2010, 1 лютого. – 16 с.
10. Сергійевский А. «Улица родная, Мясоедовская улица моя...» // Кременінь. – 2000, 23 березня. – 12 с.
11. Сергійевский А. «Когда-то улица Ленина называлась Екатерининской...» // Кременінь. – 2002, 27 вересня. – 12 с.
12. Сіора Ю. Як влада загубила вулицю Зарічну // Програма плюс. – 2002, № 48, 29 листопада. – 8 с.
13. Український інститут національної пам'яті Декомунізація: що і чому перейменовувати й демонтувати Збірник матеріалів, рекомендацій і документів щодо виконання вимог Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». – Київ, 2015.
14. Труханов В. Повернемо Кременчуку історичні топографічні назви // Кременінь. – 2016, 28 січня 12 с.

Коваленко В.Т.
викладач музичного мистецтва
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С.Макаренка“
м.Кременчук

МУЗИЧНО-ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ДЛЯ ДІТЕЙ НЕОБХІДНА ЛАНКА ДЛЯ ЇХНЬОГО ВИХОВАННЯ, НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Гра – найбільш вільна діяльність людини, вона завжди бажана та цікава. Вона не існує без задоволення та наснаги, несе з собою енергетичний підйом, веселий настрій, захоплення і натхнення. [1, с.76].

Щоб навчити дитину з нею треба погратися, саме у цій діяльності вона отримає досвід, знання, виховання та розвиток. Гра стає тим місточком, котрий здійснює наступність переходу дитини від дошкільника до учня.

У системі навчання і виховання дошкільників активно використовуються дидактичні (навчальні ігри), що розвивають спостережливість, увагу, пам'ять, мислення, мовлення, сенсорні орієнтації дітей у розмірах, формах, кольорах, максимально задіюючи інтелектуальний потенціал у пізнанні світу і себе. Дидактична гра – гра спрямована на формування у дитини потреби у знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок. [2, с.5].

Музичне виховання спрямовано на формування загальної музичної культури особи. Його найважливіша мета полягає в підвищенні мистецького розвитку дітей різного віку, у вихованні молодого покоління в руслі національно-культурного розвитку України. [3, с.10].

По-перше, як будь-яка мова, музика найлегше засвоюється в ранньому віці, найпридатнішому для сприйняття. По-друге, варто враховувати, що існує особливий віковий психофізіологічний бар'єр для формування тих або інших суто людських здібностей (зокрема, здатності сприймати музично-естетичні враження), подолавши який людина виявляється нездатною набути їх, не

доклавши значних зусиль. [5, с.18-19].

Музична гра - кульмінація, емоційна вершина музичного заняття. Важливо не позбавляти малюків цієї радості, не обмежувати можливості кожної дитини побути у головній ролі. Якщо дошкільники активні, не намагаються усунути від участі у грі, це свідчить про їхній психологічний комфорт, відчуття повноти життя, фізичного та емоційного добробуту. [4, с.12].

Музичні ігри можна проводити на будь якому етапі музичного заняття. Саме через гру дитина вчиться розрізняти характер музики, жанри, вона розвиває ладове сприйняття, звуковисотність, почуття ритму, тембру, тощо. Музично-дидактичні ігри створюють умови, що сприяють сенсорному розвитку дітей.

Отже, музично-дидактичні ігри варто впроваджувати у виховний і навчальний процеси ще з раннього віку, в свою чергу ці ігри розвивають пам'ять, фантазію, музичний слух, а саме: висотний, динамічний і тембровий. Вони зацікавлюють дітей, прививають естетичні смаки, націлюють на подальше навчання дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі: Методичний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. -100 с.
2. Ігрова діяльність старших дошкільників / Упор. Н. Ф. Юрченко – Х.: Вид. група «Основа», 2015. – 304 с. – (Серія «Впевнений старт»).
3. Кушка Ярослав Степанович. Методика музичного виховання дітей. Видання друге. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації у 2-х частинах. Частина 1. –Вінниця: НОВА КНИГА, 2007.-216 с.
4. Музичне виховання у дошкільному навчальному закладі: Збірник методичних матеріалів / Упор. І. А. Романюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 104 с.
5. Побережна Г.І, Щериця Т.В. Загальна теорія музики: Підручник. – К.: Вища шк...,2004.-303 с.: іл..

*Пенська Н. М.
викладач методики організації
образотворчої діяльності дітей
Дніпровського педагогічного коледжу
КЗВО «ДАНУ» ДОР»*

НАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ ПО ФОРМУВАННЮ ХУДОЖНЬО-ПРОДУКТИВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ В УМОВАХ НУШ

Реформування системи освіти вимагає кардинальних змін у структурі, змісті і технологіях навчання. Концепція «Нова українська школа» передбачає створення природно-відповідної освіти, розвиток педагогічного партнерства, де підкреслюється цілісність особистості, дбаючи про інноваційний, духовний, фізичний розвиток дитини. Кожна дитина є неповторною, наділеною від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Сучасний світ вимагає від дитини не лише засвоєння знань, важливо навчити її користуватися ними. Розвиток сучасної дитини як особистості передбачає максимальну реалізацію нею своєї активності, самостійності, креативності, творчості.

У контексті освітньої реформи в Україні необхідним є оновлення знань з питання забезпечення неперервності та наступності між ЗДО та початковою школою відповідно до сучасної парадигми освіти та їх впровадження у практичну діяльність.

У період упровадження Нової української школи однією з найактуальніших залишається проблема наступності. Успіхи шкільного навчання залежать від якості знань та умінь, сформованих у дошкільному віці. Особливого значення набуває проблема визначення загальних принципів наступності між ступенями освіти. Актуальність її розгляду викликана розривом наступності зв'язків у цілях і завданнях, змісті та методах, формах організації навчання.

У Законі України «Про дошкільну освіту» (ст.6), серед принципів дошкільної освіти наголошується, що одним із найважливіших є «наступність і перспективність між дошкільною та початковою загальною освітою», а у ст.7 зазначено, що одним із завдань дошкільної освіти є «виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти, забезпечення соціальної адаптації та готовності продовжувати освіту. На проблемі наступності дошкільної та початкової освіти наголошується також у Національній доктрині розвитку освіти. Базовий компонент дошкільної освіти спрямований на розвиток творчого потенціалу дитини на забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини у дошкільні роки. Підготовка дітей до школи має відповідати вимогам та критеріям оцінки дошкільної зрілості дитини.

В останні десятиліття проблемі наступності присвячені наукові роботи Л. Артемової, Н.Бібік, А.Богущ, С. Ладивір, Г. Назаренко, О.Проскури, а також вузько спрямовані дослідження з питань розвитку інтелекту, творчих і художніх здібностей досліджували Т.Астраханцева, С. Гаврилюк, С. Уфімцева, О. Тупічкіна, В. Котляр та інші.

Відповідно до статті 10 Закону України «Про освіту», дошкільна освіта є невід'ємною складовою системи освіти і відповідає нульовому рівню Національної рамки кваліфікацій, тобто це завершений етап освіти, що характеризується визначеним рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетенцій, які зазначені у Базовому компоненті дошкільної освіти.(БКДО)

Початкова освіта, керуючись принципом наступності з ланкою дошкільної освіти, забезпечує подальше становлення особистості дитини, формування необхідних для життя знань, умінь та навичок, шляхом набуття відповідних компетентностей та наскрізних знань та вмінь у шкільні роки.

Базова програма розвитку дитини «Я у світі» дає таке визначення:

КОМПЕТЕНТНІСТЬ – інтегральна характеристика розвитку особистості, основним показником якої є оптимальний для віку ступінь сформованості провідної діяльності, всіх форм активності та базових якостей.

КОМПЕТЕНЦІЯ – загальні здібності набуті у процесі навчання, що ґрунтуються на знаннях, досвіді, цінностях, схильностях, які цілісно реалізуються на практиці.

МИСТЕЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ - здатність до пізнання і практичної діяльності у певному виді мистецтва.

З огляду на все зазначене вище, сучасне бачення розв’язання проблеми наступності має полягати у створенні умов для реалізації в освітньому процесі закладу дошкільної освіти і початкової школи єдиної, динамічної, перспективної системи особистісного творчого зростання дитини.

Реалізація принципу неперервності освіти має починатися із забезпечення між першими її сходинками: дошкільною та початковою ланками. При цьому потрібно розглядати цей взаємозв’язок, як дві сторони одного й того ж педагогічного явища у вигляді «перспективності» та «наступності»

У контексті затвердженого 21 лютого 2018 р. Кабінетом Міністрів України Державного стандарту початкової освіти (ДСПО) розглянемо зв’язок між змістом дошкільної освіти та змістом початкової освіти (визначеним освітніми галузями ДСПО Нової української школи (НУШ) з огляду на забезпечення перспективності між ланками освіти.

Проаналізувавши зміст зазначених документів, можна зробити наступні висновки:

1. На початкових сходинках дошкільної освіти треба розглядати перспективність як визначення пріоритетних ліній підготовки дітей дошкільного віку до майбутнього шкільного життя, які б максимально враховували потреби початкової школи в готовності дитини до оволодіння новою, провідною в молодшому шкільному віці навчальною діяльністю.

2. Пріоритети, визначені у концепції НУШ корелюють з засадами дошкільної освіти. Дитиноцентризм, орієнтація на потреби дитини в освітньому процесі, виховання у цінностях, інтегроване навчання, педагогіка партнерства – є спільним фундаментом для ланок дошкільної і шкільної освіти.

Основою для формування **мистецької освітньої галузі** першого циклу початкової освіти НУШ є художньо- продуктивна компетенція освітньої лінії БКДО «Дитина у світі культури». Дана галузь передбачає формування почуття краси в різних її проявах, ціннісного ставлення до змісту предметного світу мистецтва, сприйняття дитиною жанрів мистецтва та визначення свого особистого емоційно- ціннісного ставлення до них, шляхом активної пізнавальної діяльності. Естетичне та художнє сприйняття дитини є основою її художньо- естетичного світогляду та рушійною силою творчості, найбільш цілісним у процесі художньої творчості дитини. Визначені пріоритети художньо- естетичного та творчого розвитку є спільною для дошкільної та шкільної ланки освіти. У той час лінія «Дитина у світі культури» перенасичена знаннєвою складовою порівняно з ДСПО НУШ початкових класів. Можливо доцільним було б перенесення зазначеної частини змісту освітньої лінії «Дитина у світі культури» у варіативну складову БКДО, що дасть можливість реалізації особистісного підходу до освітнього процесу та урахування індивідуальних потреб дитини у змісті навчального матеріалу.

У ЗДО, з огляду на перспективу шкільного навчання, важливо проектувати й формувати базові основи творчої особистості, чітко визначаючи їх у меті, змісті, формах і методах художньо- естетичної діяльності дітей. Креативне мислення молодшого школяра є якісно новим етапом у розвитку творчих здібностей особистості, початок якому дає розвиток продуктивної уяви в дошкільному дитинстві.

Практика свідчить, що вихователі ЗДО і вчителі початкової школи не завжди розуміють, що творчий розвиток особистості засобами художньо- естетичної діяльності є спільною метою як дошкільної так і початкової освіти. Таким чином, не може бути різких відмінностей в їх завданнях, змісті, формах і методах навчання. У навчанні, розвитку дітей засобами образотворчої діяльності доцільно спиратися на гру. Учителі початкової школи мають розуміти, що дитина приходить до них з певним досвідом художнього світосприймання та образотворчої діяльності, здобутими у закладах дошкільної

освіти. Для них важливо ознайомитися з досягненнями дитини дошкільного віку, щоб зберегти та розвивати їх, підтримувати особистісно та суспільно спрямовані мотиви діяльності кожної дитини. Учителі початкових класів повинні вивчати програми, стандарти і досвід вихователів ЗДО.

Таким чином, реалізація наступності між дошкільною та початковою ланками освіти передусім має орієнтуватися на усунення суперечок між запитами школи, амбіційними завищеними вимогами окремих батьків щодо підготовки їхніх дітей та необхідністю враховувати специфіку дошкільної освіти. Наступність в роботі ЗДО та початкової школи- це не тільки традиційна наступність у змісті, методах, формах і прийомах роботи, перш за все це реалізація наступності в лініях, основних аспектах розвитку особистості дошкільника та молодшого школяра.

Як показує практика, на сьогоднішній день відсутній цілісний, системний підхід до реалізації наступності, який би задовольняв потреби обох ланок: і дошкільної, і початкової.

Зокрема, в ході організації **вчителями початкових класів освітньої діяльності** учнів зустрічаються тенденції до:

- спрощеного розуміння змісту освіти дітей дошкільного віку;
- незавершеності ліній освітньої роботи, розпочатої у дошкільному віці;
- недостатнє приділення уваги для усунення шкільного стресу з
- позицій корекційно-розвивального підходу.

У дошкільній освіті, помилково розуміється процес підготовки дітей до школи, зокрема:

- Дублюються або автоматично переносяться завдання, зміст, методи навчання молодших школярів на дітей старшого дошкільного віку;
- Деформується істинність дошкільної освіти у напрямку посилення неспецифічних для неї форм;
- Відбувається підміна важливих завдань загального повноцінного розвитку дитини на формування навичок навчальної діяльності.

З огляду на все зазначене вище, сучасне бачення розв'язання проблеми наступності має полягати у створенні умов для реалізації в освітньому процесі закладу дошкільної освіти і початкової школи єдиної, динамічної, перспективної системи особистісного творчого зростання дитини.

Суть НУШ полягає у переході від школи інформаційної, яка дає учням лише знання і деякі вміння та навички, до школи компетентностей XXI століття. Головна ідея НУШ- компетентнісне навчання. Учні не просто набувають знань, а вчаться застосовувати їх на практиці й опановувати навичками.

Основним завданням дошкільної освіти залишається формування життєвої компетентності дитини на основі набутих знань. Тому слід наповнювати навчальні завдання таким змістом, щоб малюк міг виконувати набуті знання, уміння, навички в повсякденному житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімова Г.О., Нікулочкіна О.В. З дошкільної ланки освіти в початкову: проблеми наступності: методичні рекомендації. Тернопіль: Мандрівець 2014.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні - Богуш А.М.- К: Видавництво, 2012
3. Богуш А.М. Наступність, перспективність, спадкоємність-складові неперервної освіти // Дошкільне виховання 2001 №1.
4. Богуш А.М. Вектор наступності державний стандарт дошкільної та початкової освіти//Дошкільне виховання №7 2012.
5. Вакуленко О. Питання наступності в педагогічній теорії. // Педагогіка і Психологія №4 2015.
6. Державний стандарт початкової освіти: // Урядовий кур'єр – № 38 2018.
7. Мельник І.М. Психологічні передумови розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку- Донецьк: 2015
8. Мельник І.М. Проблеми дослідження емоційно- ціннісного ставлення дошкільників до творчості – К: 2015.

9. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи /упорядник Л.Гриневич, О.Єлькін т- К:2016
10. Половіна О.А., Лінчевська І.Л. Актуальні проблеми перспективності змісту сучасної дошкільної освіти// № 8 2018
11. Рожок Т., Харламова В. Забезпечення наступності між дошкільним навчальним закладом та початковою школою // Вихователь- методист №8 2012.
12. Нормативно- правові документи: Закон України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту» (редакція від 28.09.2017).

Єсавелюк К.М.
*викладач КЗ "Білгород-Дністровський
педагогічний фаховий коледж"
м. Білгород-Дністровський*

НАСТУПНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ВОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І НУШ

Переорієнтування системи освіти на потреби людини є одним із пріоритетів МОН. Усі громадяни мають право на доступ до якісної системи освіти, уміти вчитися протягом всього життя і на це треба спрямувати зусилля держави і фахівців.

Забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти в умовах сьогодення регулюється положеннями Закону України Про освіту, Концепції Нової української школи, Базовим компонентом дошкільної освіти (у редакції 2021 р.), Державним стандартом початкової освіти (2018 р.), Листом МОН України від 19.04.2018 № 1/9-249 «Щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти».

У Законі «Про освіту» наголошується, що наступність—одна з необхідних умов освіти, яка повною мірою має забезпечити єдність, взаємозв'язок мети,

змісту, методів, способів організаційних форм навчання з урахуванням вікових особливостей дітей [2].

Необхідність наступності дошкільної ланки освіти і початкової школи обґрунтували в своїх працях видатні педагоги Я. Коменський, І.Г. Песталоцці, К. Ушинський, С. Русова. Уточненням цього положення є міркування Є. Тихєєвої, яка вважала, що старший ступінь дитячого садка на одну третину є школою, молодший ступінь школи на одну третину – це дитячий садок. Наступність відповідно до чинного законодавства та нормативно-правових документів є однією з обов'язкових умов здійснення неперервності здобуття освіти, яка має забезпечити єдність, взаємозв'язок та узгодженість мети, змісту, методів, форм навчання й виховання з урахуванням вікових особливостей дітей на сумісних щаблях освіти.

Дотримання принципів перспективності й наступності між суміжними ланками освіти – зокрема між дошкільною та початковою, початковою і середньою сприятимуть послідовному здобуттю освіти.

Наступність – це дидактичний принцип забезпечення передумов дошкільного навчання, урахування педагогами того рівня розвитку дитини, з яким вона прийшла до початкової школи, опора на нього, що забезпечує органічне, природне продовження триєдиного процесу в розвитку, виховання і навчання, розпочатого в дошкільному дитинстві. Наступність розглядають як закономірність психофізичного розвитку як умову реалізації безперервної освіти; як принцип навчання і виховання [2, с.16]. Суть наступності як загальнопедагогічного методу – це допомогти дитині підготуватися до навчання в школі без навантаження на психіку.

Зміни пріоритетних напрямів освіти у процесі реформування, стосуються в першу чергу закладів дошкільної освіти й початкової школи. Реалії життя спонукають науковців і практичних працівників творчо переосмислювати зміст, завдання, структуру освітньої роботи з дітьми 6-7 року життя у взаємодії закладу дошкільної освіти і початкової школи. Одним із провідних напрямів роботи педагогів є забезпечення готовності дитини до наступних змін у її

соціальної позиції. Дошкільний віковий період є базовим етапом фізичного, психологічного й соціального становлення дитячої особистості, а тому пріоритетність здоров'язбережувальної діяльності у цьому віці є очевидною. Вступ дитини до школи і все, що з цим пов'язане, здавна було предметом уваги педагогічної і громадської думки.

Свою думку висловили В. Галузьяк, М. Сметанський, М. Фіцула, В. Шахова, що принцип наступності відображає закономірність, згідно з якою виховання здійснюється через цінності, потреби, які вже сформовані у структурі особистості дитини. З. Борисова, О. Киричук, Д. Ніколенко, Ф. Шелухін вважають проблему наступності у роботі дитячого садка і школи комплексною. Учені визначають анатомо-фізіологічний, психолого-педагогічний та педагогічно-організаційний аспекти [3, с. 13].

Наступність та взаємодія утворюють простір для реалізації в педагогічному процесі закладу дошкільної освіти і початкової школи єдиної, динамічної та перспективної системи, спрямованої на безкризовий розвиток дітей у новій для них соціальній ситуації – шкільному навчанні.

Досліджуючи проблему впровадження принципу наступності у діяльності перших ланок системи безперервної освіти науковці (А.Богущ, О.Савченко) визначають такі її напрями: науково-теоретичний – наукове обґрунтування, розроблення та реалізація концепції діяльності, спрямованої на розвиток дитини; освітній – здійснення ступеневої освіти, починаючи з дошкільного закладу, забезпечення наступності стандартів, програм, навчальних планів дошкільного закладу і школи, їх узгодження та оптимізація; дослідницько-практичний – апробація авторських розробок, нових форм і методів роботи з дітьми в освітньому процесі дошкільного закладу та школи; організаційно-управлінський – організація й планування роботи закладу дошкільної освіти і закладу загальної середньої освіти, координація діяльності всіх ланок освітніх закладів. Система неперервної освіти повинна носити державно-суспільний характер та забезпечувати, насамперед, наступність концепцій, стандартів освіти та освітніх програм.

Наступність та перспективи розвитку дитини в закладах дошкільної та початкової освіти забезпечуються завдяки: узгодженості та цільовій єдності в розвитку дитини на етапі дошкільної та початкової освіти, визначення для дошкільної та початкової освіти спільних принципів, підходів, намірів та адекватних віковим закономірностям дитини провідним видам діяльності, які спрямовують розвиток дитини, використання форм та методів педагогічної роботи, які відповідають віку дітей, послідовному збагаченню результатів освіти, які висвітлено у формуванні компетентностей дитини дошкільного та молодшого шкільного віку[1, с.34].

Наступність передбачає актуалізацію життєвого досвіду дітей, спрямовує на новий досвід, заохочує до пізнання. Закони розвитку дітей непорушні. Умови, в яких зростають діти, постійно змінюються. Саме ці умови і визначають наступність.

Щоб забезпечити безперервність освіти, педагогу потрібно враховувати зону найближчого розвитку те, що дитина здатна опанувати в найближчий час у певному віці, актуальну площину розвитку, провідну діяльність, яка забезпечує виникнення і формування новоутворень певного віку.

Для забезпечення легкого переходу від однієї ланки до наступної, треба пристосувати дітей до нових соціальних умов, запобігти їхній дезадаптації. Але на жаль, часто відбувається розбіжність в розумінні сутності понять провідна діяльність, психологічна зрілість, формат взаємодії дорослого з дітьми.

У дошкільному періоді провідна діяльність — гра. Оволодівши цією діяльністю дитина готова опанувати наступний вид провідної діяльності — учіння. Це не означає, що в школі гра повинна зникнути. В школі гра має набути нового рівня. Новий рівень гри опирається на уже сформований рівень таких ігрових умінь дітей, як приймати роль, діяти за правилами, грати разом, розгортати сюжет.

Новий рівень дитячої гри продовжує, розширює та поглиблює попередній. Гра у школі покликана урізноманітнювати способи опанування навчальними

діями — учінням. Тоді педагог може розраховувати на позитивний ефект гри під час навчання.

На сьомому році життя дитина переживає чергову вікову кризу, переходить на якісно новий рівень розвитку у неї формується психологічна зрілість, виникає внутрішня позиція школяра. Під час зміни умов розвитку та навчання відбувається дозрівання дитини. Зміцнюються необхідні для успішного опанування навчальної діяльності здатності, вміння, навички, психічні процеси. І саме це потребує особливої уваги педагогів.

У житті дитини вихователь і вчитель мають різні призначення. Об'єднати їх і забезпечити наступність у діяльності дасть змогу спосіб взаємодії з дітьми, який побудований на принципах педагогіки партнерства.

Педагогу треба усвідомлювати цінність кожного періоду життя дитини. Робити його проживання цікавим, якісним, корисним, продуктивним для дітей. Постійно зважувати на результати їхньої діяльності, спілкування, взаємодії із суспільним оточенням та природним довкіллям. Пам'ятати про необхідність збереження досягнень дитини та опору на них під час наступних кроків.

Дуже важливий методичний аспект співробітництва. Він передбачає взаємне ознайомлення з методами і формами освітньо-виховної роботи з дітьми старшої групи та 1-го класу, встановлення наступності дошкільної та початкової освіти, взаємовідвідування вчителями та вихователями відкритих занять (інших форм організації освітньої роботи) з дітьми старшого дошкільного віку та уроків у початковій школі. Готувати і проводити спільні педагогічні ради, семінари практикуми, засідання «круглих столів», конференцій, консультацій, тематичних виставок тощо. Організовувати роботу спільних методичних об'єднань, творчих груп вихователів закладів дошкільної освіти і вчителів початкової школи; залучення педагогів закладів дошкільної освіти і початкової школи до участі в спільних педагогічних проектах, розроблення методичних рекомендацій і порад; обмін педагогічним досвідом з різних питань щодо реалізації наступності між дошкільною та початковою ланками освіти.

Інформаційно-просвітницька робота має бути спрямована і на батьків, і на педагогів. Вчителі та вихователі повинні ознайомитись із завданнями освітньо-виховної роботи в закладі дошкільної освіти і школі, вивчити програми, знати особливості дітей певного віку. Надавати консультативну допомогу з питань особистісного зростання дітей, рівня досягнення дошкільної зрілості, ознайомлення з психологічними закономірностями розвитку дитини старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Важливе значення має проведення Днів відкритих дверей у закладах загальної середньої освіти. Проводити інтернет-консультації, вебінари, форуми для батьків. Організація батьківських клубів та інших форм взаємодії закладів освіти і батьків вихованців.

Вчителі повинні відвідувати дошкільні заклади знайомитись зі своїми майбутніми учнями. Вихователі відвідувати відкриті уроки, позакласні заходи своїх вихованців першокласників з метою спостереження за їх розвитком. Психологічно виважений та успішний перехід дитини від дошкільної до початкової освіти можливий лише за умовами об'єднання зусиль педагогічних колективів закладів дошкільної і загальної середньої освіти, батьківської громадськості. Такій тісній співпраці буде сприяти проведення екскурсій. організація спільних тематичних виставок дитячих робіт, вернісажів, конкурсів, проведення спільних заходів для дітей старшого дошкільного віку та учнів початкової школи у закладах дошкільної і загальної середньої освіти).

Умотивований і кваліфікований педагог Нова школа, сучасний дошкільний заклад освіти потребують нового вчителя, вихователя, які можуть здійснити зміни, але для цього треба надати академічну свободу педагогу. Покращити матеріальне стимулювання педагога змінити процес і зміст підготовки вчителя, вихователів, учитель з наставника та джерела знань повинен перетворитися на коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Піроженко Т.О. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні [Електронний ресурс]. 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovooho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. (дата звернення 08.09.2022р.)
2. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 21 лютого 2018 року: Офіц. Текст. К.: Алерта, 2018. 120 с.
3. Харченко А. Проблеми наступності та перспективності, шляхи їх вирішення. Підготовка дітей до школи. Наступність і перспективність: збірник. Хмельницький, 2002. 15 с.

Годзь Т.О.
*викладач образотворчого мистецтва
та трудового навчання
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук
Дядюра В.В.*
*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Ефективним шляхом всебічно гармонійного розвитку особистості є залучення дітей до художньо-естетичної діяльності, яка включає в себе музичну, театралізовану і зображувальну діяльність. Творчі здібності, художній

смак, спостережливість формуються у дитини в процесі створення зображення. Свій емоційний стан, ставлення до навколишнього світу дитина має можливість виразити доступними їй засобами. В цьому процесі вона вчиться самостійно створювати прекрасне, помічати його в повсякденному житті, у творах мистецтва.

Зображувальна діяльність включає в себе малювання, ліплення, аплікація, конструювання. Всі види тісно пов'язані між собою. Зв'язок між різними видами образотворчої діяльності відбувається крізь зміст робіт і здійснюється шляхом послідовного оволодіння формоутворюючими рухами в роботі з різними матеріалами.

Найулюбленішим видом занять дітей є художньо-естетична діяльність, яка виконує функцію позитивно емоційного збагачення, викликає емоції радості, захоплення, натхнення, витісняє тривожність, напругу, почуття безпорадності, і таким чином, задовольняє їх потребу у самовиявленні.

Розкрити внутрішній світ дитини, її інтереси та здібності допомагає творча діяльність, в якій виявляється розуміння довкілля та ставлення до нього. Тому одним із завдань художньо-естетичного розвитку є розвиток у дітей елементів творчості.

Формування творчих здібностей у дітей відбувається поетапно. Спочатку здійснюється нагромадження знань, умінь, навичок, компетентностей. І тільки потім настає етап, коли можливе виникнення творчого задуму.

Бажання займатися художньою діяльністю з'явиться тоді, коли буде створений творчий настрій. Його можна досягти нетрадиційно розташувавши меблі, матеріали, казкові елементи, творчі виставки дитячих робіт. До будь-якої діяльності дитину спонукають одержання естетичного задоволення та потреба в самореалізації.

Формування творчої особистості залишається одним із завдань навчання в школі, на реалізацію якого здавна акцентувалася увага науковців. Останнім часом все більше звичний термін творчість замінюють популярним креативність. Іноді вчені ототожнюють дані поняття, вважаючи термін

«творчість» більш ширшим ніж «креативність». Креативна особистість, яка має додатковий потенціал – це творча особистість.

Тотожні терміни стали чинниками створення декількох технологій, покликаних виховати творчу особистість. Технологія розвитку творчої особистості - полягає в послідовних діях педагога та учнів, супроводжується педагогічною діагностикою і спрямована на формування здатності дитини до створення оригінального, нового або удосконалення того, що вже існує.

Технологія розвитку креативної особистості має майже тотожні алгоритми дій з технологією розвитку творчої особистості. Л. Шелестова визначає чотири етапи в структурі цієї технології: підготовчий етап; процес вирішення проблеми; інсайт; впорядкування інтуїтивно отриманих результатів. Г. Уоллес вважає, що натхнення, інкубація, інсайт та експертна оцінка мають бути найважливішими етапами при використанні цієї технології. Технологія креативного багаторівневого кодування інформації є ключовою у творчій навчальній діяльності, формує вміння опрацьовувати інформацію та кодувати її на іншому рівні. Основою технології стали три взаємопов'язані методи (інтелект-карти, АБРеС, концепт) і пантоміма, яка є ефективним способом кодування невеликої інформації за допомогою жестів, міміки і театралізованої дії.

Технологія вирішення винахідницьких завдань використовується для вирішення творчих завдань, забезпечує розвиток оригінального мислення та сприйняття. Основою цієї технології є знаходження суперечностей у навколишньому світі та можливих шляхів їх усунення в ігровій формі, що спонукає учнів до пошуку власних прийомів творчості діяльності. Розвиваючи творчі якості в учнів, учитель підвищує і рівень творчості, тобто здатності знаходити нові вирішення проблеми чи нові засоби вираження, привнесення в життя чогось нового.

На формування багатьох компетентностей націлена технологія колективного творчого виховання, яка вважається особистісно-орієнтованою, відповідно, враховує інтереси кожної дитини.

Особистісно-орієнтована педагогічна технологія образотворчої діяльності оперує терміном «інтерактивні методи». Використання таких методів актуалізує усі сфери особистості, залучає всі аналізатори у процесі пізнання світу, предметів, об'єктів і явищ. Інтерактивні методи можна розуміти як такі, що одночасно забезпечують розвиток образотворчої діяльності та комплексний розвиток особистості в ній.

Головним завданням будь-якої технології є особистість, налаштована на успіх, на досягнення і отримання естетичного задоволення.

Таким чином, забезпечення художньо-естетичного розвитку дітей є одним з важливих завдань освіти України, а образотворча діяльність – один із вагомих засобів впливу на особистість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко І.В. Проблеми естетичного виховання молодших школярів у сучасних умовах. *Педагогіка. Соціальна робота*. 2011 №20. С. 20-25.
2. Коваленко Н. І. Краса і творчість - найкращі вихователі. *Обдарована дитина*. 2013, № 6. С. 6-11.
3. Концепція нової української школи [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>
4. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://lawua.info/bdata2/ukr2571/pg-4.htm> (дата звернення 01.10.2022р.).
5. Пехота О. М. Освітні технології: Навч.- метод. Посіб. Київ, 2004. – С. 3.

Секція 3.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРАКТИКИ ПОДОЛАННЯ ТА КОРЕКЦІЇ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Яценко Т. В.

*кандидат психологічних наук
доцент кафедри педагогіки, психології та
дошкільної освіти*

*Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“*

м. Кременчук

Богомаз М.А.

*учениця групи Л-10А
Науковог ліцею «Політ»
при Обласному коледжі „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЕМПАТІЇ ЯК РИСИ ХАРАКТЕРУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

За психолого-педагогічним досвідом останнім часом дедалі частіше виникає необхідність у певних діях, спрямованих на формування психологічних якостей, що визначають рівень морального розвитку особистості.

Важливе значення як для ефективного процесу формування особистості у період зростання, так і для формування моральних основ індивіда, щирого та чуйного ставлення до інших людей має емпатія. Найвираженіші емоційні переживання виникають у тяжкі періоди взаємодії дитини й суспільства. Під час війни наші почуття стали більш виразнішими, ми стали постійно знепокоюватися про наш народ, майбутнє; постійно співчувати іншим. На цьому прикладі ми розуміємо, що емпатія в основному формується через досвід, труднощі та переживання як у дорослих так і дітей.

Саме емпатія є найважливішим компонентом розвитку дитини дошкільного віку. Дитина, у якої добре розвинена емпатія, завжди увійде у положення тієї чи іншої особи і запропонує свою допомогу.

Емпатія – це здібність емоційно відгукуватися на переживання іншої людини. До того ж це розуміння психологічного настрою, усвідомлення своїх почуттів та емоцій індивідуальними та вміння взяти на себе роль іншої людини.

Е. Трінчер розробив і запровадив у психологію класифікацію емпатійного переживання за трьома категоріями. Вона заснована на розумному, чуттєвому й емоційному співпереживанні залежно від схильності людини [1].

1. Емоційна емпатія – реакції індивіда на емоційні стани іншого. Наприклад, людина відчуває переживання і переносить їх на себе. Зазвичай значну частину спілкування між особистостями вибудовано на цьому виді емпатійного переживання.

2. Когнітивна емпатія – здатність людей в розумінні, порівнянні, аналізі думок, наявних в інших. Найчастіше цей вид актуалізовано під час дискусій та наукових суперечок, коли завдання – не оцінюючи й не переходячи на емоції зрозуміти, що відбувається з погляду опонента, і висловити це словами, зрозумілішими для інших.

3. Предикативна емпатія – здатність до аналізу й передбачення реакції інших людей на певні дії або події. Цей вид емпатії активно використовується, коли потрібно поставити себе на місце іншого уявити його реакцію.

Розглядаючи емпатію загалом як категорію, що відбиває систему особистісного ставлення індивіда до себе та інших людей, психологи також розуміють її як моральну якість, що існує у двох провіних формах: пасивного споглядання (співчуття) й активної дії (співпереживання). Співчуття є первісною формою прояву емпатії (почуття та емоції), а співпереживання – складнішою формою, що зароджується в результаті розширення знань про об'єкти, предмети та явища життя й переростає в активний дієвий вчинок, спрямований на вирішення емпатогенної ситуації.

Емпатія у формі співпереживання здійснює такі функції, як-от: посилює ступінь ідентифікації з іншим; знімає напруження, почуття дискомфорту, які викликані переживанням іншого; сприяє задоволенню потреби в соціальній взаємодії.

У психологічних дослідженнях кінця ХІХ – початку ХХ ст. питання емпатії розглядалося під час вивчення інших суміжних проблем. Л. Рубінштейн розглядав емпатію як складову любові. Фізіолог і психіатр С. Дерябін зараховує співчуття і «співстраждання» до позитивних соціальних почуттів. М. Теплов вважає емпатію функцією жвавої уяви, яка уможливорює співчуття до інших. М. Якобсон зазначав, що взаємодія почуттів людей під час спілкування базується на «механізмі емоційного зараження». Як елемент дитячої рольової гри розглядав емпатію Д. Б. Ельконін. Вона, на його думку, сприяє подоланню «пізнавального егоцентризму» шляхом формування когнітивної та емоційної децентрації дитини [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Харченко Н., Світ без емпатії або емоційний дальтонізм. *Шкільний світ*. №9 (809). 2019 р. С. 5-15. Вкладка: «Музика».
2. Кульбачко І., Формування та закріплення емпатії як стійкої морально-етичної якості особистості підлітків. *Психолог*. 2017. №7-8. С. 14-20.

Бровата О. Б.
завідувач відділення
дошкільної освіти та фізичного виховання
Обласний коледж
„Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка“
Полтавської обласної ради
м. Кременчук

БЕЗПЕКА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРИ ВИКОНАННІ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Відповідно до Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», національних програм «Освіта» («Україна XXI століття»), «Діти України», Національної доктрини розвитку освіти та програми «Здоров'я нації», Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція), заклади дошкільної освіти повинні забезпечити право дитини на охорону здоров'я, здоровий спосіб життя через впровадження здоров'язберігаючих безпечних, нешкідливих умов для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я.

У результаті досліджень О. Аракелян, М. Рунової, Е. Вільчковського встановлено, що рухова активність у багатьох дошкільних закладах є недостатньою, режим гіподинамії є результатом неефективної організації роботи з фізичного виховання [1, с.235].

Сергій Руднєв, відомий письменник та педагог, автор оригінальних педагогічних технологій, серед них znana в Україні і за її межами – «Самостраховка дитини». Дана технологія спрямована на виховання особистості змалечку, на поєднання у двокриллі духовного і фізичного світів людини.

Розв'язання проблеми підвищення рухової активності дітей та дотримання безпеки життєдіяльності деякі науковці пропонують здійснити завдяки:

- введенню додаткових занять з фізичної культури на свіжому повітрі (Л. Карманова, А. Лісовська, Г. Юрко, В. Фролов);

- підвищенню рухової активності дітей на заняттях шляхом збільшення їх тривалості (Е. Вільчковський, Г. Сендик);
- збільшенню обсягу рухової діяльності дітей протягом дня (Г. Сендик, Н. Бочарова, М. Рунова);
- використання ігрового методу, як «тотального» (М. Єфименко);
- використання сенкретико-ігрового підходу до організації занять з фізичної культури (О. Богініч);
- навчання дошкільників елементам самострахування під час занять фізичними вправами.

Для реалізації завдань БКДО освітнього напрямку „Особистість дитини“, з метою формування у дітей дошкільного віку здоров'язбережувальних компетентностей, бережливого ставлення до власного здоров'я на заняттях з фізичної культури, різних формах активного відпочинку (фізкультурні розваги та свята, дні здоров'я, дитячий туризм) ми активно впроваджуємо вправи зі самостраховки за методикою С. Руднева „Самостраховка: вправи для дошкільнят“.

Однією з провідних ідей здоров'яспрямованої діяльності у закладах дошкільної освіти, науковці розглядають передусім ціннісне ставлення до здоров'я, рівень сформованості у дітей фізичних навичок та якостей, знань із самостраховки.

Ця вимога передбачає планування і здійснення освітнього процесу в такий спосіб, щоб домінантними були оздоровчі завдання, а здоров'я становило якісну передумову безпеки життєдіяльності дошкільників. Слова “життя” і “здоров'я” супроводжують дитину з часу її народження. Для того щоб навчитися берегти власне здоров'я, а відтак і життя, треба багато знати про самих себе, про стан свого організму, вплив на нього небезпечних і шкідливих чинників як зовнішніх, так і внутрішніх, здійснювати профілактичні заходи. Дошкільники ще з раннього віку оволодівають певним обсягом стихійних знань про здоров'я та безпечне поведіння в навколишньому, їх цікавить власний

організм, вони намагаються дослідити все навколо, несподівано для себе роблять відкриття, наслідуючи дорослих, доглядаючи власне тіло

Попередження травматизму на фізкультурних заняттях та фізкультурно-оздоровчих заходах, формах активного відпочинку дітей дошкільного віку повинно полягати у попередженні причин, які його обумовлюють.

Використання засобів профілактики дозволяє звести до мінімуму вірогідність травматизму. Для успішної реалізації профілактичних мір необхідно мати чітку уяву про причини і умови виникнення будь-яких травм і навчитися надавати своєчасну ефективну допомогу.

Щоб запобігти травматизму на заняттях з фізичної культури та інших формах фізкультурно-оздоровчої роботи необхідно:

- дотримуватися санітарно-гігієнічних вимог до місць занять та проведення заходів;
- продумувати організацію і методіку проведення фізкультурних занять;
- користуватися тільки якісним та справним фізкультурним обладнанням та інвентарем;
- враховувати індивідуальні та вікові особливості дітей;
- враховувати показники фізіологічної втоми;
- тримати усіх дітей у полі зору;
- дотримуватися правил страхівки дітей під час виконання основних рухів.

Страховка дітей і допомога їм при виконанні фізичних вправ дозволяє вирішувати не тільки задачі оволодіння технікою руху, а й запобігти травмуванню.

Педагог повинен своєчасно надати допомогу дитині при виконанні фізичної вправи, а для цього необхідно:

- знати техніку та особливості структури фізичної вправи;
- правильно обирати місце для страхівки при співвідношенні з найбільш складним та небезпечним елементом вправи;
- не здійснювати страхівку стоячи на будь-якому предметі;

- обов'язково здійснювати страховку на початковому етапі засвоєння рухової навички.

Варіативність використання страховки залежить від страхуючого та дитини (зріст, маса тіла, фізична сила, швидкість реакції та ін.)

Науковці звертають увагу на те, що потрібно відрізнити страховку від практичного прийому, такого як допомога. Допомога на відміну від страховки, має на меті підтримку, підштовхування, «проводку» дитини по траєкторії руху.

Страховка і допомога під час виконання дитиною фізичної вправи взаємопов'язані. Уміле й своєчасне використання прийомів страховки та допомоги скорочує терміни навчання і допомагає дитині подолати психологічний бар'єр (страх).

Під час самостійного виконання дітьми фізичної вправи велике значення має самостраховка. До прийомів самостраховки відноситься вміння дитини своєчасно зупинити виконання вправи чи видозмінити її так, щоб запобігти травмуванню. Особливо велике значення самостраховка має при виконанні дітьми гімнастичних вправ.

Навчання дошкільників елементів самострахування під час занять фізичними вправами

Удосконалення системи фізичного розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку є нагальною потребою. Насамперед слід подбати про такі її складові, як:

- створення безпечного життєвого простору вдома і у дошкільному закладі, у закритому та у відкритому середовищах, тобто у приміщенні та у природних умовах;
- оптимізація рухового режиму за допомогою фізичних вправ та фізкультурно-спортивних ігор;
- формування відповідального ставлення до власного здоров'я і життя.

Діти старшого дошкільного віку, зважаючи на їх вікові особливості, мають не лише знати основні правила безпечної поведінки та здорового способу життя, а й самостійно їх дотримуватися. Подбати про власну безпеку

дитина зможе, якщо володітиме навичками самострахування та самозахисту, буде мужньою, сміливою та вправною. Саме тому слід розвивати у дитини не лише фізичні, а й вольові якості. З цією метою потрібно використовувати фізичні вправи, які містять елементи ризику, небезпечності, але за умови, що інструктор з фізкультури сам віртуозно володіє навичками страхування дітей.

Заходи з профілактики дитячого травматизму

Правильно підібрані фізичні вправи стимулюють фізичний розвиток, але вони можуть призвести до непоправної шкоди, якщо під час їх виконання ігноруватимуться загальні правила безпеки та заходи щодо попередження травматизму.

Для попередження дитячого травматизму, зокрема під час занять фізкультурою, у закладі дошкільної освіти має здійснюватися комплекс відповідних заходів, зокрема таких, як:

- постійний контроль за дотриманням методики проведення різних форм роботи з фізичного виховання та безпечністю фізкультурного обладнання, місця проведення занять, інвентарю, одягу, взуття;
- виконання санітарно-гігієнічних вимог;
- повсякденна виховна робота з дітьми з питань безпеки їх життєдіяльності;
- взаємодія із сім'єю з цих питань.

Формування навичок самострахування як засіб попередження травматизму

Профілактика травматизму під час організованої та самостійної рухової діяльності дошкільників передбачає не лише створення належних умов для безпечності занять, а й навчання дітей **елементів самострахування та самозахисту**. Уміння дитини самострахуватися значно знижує ризик отримання нею травми не лише під час виконання фізичних вправ, а й у повсякденному житті. Сформувати такі уміння можна за умови проведення системної роботи з питань безпеки життєдіяльності дітей, зокрема з навчання їх елементів самострахування. Педагоги повинні навчати дітей елементів самозахисту та самострахування як на спеціально організованих заняттях, так і на заняттях з фізкультури.

Навчання дітей елементів самозахисту та самострахування має бути органічною складовою комплексної програми з фізичного виховання.

Дуже важливо здійснювати роботу з питань безпеки життєдіяльності дітей у тісній взаємодії із сім'єю. Батьки мають самі володіти вміннями самострахуватися і навчати дітей елементам самострахування. Щоб ознайомити батьків із методикою навчання дітей елементів само страхування, варто проводити для них консультації, перегляди різних форм роботи з дітьми, розміщувати довідкові матеріали з відповідної тематики на інформаційних стендах тощо. Дієвим засобом формування інтересу батьків до питань безпеки життєдіяльності дітей є проведення спільно з ними фізкультурних свят, змагань, походів тощо. Така організація роботи педагогів дошкільного закладу сприятиме формуванню у дітей розуміння цінності власного здоров'я та вміння піклуватися про нього.

Література:

1. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Суми : Університетська книга, 2017. 486 с.
2. Заїка А., Лимаренко Н. Навчання дошкільників елементам самострахування під час занять фізичними вправами. *Дошкільне виховання*. 2011. №3. С.30-38.
3. Лимаренко Н. Організація безпечного проведення занять з фізичної культури влітку//Вихователь-методист дошкільного закладу. 2011. № 6. С.57-68.
4. Програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку «Про себе треба знати, про себе треба дбати» / Л. В. Лохвицька. Тернопіль : Мандрівець, 2018. 120 с.
5. Самостраховка : [розробка вправ для дошкільнят] / Сергій Руднев. *Дошкільне виховання*. 1997. № 1. С. 22 – 23.

Коробко Ю.В.
*асистент кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

Ніколенко А.О.
*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

ТВОРЧА ГРА, ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Починаючи з 24 лютого 2022 року для кожної української родини слово війна набуло нового значення. Усі чули з книжок, оповідок пращурів, бачили фільми, переглядали театральні постанови про страшні трагедії воєнного часу, але ніколи не могли уявити й чекати, що ця біда може переступити поріг нашої країни у 21 столітті.

Реальність нині така, що кожен дорослий повинен бути сильним та сміливим, перш за все, заради дітей – майбутнього української держави. Багато часу батьки стали приділяти своїм дітям, педагоги відшуковують нові форми роботи з дошкільниками для зняття стресу та розвантаження нервової системи дитини.

Дитині старшого дошкільного віку важко сприйняти воєнний стан у країні та зміни звичного середовища життя. Але разом з тим, малеча здатна взаємодіяти у важкі часи із дорослими та однолітками, знаходити цікаве заняття для себе та бути підтримкою для інших. Саме це і є виробленням нових форм соціальної поведінки у суспільстві.

Соціалізація – це комплексний процес та результат засвоєння і активного відтворення людиною соціально-культурного досвіду на основі її діяльності, спілкування і відносин, обов'язковий фактор розвитку особистості. У оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні в освітньому напрямку «Дитина у соціумі» визначено ряд соціальних компетенцій, які мають значущий вплив на становлення дитячої особистості, саме тому формування агентивних навичок досвіту – є життєво-необхідною навичкою дошкільника наприкінці старшого віку (5).

I. Рогальська-Яблонська стверджує, що, спілкуючись із дорослими і однолітками, діти вчаться жити поряд з іншими, враховувати їхні інтереси, засвоюють правила і норми поведінки в суспільстві, тобто стають соціально компетентними.

I. Кон називає соціалізацію «...комплексом соціальних та психологічних процесів, за допомогою яких дитина засвоює систему знань, умінь та навичок, норм і цінностей, що дають їй змогу функціонувати як повноцінному члену суспільства» [3].

Важливе місце у соціалізації дошкільника також займає соціальне середовище, в якому формується особистість. Його потрібно розуміти не лише як оточення, але й як систему можливостей, вимог та очікувань. Найефективніше соціалізація дітей дошкільного віку відбувається у спілкуванні з однолітками та дорослими, звичним середовищем для дитини є дитячий садок та родина. У період воєнного стану соціалізація набуває нових форм взаємодії з оточуючими, а саме: це може бути сховище під час сигналів сирени, це може бути переміщення до укриття під час тривоги, де з'являються в оточенні чужі люди, нові обличчя. У дитини з'являється нове коло спілкування, нові ігрові завдання та стимули до спілкування. Можливо у майбутньому, згадуючи чи страшні моменти переховування від сигналів тривоги, дитина матиме більше шансів для власної впевненості, самостійності та самореалізації, що стане запорукою успіху [4].

Для успішного розвитку особистості кожна дитина має зростати в атмосфері любові та психологічного благополуччя. Звичайно у період війни у країні цього досягти майже не можливо. Саме тому на допомогу у соціалізації дітей старшого дошкільного віку приходять творчі ігри. Використання сюжетно – рольових, будівельно – конструктивних та театралізованих ігор не тільки сприяє створенню позитивної атмосфери у дитячому колективі, а й виробляє нові моделі поведінки у соціумі. Діти грають у творчі ігри у мікрогрупах, іноді включають до гри дорослого, встановлюють власні правила та розігрують сюжетні лінії з власного життя. Звичайно, що із початком агресії росії в Україні, змінюється й тематика ігрової діяльності. Так, наприклад, гра «Сім'я» трансформується у гру «В укриття», гра «Рятувальники» перетворюється на гру «Війна» та «Волонтери», гра «Лікарня» - на гру «Парамедики» тощо.

Працюючи у волонтерському центрі «Повертаємо в життя» при обласному коледжі «Кременчуцька гуманітарно – технологічна академія імені А.С.Макаренка» ми спостерігали, як діти-переселенці емоційно розкриваються та відгукуються на театральні постанови, лялькові театри та ігри – інсценування. Саме у такому творчому процесі дошкільнята розвантажуються, проявляють позитивні емоції та прагнуть до спільної ігрової діяльності.

Для організації творчих ігор у сучасних реаліях не потрібно мати багато матеріальних капіталовкладень або спеціально виготовляти атрибути. Перебуваючи у сховищі, достатньо використовувати покидьковий матеріал, іграшки – замінники, одяг дорослих, ковдри та інше. Наприклад, плед може слугувати ширмою для лялькової вистави, а замість ляльок – рукавичок можна використовувати дитячі іграшки; або камінці, гілочки, каштани, газети – стають природнім будівельним матеріалом; овочі та фрукти можуть використовуватися у сюжетно – рольових іграх «Магазин» або «Їдальня».

Звичайно, що з приходом війни в Україну робота, мрії, плани – усе це відійшло на задній план, а важливішого значення набуває родина, діти, близькі та рідні люди. Перебуваючи у стресі, слід не забувати про дітей дошкільного

віку, відволікати їх від напруженої ситуації, розвантажувати та задіювати до спільної діяльності за допомогою творчих ігор.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білан О. Виховання культури поведінки у дітей дошкільного віку. Львів : Чорні Вівці, 2012. 176 с.
2. Григоренко Г. Проблема керівництва сюжетно-рольовою грою дошкільника. Проблема керівництва сюжетно-рольовою грою дошкільника. *Дошкільна освіта*. 2012. № 1. С. 21–22.
3. Жичкіна А. Значимість гри у розвитку людини. *Дошкільне виховання*. 2013. № 4. С. 4–11.
4. Кононко О. Виховуємо соціально компетентного дошкільника. Київ : Світич, 2019. 204 с.
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Київ : Академвидав, 2008. 456 с.
6. Чим відволікти дитину під час війни.
URL: <https://www.ranok.com.ua/blog/chim-zaynyati-ditinu-pid-chas-viyni-1052.html>. (дата звернення: 10.09.2022).

Олійник Ірина Олексіївна
викладач психолого-педагогічних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук

ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна є психотравмуючим фактором не лише для дорослих, а й для дітей, найбільш незахищеної та вразливої частини населення країни. Навіть діти, які перебувають на територіях, безпосередньо не пов'язаних з військовими діями, відчують страх, тривогу, хвилювання. Негативні емоційні стани впливають на їх самопочуття, здоров'я, поведінку.

Сформований на достатньому рівні емоційний інтелект допоможе справитися з тривожними станами, визначити оптимальну лінію поведінки. Проте емоційний інтелект дошкільників і молодших школярів знаходиться на стадії формування.

Дітям дошкільного та молодшого шкільного віку вже можна пояснити багато речей: вони допитливі, досягли певного рівня когнітивного та морального розвитку. Більшість дітей цього віку здатні відрізнити добро від зла. Та в емоційному плані діти ще незрілі, а високий інтелектуальний рівень деяких дітей може ввести в оману дорослих щодо їх сприйняття ситуації.

Діти в умовах війни потребують постійного психологічного супроводу та педагогічної підтримки як з боку батьків так і з боку педагогів. Спробуємо визначити основні принципи, умови та правила взаємодії з дошкільниками та молодшими школярами під час війни.

Дорослі у своїй взаємодії з дітьми у період військового часу мають спиратися на такі принципи:

- принцип системності, що орієнтує на цілісний розгляд проблеми психолого-педагогічної підтримки дітей;
- комплексний підхід, що передбачає інтеграцію зусиль всіх членів родини, фахівців різних галузей;
- особистісний підхід - індивідуалізація та адресність психолого-педагогічної підтримки;
- диференційований підхід, що організує систематизацію подібних психологічних дитячих проблем та виходячи з цього підбирає шляхи та методи впливу на вихованців;
- принцип толерантності, що передбачає повагу до дитини, її думок, позиції, переживань, настрою;
- принцип тактовної та щирої педагогічної підтримки.

Педагогічна підтримка дітей буде ефективною при дотриманні ряду вимог:

- щирість, правдивість, відвертість дорослих у спілкуванні з дітьми;
- безумовне прийняття дитини як абсолютної цінності;

- увага та прихильність до дитини має не залежати від її поведінки та настрою;

- проникнення у почуття і думки дитини, здатність стати на її місце, розуміння того, чого дійсно потребує дитина в даний момент;

- невимушеність поведінки дорослого, прагнення запропонувати допомогу, а не безапеляційно нав'язати її.

Для того, щоб педагогічна підтримка та допомога дітям була більш ефективною слід дотримуватися ряду правил.

1. Від емоційного стану дорослого залежить емоційний стан дітей. Під час війни ми маємо право на нетипову для нас поведінку. Слідкуйте за власним емоційним станом.

2. Пам'ятайте, що модель власної поведінки діти будують на основі поведінки значимих для них дорослих. Тому намагайтеся зберігати спокій і вселяти його дитині, наскільки це можливо.

3. Члени родини повинні розуміти і підтримувати один одного. З дитиною взаємодіє той з родини, хто має на момент спілкування спокійний емоційний стан.

4. Дотримуйтеся, по можливості, звичного розпорядку дня. Це має доволі високий антистресовий ефект.

5. Переконайте дитину в тому, що вона у повній безпеці. Підтримка звичайного способу життя дуже переконливо діє на дитину і є для неї чітким доказом власної безпеки і стабільності.

6. Приділяйте дітям якомога більше уваги: жартуйте, грайте, читайте книжки, займайтеся спільною творчістю, використовуйте можливість перебувати поруч.

7. Частіше спілкуйтеся з дитиною. Чуйність та увага з вашого боку дозволять дитині висловити свої думки та відчувти власну захищеність, особливо у важких ситуаціях. Якщо дитина хоче поговорити з вами про свої почуття, заохочуйте її до розмови. Виявіть розуміння до того, що вона вам

скаже, і пояснить, що такі почуття, як страх, гнів та вина, є цілком нормальною реакцією на "ненормальні" події.

8. Розмовляйте з дитиною зрозумілою їй мовою. Будь-яка інформація має бути повідомлена дитині відповідно до її віку та рівня розвитку. Надлишок відомостей може заплутати маленьких дітей та викликати в них нові страхи та почуття незахищеності. З іншого боку, додаткова інформація допоможе дитині правильно зрозуміти, що ж насправді відбувається. Під час розмови підкреслюйте, що дорослі докладають усіх зусиль, щоб швидше повернувся мирний час.

9. Важливо заохочувати дитину до розмови, але якщо вона цього не хоче, ніколи не наполягайте.

10. У жодному разі не слід повідомляти дитині різні необґрунтовані чутки та неправильну інформацію про події.

11. Обмежте доступ дитини до засобів масової інформації. Намагайтеся захистити дитину від перегляду прямих репортажів з місця трагічних подій. Подібні перегляди є причиною нічних жахів або важких думок у дітей.

12. Дітям властиво висловлювати свої емоції в грі та малюнках, тому не лякайтеся малюнків "чорних ракет" та постійних ігор у "війнушки", краще дайте їм набір крейд, озбройте пластиліном або приєднайтеся до будівництва з конструктора "Лего" нових удосконалених протиракетних систем.

13. Ознайомте дитину з етапами поведінки під час ракетної атаки: знання чітких інструкцій додасть впевненості дитині.

14. Уважно стежте за проявом будь-яких ознак стресу. Якщо дитина грає в ігри, які знову і знову відтворюють страшні події або скаржиться на "страшні сни", ні в якому разі не слід цього пропускати. можливо, варто звернутися за професійною допомогою.

15. Найголовніше – не втрачайте оптимізму, пояснить дітям, що це тимчасово, навіть найдовше випробування закінчується.

ЛІТЕРАТУРА

Підтримка батьків та дітей під час війни. Поради із підтримання психічного і фізичного здоров'я, безпеки, харчування, освіти та розвитку URL: <https://www.unicef.org/ukraine/parents-children-support-during-military-actions>

Секція 4.

ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Коробко Ю.В.

*асистент кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

Вовченко К.Ю.

*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня Бакалавр
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

СЕНСОРНА ІНТЕГРАЦІЯ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

На сучасному етапі розвитку людини у соціумі спостерігається значне збільшення кількості дітей дошкільного віку, які мають особливі освітні потреби, пов'язані із яскравою поведінковою реакцією за зовнішні прояви навколишнього світу. Так, наприклад, діти, які мають розлади аутичного спектру не погоджуються одягнути шерстяну кофту, а дитина із синдромом Дауна проявляє агресію до домашньої тварини. Такі порушення у соціальній поведінці зумовлюються розладами сенсорного розвитку дитини, тобто характеризуються сенсорною дезінтеграцією.

Використання методу «сенсорної інтеграції» у корекційно-відновлювальній роботі з дітьми, які мають особливі освітні потреби, має позитивний вплив у відновленні та виправленні мовленнєвих порушень. Разом з цим, корекційні педагоги та логопеди рекомендують звертати увагу на

характерні ознаки порушень сенсорного сприймання дитиною навколишнього середовища [3].

Науковці виділяють такі сенсорні системи людського організму та напрямки у подоланні порушень:

1. *Вестибулярна система*: інтерпретація відчуття руху, сили тяжіння, рівноваги. Ця система — головний організатор відчуттів, бере участь в оволодінні мовленням, відповідає за регуляцію та координацію м'язової активності, невербальне спілкування, рухи очей при розгляданні предметів, читанні.

Якщо виявлено *ознаки гіперчутливості*: дитина боїться гірок та каруселей на дитячих майданчиках; легко закачується у машині, ліфті, на каруселях; боїться висоти, сходів, спускається по них приставним кроком у віці, старшому ніж три роки; уникає ігор, у яких треба балансувати, не бере участі в рухливих іграх; рухається надто повільно, під час заняття часто кладе голову на стіл; сидить у позі “W” або намагається лягти, коли заняття проводиться на килимі.

Якщо спостерігаються *ознаки гіпочутливості*: дитина сидить у позі “W”, намагається лягти, розгойдується або крутиться вліво-вправо; може впасти зі стільця, втративши рівновагу; часто обертається навколо себе, стрибає, бігає; не здатна всидіти на одному місці [2].

Як врівноважити ознаки порушень: розгойдування, збагачуючи простір різноманітним обладнанням, не забувати про безпеку дитини. Обертання, або кружляння: організувати ігри, у яких малята мали б змогу бігати по колу, крутитися на каруселі, кружляти в парах.

2. *Тактильна система*: інтерпретує відчуття від дотиків, температури зовнішніх об'єктів, тиску.

Якщо виявлено *ознаки гіперчутливості*: дитина уникає дотиків чи контактів, не терпить, коли до неї підходять надто близько; уникає рухливих ігор, у яких є дотики до тіла; дратується, коли на неї одягають одяг певної фактури;

Якщо спостерігаються *ознаки гіпочутливості*: дитина постійно обмацує, облизує предмети; відчуває труднощі у маніпулюванні предметами, якщо вони легкі або вібрують (малювання олівцем, ручкою, утримання столових приборів, застібання гудзиків, ігри з дрібними деталями конструктора)

Як врівноважити ознаки порушень: використовуйте різноманітні матеріали, привабливі за візуальними й тактильними властивостями, різні за фактурою та складом. Корисні ігри і маніпуляції у лотках та коробках із різними наповнювачами: піском, гречкою, каштанами, дрібними іграшками. Пропонувати дітям одягати вбрання з різних матеріалів – це дасть можливість переживати різні відчуття від незвичайного одягу. Ніколи неможна примушувати дитину торкатися неприємних, на їх думку, субстанцій [4].

3.Пропріоцептивна система: інтерпретує інформацію про відчуття від положення тіла в просторі, що надходять від м'язів, зв'язок і сухожилів, відчуття руху і відчуття сили Типові прояви пропріоцептивної дисфункції: незграбність, нездатність адекватно оцінити положення тіла в просторі, труднощі в засвоєнні нових моторних навичок, а відтак проблеми з артикуляцією, зв'язним мовленням.

Якщо виявлено *ознаки гіпочутливості*: дитина намагається стрибати, зіштовхуватись з іншими, руйнувати будь-що; голосно тупає під час ходіння; стукає ногами по ніжкам стола, стільця, коли сидить за столом; кусає або смокче пальці, гризе олівці, рукави одягу; щільно замотується у ковдру перед сном; віддає перевагу тісному одягу(сильно затягує шнурки, пасок, капюшон); навмисно падає на підлогу, любить стрибати на батуті, з меблів, підвищень протягом дня скрипить зубами, б'є, штовхає дітей; часто наштовхується на кути, предмети, меблі, за все зачипається; не контролює міру зусиль, які докладає для виконання дій(сильно або слабко тисне на олівець, грюкає дверима); неохайно малює: штриховка виходить за контур, при стиранні гумкою, папір протирається до дірок; постійно ламає предмети та іграшки; неправильно оцінює вагу предметів (чашки з компотом, яку або піднімає з надмірним зусиллям, через що компот розливається, або жаліється, що вона

заважка, не докладаючи достатніх зусиль); граючи з тваринами, погано контролює силу свого впливу, через що нерідко завдає їм болю.

Як врівноважити ознаки порушень: виконувати рухи, що призводять до стискання суглобів (як при штовханні чогось важкого) або до їх розтягування (як при висінні чи підтягуванні на поперечині, планці, кільцях). Пропріоцептивні відчуття виникають під час стискання, обіймів, напруження частин тіла (рук, ніг, плечей), кидання великого м'яча — фітбола, скорочення, розслаблення м'язів при виконанні стрибків (на батуті, фітболі, з бордюра, з лавки, на двох ногах та на одній) [1].

4. *Візуальна система:* забезпечує сприйняття форми, розмірів, кольорів предметів, визначення відстані від них, їхнього взаємного розташування в просторі, рухів тощо.

Якщо виявлено *ознаки гіперчутливості:* дитина не терпить яскравого світла, відчуває зміни в освітленні; уникає погляду співбесідника; кидає предмети і дивиться як вони падають; відчуває труднощі зі знаходженням потрібного одягу, коли його багато; відволікається на деталі.

Якщо спостерігаються *ознаки гіпочутливості:* дитина шукає додаткові візуальні стимули; полюбляє дивитися на предмети, що крутяться; має труднощі зі знаходження візуальної пари предметів (парних карток, пари для рукавички, шкарпеток); важко знаходить гудзики та блискавки на одязі.

Як врівноважити ознаки порушень: розвивальне середовище дитини - впорядковане. Уникати неприродних кольорів. Бажано, щоб стіни у приміщенні, де перебуває дитина, були різнокольоровими, але без набридливих візерунків, пастельних природних відтінків – це зменшить навантаження на дітей з гіперчутливістю до візуальних стимулів. Пропонуйте ігри і вправи на зорове порівняння, пошук предметів, схожих за кольором та формою.

5. *Аудіальна система:* слухова система виконує дві важливі функції – сприймання звукових коливань, підтримання рівноваги і регулювання положення та рухів тіла в просторі.

Якщо виявлено *ознаки гіперчутливості*: дитина уникає гучних звуків; починає співати, гудіти або говорити, коли довго чує гучні звуки (так вона заглушає шум, який її лякає чи дратує); лякається певних неприємних звуків (гудіння пілососа, фена), може заплакати, почувши їх; швидко відволікається на звуки.

Якщо спостерігаються *ознаки гіпочутливості*: дитина має проблеми зі звуковимовою; розрізненням фонем; постійно шукає звукові стимуляції; збільшує гучність звуку в електронних приладах.

Як врівноважити ознаки порушень: варто пропонувати дітям слухати звуки сидячи, лежачи, стоячи. Пропонуйте для слухання звуки природи (вітер, дощ, спів птахів, шум хвиль). Слухайте разом класичну і сучасну музику. Долучайте до самостійного музикування, давайте грати на інструментах. Досліджуйте разом з малятами, які звуки видають побутові предмети (кастрюля, склянка, ложки, тарілки). Визначайте, звідки йде звук.

6. *Ольфакторна система*: смакова й нюхова - забезпечує сприйняття смаків та запахів.

Якщо виявлено *ознаки гіперчутливості*: дитина не любить сильних запахів та вираженого смаку; вибіркова в їжі; відчуває нудоту на певний смак чи запах.

Як врівноважити ознаки порушень: з повагою ставтеся до гіперчутливості дітей. Ознайомлюйте їх тільки з приємними смаками та ароматами. Грайте в ігри на розпізнання смаків і запахів, але уникайте надто сильних концентрацій [5].

Дотримуючись рекомендацій щодо впровадження методу сенсорної інтеграції, корекційний педагог створить сприятливі психолого – педагогічні умови для мовленнєвого розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заплатинська А. Становлення поняття «сенсорна інтеграція» у корекційній педагогіці. *Корекційна та соціальна педагогіка і психологія*. 2013. № 23 (1). С. 48–57.

2. Олійник О. . Сенсорна інтеграція дітей з розладами спектру аутизму. Кам'янець-Подільський : ПП Волощук В., 2017. 112 с.
3. Сенсорна інтеграція. URL: <https://www.childneurologyinfo.com/sensory.php>. (дата звернення: 11.09.2022).
4. Сенсорна інтеграція: розкладаємо по полицках. URL: <https://epsiholog.m CFR.ua/678834> (дата звернення: 13.09.2022).
5. Фаласеніді Т., Козак М. Порушення сенсорної інтеграції у дітей з особливими потребами. *Молодий вчений*. 2017. № 9 (49).

Коробко Ю.В.

*асистент кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

Хоменко Т.П.

*здобувач освітньо-кваліфікаційного
рівня “Молодший спеціаліст”
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

ВПЛИВ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ-ЛОГОПАТАМИ

Дієвим впливом на виправлення та корекцію мовленнєвого порушення дитини – логопата є використання дидактичних ігор на різних етапах корекційної роботи. Необхідно обирати ефективні форми, методи, прийоми і засоби виправлення мовного дефекту дошкільника.

Проблему корекції дитячого мовлення у логопедичній науці вивчали ряд дослідників: Виготський Л., Хватцев М., Вінарська Е., Власова Т., Волкова Л., Левіна Р., Марченко І., Пенькова Є., Ревуцька О., Соботович Є., Тарасун В., Шеремет М., Рібцун Ю. Науковці визначили шляхи, розробили методики

корекції мовлення дітей дошкільного віку та використання ігрових практик. Українські логопеди, дефектологи Бадер В., Колупаєва А. та Паскаль О., організували дослідження по визначенню впливу ігрової діяльності на ефективність корекційного впливу на мовленнєвий дефект дитини дошкільного віку.

Саме, дидактична гра – являється однією із форм корекційного впливу логопеда на дитину при організації відновлювального етапу корекції. Під час використання дидактичної гри створюються такі педагогічні умови, при яких кожна дитина отримує можливість через ігрові завдання та вправи слідкувати за правильною звуковимовою. Такі дидактичні ігри варто використовувати на підготовчому етапі корекційної роботи під час автоматизації та диференціації звуків [1]. Психолог Л.С. Виготський вважав дидактичну гру сприятливим середовищем для зародження пізнавальних сил дитини і як основу для перетворення ігрових дій через психіку, основним доступним засобом навчання і виховання дитини, що можна використовувати й у корекційно – відновлювальній роботі з дітьми [5]. Дидактична гра, як форма діяльності дитини, сприяє гармонійному розвитку психічних процесів, особистісних рис, інтелекту та мовлення.

Діти-логопати із порушенням звуковимови у більшості своїх випадків інтелектуально здорові, отже, потреби у грі мають такі ж самі, як і їхні однолітки. Таким чином, можна сформулювати два основних завдання по використанню дидактичних ігор, які стоять перед корекційним педагогом у його роботі з дошкільниками, які мають вади вимови звуків:

1. Логопеду необхідно застосовувати різні дидактичні ігри у корекційно - відновлювальній роботі, і разом з цим, пам'ятати про значення ігрової діяльності у цілому, як засобу фізичного, розумового, естетичного та морального виховання дітей.

2. При проведенні дидактичної гри або дидактичного ігрового завдання логопеду необхідно враховувати особливості ступеня мовного порушення звуковимови та етап корекційної роботи.

За допомогою дидактичних ігор відбувається активне сприймання запропонованого освітнього матеріалу дитиною. Такі ігри вимагають зосередженості уваги, кмітливості, влучності та швидкості згадування, активності й адекватного використання мови. Дидактична гра, як форма корекційної роботи в логопедичній галузі виступає перш за все, як засіб для виправлення мовних вад. Ця форма роботи є найдоступнішою для сприймання дитиною, тому і найефективнішою у корекції мовленнєвих вад.

При організації дидактичних словесно - мовленнєвих ігор та вправ у корекції звуковимови необхідно притримуватися правил, а саме:

- 1) ігри не повинні бути довготривалими по часу (5-10хв.);
- 2) вони мають проводитися у неспішному темпі, для того, щоб дитина мала можливість зрозуміти завдання, свідомо виправити помилки, а дорослий - допомогти їй у цьому;
- 3) гра повинна бути доступною для розуміння дитиною;
- 4) гра може бути частиною загальноосвітнього та логопедичного заняття або проводитися у один із режимних моментів;
- 5) у грі треба домагатися активної мовної участі дитини, при цьому стимулювати її рухову активність;
- 6) у процесі гри дорослий приймає активну участь: під час гри вносить необхідні корективи у висловлювання та звуковимову дитини - логопата, а наприкінці обов'язково заохочує дитину, відмічає найбільші успіхи та досягнення, а на наступний раз проводить новий варіант гри для зацікавлення та ефективності [4].

Результат гри сприймається дитиною як досягнення (відгадування загадок, придумування слів на заданий звук тощо). Для логопеда результатом гри є рівень засвоєння дітьми правильної вимови звуків. При підведенні підсумку гри необхідно відмітити досягнення дитини, проявити делікатність і оптимістичне відношення до їх можливостей [3].

В процесі дидактичної гри логопед розвиває мовленнєву активність дітей, заохочує правильні відповіді на підставі запитання, виховує витримку. При

цьому відбувається активна співпраця з вихователями логопедичної групи та батьками дитини – логопата. Необхідно надавати їм рекомендації щодо використання дидактичних ігор для мовленнєвої активності у повсякденному житті дитини.

Розглядаючи питання про ефективність дидактичних мовних ігор в логопедичній роботі професор М.Ю Хватцев вказує, що вони сприяють:

- покращенню вимови звуків;
- співдружності педагога з дитиною;
- бажанню оволодіти тими чи іншими мовними навичками;
- руйнуванню старих і набуванню нових навичок мовлення;
- застосуванню нових мовних навичок у повсякденному житті [2].

Використання дидактичних ігор в корекційній роботі з дітьми, які мають вади у звуковикові, дає можливість:

- забезпечити психологічний комфорт на занятті;
- забезпечити розвиток емоційно-вольової сфери дітей, їх морально-вольових якостей;
- активізувати і відновити вищі психічні функції;
- поліпшити слухову увагу і пам'ять, прискорити швидкість запам'ятовування;
- підвищити мовленнєву мотивацію [5].

Виходячи з вище викладеного, використання дидактичних ігор у корекційній роботі з дітьми – логопатами, підвищує результативність виправлення мовленнєвих вад дитини, урізноманітнює логопедичні форми та засоби впливу на дефект, покращує сприймання та відтворення дидактичного матеріалу дитиною дошкільного віку. Систематичне впровадження різних видів мовленнєвих дидактичних ігор та завдань у корекційну роботу з дітьми – логопатами сприяє розширенню форм роботи з батьками та вихователями логопедичних груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берн Е. Ігри, у які грають діти. Харків : Книжк. Клуб “Клуб Сімейн. Дозвілля”, 2016. 256 с.
2. Дидактичні ігри та вправи у логопедичній практиці.
URL: <https://vseosvita.ua/library/movni-igri-v-logopedicnij-roboti-z-ditmi-dizartrikami-126291.html>. (дата звернення: 15.09.2022).
3. Рібцун Ю. Використання дидактичних ігор на підготовчій роботі з корекції мовлення в молодшій логопедичній групі для дітей із ЗНМ. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання*. 2010. № 4. С. 30–33.
4. Савченко М. Вплив ігрової діяльності на виховання самостійності в дітей дошкільного віку. *Наука і освіта*. 2011. № 8. С. 358–361.
5. Шеремет М. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. Київ : Вид. Дім "Слово", 2016. 672 с.

Носкіна Л. М.

*викладач дошкільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

Задоя М. А.

*здобувач вищої освіти
освітнього ступеню „Молодий спеціаліст“
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ НА ЗАНЯТТЯХ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ТА КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЄВОГО СПІЛКУВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ідеї модернізації дошкільної освіти спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку, самореалізації кожної дитини, формування її

компетентностей та ціннісного ставлення до світу, до самої себе. Саме на це орієнтує педагогів Базовий компонент дошкільної освіти.

Серед багатьох важливих завдань, які стоять перед закладами дошкільної освіти та спрямовані на різнобічний розвиток дитини, значне місце посідає формування мовленнєвої культури дітей, якісне підвищення рівня володіння ними рідною мовою. У зв'язку з цим зростає роль досліджень, спрямованих на пошук шляхів оптимізації процесу мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Важливе місце в цій проблемі посідають питання виховання правильної вимови. Радість спілкування дитини з довкіллям неможливо замінити нічим. Але іноді вона буває потьмарена незадоволенням собою, вимушеним відчуженням через нехай навіть незначні вади у вимові. З роками дитина більше відчуває свій недолік і, усвідомлюючи відмінність від інших, стає невпевненою, сором'язливою, або навіть замкнутою. А це, певна річ, ускладнює його стосунки з однолітками і може негативно позначитися на психіці.

Практика дошкільних закладів засвідчила, що дана проблема постає дуже гостро, хоча саме дошкільний вік є сензитивним періодом мовленнєвого зростання.

Зупинимось на системі корекційної роботи. Роботу слід проводити крім занять, в різних заходах дня, декілька раз в день індивідуально, парно або з підгрупою дітей. Роботу потрібно проводити на різних типах занять: фронтальних (з усією групою), групових (з підгрупами), індивідуально-групових (4-8 дітей) та індивідуальних (1-4 дітей); за характером на інтегрованих, комплексних (2 рази в тиждень), тематичних (1 раз в квартал), підсумкових та контрольних. На заняттях реалізувати такі завдання виховання звукової культури мовлення:

- розвиток артикуляційного апарату (м'язів мовленнєвого апарату);
- ознайомлення дітей з будовою мовленнєвого апарату;
- розвиток мовленнєвого дихання;
- розвиток фонематичного слуху;
- оволодіння правильною вимовою усіх звуків рідної мови;

- удосконалення дикції;

- розвиток інтонаційної виразності мовлення (інтонація, темп, тембр, сила голосу, мелодика, наголоси тощо).

Всі завдання виховання звукової культури здійснюються в єдності і забезпечують формування у дітей фонетичної компетенції.

Будувати систему роботи по вихованню правильної звуковимови у дітей даного віку потрібно згідно етапів звуковимови.

I Підготовчий етап (уточнення рухів органів артикуляційного апарату, необхідних для вимови того чи іншого звуку, розвиток мовного дихання, розвиток фонематичного слуху). Наприклад: вправа "Смачне варення".

II Етап появи звуку (уточнення вимови ізольованого звуку або його виклик шляхом наслідування, казки Веселого Язичка).

III Етап автоматизації звуку (уточнення правильної вимови звуку в складах, словах, фразовій мові, текстах).

Потрібно дотримуватись структури тематичного заняття

I частина заняття. Повторювали одне завдання по вихованню звукової культури мови, яке виконувалося на комплексних заняттях, що передували тематичному (наприклад: пригадують пісеньку кульки ш-ш-ш).

Або пропонували вправу на підготовку органів артикуляційного апарату до вимови "нового" звуку, вправу на дихання, розвиток фонематичного слуху.

II частина заняття.

1. Уточнення вимови звуку або знайомство зі звуком.

(розповідь зі звуконаслідуванням, інсценівка; казка Веселого Язичка).

2. Багаторазове повторення звуку.

3. Вимова ізольованого звуку дітьми.

4. Вимова звуку в складах .

5. Вимова звуку в словах.

6. Вимова звуку у фразовій мові.

7. Знаходження звуку в словах, що вимовляє вихователь.

Крім роботи по звуковимові на цьому занятті виконуються одночасно і інші завдання по формуванню фонетичної компетентності (робота з розвитку мовного дихання, слуху, виразності мовлення та інші)

ЗАВДАННЯ: до заняття визначали так:

- завдання по звуковикові (конкретно вказується),
- інші завдання по формуванню фонетичної компетентності.

Наприклад: Вчити вимовляти звук (ж) ізольовано. Розвивати інтонаційну виразність, артикуляційний апарат. Виховувати взаємопідтримку.

Якщо проводимо інтегроване заняття або предметне комплексне заняття, то фрагмент заняття по формуванню фонетичної компетентності будемо так: визначаємо 2 – 3 завдання по вихованню звукової культури мови і підбираємо методи для їх виконання.

Якщо одне із завдань – робота над вимовою звука, то проводиться лише частина тематичного заняття (наприклад: показ і пояснення артикуляції звука вихователем, вимова ізольованого звуку дітьми), решта на іншому комплексному занятті (у відповідності із етапами звуковимови).

Обов'язково з дітьми додатково щоденно проводити індивідуальну роботу з дітьми, які не вимовляють певний звук, при цьому добре було б поєднувати різноманітні методи, прийоми навчання, поступово ускладнювати доступний матеріал. Крім цього проводити міні заняття декілька раз в день індивідуально, парно або з підгрупою дітей та систематично провидити цю роботу в різних заходах дня. Завершальним етапом роботи над звуком буде тематичне заняття по формуванню фонетичної компетенції.

Отже, корекційну роботу на заняттях з розвитку мовлення та культури мовленнєвого спілкування в закладі дошкільної освіти потрібно будувати спираючись на принципи комплексного підходу, системності, послідовного, поетапного формування навичок звуковимови, диференційованого підходу, онтогенетичного, етіопатогенного, комунікативності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти К. : Видавництво, 2021
2. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник / За ред. А.М. Богуш. Друге видання, доповнене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011
3. Богуш А.М. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку: Програма та методичні рекомендації. К.: ІЗМН, 1997. 112 с.

Барська Т.О.

*викладач природничих дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: КРОК ЗА КРОКОМ

Інклюзивна освіта – це така частина освітньої політики будь-якої прогресивної держави, яка відображає рівень захищеності прав людини. Поступово такої політики почала дотримуватися й Україна. Інклюзивна освіта – це, перш за все, привертання уваги суспільства до унікальності та цінності кожної дитини, наголос на повазі до іншої людини та прийнятті її особливостей, усвідомлення кожним громадянином забезпечення необхідності якісних освітніх послуг для всіх дітей без виключення. Це стосується батьків, самих дітей, працівників освіти тощо. Таким повинно бути бачення інклюзивної освіти на практиці. Інклюзивне навчання часто асоціюють з інтернатами, де діти зібрані зі схожими проблемами, де сформовані групи, в яких проходить навчання за спеціальними програмами та під контролем фахівців, які спеціалізуються на роботі саме з такими дітьми. Відповідно, діти змушені проживати в таких закладах з причини обмеженої кількості спеціалізованих шкіл і спеціалістів, які б могли забезпечувати достатньо високий та гідний виховний та навчальний процес. Але в сучасному суспільстві головне завдання інклюзії – це зробити так, щоб кожна дитина відчувала себе

комфортно та не була виключеною з освітніх, культурних і соціальних аспектів життя країни. Саме з такою метою у 2001 році в Україні створили проект соціальної адаптації та інтеграції у соціумі дітей з особливими потребами через організацію їх навчання у звичайних загальноосвітніх закладах. З цих пір в країні почалось активне залучення інклюзивних дітей у загальний освітній процес.

У 2017 році в Україні прийняли Закон про інклюзивну освіту, в якому прописали права дітей. Кожна дитина має право безкоштовно навчатися у будь-якому освітньому закладі, незалежно від наявності групи інвалідності. У Законі чітко сформульовані права дітей, де навчальний та виховний процеси повинні бути підлаштовані під дитину, а не навпаки. Для цього створено ряд змін в дитячих садках та школах з інклюзивними групами, а саме:

- встановлення пандусів;
- забезпечення достатньої кількості навчально-методичних посібників, дидактичних матеріалів для інклюзивного навчання;
- реалізація потреби індивідуального навчання;
- облаштування навчальних кімнат з можливістю проведення спеціалізованої корекційної, психоло-педагогічної та розвитково-адаптивної роботи та терапії;
- врахування потреб дитини в адаптуванні програм, форм та методів навчання;
- безперешкодне зарахування в інклюзивні групи та класи загальноосвітніх навчальних закладів.

В інклюзивній групі під час навчання з дитиною поряд перебуває фахівець, який є гнучким, лояльним та чутливим до особливостей дитини.

У інклюзивно зорієнтованому середовищі будь-яка дитина, тим паче діти з особливими освітніми потребами, повинна відчувати себе повноцінною частиною колективу, повноцінним учасником подій, які відбуваються навколо. Вихованці та їхні батьки повинні брати участь у всіх навчально-виховних процесах. В свою чергу співробітники дитячого закладу мають навчати,

виховувати, заохочувати, залучати, підтримувати, розуміти, допомагати всім дітям, без виключення. Для реалізації такого підходу працівники закладу повинні мати відповідну кваліфікацію та ресурси. Таким чином для реалізації цих ключових аспектів інклюзивної освіти необхідним є розробка та впровадження ефективної державної політики в даній сфері. Великим проривом в цьому напрямку в Україні було залучення значного державного фінансування з метою створення рівних умов для дітей з особливими освітніми потребами.

Ще одним із важливих кроків по удосконаленню роботи інклюзивно-ресурсних центрів було створення в 2021 році Кабінетом Міністрів України плану заходів на найближчі 2 роки для безбар'єрного простору в межах реалізації програми Національної стратегії. З цією метою впроваджуються понад 250 проектів для вдосконалення та поширення інклюзивної освіти в Україні.

Відтак, відвідування дитиною з особливими освітніми потребами інклюзивної групи в дитячому навчальному закладі – це є успішний початок для майбутнього ефективного навчання в школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міністерство освіти та науки України: Інклюзивне навчання: веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya> (дата звернення: 12.10.2022)

2. Міністерство освіти та науки України: Інклюзивно-ресурсні центри в Україні впроваджуватимуть європейські стандарти безбар'єрності – рішення Уряду від 21 липня 2021 р. : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/inklyuzivno-resursni-centri-v-ukrayini-vprovadzhuvatimut-yevropejski-standarti-bezbaryernosti-rishennya-uryadu> (дата звернення: 10.10.2022)

3. Глущенко К. Інклюзивна освіта в Україні: засади та розвиток 02.09.2021: веб-сайт. URL: <https://buki.com.ua/news/inkluzyvna-osvita/> (дата звернення: 10.10.2022)

Вініченко К. І.
практичний психолог
Центру розвитку дитини „Дельфін“
м. Новоград-Волинський
спеціаліст I категорії

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В ЗДО: ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ТА МЕТОДИ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Кожна дитина – особлива, це беззаперечно. Але все ж є діти, про яких говорять "особливі" не для того, щоб підкреслити унікальність здібностей, а задля того, щоб відмітити ті особливі потреби, які відрізняють їх від інших дітей. Незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, кожна людина має право на повноцінне життя, освіту, якість якої не відрізняється від якості освіти решти людей. Саме цей принцип є основним в організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Успішний розвиток дитини із особливими освітніми потребами залежить від умов сімейного виховання, водночас дуже важливо вчасно включити дитину у корекційно-розвивальний процес у дитячому садку. Це може бути спеціальний дошкільний навчальний заклад, або інклюзивна група у закладі дошкільної освіти. У будь-якому випадку дитина буде навчатися в умовах, які забезпечать ранню корекцію її психофізичного розвитку. Для того, щоб корекційний розвиток і навчання проходили успішно необхідна соціалізація таких дітей в ЗДО.

Переживання дитиною емоційного благополуччя є головною умовою її нормального формування. Емоційне благополуччя свідчить про те, що дитина задоволена своєю діяльністю, взаєминами в дитячому колективі, керівництвом з боку дорослих.

Вивчення емоційного благополуччя, останнім часом набуває все більшої актуальності, особливо це стосується дошкільнят із особливими освітніми потребами в період перебування їх у дошкільному закладі. Інтерес цей викликаний тим, що кількість таких дітей постійно збільшується. Від цього багато в чому залежить результативність психологічної діяльності, сформованість знань, умінь, навичок у дітей, що сприяють подальшій соціалізації інклюзивних дітей. Формування у дітей соціальної компетентності прямо пов'язане з розвитком емоційної регуляції дитиною своєї поведінки та діяльності. У моральному вихованні та формуванні міжособистісних стосунків провідну роль відіграють соціальні емоції. Моральний розвиток дитини, формування в неї навичок соціальної компетентності, виховання почуттів варто розпочинати з розвитку її емоційної сфери. Важливим у становленні особистості маленької людини є розуміння нею власних почуттів і емоцій. Свою індивідуальність дитина виявляє через можливість виражати емоції та почуття, програючи ситуації самовираження. Також варто розвивати у дошкільників здатність до емпатії, чутливість до емоційного стану інших людей.

Протягом останніх років в закладах дошкільної освіти звичайного типу все більше і більше з'являються інклюзивні групи. В нашому закладі 2 таких групи, по 3 дитини у кожній. Тому маю можливість подітись досвідом з чого можна розпочати свою роботу практичного психолога з дітьми з ООП.

Психологи, які починають працювати з дітьми з ООП, зіштовхуються з безліччю труднощів: по-перше з такими дітьми важко знайти контакт; по-друге, традиційні прийоми корекції не завжди ефективні. Робота з дітьми з ООП вимагає постійного оновлення колекційного процесу та впровадження інноваційних корекційних технологій, мета яких: формування компетентностей – різнопланових навичок адаптації до сучасного життя та соціалізації; формування готовності до самобереження через самодисципліну та мобілізацію особистісних сил та можливостей організму; формування уявлення про багатовимірність освітнього та корекційного процесу.

Кваліфікований і творчо налаштований психолог завжди знайде можливість на базі традиційних методів корекції, які роками давали йому високі показники розвитку, знайти шляхи підвищення ефективності своєї роботи завдяки використанню новітніх технологій.

Нетрадиційні методи роботи, які можна використовувати у корекційно-розвивальній роботі для дітей з ООП [1, с. 52]:

- ✓ Технологія раннього навчання Глена Домана;
- ✓ Методика Су-джок терапії;
- ✓ Методика Марії Монтессорі;
- ✓ Пальчиковий театр;
- ✓ Тісто пластика;
- ✓ Логоритміка;
- ✓ Ниткографія;
- ✓ Елементи методу АВА-терапії.

Арттерапевтичні методики:

- ✓ Музикотерапія;
- ✓ Кольоротерапія;
- ✓ Пісочна терапія;
- ✓ Крупотерапія.

Система неперервної спеціальної допомоги, що охоплює всі етапи життя, дає найефективніші результати у роботі з дітьми з ООП. Головне не боятися експериментувати, шукати індивідуальний підхід та урізноманітнювати свій психологічний інструментарій.

Дуже важливо навчити дитину з самого дитинства не засуджувати інших і не боятися «особливих» дітей, вміти співчувати, бути толерантними. Поговорити з дошкільниками про важливе допоможуть добрі мультфільми, в яких закладена глибока ідея:

- ✓ “Подарунок”
- ✓ Мультфільм “Про Діму”
- ✓ “Маленька каструлька Анатолія”

✓ “Акуратна історія”

✓ “Струни”

✓ “Тамара”

✓ “Секрет Маела”

✓ “Дивовижні речі трапляються” для педагогів, щоб краще зрозуміти дітей з особливими освітніми потребами, раджу переглянути такі фільми: 1.

Серфер душі (2001 р., США, драма);

✓ 2. Та, що створила чудо (1962 р., США, драма);

✓ 3. Сьогодні я піду додому один (2014 р., Бразилія, драма, мелодрама);

✓ 4. Зірочки на землі (2007 р., Індія, драма);

✓ 5. Я теж (2009 р., Іспанія, драма);

✓ 6. Антон тут поряд (2012 р., Росія, документальний).

✓ Поради педагогам, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами:

✓ 1. Батьки мають право володіти усією інформацією, що стосується їхньої дитини, і обов’язок фахівця – надавати таку інформацію.

✓ 2. Інформацію треба подавати батькам зрозумілою мовою, доступно.

✓ 3. Завдання педагогів – не просто дати інформацію, а й бути готовими роз’яснити її, дати відповіді на запитання, якщо потрібно, ще раз повернутися до конкретної теми на запит батьків.

✓ 4. Намагатися наблизити навчальні завдання до потреб і можливостей дитини з ООП.

✓ 5. Сприяти створенню у дитячому колективі атмосфери доброзичливості, справедливості й терпимості.

✓ 6. Надавати індивідуальну підтримку, але при цьому не відокремлювати дітей з ООП від основної групи дітей.

✓ 7. Педагоги повинні також усвідомлювати, що батьки сприймають інформацію дещо іншим, «емоційним» каналом зв’язку, а тому бути чутливими

до того, що ті ж факти, які вони можуть сприймати одним способом, батьки можуть сприймати зовсім по іншому. Тому фахівцям важливо бути особливо тактовними, коли представляють інформацію, намагатися не просто подавати інформацію, а й бути чутливими до того, як її сприймають батьки.

- ✓ 8. Співпрацювати з усіма учасниками команди супроводу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діти з розладами аутистичного спектра: план корекційно-розвиткової роботи / авт. кол.: Л.О. Юрченко, Л.В. Олтаржевська, Т.А. Малюченко та ін.; упор. В.В. Семизорова. Вид. 4-те, без змін, Тернопіль: Мандрівець, 2020. 104 с.
2. Посилання на інтернет джерела: <https://dytpsyholog.com/2015/06/15/>

Черненко Л.П.
*викладач – методист,
викладач вищої кваліфікаційної категорії
КЗ „Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж ім.Т.Г. Шевченка
Черкаської обласної ради“*

РОЛЬ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК В РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

На особливу роль дрібної і загальної моторики в мовленнєвому та інтелектуальному розвитку дітей вказував відомий вчений В. О. Сухомлинський [5]. В.А. Сухомлинський сказав: «Чим більше впевненості в руках дитячої руки, тим краща мова дитини, чим більше майстерності в дитячій руці, тим розумніша дитина».

Різні пальчикові гімнастики допомагають розвивати чутливість нервових закінчень на подушечках пальців рук, що з одного боку готує руку до письма, а з іншого – стимулює мовленнєвий центр головного мозку.

Дослідженнями вчених різних країн встановлено, що рівень розумової діяльності, розвиток мови дітей знаходяться в прямій залежності від ступеня сформованості тонких рухів пальців рук. Заняття по розвитку дотику і дрібної моторики допомагають надавати позитивну дію на кору головного мозку. Систематичні вправи по тренуванню руху пальців являються сильним засобом підвищення працездатності головного мозку. Рівень розвитку мови у дітей завжди знаходиться в прямій залежності від ступеня розвитку рухів пальців рук. Робота з розвитку дрібної моторики повинна проводитись систематично, адже саме тоді буде досягтися значний ефект від цих спеціальних вправ. Завдання з розвитку рухів пальців рук повинні приносити дитині радість та не викликати больових відчуттів, перевтомлення і перенапруження. На сьогоднішній день, заходи з розвитку дрібної моторики рук повинні обов'язково включатися в систему корекційно - розвивального навчання дітей.

В корекційній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами застосовуються різноманітні методи та засоби, достатньо поширеними і найбільш дієвими є вправи та ігри, що спрямовані саме на розвиток дрібної моторики рук.

Ігрові вправи можна розділити на невеликі групи:

- Вправи, що розвивають координацію рухів пальців рук. «Моя сім'я», «Пальчики вітаються».
- Вправи, що розвивають взаємодію між півкулями мозку:
- «Симетричні малюнки» — малювати в повітрі обома руками дзеркально симетричні малюнки.
- «Горизонтальна вісімка» — намалювати в повітрі в горизонтальній площині цифру вісім три рази – спочатку однією рукою, потім іншою, потім обома руками.
- Ігри з пальчиками без предметів з мовним супроводом.
- Вірші, що супроводжують вправи, — Вони вчать чути рифму, наголоси, ділити слова на склади.

- Вправи для масажу або самомасажу рук:
  - вправи з м'ячем-їжачком;
  - горіхами.

Ураховуючи оздоровчий вплив на організм стану дрібної моторики кожного пальця, потрібно вчити ще з раннього віку координовано і спритно ними маніпулювати. Варто звертати увагу на опанування простими, але водночас життєво важливими вміннями – тримати чашку, ложку, олівці, вмиватися.

Важливою частиною роботи з розвитку дрібної моторики є пальчикова гімнастика. Адже вони вирізняються емоційністю, їх можна проводити як в освітньому закладі так і вдома. Вони дуже захоплюючі і сприяють розвитку пізнавальних процесів, мовлення та творчої діяльності. Пальчикові вправи начебто відтворюють реалії навколишнього світу – предмети, тварин, людей, їх діяльність, явища природи. [3]

Починати роботу з розвитку дрібної моторики потрібно з самого раннього віку. Вже в дитячому віці можна виконувати масаж пальчиків, впливаючи тим самим на активні точки, пов'язані з корою головного мозку. У ранньому і молодшому дошкільному віці потрібно виконувати прості вправи, супроводжувані віршованим текстом, не забувати про розвиток елементарних навичок самообслуговування: застібання і розстібання гудзиків, зав'язування шнурків. І, звичайно, в старшому дошкільному віці робота по розвитку дрібної моторики і координації рухів руки повинна стати важливою частиною підготовки до школи.

Систематична і цілеспрямована корекційно-розвивальна робота забезпечує вирішення основних завдань: виправлення відхилень і порушень розвитку, вирішення труднощів розвитку; попередження відхилень і труднощів у розвитку; оптимізація, стимулювання, збагачення змісту розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк Жанна Василівна Дидактичний посібник «Вправні пальчики». Джерело: osvitasv. Com
2. Васичкин В.И., Васичкина Л.Н. «Детский массаж», С-П.: Полигон, 2000.
3. Значення дрібної моторики для розвитку дитини.
<https://bilochka31.org.ua/znachennya-dribnoyi-motoriki-dlya-rozvitku-ditini/>
4. Особливі діти в умовах загальноосвітньої школи (досвід закладів освіти Дніпровського району м. Києва). Практично-методичний посібник / Упорядник Сидоренко Н.А. К.: РНМЦ Дніпровського району, 2015. 64 с.
5. Сухомлинський В. О. Квітка сонця / В. О. Сухомлинський. Х. : Школа, 2015. – 240 с.

Годзь Т.О.

*викладач образотворчого мистецтва
та трудового навчання
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

Пустовойтова В.В.

*здобувач вищої освіти
освітній ступінь „Бакалавр“
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м. Кременчук*

НЕТРАДИЦІЙНІ ПРИЙОМИ МАЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Питання навчання дітей з особливими освітніми потребами сьогодні є актуальним в Україні. У зв'язку з цим удосконалюється мережа навчальних закладів компенсуючого типу, в яких перебувають діти з особливостями психофізичного розвитку. Разом з цим, широкого розвитку набуває й інклюзивна освіта, яка передбачає, що діти з особливими освітніми потребами

відвідують звичайний навчальний заклад, ростуть разом із однолітками. Досвід інших країн показує, що діти, які навчаються в загальноосвітніх навчальних закладах, отримують більш повну освіту, вони більш комунікабельні, більш охочі до спілкування і краще пристосовуються до соціального життя, ніж ті, хто навчається вдома або в спеціальних установах.

Сьогодні, коли кількість дітей з особливими освітніми можливостями зростає, вкрай актуальним є пошук нових форм розвивальної та корекційної психолого-педагогічної допомоги для них. Держава забезпечує таким дітям доступ до будь-якого типу навчального закладу.

Для дітей малювання - це захоплюючий світ яскравих і чудових образів. Дитячі малюнки вражають дорослих своєю безпосередністю, оригінальністю та нестримною фантазією. Нетрадиційні техніки малювання викликають особливий інтерес у дітей. Процес творчості нетрадиційними інструментами не складний і нагадує цікаву гру, а результат завжди позитивний, незалежно від здібностей чи таланту дитини.

Питання використання та впливу нетрадиційних прийомів і технік малювання на самовираження дитини описали такі науковці як В. Городиська, О.Половіна, Л.Полякова, В. Рагозіна, Л.Шульга та. Творчий розвиток дітей є цікавою сферою досліджень і завжди залишатиметься актуальним, оскільки цей напрям постійно розвивається.

Оволодіння нетрадиційними техніками малювання дозволяє юним художникам відійти від предметного зображення та виразити у своїх малюнках свої почуття та емоції, надаючи свободу діяльності та впевненості дітям. Різноманітність способів самовираження дає дітям можливість вибору та сприяє розвитку творчості і таланту. Спостерігаючи за дітьми на заняттях з образотворчого мистецтва та під час вільної художньої діяльності, ми помічаємо, що багато дітей бояться свого звичного способу малювання, кажучи, що вони не вміють малювати або що у них не виходить.

Таким чином, застосовуючи нетрадиційні прийоми, можна підвищити інтерес дітей до малювання та відійти від звичних пензля та олівця,

експериментувати з іншими візуальними матеріалами та методами малювання. Нетрадиційні техніки малювання на заняттях та у повсякденній діяльності дуже захоплюючі та сповнені сюрпризів для дітей. Вони знайомляться з новими матеріалами для малювання і намагаються повторити дію знову і знову. І чим вдалішою є дія, тим частіше діти з радістю повторюють її, ніби демонструючи свій успіх, і тим більше їм приємно привернути увагу дорослих до своїх досягнень. Особлива цінність цих методів полягає в тому, що вони дають можливість дітям реалізувати свої творчі задуми та швидко досягти бажаного результату діяльності.

Для творчого розвитку дітей з особливими освітніми потребами важливо не пропустити сензитивний період. Дітей потрібно вчити звертати увагу, дивитися, слухати і аналізувати те, що відбувається навколо. Це вимагає гнучкості мислення, швидкої адаптації до нових ситуацій та креативних підходів до вирішення різних проблем, а не шаблонів і звичної поведінки.

Діти з особливими освітніми потребами потребують підвищеного самовираження через обмеження в спілкуванні та непорозуміння з однолітками. Саме нетрадиційні способи надають їм таку можливість.

Надзвичайно важливою є ще одна функція – арт-терапевтична, яка є перспективним напрямом педагогічної художньо-корекційної роботи з дітьми. Малювання з використанням нетрадиційних технік дарує дітям позитивні емоції, розкриває нові властивості відомих їм предметів, дивує непередбачуваністю [5 с. 48]. Таке малювання відрізняється від традиційного оскільки є спонтанним, творчим вираженням почуттів і не вимагає художніх здібностей ні від дитини, ні від дорослого. Зменшує напруження, допомагає подолати страх не впоратися, стимулює до творчості, відкриває приховані можливості, пробуджує ініціативу [4, с. 13–16].

При організації занять використовуються численні й різноманітні яскраві й привабливі зображувальні матеріали, аркуші паперу різної форми, фактури та кольору. Саме це істотно впливає на виразність малюнка і потребує від дітей

щоразу добирати нові засоби для малювання, продумувати колорит майбутнього твору.

Набір нетрадиційних технік зображувальної діяльності повинен відповідати віковим і психологічним можливостям дітей. Серед них часто використовуються різновиди кляксографії, малювання долонькою, пальчиком, кулачком, відтиснення зім'ятим папером, поролоном, сірниковою коробкою, склянкою, «печатками» з овочів. З часом додаються відбиття листям, малювання гілочкою, жорстким напівсухим пензлем, восковою крейдою чи свічкою, малювання з використанням шаблонів та трафаретів, чорно-білий граттаж, фроттаж, набрызк звичайний, монотипія предметна і пейзажна, живопис із розлитих фарб, малювання мильними бульбашками, тощо.

В таких техніках використовуються також нетрадиційні інструменти: тички різних розмірів, тонкі гілочки з дерева, поролон, печатки, штампи, палички від морозива, ватні кульки, ватні палички, зубні щітки, піпетки, йоржики для миття пляшок, гумки, пір'я, тощо.

Численність матеріалів та інструментів активізує уяву та фантазію дітей з особливими освітніми потребами. Кожна з цих технік - маленька гра, що дає дітям змогу відчувати себе розкутими, сміливими, неординарними, розвиває уяву, творчі здібності, надає повну свободу для самовираження.

Виходячи з вище викладеного, нами заплановане експериментальне дослідження впливу нетрадиційних прийомів і технік малювання на активізацію самовираження дітей з особливими освітніми потребами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти / авт. кол-в : А. М. Богуш, Г. В. Беленька, Г. В. Богініч та ін. Київ : Видавництво, 2012. 21 с
2. Базова програма «Я у Світі» (психолого-методичний супровід) / О. Л. Дроботій, М. Л. Кривоніс. Харків : Ранок, 2011. 224 с.
3. Дитина: освітня програма виховання для дітей від двох до семи років / Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 303 с.

4. Кожевнікова Т., Ганзевич І. Разом малюємо – мовлення активізуємо. *Палітра педагога*. 2018. № 2. С. 13–17.
5. Половіна О. Педагогічний супровід образотворчої діяльності дітей: розширюємо можливості, збагачуємо досвід. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 9. С. 45–50.
6. Чен Н. Надзвичайні вироби своїми руками Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». 2007. С. 168-188.
7. Шульга Л. Барвіста радість. Запоріжжя: Ліпе, 2017. 3 с.

Годзь Т.О.
*викладач образотворчого мистецтва
та трудового навчання
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С.Макаренка“
м. Кременчук*

ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Чисте, правильне мовлення – одна з найважливіших умов нормального психічного розвитку людини. За допомогою мовлення, спілкування дитина легко вступає в світ, що її оточує. На основі спеціально проведених дослідів було висунуто думку про те, що рухи пальців рук стимулюють розвиток центральної нервової системи і прискорюють розвиток мовлення дитини.

Мозкові центри людини, що відповідають за рух пальців і мовленнєву діяльність розташовані дуже близько, тому при формуванні дрібної моторики активізуються і сусідні відділи мозку, що відповідають за мову та інтелект.

Науковці розглядають кисть руки, як орган мовлення - такий самий, як артикуляційний апарат. І.Кант зауважував: «Рука – це мозок людини, що вийшов назовні». Доведено, що одним із показників нормального фізичного та нервово-психічного розвитку дитини є розвиток її руки, ручних умінь, дрібної

моторики. В.А. Сухомлинський справедливо стверджував: «Розум дитини знаходиться на кінчиках його пальців».

У дітей з особливими освітніми потребами спостерігається порушення нормального розвитку фізіологічних, психічних та суспільних функцій. Такі діти часто не знаходять контакту з однолітками або дорослими. Затримка в психічному розвитку виявляється в тому, що дитина повільно включається в навчальну діяльність, у неї виникають труднощі в оволодінні лічбою, письмом, читанням, запам'ятовуванням, спостерігаються порушення в мові, нездатність концентрувати на тривалій час увагу, підвищена збудливість [4, с. 156].

Формування правильної вимови у дітей – це складний процес, в якому дитина керує своїми органами мовлення, сприймає звернення до неї, контролює мовлення оточуючих та власне. Науковцями доведено, а практикою підтверджено, що розвиток дрібної моторики рук позитивно позначається на становленні мови, яка знаходиться в прямій залежності від ступеня сформованості та вдосконалення дрібної моторики рук. Чим більше дитина працює руками, тим краще розвивається мова, мислення, уява.

Накопичений досвід педагогів-практиків показує, що розвивати дрібну моторику рук можна не тільки в іграх та вправах, а й через художню ручну працю на заняттях у спільній або самостійній діяльності.

Художня ручна праця для дітей з особливими освітніми потребами є найважливішим засобом розвитку моторики пальців рук, що стимулює мовленнєвий розвиток дитини, підготовку руки до письма, є потужним засобом підвищення працездатності кори головного мозку, стимулом розвитку уваги, уяви, фантазії. Цим пояснюється актуальність обраної теми.

У процесі праці, маніпуляцій з матеріалами відбувається природний масаж біологічно активних точок, розташованих на долонях і пальцях рук. Під час занять формується загальна вмілість, удосконалюються рухи, що позитивно впливає на розвиток дитини в цілому. З іншого боку, вирішується більшість розумових завдань – рука діє, а мозок фіксує відчуття, поєднуючи їх із зоровими, слуховими, тактильними сприйняттями.

Діти з особливими освітніми потребами, маючи порушення просторового сприйняття, охоче займаються художньою працею. Дитина має можливість висловити в поробці свій внутрішній світ, думки, настрій, мрії, а паралельно з цим відбувається вдосконалення рухів рук та пальців.

Щоб сприяти розвитку пальців рук і, тим самим, розвивати мовлення дитини, можна запропонувати наступні напрямки художньої праці: виготовлення композицій з природного матеріалу, ліплення, аплікація, паперопластика, квілінг, фелтінг (валяння) та інші.

Починаючи ліпити, вирізувати і наклеювати, дитина безпосередньо впливає руками на матеріал (ліплення, обривання паперу) за допомогою предметів-знарядь (олівця, пензля, ножиць). Для цього потрібно володіти мінімумом технічних навиків поводження як з інструментом, так і з матеріалом. Формування рухів у процесі навчання ліпленню та аплікації включає навчання правильно тримати інструменти і користуватися ними, свідомо керувати рухами своїх рук.

Відмінним засобом для розвитку рухів пальців рук є робота з папером. М'яття, згортання, складання, відривання паперу (газети, серветки) – легка техніка роботи, доступна дітям з особливими потребами. Отримані грудочки-кульки або клаптики паперу є прекрасним матеріалом для створення композицій.

Діти з охоче працюють з різними видами паперу, так як папір легко піддається обробці і надає уявлення про те, що такий матеріал буває м'яким, жорстким, різної щільності, а це в свою чергу, дає можливість узгоджувати дії та зусилля руки.

Ліплення займає одне з основних місць у художній ручній праці. Через надання форми пластичному матеріалу (пластилін, глина, солоне тісто, вологий пісок, сніг) за допомогою рук і допоміжних інструментів масажуються певні точки на долонях, які в свою чергу активізують роботу мозку і розвивають інтелект дитини.

Займаючись ліпленням, у дитини формуються навички роботи двома руками, скоординованість рухів. Ця робота привчає дітей до тонкощів, тренуванні вказівного пальця, тому загладжування необхідно робити саме вказівним, а не великим пальцем. Методика «Пластилінові візерунки» використовується для вивчення сформованості операцій вдавлювання і розкочування. При ліпленні із солоного тіста у дітей задіяні всі м'язи руки, розвивається пальчикова моторика, виробляється спритність.

Аплікацією можна займатися тільки тоді, коли у дітей сформоване захоплення матеріалу трьома і двома пальцями, а також уміння досить точно поміщати предмет у певне місце, наприклад, при складанні аплікації або колажу з дрібних предметів – намистин, гороху, зерен злаків, квасолі, камінців.

Робота з природним матеріалом зближує дитину з природою. Такий матеріал діти обмацують, оглядають, досліджують, експериментують.

Діти середнього віку працюють із великим природним матеріалом – опале листя, засушені квіти, шишки, плоди каштана, горох, боби, квасоля, насіння гарбуза. У старшому віці, коли рухи руки у дітей стають більш точними, спритними, гнучкими можна працювати з дрібнішим природним матеріалом - насінням огірків, соняшнику, сухими риб'ячими плавцями, пелюстками троянд, лушпинням цибулі, корою дерев. З розвитком дитини використовуємо більш дрібне насіння моркви, редиски, риб'ячу луску, бісер.

Художня ручна праця, як і інші види діяльності, має велике пізнавальне, виховне та корекційне значення завдяки своїй наочності. Діяльність з папером, ножицями, глиною, фарбами, олівцями - це не тільки сенсорно-рухові вправи, а й поглиблення уявлення дітей про навколишні предмети, прояв розумової та мовної активності.

Отже, використання системного підходу у проведенні занять з художньої праці, різноманітних прийомів розвитку дрібної моторики рук сприятиме розвитку мови у дітей з особливими освітніми потребами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеєва О.В., Котелянець Ю.С. Художня праця. Київ: Видавничий світ «Освіта», 2013. 96с.
2. Веремійчик І.М. Трудове навчання Майстрик і Майстринка. Київ. «Інститут педагогіки». 2001. 127 с.
3. Холодй О. М. Особливості формування мовленнєвої компетентності дитини. Теорія і практика. Дитина з особливими потребами. Інклюзивна освіта. Дефектологія. Корекційна педагогіка. 2018. №4. С. 2–7.

Остапко Л. О.

*асистент кафедри
педагогіки, психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

Телятник А. С.

*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня „Бакалавр“
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

ЗНАЧЕННЯ ЛОГОРИТМІЧНИХ ІГОР ТА ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ТА ПСИХОМОТОРНОЇ ФУНКЦІЙ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

Оскільки мовлення дітей є однією з найважливіших психологічних функцій, то актуальність його розвитку у дітей дошкільного віку нині дуже висока. Лише володіючи мовленням, діти можуть усвідомлювати, планувати та регулювати свою поведінку. Мовленнєва діяльність створює необхідні умови для загального розвитку та соціалізації дітей.

З кожним роком, за спостереженнями логопедів, збільшується кількість дітей, які мають ознаки мовного порушення, що, в свою чергу, негативно

позначається на нервово-психічній діяльності дитини, її поведінці, та є серйозним бар'єром для оволодіння соціальними нормами та впливає на когнітивний розвиток.

На сьогодні існує багато різноманітних методів і прийомів для вирішення у дітей проблем пов'язаних з порушеннями мовлення. Одним із таких порушень виступає логопедична ритміка.

Логоритміка – це система музично-ритмічних вправ. Основами логоритміки є мова, музика, рух.

У педагогічній практиці логоритмічні вправи потрібні, щоб корекційна робота була більш ефективною. Вони сприяють не лише розвитку почуття ритму, нормалізують та регулюють темп мовлення, а й всебічно розвивають дитину, удосконалюють оволодіння руховими навичками, вміння орієнтуватися в навколишньому світі, розуміння сенсу поставлених завдань, вміння долати труднощі та творчо виявляти себе.

Вплив логопедичної ритміки на корекцію мовленнєвих порушень досліджували такі науковці: Н. Александрова, Г. Волкова, В. Гринер, Є.Кілінська-Евертовська, Н. Самойлова, Г. Шашкіна, Ю. Флоренська, та інші.

Загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ) – це складне порушення мовленнєвого розвитку, за якого у дітей порушено формування усіх компонентів мовленнєвої системи, що відносяться до її звукової та смислової сторони, при нормальному слуху та інтелекті.

Причинами виникнення ЗНМ є різні несприятливі фактори під час внутрішньоутробного розвитку (інтоксикації, токсикоз, порушення кровообігу плоду, несумісність крові за резус-фактором, захворювання ЦНС, вживання матір'ю алкогольних та наркотичних засобів), під час пологів (мозкові крововиливи, гематоми, асфіксія, пологові травми) та у ранньому віці (травми голови).

Недорозвиток мовлення має різне походження і структуру, але в усіх дітей з цим порушенням є типові відхилення, за якими можна виокремити основні ознаки прояву ЗНМ. Основними ознаками ЗНМ у дітей дошкільного віку є:

пізній початок мовлення, мовлення аграматичне та малозрозуміле, порушена звуковимилова, речення короткі та граматично не оформлені, висловлювання неточні, обмежений словниковий запас слів.

Оскільки мовленнєва діяльність має тісний зв'язок з іншими психічними процесами, то діти з ЗНМ мають ще ряд специфічних особливостей. У дітей спостерігається порушення уваги і пам'яті, порушення загальної, дрібної і артикуляційної моторики, недостатня сформованість словесно-логічного мислення. У багатьох дітей відсутнє психічне функціонування (труднощі з концентрацією уваги, погана пам'ять), слабо розвинені просодичні аспекти мовлення (тобто інтонація, сила голосу, темп мовлення), низький рівень саморегуляції та самоконтролю, а також емоційно-вольової сфери.

Порушення уваги та пам'яті проявляються як нестабільна увага, труднощі із запам'ятовуванням та обмежена здатність швидко переключатися з однієї діяльності на іншу. Така дитина не зрозуміє широких і розпливчастих пояснень педагога. Незрілість уваги впливає на розвиток пам'яті.

Дітям важко ритмічно рухатися під музику, передавати м'яч на короткі відстані, переміщати м'яч з руки в руку, підстрибувати лівою і правою ногою тощо.

Особливості формування дрібної моторики проявляються як недостатня координація пальців і рук. Дитина не вміє відтворювати запропоновані рухи пальців, не може користуватися ножицями, недостатньо володіє навичками образотворчої діяльності. Дітям важко утримувати в руці предмет (м'яч, кубик, прапорець, стрічки). Для дітей з ЗНМ характерні повторювані рухи, зупинка будь-яких рухів, повільний темп, мляві рухи.

Більшість дітей погано орієнтуються в просторі: плутаються між лівою і правою стороною, відчувають труднощі у виконанні серії рухів.

Одним з найефективніших прийомів і засобів корекції ЗНМ є логопедична ритміка, яка поєднує корекційно-педагогічну з лікувально-оздоровчою роботою, спрямованою на нормалізацію всіх сторін мовлення, моторики, психічних процесів, виховання особистості та фізичне оздоровлення.

Для корекційної роботи з дітьми дошкільного віку, які мають загальний недорозвиток мовлення доцільно використовувати логоритміку, яка поєднує в собі мову, рух та музику, сприяє розвитку почуття ритму, нормалізує та регулює темп мовлення.

Пріоритетними напрямками роботи з дітьми, що страждають загальним недорозвитком мовлення є: розвиток емоційно-вольової сфери, інтелектуальних і творчих здібностей засобами логоритміки.

Логоритмічні заняття мають великий вплив як на корекцію мовленнєвих порушень, так і на всебічний розвиток дітей. Вправи, що використовуються в логопедичній ритміці впливають на розвиток дрібної та загальної моторики, психічних функцій та мовлення.

В результаті роботи реалізуються певні завдання: розвиток артикуляційної моторики, фонематичного сприйняття, розширення лексичного запасу, розвиток слухової уваги і рухової пам'яті, вдосконалення загальної та дрібної моторики.

У заняття включаються музично-ритмічні вправи, які розвивають координацію рухів рук, ніг під час ходьби і бігу, правильну поставу, формують основні імітаційні рухи, орієнтацію в просторі. Вправи на розвиток уваги передбачають зміну рухів, які супроводжуються музикою різного характеру.

Для розвитку відчуття темпу і ритму використовують відстукування, відплескування, проспівування слів на певний ритм. Вправи на координацію рухів виробляють навички координації різних рухів в напрямку, швидкості, напруженості. Для слухання музики підбирають різнохарактерні твори. За допомогою співів коригується темп мовлення та нормалізується дихання. Проводиться робота над розвитком чіткості та перемикання артикуляційних рухів. Для розвитку дрібної моторики рук використовуються різноманітні пальчикові вправи. Для закріплення навичок, набутих на занятті використовують гру, як провідний вид діяльності для дітей дошкільного віку.

Регулярні логоритмічні заняття сприяють розвитку мовлення та м'язової системи, сприяють розвитку мислення та уяви, сприяють вихованню

пізнавальної, вольової та емоційної сфер, покращують фізичний, художній, естетичний, творчий розвиток дітей, розвивають музичний слух, психічні процеси та виразність рухів.

ЛІТЕРАТУРА

4. Григор'єва О. Є. Розвиток мовлення і корекція звукопорушень у старших дошкільників на музичних заняттях із використанням логоритміки та логопедичних вправ. Логопед. 2017. №3. С. 42–44.
5. Лісова Л. І. Логоритміка з методикою: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: "Медобори-2006", 2018. 132 с.
6. Чеснокова Л. В. Заняття з логоритміки для дітей із вадами мовлення. Харків: Вид. група "Основа", 2017. 160 с.

Секція 5.

ІНСТРУМЕНТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Шаповал О.Г.

*заступник директора з
навчально-виховної роботи
Науковий ліцей „Політ”
при Обласному коледжі
„Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія
імені А.С. Макаренка”
Полтавської обласної ради
м. Кременчук*

ВІРТУАЛЬНА ДОШКА ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

З початку пандемії педагогам довелося швидко опанувати новий інструментарій уроку, адже дистанційний формат навчання вимагав суттєвої переробки звичних методів та форм: динаміка, інтерактив, мультимедія тощо. На поміч прийшли онлайн-сервіси, чий швидкий розвиток дав можливість інтерактивно організувати будь-який етап уроку та зреалізувати діяльнісний підхід до навчання.

Одним із широко вживаних онлайн-платформ стала віртуальна інтерактивна дошка (онлайн-дошка, електронна дошка, стіна, whiteboard-проект) – це хмарне середовище, у якому є можливість розмістити будь-які дидактичні матеріали для уроку (презентації, інтерактивні завдання, відеоролики, текстові документи), мережевий соціальний ресурс, призначений для організації спільної роботи. Інструмент дозволяє візуально привабливо подати матеріали уроку, забезпечити легкий доступ до них здобувачів освіти. Віртуальну дошку можна використати як у синхронній, так і в асинхронній взаємодії. Можливі способи використання у професійній діяльності педагога:

- 1) як середовище зберігання матеріалів;

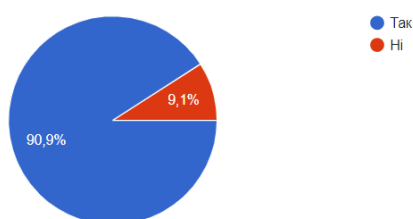

- 2) як платформа для планування та звітності;
- 3) як віртуальна екскурсія;
- 4) як засіб презентації напрацювань;
- 5) як інструмент для проведення «перевернутого» уроку [1;с.5];
- 6) як віртуальна класна кімната, викладацька тощо;
- 7) як платформа для створення проєктів;
- 8) як сервіс для організації групової роботи.

При опитуванні фокус-групи з учнів та учениць 11 класу, які працюють із великою кількістю різної інформації та мають досвід роботи з віртуальними дошками, з'ясувалося, що 90,9% серед опитуваних відзначають кращий рівень засвоєння теоретичного матеріалу при використанні інтерактивної дошки, 68,2% підкреслюють, що використання інструменту сприяє закріпленню практичних навичок, 75% визначають дошку, як інструмент, що допомагає їхньому залученню до різних видів активності. Тож результати дослідження говорять, що використання даного сервісу оптимізує процеси засвоєння нового матеріалу, випрацьовування навичок та забезпечення спільної діяльності під час заняття.

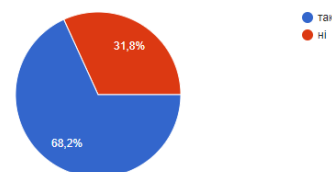
Чи дозволяє використання на уроці віртуальної дошки краще зрозуміти теоретичний матеріал

22 відповіді

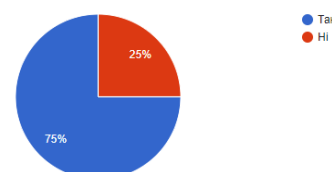
Чи дозволяє використання на уроці віртуальної дошки краще закріпити практичні навички

22 відповіді

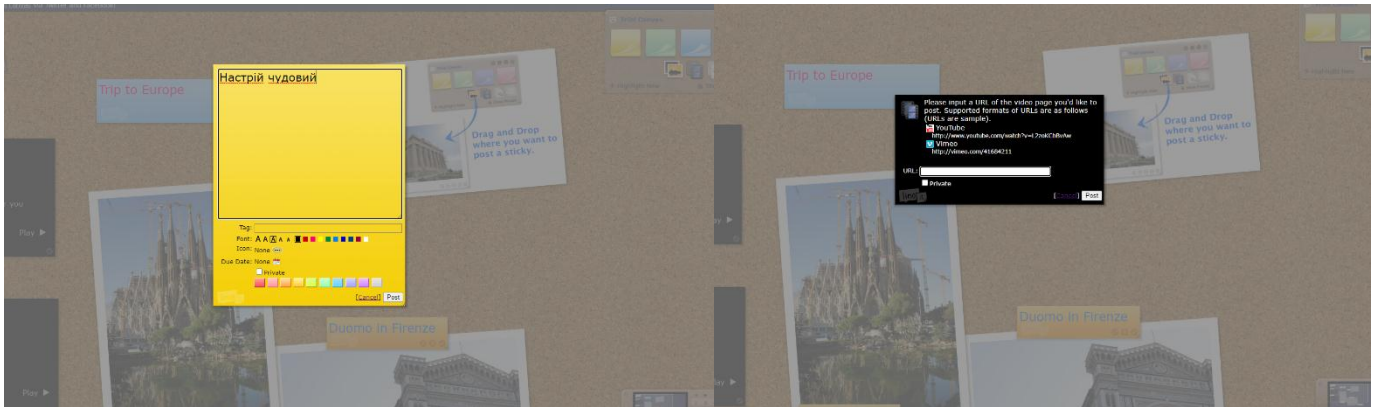
Чи допомагає використання віртуальної дошки протягом уроку залучити вас до активності

20 відповідей

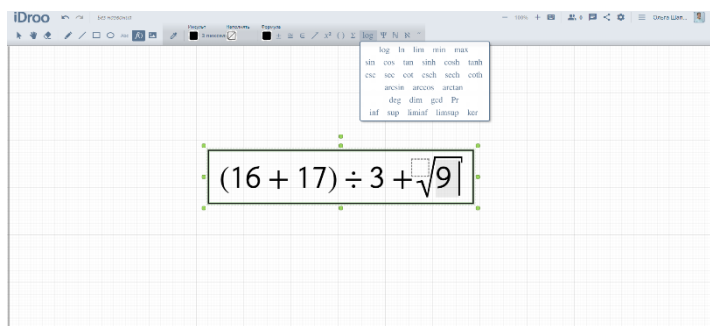
Традиційними для сучасного уроку стали Padlet, Jamboard, але в інтернет-просторі є багато пропозицій: IDroo, Whiteboard chat, Drawchat, NoteBookCast, Conceptboard, Twiddla, Limnu, Classroomscreen, Ziteboard, Bitpaper, Srumdlr, Rizzoma, Popplet, Glogster, WBO тощо.

Тож розглянемо більш детально декілька альтернативних онлайн-платформ, що стануть в нагоді при використанні віртуальних дошок, завдяки яким можна поєднати різні типи інформації: текст, відео, аудіо – та візуалізувати матеріал.

Linoit - це віртуальна дошка оголошень, яка пропонує різноманітні шаблони та дозволяє публікувати нотатки, відео та документи, підтримує англійську мову. Реєстрація відбувається через гугл-акаунт чи соціальні мережі. Є одним з найпростіших сервісів щодо створення електронної дошки. Пропонований функціонал - створення нотаток, інструкцій для виконання завдань, завдань для проведення рефлексії тощо. Можна організувати творчі види робіт: розподіли, об'єднай, напиши своє враження.

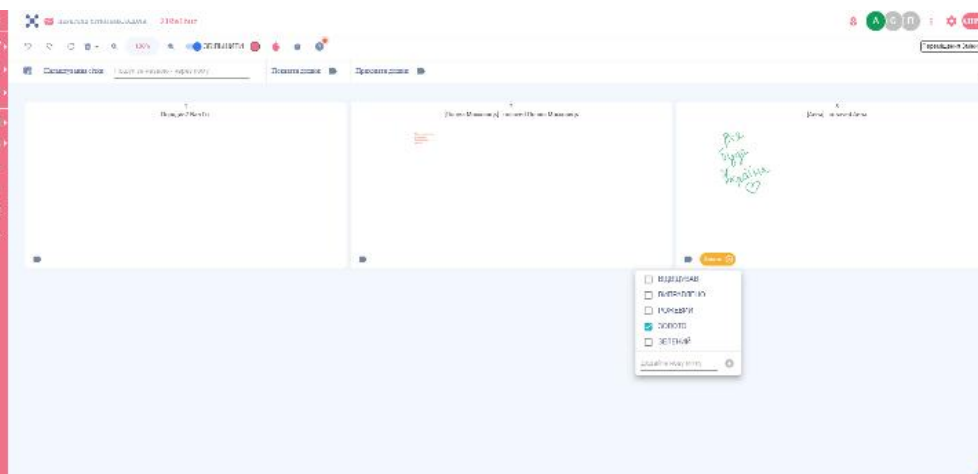
IDroo – віртуальна дошка, що вирізняється широким набором інструментів для введення математичних формул, а також малювання. Ресурс дозволяє як робити креслення від руки,

малювати, створювати криві Без'є, різні геометричні фігури, так і працювати з текстовою інформацією. Учасники можуть працювати з дошкою синхронно, зберігаючи створені матеріали в pdf-форматі.

Безкоштовна онлайн-дошка для вчителів та учнів для спільної роботи в цифровому класі **Whiteboard chat** пропонує побудову екосистеми веб-орієнтованого навчання. Інтерфейс простий та зрозумілий. Функціонал багатий.

Уздовж лівого краю розташована панель інструментів, яка забезпечує швидкий доступ до таких опцій,

як малювання, введення тексту, завантаження зображень, керування вмістом тощо. Платформа надає можливість завантажити план уроку заздалегідь з можливістю створювати робочі конспекти, книги, бібліотеку зображень, інтерактивні схеми, окрім цього, є елементи для різних наук, видів мистецтв та наліпок, які можна додатково анімувати. Варто зазначити, що кожен учень матиме власну копію зошита. Також платформа передбачає роботу з віджетами. Для зворотного зв'язку є відповідні кнопки «піднесення руки» та наліпки з рівнями успішності, можливий обмін аудіоповідомленнями. Сервіс пропонує призначити часові межі виконання роботи, по завершенню якої відповідний учні отримають відповідний сигнал. Перевірити присутність можна за миготливими точками, що вказують на активність учня. Контролювати дії можна розгорнувши сітку у вигляд 9-ти активних дошок. Дошка може мати кілька сторінок і працювати в ній можна всім учасникам процесу синхронно та асинхронно чи на 1 чи на декількох одразу. Важливою є опція роботи в команді.

Складання списків, робота з мапами, створення ментальних карт, майданчик для розміщення навчальних матеріалів, збір інформації на певну тему, створення хронописів та інтерактивних словників, проведення опитувань, спільні завдання, організація роботи в групах – це початок списку з можливостей, які пропонує вище названий мультимедійний ресурс для максимального залучення здобувачів освіти на засадах академічної доброчесності та діяльнісного підходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Онлайн-дошка в освітньому процесі. Методичні рекомендації / Укладач: І.О.Смирнова. Суми, 2018. 30 с.
2. URL: <https://buki.com.ua/news/6-resursiv-yaki-zaminyat-doshku-vchytelya-pid-chas-onlayn-zanyattya/#BitPaper> (дата звернення: 15.10.22).
3. URL <https://osvitanova.com.ua/posts/4181-12-interaktyvnykh-onlain-doshok-dlia-dystantsiinoho-navchannia-ta-spilnoi-roboty> (дата звернення: 15.10.22).
4. URL <https://naurok.com.ua/post/vikoristannya-onlayn-resursiv-pid-chas-distanciynogo-navchannya-v-nush> (дата звернення: 15.10.22).

Іванова Н. А.
*асистент кафедри
початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики
Обласного коледжу
„Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А. С. Макаренка“
Полтавської обласної ради
м. Кременчук*

ІНСТРУМЕНТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ОНЛАЙН- І ОФЛАЙН-РОБОТИ

Перехід на дистанційний формат навчання потребував змін у методиці викладання – проведення занять із застосуванням нових інформаційно-комунікаційних технологій.

У запропонованому матеріалі представлено спектр цифрового інструментарію, який успішно застосовувався мною в період дистанційного навчання, а також пропонується для використання в режимі традиційного навчання в ракурсі застосування технології змішаного навчання. Використання цифрових інструментів в освіті дозволяє створювати, впроваджувати та поширювати нові методики викладання і роботи з учнями (студентами), удосконалювати освітні підходи і надалі поєднувати можливості онлайн-та

офлайн-навчання. Стаття буде актуальна для педагогів-практиків і дослідників, інтереси яких лежать в цифровізації освіти.

Інтерактивні вправи можуть зацікавити учнів (студентів), утримати їх увагу та мотивувати їх до активної участі в навчанні. Додавання інтерактивних вправ до занять допомагає зробити навчання більш доступним і орієнтованим на учнів (студентів). Крім того, інтерактивність допомагає учням взаємодіяти з навчальним контентом за допомогою різних методів, що сприяє до самостійного навчання.

1. ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

- ✓ Google Classroom
- ✓ Moodle
- ✓ Zoom
- ✓ Google Meet
- ✓ Padlet

Google Classroom - платформа, яка дозволяє створювати навчальні класи, оцінювати завдання, надавати учням зворотний зв'язок, публікувати оголошення, і поширювати навчальні матеріали.

Викладач може бачити, хто виконав завдання, а хто ще продовжує над ним працювати, а також читати питання і коментарі учнів.

Дидактичні функції Google Classroom:

1. Організація дистанційного або змішаного навчання
2. Розробка індивідуальних веб-завдань
3. Забезпечення можливості поза аудиторної комунікації викладача з учнями і учнів між собою
4. Реалізація зворотного зв'язку викладачем
5. Можливість поетапної роботи над письмовими завданнями (внесення багаторазових правок)
6. Моніторинг та аналітика прогресу учнів (обмежена в особистому акаунті і повна в навчальних закладах)

Moodle - це безкоштовна, відкрита (Open Source) система. Вона не лише безкоштовна сама, а й не потребує для своєї роботи жодного платного програмного забезпечення. Тобто кожний навчальний заклад може впровадити у себе не просто безкоштовну і найбільш досконалу, а ще й абсолютно ліцензійну систему, не витративши жодної копійки на придбання програмного забезпечення.

ЧЕК - ЛИСТ ПО ПРОВЕДЕННЮ УРОКА В ZOOM

Крок 1.

- ✓ Вітання.
- ✓ Перевірка зв'язку (видно? чути?)

Крок 2.

1. Правила участі:

- ознайомити учнів з роботою камери та мікрофону,
- використання чату,
- коли ставити питання,
- як працювати з дошкою.

2. Проговорити ціль онлайн-зустрічі (спілкування, познайомитись з новою темою, обговорити матеріал уроку, закріпити пройдене, спільний перегляд відео, презентації та обговорення тощо)

Крок 3.

1. Вільна розмова із учнями.
2. Психологічна підтримка

Крок 4.

Подача матеріалу (коротке відео, презентація, пояснення вчителя тощо).

Крок 5.

1. Відповіді на питання учнів.
2. Коментарі дітей.

Крок 6.

Спільна робота із закріплення вивченого матеріалу (наприклад, виконання завдань, вікторина, повторення правил).

Крок 7.

1. Підсумок зустрічі:

- що сподобалося у роботі;
- що було складним (легким);
- що засвоїли.

2. Планування наступної зустрічі (час, тема, підготовка (якщо потрібно)).

3. СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

1 [Kahoot](#)

Kahoot надає вам платформу, на якій ви можете проводити за допомогою живих інтерактивних дискусій і навчальних ігор. Ви можете створити kahoot для свого класу і запросити своїх учнів приєднатися до обговорення. Ви можете додавати різні типи питань в свій kahoot, імпортувати слайди, імпортувати електронні таблиці і багато іншого.

2 [Nearpod](#)

Nearpod дозволяє створювати інтерактивні уроки. Ви можете завантажити свої навчальні ресурси, такі як PowerPoints, Google Slides, відео на YouTube, і зробити їх інтерактивними. Ви також можете додавати різні типи мультимедіа, включаючи віртуальну реальність, моделювання, веб-контент і багато іншого. Спроектуйте інтерактивний урок на весь клас і дозвольте учням брати участь в змістовних обговореннях. Nearpod надає вам статистику в реальному часі про успішність учнів під час уроку.

3 [Genially](#)

Genially- це веб-інструмент, який ви можете використовувати для створення анімованого і інтерактивного контенту для вашого класу. Ви можете створювати презентації, інфографіку, портфоліо, відеопрезентації, плакати, резюме, вікторини, ігри та багато іншого. Створювати візуальні історії просто і легко, і попередній досвід програмування не потрібно. Ви просто входите на сайт і починаєте експериментувати з шаблонами та інструментами, які він пропонує.

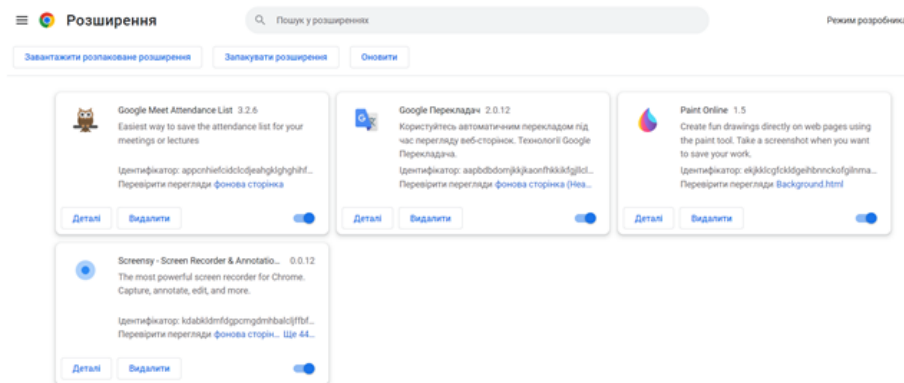
4. ОПИТУВАННЯ, ВІКТОРИНИ, ДИДАКТИЧНІ ГРИ

- Kahoot
- GoogleForms
- Всеосвіта

5. РОЗШИРЕННЯ GOOGLE CHROME

- Google Meet Attendance
- Screensy - Screen Recorder
- Paint Online
- Google Перекладач

ЛІТЕРАТУРА

1. URL : https://edu.google.com/teaching/resources/?modal_active=none&topic=creativity-tools (дата звернення 16.10.22)
2. URL: <https://www.digitalacademy.in.ua/> (дата звернення 16.10.22)
3. URL: <https://vseosvita.ua/news/praktychni-pryiomy-stvorennia-robochoho-materialu-dlia-diialnosti-vchytelia-z-vykorystanniam-platformy-canva-45291.html> (дата звернення 16.10.22)

Іваненко Т.І.
*викладач суспільних дисциплін
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
Полтавської обласної ради
м. Кременчук*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРОФІЛЬНОЇ КОМПЛЕКСНОЇ ПРАКТИКИ В ЛІЦЕЇ «ПОЛІТ» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

У відповідності до «Положення про науковий ліцей «Політ», який є складовою Обласного коледжу «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка», головними завданнями ліцею є здійснення освітньої діяльності, спрямованої на залучення та підготовку учнів до наукової і науково-технічної діяльності, а також організація навчання дітей, які виявили здібності у певній освітній галузі відповідно до наукового профілю ліцею [4]. Про необхідність саме профільності освіти зазначено у Законі України «Про повну загальну середню освіту», де вказано, що профільна середня освіта є третім рівнем повної загальної середньої освіти [1].

В даний час в ліцеї «Політ» визначено такі профілі: математичний, історико-економічний, іноземної філології, інформаційних технологій. Предмети, що визначаються профільними, вивчаються за програмами, в яких передбачено поглиблене вивчення навчального матеріалу, використовуючи інноваційні методи навчання, дослідницьку роботу та участь у тематичних проектах.

Історико-економічний профіль є одним із «найстарших», так як перший набір за вказаним напрямком було здійснено у 2002 році. Ліцеїсти, які обрали цей профіль, мають змогу поглиблено вивчати не тільки історію, економіку, географію, а й математику, так як курс зорієнтовано на економічний аспект.

Так як освітня діяльність у ліцеї «Політ» активно поєднується з науковою та експериментально-пошуковою роботою, то відповідно до навчальних планів у 10-х класах завершення навчального процесу передбачає організацію та

проведення профільної практики. Відповідно до «Освітньої програми Наукового ліцею «Політ», організація практики на історико-економічному профілі відбувається у формі тематичних експедицій та комплексних екскурсій [2].

Починаючи з 2007 року, в ліцеї започатковано проходження комплексної профільної практики за межами навчального закладу з метою використання не тільки стаціонарних, а й експедиційних методів навчання. Наприклад, в польових умовах - на території ландшафтного заказника «Гора Пивиха» (2007, 2008, 2009 роки); комплексні екскурсії містами та селами Полтавської області (з 2010 по 2019 роки).

Під час польових досліджень учні мали можливість вивчати особливості природних об'єктів, досліджувати історичні пам'ятки, ознайомлюватись з технологічними процесами підприємств рідного краю. Учні та керівники практики мали змогу не тільки виконувати програму практики в польових умовах, а й спілкуватися у неформальній обстановці. На довго залишається у пам'яті процес приготування каші та активного відпочинку біля Кременчуцького водосховища, або пісень біля вогнища під гітару та тематичних дискотек у ДЗОВ «Ерудит», що сприяло згуртуванню учнівського колективу, розвитку індивідуальних здібностей кожного учасника експедицій.

Комплексні екскурсії були сплановані таким чином, що кожного дня учні відвідували новий населений пункт. Незабутніми були екскурсії до Полтави, Горішніх Плавень, Градизька, Садків, Козельщини та інших міст і сіл Полтавщини. Учні мали змогу спробувати себе в ролі екскурсовода, відвідати майстер-класи (наприклад, по виготовленню полтавських галушок).

Окремо потрібно виділити проходження практики в банках за програмою «Юніорбанк», в якій наші учні брали активну участь в 2017-2019 роках. Учні під час практики не тільки прослухали курс лекцій від професійних банкірів, виконали ряд практичних робіт, пройшли тестування з банківської справи, а також були задіяні на різних видах діяльності у відділеннях «Приватбанку» міста Кременчука. За результатами практики учні отримали сертифікати.

Але 2020 рік вніс в навчально-виховний процес зміни, пов'язані з епідемією «Ковід-19». МОН України було затверджено «Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти». В даному документі зазначено, що дистанційне навчання відбувається шляхом використання технологій дистанційного навчання: комплексу освітніх технологій (технології розвивального, проєктного, змішаного, диференційованого, програмованого, модульного навчання), а також інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій [3].

Отже, актуальним стало питання зміни формату проведення комплексної профільної практики історико-економічного профілю в ліцеї. Проходження практики за умов дистанційного навчання передбачено не тільки навчальні заняття (лекції та вебінари), а й дослідницьку та пошукову діяльність, керівниками якої були викладачі: Брусенко М.М, Лихман М.С, Іваненко Т.І.. Фіналом комплексу робіт став захист проєктів під час підсумкової онлайн-конференції.

У 2022 році при підготовці до конференції учні мали змогу самостійно обрати секції, відповідно до власних інтересів та професійного спрямування.

Секція 1 (економічна): «Українське суспільство та глобальна економіка».

Секція 2 (історична): «Від минулого до сьогодення».

Секція 3 (історико-географічна). «Відкриваємо Україну разом».

Секція 4. Заочна подорож у майбутнє: «Коли закінчиться війна».

Найбільше учнів обрали економічну та історичну секції. Це підтверджує, що вибір профілю учнями було зроблено свідомо. Ось як у мотиваційному листі пише одна з учениць: «Я ще не знаю, якій професії хотіла б присвятити себе, але переконана, що досвід роботи над проєктом мені допоможе в майбутньому, оскільки кожна людина, незалежно від фаху, повинна знати історичне минуле села чи міста, в якому вона проживає. Я хотіла б стати борцем за процвітання рідного краю, незалежно від обраної професії» (Катерина Жук, «Місто Глобине від часів палеоліту до сучасності»).

Але у зв'язку з тим, що сучасна молодь є свідками повномасштабної військової агресії росії на території України, нікого не залишили байдужими виступи учасників секції «Коли закінчиться війна». Учасники конференції пропонували зануритись у віртуальну подорож містами нашої країни, пропонували поміркувати над тим, якою Україна буде після перемоги. Ось цитати з учнівських робіт:

- Сьогодні українська економіка зіткнулася з небаченим, за всю історію незалежності, шоком. Українці поступово звикають до нової реальності. Я пишаюся тим, що військовий стан нас більше не пригнічує, а навпаки – відкриває колосальні резерви мужності, відкриває нові виміри у підтримці один одного! (Анна Таран, «Стратегія економіки України воєнного часу»).

- Я сподіваюся, що ця війна і ця трагедія, яка відбувається в нашій країні, змінить пріоритети та цінності людей. На мою думку, українська культура та мова почнуть домінувати, гордість та любов до України буде лише зростати. Ми розпочнемо відбудову наших міст. Все буде Україна! (Аліна Волошко, «Подорож у майбутнє містами України»)

- Ми обов'язково переможемо, бо, рано чи пізно, всі війни закінчуються, а диктаторські режими розвалюються. Так, це не станеться сьогодні, або завтра, але ми пам'ятаємо уроки історії. Я вірю в світле і щасливе майбутнє нашої незалежної України; впевнений, що воно таким і буде! Слава нашим захисникам! (Павло Спіцин, «Наслідки війни для економіки України»).

- На даному етапі життя я тільки починаю пізнавати свої можливості та тільки намагаюся реалізувати свої задуми. Але знаю, що вміння комунікувати і ораторські здібності мені не завадять по життю. Цей проєкт допоможе стати на крок ближче до тієї майбутньої сміливої себе, яка знає чого прагне (Поліна Шаповал, «Українка в Словаччині»).

Отже: комплексна профільна практика в ліцеї, яка організовується в останні роки шляхом використання технологій дистанційного навчання не тільки сприяє досягненню учнями високих результатів навчання, а й сприяє

формуванню життєво-компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n982> (дата звернення 14.10.22)
2. *Освітня програма Наукового ліцею «Політ» при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А.С.Макаренка* (від 27.06. 2022р.). URL:<https://sites.google.com/pu.org.ua/liceypolit/%D0%BB%D1%96%D1%86%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96/%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0> (дата звернення 14.10.22)
3. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. Наказ МОН України № 1115 (від 08 вересня 2020 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text> (дата звернення 14.10.22)
4. Положення про науковий ліцей «Політ» при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А.С.Макаренка (від 06.07.2021р.). URL:https://drive.google.com/file/d/1ORWl2Hr1ZCqhGlkX4vuAHdEsbH_EOZX8/view (дата звернення 14.10.22)

*Онищенко Т.В.,
вихователь ЗДО №16 «Веселка»
м. Новоград-Волинський,
Житомирська область,
Пилипчук Т.М.,
вихователь ЗДО №16 «Веселка»
м. Новоград-Волинський,
Житомирська область,*

ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ ДЛЯ ДОШКІЛЬНЯТ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Онлайн-навчання за останні роки набирає все більше й більше обертів, воно стало буденністю для школярів і ввійшло в життя дошкільнят. Перший досвід такої роботи ми отримали в 2020 року під час пандемії COVID–19. Онлайн-навчання відбувалося через Viber спільноту і пропонувалося у форматі завдань та дидактичних ігор згідно тематичних блоків.

Сьогодні спонукало нас надавати освітні послуги у звичному для дітей режимі, тому провівши опитування серед батьків, з'ясували, що існує потреба у відновленні онлайн комунікації і для подальшої взаємодії ми використали Telegram-канал https://t.me/veselka_16_novograd.

Таким чином ми забезпечили:

- безперервність навчання дітей навіть в умовах воєнного стану;
- налагодили ефективну комунікацію з нашими вихованцями;
- створили умови для подальшої соціалізації малюків;
- допомогли зайняти дітей розважальними та ігровими активностями, щоб відволікти їх від війни.

Розуміючи свою роль в онлайн-навчанні, ми змінили освітні підходи: від традиційного заняття – до відео-заняття, від настільної гри – до відео-гри, від ілюстрації – до презентації і це мотивувало до роботи з новими для нас комп'ютерними програмами (InShOt, Vegas) для обробки відео.

Слід зазначити, що на початку запуску Telegram-каналу кількість підписників складала 67 осіб, а за 3 місяці існування – збільшилась до 232.

Це свідчить про те, що цікавість до створеного контенту зростала з кожним днем, навіть перейшовши на змішану форму навчання (онлайн і відновлення роботи частини груп ЗДО). А при повному відновленні роботи закладу, матеріали залишилися у вільному доступі для багаторазового перегляду. За результатами переглядів найбільш захоплюючим і цікавим була серія відео-занять пізнавально-дослідницького напрямку, оскільки такий вид діяльності є однією з базових потреб дитини. Тому ми створили контент, метою якого було підтримати пізнавальний інтерес до оточуючого світу: активно пізнавати, виявляти якості предметів і об'єктів довкілля за кольором, величиною, формою, смаком та іншими ознаками; вчити ставити запитання пошуково-дослідницького характеру: Скільки? Чому? Для чого? Навіщо?; застосовувати прості пошукові дії під час розв'язання пізнавальних завдань; мотивували до самостійної дослідницької діяльності.

Найцікавіші матеріали з цієї серії пропонуємо Вашій увазі за посиланнями:

1. «Чомусик і Знайко в гостях у малят»
https://t.me/veselka_16_novograd/215
2. «Чомусик і Знайко в лабораторії» https://t.me/veselka_16_novograd/221
3. «Вода - основа життя» https://t.me/veselka_16_novograd/278
4. «Дослідницька лабораторія. Експеримент «Загадкова вода»
https://t.me/veselka_16_novograd/299
5. «Вони і ми : світ людей і світ тварин»
https://t.me/veselka_16_novograd/311
6. «На землі, під землею, над землею»
https://t.me/veselka_16_novograd/318
7. «Домашні рослини для нас і ми для них»
https://t.me/veselka_16_novograd/325
8. «Рух – ознака всього живого» https://t.me/veselka_16_novograd/376
9. «Рухи, яких не видно: дивовижні можливості нашого організму»
https://t.me/veselka_16_novograd/383

10. Дидактична гра «П'ять відчуттів людини»

https://t.me/veselka_16_novograd/222

11. Дидактична гра «Де заховалася краплина»

https://t.me/veselka_16_novograd/300

12. Мультфільм «Корисні підказки. Вода»

https://t.me/veselka_16_novograd/282

Пізнавально-дослідницький напрямок роботи показав, що дитячі експерименти – це наочно дієвий спосіб пізнання світу, це двигун розвитку, мислення, здобуття досвіду та знань. Він дав змогу максимально реалізувати потребу наших вихованців у нових позитивних враженнях, самоствердженні. Підтвердженням цьому стали відео-звіти, які надсилали наші вихованці: дослід «Вулкан прокинувся», «5 відчуттів», експерименти по очищенню води та створенню мильних бульбашок тощо. Радувала активність батьків, які стали підтримкою для своїх дітлахів і залишали свої позитивні коментарі під відео контентом.

Таким чином, даний вид нашої взаємодії з дітьми виявився дієвим і надав можливість для подальшої соціалізації та допоміг організувати життєвий, безпечний простір вихованців в умовах воєнного часу.

Запрошуємо Вас відвідати наш Telegram-канал і бажаємо приємних переглядів https://t.me/veselka_16_novograd.

ЛІТЕРАТУРА

1. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей середнього дошкільного віку / [О.К. Безсонова, Н.В. Гавриш, Т.О. Піроженко, В.В. Рагозіна, О.С. Рогозянський, О.Ю. Хартман]; За заг. наук. ред. Т.О. Піроженко. Київ: Українська академія дитинства, 2019. 64с
2. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н.В. Гавриш, Т.В. Панасюк, Т.О. Піроженко, О.С. Рогозянський, О.Ю. Хартман, А.С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т.О. Піроженко. 2-ге вид., стереотип. Київ: Українська академія дитинства, 2018. 80с

Данюк В.І.
директорка
ЗДО №16 «Веселка» компенсуючого типу,
Новоград-Волинської міської ради,
Житомирської області;
Косяк Т.В.
вихователька-методистка,
ЗДО №16 «Веселка» компенсуючого типу,
Новоград-Волинської міської ради,
Житомирської області

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ

Місто Новоград-Волинський відносно швидко почало відновлювати сили, люди почали вчитися жити і працювати по-новому - в умовах війни. Постало питання необхідності облаштування та відкриття закладу дошкільної освіти, який зміг би забезпечити безпеку та комфорт дітей, батьки яких задіяні в критичній інфраструктурі міста.

У приміщенні нашого закладу є протирадіаційне укриття (споруди подвійного призначення), до якого є три входи, в тому числі із коридору закладу, без необхідності виходити на вулицю. На початку квітня, коли ще досить прохолодно, це було одним із аргументів, чому саме наш заклад відкрився.

Тож уже 11 квітня 2022 року на базі закладу відновили роботу 4 групи із 11. Станом на перше вересня ми забезпечили функціонування всіх 11 груп, дві з яких для дітей раннього віку.

Розуміння та підтримка з боку місцевої влади, дозволила створити належні умови для безпечного перебування дітей, які постійно покращуємо та приводимо у відповідність до нормативних вимог.

Ми пишаємося тим, що в довоєнні часи нам вдалося створити імідж закладу, якому зі спокійною душею батьки довіряють найдорожче — своїх дітей. Під час воєнного стану ми підтвердили свій імідж. Далі розповімо, які виклики постали перед нами, щоб організувати роботу закладу.

Психологічний стан працівників

Головним у відновленні роботи закладу стала готовність і спроможність людей працювати в складних умовах воєнного стану. Готовність не просто виконувати свої функціональні обов'язки, а й створити атмосферу, яка б сформувала необхідний рівень довіри батьків до працівників закладу. Тож психологічний стан працівників безсумнівно у пріоритеті.

Практична психологиня і соціальна педагогиня спільно працюють з метою профілактики та корекції психоемоційного клімату. Для цього в закладі функціонує рефлексивна студія «Гармонія» (керівниця - соціальна педагогиня Філанчук С.В.) та арт-терапевтична студія «Додай собі ресурсу» (керівниця – практична психологиня Пасека Т.І.). Там проходять психокорекційні і арт-терапевтичні зустрічі з працівниками як за запитом, так і на постійній основі. Це простір довіри, який дає працівникам змогу отримати необхідну психологічну підтримку.

Комунікація з батьками

Комунікацію з батьками вихованців ми налагодили так: адміністрація закладу інформує педагогів, а педагоги швидко й доступно доносять інформацію батькам через наші спільноти в соцмережах і месенджерах.

Обов'язково батьки заповнюють письмову згоду на перебування дітей в закладі дошкільної освіти (Додаток 1). Документ унеможливорює необґрунтовані претензії з боку батьків. Завдяки такій згоді вони ще раз усвідомлюють всі ризики.

Ефективна комунікація з батьками спрощує взаємодію в критичній ситуації. Чіткий порядок дії, укомплектовані евакуаційні рюкзаки в дітей — це те, що може врятувати життя в непередбачуваній ситуації.

Евакуаційний рюкзачок дитини містить:

- пляшечка питної води;
- печиво для перекусу;
- додатковий комплект білизни та одягу;

- записка з інформацією про дитину та батьків, адресою проживання і контакти батьків.

Дії під час сигналу повітряної тривоги

Чіткі дії персоналу закладу зі звуком сигнальної сирени, забезпечені шляхом надання та обговорення чіткої інструкції. (Додаток 2). Ми відпрацювали маршрути евакуації в укриття та закріпили додатково працівників за віковими групами дітей.

Напоготові завжди є евакуаційний рюкзак для групи з рекомендованим вмістом:

- ✓ список дітей і контактів їхніх батьків;
- ✓ карта приміщень дитсадка, план поверхів;
- ✓ чисті аркуші паперу;
- ✓ ручка та олівець;
- ✓ блокнот із твердою палітуркою;
- ✓ ліхтарик і запас батарейок;
- ✓ аптечка;
- ✓ радіоприймач;
- ✓ свисток;
- ✓ одноразовий посуд;
- ✓ пакети для сміття;
- ✓ мотузка довжиною 4 - 5м;
- ✓ запас захисних масок для всіх дітей і дорослих;
- ✓ туалетний папір;
- ✓ вологі серветки;
- ✓ розкладна клейонка.

У своїй роботі керуємося також «Планом реагування на надзвичайні ситуації вихователя закладу дошкільної освіти», який МОН розробило спільно з Командою підтримки реформ Міністерства освіти і науки України.

Умови перебування в укритті

Умови перебування працівників і дітей в протирадіаційному привели у відповідність до нормативних вимог зробивши ремонт у серпні місяці, а саме: побудували туалети для дітей та дорослих, замінили вхідні двері, налагодили витяжну систему, облаштували освітній простір тощо.

На сьогодні приміщення укриття максимально наближене до комфортних умов перебування дітей: столи, стільчики, м'яке покриття, на якому діти можуть лягти. Благодійний фонд надав нам спальні комбінезони (кокони) для комфортного сну дітей та лавки для сидіння.

Взаємодія з дітьми в укритті

Намагаємося забезпечити комфортну взаємодію з дітьми під час перебування в укритті. Вважаємо, що недоцільно проводити там заплановані заняття. Так як основний вид діяльності дітей дошкільного віку – гра, тому саме ігри, які в наявних умовах організують вихователі та інші фахівці, — найкраще рішення.

Маємо гарний досвід використання цеглинок LEGO, які отримали в рамках проекту «Сприяння освіті» від фонду «LEGO Foundation». Діти із задоволенням використовують цей матеріал для конструювання та створення ігрового середовища в умовах укриття.

Працівники психологічної служби здійснюють адресну індивідуальну допомогу, адже завжди є діти, які особливо реагують на ситуацію, наприклад ті, які мають досвід перебування в укритті під час обстрілів, внутрішньо переміщені тощо.

Харчування

Важливо дотримуватися режиму харчування та сну, тож умови укриття облаштували так, щоб були пристосовані до приймання їжі з дотриманням гігієнічних вимог. Наприклад, перші страви подаємо в чашках. Це дає змогу харчувати одночасно всю групу дітей не за столами.

Невирішеним залишається питання вчасного приготування їжі для дітей в умовах багатогодинної евакуації під час тривоги. Працівники харчоблоку мають пройти в укриття, а перед тим вимкнути все обладнання від

електромережі. Це унеможлиблює приготування страв і призводить до псування напівготових продуктів, які неможливо використати для приготування їжі повторно.

Має бути розроблений алгоритм харчування дітей для всіх закладів дошкільної освіти. Пропонуємо розглянути питання про створення й закупівлю продуктових харчових наборів швидкого приготування або придатних до вживання в умовах перебування в укритті. Вони не передбачені в меню, а зміни в ньому заборонені. Тож це питання потрібно розв'язувати.

Попри всі складнощі віримо в перемогу й робимо все від нас залежне, щоб забезпечити щасливе та комфортне сьогодення наших дітей, адже саме їм творити майбутнє України!

Секція 6.

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Печка Л. Є.

*кандидат педагогічних наук, доцент
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

Джепка К. І.

*здобувач вищої освіти
освітній ступінь „Бакалавр“
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка“
м. Кременчук*

ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ

Активне сприйняття музичних звуків може задовольняти усілякі потреби людей. Б. Марков стверджує, що підсумком сприйняття музичних звуків є перетворення емоційного стану.

Виховання не може існувати без традицій культури нації. Для формування музичного сприйняття основоположним фундаментом є національне коріння, фольклор. Він та національна культура є характерними народними вихователями, невичерпним джерелом духовної краси, сили, людяності та добра. Український музичний фольклор несе собою велике морально-виховне значення, допомагає дітям пізнати навколишній світ та себе в ньому. Він є простим і доступним для сприйняття дітям – найбільш повно відповідає дитячій психології.

Говорячи про особливості використання фольклору можемо зазначити, що він існує у синкретичній єдності співу, танцю, виконавства, драматизації та

втілюється в ігровій формі. Це і створює прекрасні умови для формування музичного сприйняття та музичних здібностей у дітей старшого дошкільного віку. Музично-ігровий та пісенно-ігровий фольклор впливає на емоційну сферу дитини, а емоції, перш за все, енергетична база розуму – емоційний стан загострює, робить більш яскравим сприйняття.

Музика дає можливість розвиватися. Дослідники вважають, що музичне сприйняття – це діяльність людини, яка полягає в духовному опануванні витворів музичного мистецтва. Музичне сприйняття – це складний процес збагачення музичного образу, адже музичний образ є абстрактним поняттям. Саме він передбачає множинність композиторських, слухацьких і виконавських трактувань. У їх основі лежить музична інтонація, багатозначна за своєю суттю.

Розглянемо музичне сприйняття як вид художньої діяльності. Сприйняття – одна з форм віддзеркалення дійсності людиною, віддзеркалення чуттєвих ознак конкретного предмету. Тож на думку науковців, художнє сприйняття протікає одночасно у формі відчуттів, представлень мислення. Значна роль належить фантазії, що сприяє розвитку творчих здібностей.

Музичне сприйняття – складне, багаторівневе явище. Недостатня сформованість музичного досвіду трохи ускладнює сприйняття музики для дітей дошкільного віку. Необхідно допомогти дітям почути і зрозуміти музику, увійти до її складного світу.

Усе більшого поширення набуває вивчення закономірностей музичного сприйняття та його розвитку, що є найважливішим напрямом в теорії і практиці музичного виховання. Даний процес науковці розглядають у музичній психології на основі розвитку досліджень властивостей музичного слуху та сприйняття, методів його дослідження та розвитку (А. Веллек, А. Готсдінер, Е. Курт, К. Тарасова, Б. Теплов, Ю. Цагореллі). Сприйняття музики тісно пов'язане з положенням загальної психології сприйняття (Н. Берштейн, П. Гальперін, О. Кононко).

Проблеми психології музичного сприйняття досліджувалися О. Готсдінером, К. Тарасовою, Ю. Цагареллі та іншими. Тут присутні

узагальнюючі ідеї з приводу природи і механізмів роботи людської свідомості, сприйняття як психічного процесу. Даному дослідженню присвячені праці Л. Веккера, С. Рубінштейна та інших.

Науковці вважають, що поєднання музикознавського та педагогічного підходів дозволяють отримувати високі результати в загальному розвитку.

Питання сприйняття музики є центром уваги педагогів та музикантів.

Дослідження вчених представляють інтерес в таких аспектах:

- пов'язаний з питанням музичного виховання і навчання;
- музично - теоретичному: стосується проблем віддзеркалення в музиці дійсності.

Таким чином, використовуючи фольклор, ми впливаємо на підвищення інтелекту та творчу самореалізацію особистості. Український фольклор має позитивний вплив на психіку дитини, її розвиток, пробуджує позитивні емоції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрейко Н., Скоропад І., Щербак А. Музична діяльність майбутнього першокласника. Харків. Ранок. 2012. 144 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, 2021.
3. Барило С. Б. Вплив музично-ритмічних рухів на загальний розвиток дітей дошкільного віку. Збірник статей учасників дванадцятої всеукраїнської практично-пізнавальної конференції „Наукова думка сучасності і майбутнього“. Дніпро. 2019. С. 12-14.
4. Болгарський А. Г., Горобець Т. В., Шкоба В. А. Слухання музики у дошкільному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. Луцьк: ПВД „Твердиня“. 2010. 180 с.
5. Борщ Р., Самойлик Д. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку „Радість творчості“. Тернопіль: Мандрівець. 2013. 72 с.
6. Ватаманюк Г. П. Музика в країні Дошкілля: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Поділ.: Аксіома. 2008. 260 с.

7. Освітня програма для дітей віком від 2 до 7 років „Дитина“ (нова редакція)/Наук. кер. В. Огнев'юк. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020.
8. Шерстюк Л. А. Українське народознавство в роботі з дошкільниками. Стаханов. 2013. 64 с.

Печка Л.Є.

*кандидат педагогічних наук, доцент
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м.Кременчук*

Самойлюк Д.В.

*здобувач вищої освіти
освітній ступінь „Бакалавр“
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м.Кременчук*

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Соціально-економічні реалії України, які зумовлені вторгненням російської федерації на територію держави, Covid-19, а також сучасні екологічні впливи індустріалізації суспільства призвели до низки невирішених проблем та негативного впливу на здоров'я людей, а зокрема і дітей.

Здоров'язбережувальна компетенція повинна закладатися ще з дошкільного дитинства. Тому проблема створення основ здорового способу життя не зникає з поля зору науковців і педагогів-практиків. Сьогодні, відповідно до реальних умов воєнного стану, соціальних фактів і освітніх питань, провідною концепцією дошкільної освіти є вдосконалення підходів до відновлення основ здорового способу життя дітей, забезпечення розвитку дитини необхідними ресурсами: знаннями, уміннями та навичками в галузі

здорового способу життя.

Формування всебічно розвиненої особистості є провідною метою національної системи освіти. Адже, як відомо, здоров'я та успішність пов'язані одне з одним. Якщо дитина здорова, якщо ініціатива створена, то вона буде активною у навчанні, позакласній та позашкільній роботі [2].

Дошкільний навчальний заклад повинен забезпечити засвоєння дітьми спеціальних знань про здоровий спосіб життя, особливо про прості та ефективні заходи боротьби з інфекціями організму, а також значення гігієни та правильного харчування для здоров'я.

Формування життєвих навичок, що зберігають здоров'я, здійснюється в певному порядку за таким алгоритмом:

1. Початок здоров'язбережувальної компетентності – створення доступної системи знань та відпрацювання навичок у розвиваючому здоров'язбережувальному середовищі.

2. Впровадження здоров'язберігаючих технологій включає:

1) організацію освітнього середовища в ЗДО відповідно до вимог особистісно-орієнтованого підходу;

2) моніторинг стану здоров'я дітей;

3) проведення діагностичних, корекційних та реабілітаційних заходів з дітьми за групою здоров'я;

4) створення сприятливих умов для перебування в ЗДО всіх дітей, у тому числі з особливими потребами;

5) вибір оптимальних технологій виховання та навчання з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей розвитку дитини,

6) оптимізація соціально-гігієнічних умов дітей і педагогів.

3. Мотивація здоров'язберігаючої компетентності дітей старшого дошкільного вік – це мотивація дітей піклуватися про власне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, збагачувати досвід здоров'язбережувальної поведінки тощо.

Організаційні принципи формування здоров'язбережувальної

компетентності дітей старшого дошкільного віку: перегляд мультфільмів, перегляд оздоровчих заходів для дорослих і дітей, читання дитячих книжок (дошкільного віку), розглядання плакатів, малюнків, ігри, бесіди, вільні хвилинки, міні – заняття, тематично-ігрові заняття, моделювання здоров'язберігаючих ситуацій та їх аналіз, віртуальні ігри, фотовиставки, придумування закликів, перегляд презентацій, спостереження, розбір ситуацій, створення уявних історій, уявних подорожей тощо [3].

Формування здорового способу життя дитини дошкільного віку повинно базуватися на основному виді діяльності дітей, яким є гра. Гра – це сукупність прийомів впливу на дитину, її позитивні переживання та емоції за допомогою рухової, інтелектуальної та комунікативно-творчої діяльності.

У валеологічному вихованні дошкільників можливе використання різноманітних ігрових технологій, зокрема навчальних, виховних, продуктивних, соціалізацій, творчості, спілкування, сюжетно-рольових, трудових і традиційних ігор. Застосування цих ігор базується на правилах фізкультурно-оздоровчої, розважально - ігрової та художньо-виконавської діяльності [4].

Серед проблем формування здоров'язбережувальної компетентності дітей старшого дошкільного віку можна визначити:

- недостатню популяризацію здорового образу життя в суспільстві;
- недостатню зацікавленість та мотивацію дітей.

Серед шляхів вирішення проблем формування здоров'язбережувальної компетентності дітей старшого дошкільного віку можна виділити:

1. Розвиток здорового способу життя в ЗДО на основі реалізації методики формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку.
2. Створення матеріально-просторового середовища, спрямованого на формування у дітей навичок здоров'язбережувальної поведінки.
3. Формування у дітей корисного ставлення до здоров'я, інтересу до проблеми охорони здоров'я.
4. Формування вміння знаходити причинно-наслідкові зв'язки між

поведінкою та здоров'ям.

5. Забезпечення усвідомлення важливості набуття знань життєвих навичок, які сприяють фізичному, соціальному, психічному та духовному здоров'ю та розвитку, а також стимулювання бажання вести здоровий спосіб життя.

Отже, на фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку в сучасних умовах впливає воєнна обстановка в Україні. Щодня можна спостерігати ситуації, які мають негативний вплив: перебування дорослих з дітьми дошкільного віку в безпечних місцях, укриття, бомбосховищах, у містах, селищах у зонах конфлікту, або звільнених та тих, що потребують реконструкції інфраструктури для нормального фізичного розвитку та розвитку здоров'язбережувальної компетенції дітей. Кожна ситуація індивідуальна для окремої сім'ї, водночас стримує процеси формування у дитини необхідних рухових умінь і навичок, фізичних якостей, рухового досвіду, вміння використовувати навички здоров'язберігаючої поведінки [1].

Тому, розвиток здоров'язбережувальної компетентності дитини старшого дошкільного віку слід проводити не тільки в ЗДО, а й у сім'ї, адже більшість часу в сучасних умовах дитина проводить саме там. Найголовнішим фактором формування здоров'язбережувальної компетентності дитини старшого дошкільного віку виступає найближче оточення, яке має створити стійку мотивацію та прагнення дитини до здорового способу життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєва С. А. Показники фізичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку. *International scientific innovations in human life. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference.* Cognum Publishing House. Manchester, United Kingdom. 2022. С. 358–362.
2. Васильченко І. В. Мовні й літературні фізкультхвилинки як засіб формування здоров'язбережувальної ключової компетентності. 2022. URL: <https://vseosvita.ua/library/movni-j-literaturni-fizkulthvilinki-ak-zasib-formuvanna-zdorovazberezuvalnoi-klucovoi-kompetentnosti-506449.html> (дата

звернення: 11.10.2022).

3. Кошель А. П. Формування здоров'язберезувальної компетентності дітей дошкільного віку. 2019. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/> (дата звернення: 11.10.2022).
4. Матвієнко С. І. Формування у дітей старшого дошкільної віку основ здорового способу життя засобами ігрових технологій. *Інноваційні технології в дошкільній освіті: Збірник абстрактів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, м. Переяслав-Хмельницький, 28-29 березня 2018 р., 2018. С. 88–90.

Яценко Т. В.

*кандидат психологічних наук
в.о. завідувача кафедри педагогіки,
психології та дошкільної освіти
Обласний коледж “Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка”
м. Кременчук*

Ищенко Л.В.

*здобувач вищої освіти
освітнього ступеня “Бакалавр”
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Обласний коледж
“Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія імені А.С. Макаренка”
м. Кременчук*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМПАТІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

З 2014 року Україна потерпає від збройної агресії Російської Федерації. Зараз проблема впливу війни на здатність до емпатії є однією з актуальних в психологічній науці. Емпатія – це одна з найнеобхідніших якостей особистості педагога, адже це запорука успішного педагогічного процесу.

Існує декілька визначень поняття емпатії:

Емпатія (нім. Einfühling, франц. empathy, від англ. empathy: співчуття, співпереживання) - розуміння відношень, почуттів, емоційних станів іншого індивіда; відрізняється від симпатії, якій властиве переживання [1].

Емпатія - здатність до розуміння й відчування емоційного стану ін. людей (е. емоційна), а також до сприйняття їхнього способу мислення (е. пізнавальна) [2].

Термін емпатія запровадив Е. Тітченер узагальнивши в ньому погляди на симпатію та теорію відчуття Е. Кліффорда та Т. Ліппса. За Теодором Ліппсом, відчуття – це вид пізнання сутності предмета або явища.

Дослідниця Т. П. Гаврилова виділяє два види емпатії:

- Співчуття – переживання суб'єктом з приводу почуттів іншої людини, інших, відмінних почуттів;
- Співпереживання – це переживання суб'єктом тих самих почуттів, що переживає інша людина.

Розрізняють такі види емпатії:

- емоційну (проекції на моторні реакції та афекти іншої людини);
- когнітивну (розуміння інтелектуальних процесів);
- предикативну (здатність індивіда передбачати переживання іншого в конкретних ситуаціях) [1].

Відомий науковець М. А. Пономарьова виділяє довгострокову та короткочасну емпатії. Короткочасна розрахована на обмежений контакт з іншими людьми в спілкуванні. Довгострокова емпатія протікає протягом тривалого часу і потребує більш тісного спілкування з іншою людиною [3].

У психологічній літературі виділяють чотири стадії формування емпатії:

1. «Глобальна емпатія». Вона бере початок в дитинстві, коли дитина не має можливості відокремити себе від інших.
2. «Егоцентрична емпатія». Включає другий рік життя, коли дитина починає показувати своє усвідомлення емоцій оточуючим.
3. «Співчуття до переживань інших». Період – 2-3 роки життя. У дитини з'являється усвідомлення почуттів інших, також як і своїх.

4. «Співчуття до загального стану інших». Встановлюється в період пізнього дитинства або в ранній юності, коли повністю розвивається здатність бачити себе самостійною та незалежною людиною [4].

Як зазначають науковці (О. Кайріс, Г. Михальченко, А. Штейнміц) позитивний вплив на розвиток емпатійності матиме включення до організаційних форм навчання необхідну інформацію про емпатію, способи її формування, практику розв'язання задач, які потребують від студентів даної особистісної властивості.

О. Кайріс вважає що здатність до педагогічної емпатії можна розвивати лише шляхом довготривалого вивчення теорії та практичної роботи зі студентами.

А. Штейнмец пропонує розвивати емпатію поетапно. Перший етап – підготовчий. На курсах загальної, педагогічної, вікової психології студентам розкривають значення поняття емпатії. Другий етап – проблемний. На заняттях створюють проблемну педагогічну ситуацію, вирішення якої вимагає прояву емпатії. Третій етап – спеціальні вправи на розвиток емпатії. Четвертий етап – творчий [5].

Наразі війна в країні є найбільш негативним фактором впливу на особистість. Вона є дуже великим стресом для людини, незалежно від її соціального становища. Військова агресія має на увазі вторгнення військ іншої держави, на територію рідної країни. Стрес буде присутній у будь-якому випадку, навіть якщо бойові дії не ведуться поряд з людиною. Постійні повітряні тривоги психологічно дають та пригнічують особистість.

Але стрес – це первинний ефект. За ним зазвичай слідує втрата когось або чогось близького. У такому стані вся життєва активність пригнічується. Через певний час майже кожна людина звикається з думкою про неминучість свого становища. Страх і стрес відходять на другий план та з'являється почуття пригніченості.

Отже, формування емпатії починається з раннього віку, та продовжується протягом всього життя особистості. Важливо приділяти достатньо уваги

формуванню та розвитку педагогічної емпатії у майбутніх педагогів. Важливо добре розуміти як на особистість впливає війна, щоб пережити всі травматичні події та не втрати здатність до емпатії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт. - уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 331с.
2. Словопедія (Що таке ЕМПАТІЯ) URL: Що таке ЕМПАТІЯ (дата звернення 17.10.2022)
3. Басова, А. Г. Понятие эмпатии в отечественной и зарубежной психологии. *Молодой ученый*. 2012, № 8 (43). С. 254-256. URL: <https://moluch.ru/archive/43/5271/> (дата звернення 17.10.2022)
4. Дуган Ю. Розвиток емпатії у молодших школярів в умовах нової українською школи. 2021, С. 33-34. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3717/educ_2022_128.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 17.10.2022)
5. Свідерська Г. М. Розвиток емпатії у студентів педагогічного вузу як майбутніх учителів URL: <http://ua.textreferat.com/referat-10925-1.html> (дата звернення 17.10.2022).

Галина Шкляєва
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти
Обласний коледж „Кременчуцька
гуманітарно-технологічна академія
імені А.С. Макаренка“
м.Кременчук

ПРОФЕСІЙНА ПОВЕДІНКА ПЕДАГОГА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ДЕОНТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

В умовах жорстокої агресії проти українського народу питання підготовки сучасних педагогів набуває особливого значення. Педагог – це

людина, яка несе загальнолюдські цінності у суспільство, персонально відповідає за зміст норм і ціннісних орієнтацій підростаючого покоління. У цьому контексті ми співвідносимо змістовну складову ціннісного контенту з особистісною спрямованістю людини, яка виявляється у загальнолюдській культурі, культурі мовлення, спілкування, емоційного та чуттєвого сприйняття дійсності.

Саме ці аспекти педагогічної деонтології ми пов'язуємо з діяльністю та відповідальною активністю педагога щодо людської природи, суб'єктивного ставлення до об'єктивних реалій життя, збереження та примноження гуманістичних цінностей сучасного суспільства.

Педагогічна деонтологія виступає нормативно-суспільною наукою оскільки досліджує суб'єкт-суб'єктні аспекти поведінки суспільного життя та норми, які ці аспекти регулюють. Водночас педагогічна деонтологія є гуманістичною наукою: у центрі знаходиться особистість (педагог, дитина, батьки). Педагог власною особистістю, власним прикладом і поведінкою встановлює систему вимог, що визначають ціннісні орієнтації та нормують поведінку.

Аналіз наукових джерел з проблеми дослідження показав, що деонтологія – міждисциплінарна наука, яка досліджує питання професійного обов'язку та відповідальної поведінки у суб'єкт-суб'єктних відносинах.

Отже, важливим завданням педагогічної деонтології стає вирішення проблеми професійної відповідальності та поведінки педагога в умовах воєнного стану в Україні.

Забезпечення наукового обґрунтування значущості формування деонтологічної складової у системі підготовки сучасного педагога, оновлення змісту та методів виховного впливу на майбутніх педагогів, покликали до розгляду актуальних завдань гуманізації та демократизації суспільства.

Спираючись на положення державних актів щодо розбудови сучасної системи освіти незалежної України, особливо зараз, коли наша країна здобуває

перемогу у війні з агресором, зростає роль особистості педагога, соціальна зрілість і відповідальність за процес гуманізації системи освіти.

Деонтологічна культура педагога – складне, структурне поняття, що об'єднує духовний світ особистості, професійну спрямованість, гармонічне поєднання кращих людських якостей, загальнолюдську та професійну культуру [1]. Проте, науковці не мають спільного погляду щодо доцільності окремого вивчення педагогічної деонтології як самостійної науки. Не всі заклади вищої освіти впроваджують вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна деонтологія» для майбутніх педагогів.

Характеризуючи особистість з позицій розвитку загальнолюдської культури, ми підкреслюємо, перш за все, наявність гуманістичного світогляду, національної ідентичності, демократичних моральних позицій. Важливим аспектом деонтологічної складової у підготовці сучасного педагога виступає певний арсенал професійних знань і умінь, бажання постійного професійного зростання, міжкультурна толерантність тощо.

Педагог постає уособленням доброти, порядності, гідності, справедливості. Педагогічна спрямованість особистості виявляється в емоційно-психологічній готовності людини бути носієм високих морально-етичних принципів, ціннісних установок, бути зразком високоінтелектуальної та естетично-привабливої особистості. Специфіку підготовки педагогічних кадрів неможливо проводити без деонтологічної складової як основи загальнолюдської культури, ціннісних орієнтацій особистості, відповідального ставлення до професійної діяльності [2].

Педагогічна культура знаходить своє виявлення у поведінці педагогіка, спілкуванні з дітьми, колегами, батьками. У широкому розумінні – це сукупність норм і правил, що регулюють поведінку з оточенням, форми і методи спілкування, емоційну реакцію на нестандартні ситуації. Педагогічна відповідальність ґрунтується на гуманістичній спрямованості особистості педагога, його загальній та професійній культурі, вміннях спілкуватися з оточуючими, враховувати інтереси та погляди інших.

Саме повага та доброзичливе ставлення до оточуючих характеризують гуманного педагога, який відповідає за власні дії та вчинки, поважає думку інших і вимогливо ставиться до самого себе. Під вимогливістю ми розуміємо відданість педагогічній професії, працелюбність, взаємодопомогу, гуманність і демократичність у прийнятті рішень [3].

Враховуючи сучасний стан нашого суспільства, перед педагогом постають нові завдання і суспільні виклики; те, що вчора здавалось зрозумілим, сьогодні потребує пояснення та нового осмислення. Проте, загальнолюдські цінності, що лежать в основі людської моралі та виявляються у гармонії поведінки та слова, внутрішній і зовнішній культурі особистості, залишаються незмінними.

У відповідності з тим, наскільки особистість володіє основами педагогічної деонтології, доцільно робити висновки щодо професійної культури педагога, культури міжкультурного спілкування, рівні сформованості загальнолюдської культури. Саме в гармонійному поєднанні етичного мотиву та гуманного ставлення до інших виявляється відповідальність педагога перед дитиною, колегами, батьками, суспільством. Зовнішнім проявом такого поєднання виступає діяльність педагога, єдність слова та дії, повага та розуміння інших людей.

Повага до інших як характерна особливість внутрішньої культури педагога виявляється у доброзичливості, такту, делікатності, стриманості емоцій та почуттів. У важкі часи ці почуття вкрай важливі особливо для педагогів як носіїв культури.

У цьому контексті зазначимо, що деонтологічні аспекти підготовки сучасних педагогів передбачають здатність відчувати реальну ситуацію, вміння розуміти та поважати думку іншого, не спричиняти йому душевних страждань, підтримувати гідність кожної особистості. Цього вимагає сучасна освіта, наша незалежна Україна, яка переживає складні часи та величезні труднощі на шляху становлення вільного демократичного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич В.І. Професійна підготовка майбутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків: теорія і практика : монографія Луганськ : Вид-во ТОВ «Щедра садиба плюс», 2015. 488 с
2. Васильєва М.П. Теорія педагогічної деонтології. М.П. Васильєва. Х.: Нове слово, 2003. 216 с.
3. Полякова Г.П. Деонтологічна підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в аспірантурі : дис. ... канд. пед. наук, спец.: Кіровоград : 2011. 311 с.
4. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01 липня 2014 р.№ 1556-VII. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

НАШІ АВТОРИ

Аксьонова Анна Олександрівна, здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня “Молодший спеціаліст” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Аксьонова Вікторія Валеріївна, викладач дошкільних дисциплін Комунальний заклад «Білгород-Дністровський педагогічний фаховий коледж» Одеської області (м. Білгород-Дністровський)

Алексєєва Тетяна Миколаївна, кандидат географічних наук, доцент, Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Бакай Анастасія Миколаївна, здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня “Молодший спеціаліст” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Барська Тетяна Олександрівна, викладач природничих дисциплін Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Богомаз Марія Андріївна, учениця групи Л-10А Наукового ліцею «Політ» при Обласному коледжі „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Бочкарьова Оксана Олександрівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня “Бакалавр” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Бровата Олена Борисівна, завідувач відділення дошкільної освіти та фізичного виховання Обласний коледж „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Вініченко Катерина Іванівна, практичний психолог Центру розвитку дитини «Дельфін» (м. Новоград-Волинський)

Вовченко Катерина Юріївна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Гей Аліна Василівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня “Бакалавр” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Годзь Тетяна Олексіївна, викладач циклової комісії мистецьких дисциплін та трудового навчання Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Горнило Єлизавета Олександрівна, здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня “Молодший спеціаліст” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Груник Віта Павлівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Губина Євгенія Богданівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Данюк Вікторія директорка ЗДО №16 «Веселка» компенсуючого типу, Новоград-Волинської міської ради, Житомирської області (м. Новоград-Волинський)

Джепка Карина Ігорівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Дорошенко Таїсія Миколаївна, викладач дошкільних дисциплін Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Древняк Лада Петрівна, аспірант, асистент кафедри дошкільної освіти, Криворізький державний педагогічний університет вчитель-логопед ЗДО №236 (м. Кривий Ріг)

Дядюра В.В., здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Дяцько Ірина Костянтинівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня “Бакалавр” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Єсавелюк Катерина Михайлівна, викладач КЗ "Білгород-Дністровський педагогічний фаховий коледж" (м. Білгород-Дністровський)

Задоя Марина Андріївна, здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня “Молодший спеціаліст” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Замашна Дар'я Олександрівна, Гуць Марина Едуардівна, здобувачі освіти освітній професійний ступінь «Фаховий молодший бакалавр» Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради» (м. Умань)

Звіряка Вікторія Сергіївна, здобувач освіти освітній професійний ступінь «Фаховий молодший бакалавр» Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради» (м. Умань)

Іваненко Тетяна Іванівна, викладач суспільних дисциплін Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Іванова Наталія Анатоліївна, асистент кафедри початкової освіти, гуманітарних дисциплін та інформатики Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Іщенко Любов Віталіївна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня “Бакалавр” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Карасевич Марина Петрівна, викладач фізичного виховання Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради» (м. Умань)

Кацай Альбіна Романівна, здобувач вищої освіти освітній ступінь „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Коваленко Вікторія Тарасівна, викладач музичного мистецтва Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Коваль Тетяна Іванівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Козуліна Дарина Євгенівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня “Бакалавр” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Корнацька Дар’я Сергіївна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Коробко Юлія Віталіївна, асистент кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Косяк Тетяна, вихователька-методистка, ЗДО №16 «Веселка» компенсуючого типу, Новоград-Волинської міської ради, Житомирської обл.

Крюкова Лариса Миколаївна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня “Бакалавр” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Кузьменко С.О., викладач психолого-педагогічних дисциплін Олександрійського педагогічного фахового коледжу імені В.О. Сухомлинського (м. Олександрія)

Литвиненко Катерина Дмитрівна, Кременчуцький ЗДО№32, вихователь (м. Кременчук)

Любченко Інна Іванівна, кандидат педагогічних наук, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист, голова циклової комісії педагогіки, психології та методик дошкільної освіти, Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради» (м. Умань)

Матюшин Сергій Альбертович, викладач фізичного виховання Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради» (м. Умань)

Мацько Вікторія Валерівна, асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Музика Ольга Валентинівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня “Бакалавр” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Непорада Ірина Михайлівна, асистент кафедри педагогіки та психології початкової освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Ніколенко Анастасія Олегівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Носкіна Людмила Микитівна, викладач циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін дошкільної освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Олійник Ірина Олексіївна, викладач психолого-педагогічних дисциплін Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Онищенко Тетяна Валентинівна, Пилипчук Тетяна Миколаївна, вихователі ЗДО №16 «Веселка» м. Новоград-Волинський, Житомирська область, Україна

Остапко Людмила Олексіївна, асистент кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти Обласний коледж „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка“ (м. Кременчук)

Пенська Наталія Миколаївна, викладач методики організації образотворчої діяльності дітей Дніпровського педагогічного коледжу «КЗВО ДАНО»ДОР» (м. Дніпро)

Печка Лариса Євгенівна, кандидат педагогічних наук, доцент Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Пилипенко Володимир Олексійович, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист, учитель історії наукового ліцею “Політ” при Обласному коледжі "Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка" Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Пилипчук Карина Романівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Поліщук Вероніка Андріївна, здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня “Молодший спеціаліст” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Приступ Валентина Василівна, викладач циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін дошкільної освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Проненко Вікторія Вікторівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Пустовойтова Вікторія Віталіївна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Радько Олена Леонідівна, вихователь-методист закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №10 «Знайко» м. Ірпінь

Рассохіна Оксана Вікторівна, викладач циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін дошкільної освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Руденко Ірина Олександрівна, здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня “Молодший спеціаліст” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Самойлюк Діана Володимирівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Соколовська Ярослава Олександрівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Соловйова Людмила Іванівна, кандидат психологічних наук старший науковий співробітник інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (м. Київ)

Степаненко Каріна Сергіївна, здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня “Молодший спеціаліст” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Стукан Тетяна Михайлівна, вихователь закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №10 «Знайко» (м. Ірпінь)

Телятник Анна Сергіївна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Федорчук Олена Іванівна, наукова співробітниця, Лабораторія психології дошкільника Інститут психології імені Г.С. Костюка Національної АПН України (м. Київ)

Хоменко Тетяна Павлівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Цибікова Анна Геннадіївна, здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня “Молодший спеціаліст” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Чайковська Вікторія Миколаївна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Черненко Любов Петрівна, викладач – методист, викладач вищої кваліфікаційної категорії КЗ „Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім.Т.Г. Шевченка“ Черкаської обласної ради (м. Умань)

Шаповал Ольга Григорівна, заступник директора з навчально-виховної роботи Наукового ліцею „Політ” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка “ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Шкляєва Галина Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Юрко Юлія Олександрівна, здобувач вищої освіти освітнього ступеня “Бакалавр” Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук)

Яценко Тетяна Володимирівна, кандидат психологічних наук в.о.завідувача кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради (м. Кременчук).

**ДИТИНСТВО ХХІ СТОЛІТТЯ:
ІННОВАЦІЙНА ОСВІТА**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

21 жовтня 2022 року

Кременчук

Редактори випуску Т.В.Кулікова, Т.В.Яценко, О.Г.Богданова

Редакція не завжди поділяє думки авторів, за зміст, достовірність інформації та точність цитувань відповідальності не несе.

При передруці статей посилання на матеріали є обов'язковим.